

ΤΕΥΧΟΣ 61, 19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1988, ΔΡΧ. 200

Σχοδιαστής

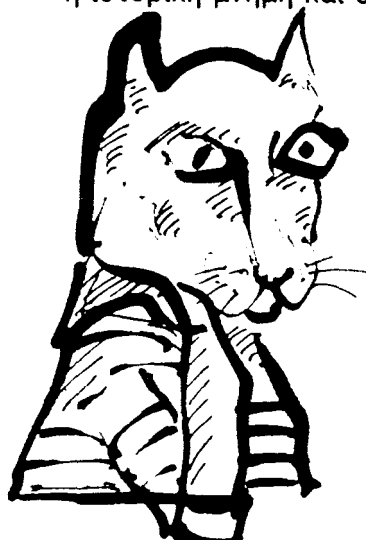
**Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

ΑΘΗΝΑ 1984

**Μ. ΦΟΛΙΝΙ:
Η «ΑΛΛΗ» ΙΤΑΛΙΑ**

61**2** Πολιτικά σχόλια**4** Γ. Ιωάννου: ΚΡΑ

5 **Αποκατάσταση της ιστορίας:** Η πρόσφατη αποκατάσταση του Νικολάι Μπουχάριν, του Κρίστιαν Ρακόφσκι και άλλων μπολσεβίκων στην ΕΣΣΔ, φέρνει στην επικαιρότητα ένα αντίστοιχο ελληνικό αίτημα. Ο Μ. Ράπτης, ο Γ. Μητραλιάς, ο Γ. Δαμασκόπουλος και ο Τ. Βουρνάς γράφουν για την ανάγκη να αποκατασταθεί η ιστορική μνήμη και οι άνθρωποι που έπεσαν θύματα του σταλινισμού στην Ελλάδα.

12 Χ. Μαχάρας: Χθεςινή – Scripta manent**13** Γ. Βότσης: Κύμβαλα και σουρντίνες**14** Τ.Κ. – Μ.Μπ.: Η Μοσάντ έγινε... «Βαπόρι»**15** Ι.Μ. Αιντίν: Γράμμα από την Τουρκία**16** Ν. Βούτσης: Για το συνέδριο του ΚΚΕ (εσ.)-Α.Α.**17** **ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΦΑΓΟΥΣ ΣΤΟ ΝΤΑΒΟΣ**

Π. Λινάρδος – Ρυλμόν: Ο ΣΕΒ και η ειρήνη

Θ. Τσεκούρας: Διπλωματία επί πιστώσει

Δ. Τρίμης: Από τη μη ειρήνη στο μη πόλεμο

22 Ν. Καρράς: Το ελληνικό '68 – Β' Μέρος**24** Γ. Χατζόπουλος: Το συνέδριο των ριζοσπαστών**25** Τ. Κωστόπουλος: Αποστολή στην Παλαιστίνη**28** Ρ. Πόλε: Το σύστημα είναι λάθος**30** Κοινωνικά Σχόλια

33 **Ο ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ:** Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων που μπορείτε να παρακολουθήσετε αυτό το δεκαπενθήμερο, Κλαμπ, ελληνικοί και ξένοι Δίσκοι, Βιβλία, Έντυπα, Σινεμά, Θέατρο, Ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές επιλογές, Εκθέσεις, Παρουσιάσεις συγκροτημάτων...

40 Η. Πετρόπουλος – Λ. Καραλής: Βερολίνο – Βερολίνο**45** ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ – ΜΙΚΡΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ**49** Σχόλια των αναγνωστών**51** Γ. Χατζάκος: Τσόντες

52 **Η άλλη Ιταλία – Αμνησία και αμνηστία:** Δέκα χρόνια μετά την απαγωγή του Άλντο Μόρο, τα δύο τρίτα των Ιταλών αποφαίνονται ενάντια στη γενική αμνηστία. Ένα κείμενο που έγραψε ο Μαουρίτσιο Φολίνι στις ελληνικές φυλακές λίγο πριν αποφυλακιστεί, αναφέρεται στους προβληματισμούς που αναπτύσσονται στην «άλλη» Ιταλία για το ζήτημα, ενώ το επίμαχο κόμικς που είχε δημοσιεύσει το περιοδικό Metropolis, εικονογραφεί την απαγωγή του Ιταλού πρωθυπουργού.

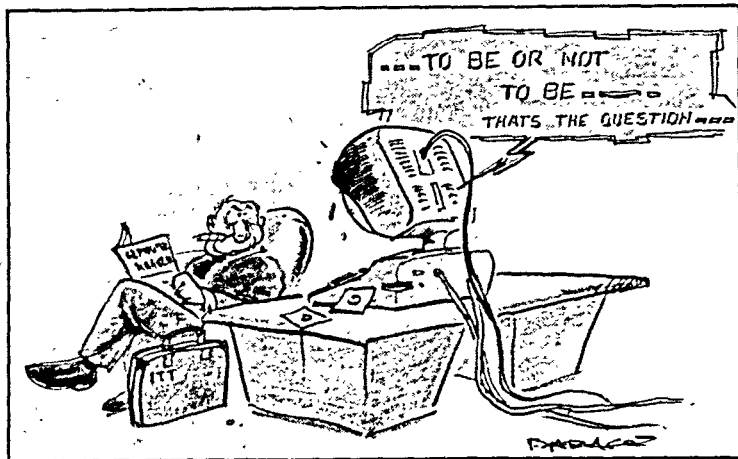
60 Θ. Πλατής: GATE 60**62** Α. Γιαννόπουλος: Η μάχη των σκουπιδιών στα Χανιά**63** Κ. Ιατροπούλου: Οι φυλακές της Λάρισας**64** Χ. Σακελλαρόπουλος: Για τα μεταπτυχιακά**65** Αρκάς: Ο Παντελής και το Λιοντάρι**66** Πολιτιστικά σχόλια**69** Α. Ντάσης: Αθήνα 1984**72** Ι. Ραλλίδης: Συνέντευξη με τους No mans land**73** Κ. Μαχάρας: Νεορθοδοξία και Τερισέμ**74** Τ. Κατιντσάρος: Από τον Πόντο στη Σιβηρία**77** Ν. Βαλαωρίτης: Γ. Σεφέρης και J. Joyce – Β' Μέρος

ΣΧΟΛΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

■ Την ερχόμενη Δευτέρα (22/2) κατατίθεται αίτηση αποφυλάκισης του Γ. Μπουκουβάλα και σε σύντομο χρονικό διάστημα θα επακολουθήσουν και οι αιτήσεις των υπόλοιπων συγκρατούμενων του της «υπόθεσης Πρέκα». Και ενώ ο δολοφόνος του Μιχ. Πρέκα κυκλοφορεί οπλισμένος και ελεύθερος, το κίνημα συμπάρτασης για τους Μπουκουβάλη, Βογιατζή, Σμυρναίο, Μαρίνο διευρύνεται σταθερά. Ήδη τα πολιτικά κόμματα ΕΑΡ και ΚΚΕεσ.-ΑΑ και οργανώσεις της Επαναστατικής Αριστεράς διαπιστώνουν πως αυτή η υπόθεση «αφορά και όλες εκείνες τις κοινωνικές κατηγορίες, πολιτικές δυνάμεις και συλλογικότητες που δεν είναι διατεθειμένες να υποκύψουν σε "κοινωνικά συμβόλαια" ή "εθνικούς διαλόγους" και όχι μόνο τα τέσσερα εξιλαστήρια θύματα».

Η πληροφορική και το κέρδος

■ «Μάθαμε τον Οκτώβριο του 1987», είπε πρόσφατα ο διευθυντής του χρηματιστηρίου της Μαδρίτης, «ότι το μόνο πράγμα που παραμένει ταχύτερο από την πληροφορική και τις σύγχρονες μεθόδους επικοινωνίας είναι ο πανικός».

Πρόκειται για μια πολύ καλή απάντηση στις θεωρίες για τον αρνητικό ρόλο των κομπιούτερ στις πρόσφατες πτώσεις των διεθνών χρηματιστηρίων. Δε θα δούμε, μ' άλλα λόγια, τους χτεσινούς μνηστές της νέας τεχνολογίας να καταστρέφουν τα πολύτιμα μηχανήματά τους. Αλλά η δυνατότητα προγραμματισμού και επιτάχυνσης των αντιδράσεων της αγοράς δεν είναι τόσο ουδέτερη σε σχέση με την οξύτητα των διακυμάνσεων.

Η ευθύνη δεν ανήκει στην πληροφορική, αλλά στην αναζήτηση του κέρδους με κάθε τρόπο.

Οι υπολογιστές προγραμματίζονται για να ανταποκρίνονται αμέσως στις πιο κερδοφόρες αυξήσεις των τιμών, αλλά και για να μειώνουν τις ζημιές σε περίπτωση πτώσης των τιμών. Συγκεκριμένα, τα προγράμματα δίνουν αυτόματα τη διαταγή να πωλούνται οι μετοχές και να αγοράζονται ομόλογα που η αξία

τους είναι πιο σταθερή.

Με τον τρόπο αυτό ο κάθε επενδυτής έχει την εντύπωση ότι μειώνει τις απώλειές του. Δεδομένου όμως ότι αυτή η άρνηση των ζημιών χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά όλων των επενδυτών, αυτό που πραγματικά συμβαίνει είναι ότι τελικά χάνουν όλοι μαζί.

Στο μεταξύ, αξίζει να σημειωθεί ότι η πτώση των τιμών αποτελεί σε διεθνές επίπεδο μια συνεχιζόμενη τάση. Ο «παγκόσμιος δείκτης» των FINANCIAL TIMES, που περιλαμβάνει 2.443 τίτλους 24 χωρών, είχε πέσει κατά 10% στις 19 Οκτωβρίου 1987, όταν ο δείκτης DOW JONES είχε πέσει κατά 22,6% και οι υποχωρήσεις της ίδιας μέρας ήταν 2,35% στο Τόκιο, 4,65% στο Παρίσι, 7,14% στη Φρανκφούρτη, 10,1% στο Λονδίνο, 11,1% στο Χονγκ Κονγκ και 12,2% στη Σιγκαπούρη.

Από τότε ως τις αρχές Φεβρουαρίου ο παγκόσμιος δείκτης μειώθηκε πάλι κατά 10%. Ο δείκτης της WALL STREET είναι ο μόνος που βρίσκεται πιο πάνω από το επίπεδο της «επόμενης μέρας». Αλλά η φούσκα έπεσε κατά 28% στο Παρίσι και 30,2% στη Φρανκφούρτη!

Π.Γ.

Ρουά Ματ;

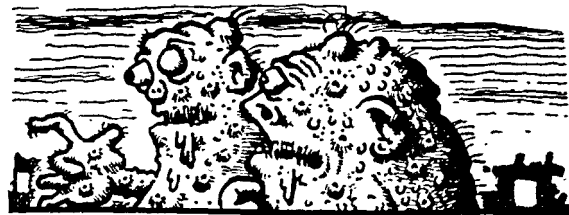
Ο ιστορικός του μέλλοντος θα ήταν άδικο να μη σταθεί στη φροντίδα του Κωνσταντίνου Μητσότακη να εξανθρωπίσει την εικόνα του πολιτικού αρχηγού. Θα ήταν άδικο να μην του αναγνωρίσει ότι έχει βαλθεί να διαψεύσει το μύθο που θέλει τους πολιτικούς ηγέτες σαν πρόσωπα με εξαιρετικές νοητικές δυνατότητες και ιδιαίτερη οξυδέρκεια. Γιατί, όπως κι αν χαρακτηρίσει κανείς την εκτός τόπου και χρόνου φιλοβασιλική κορόνα, αυτό που έχει σημασία είναι ότι ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας κατόρθωσε να εκτεθεί χωρίς λόγο για πολλοστή φορά και να διακινδυνεύσει την καρέκλα του, με μοναδικό όφελος τη συγκίνηση που δημιούργησε στους 650 καθημερινούς αναγνώστες της ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΩΡΑΣ.

Βέβαια, το περιστατικό του Λονδίνου είχε και μια «θετική» επίπτωση για την αξιωματική αντιπολίτευση, που έκρυψε τα προβλήματά της πίσω από το αρχηγικό ολισθητήρι. Μετά από μια περίοδο, όπου η πολιτική της λιτότητας και τα σκάνδαλα της πασοκικής διαχείρισης έδειχναν να της δίνουν ένα σημαντικό προβάδισμα, η απουσία μιας πειστικής εναλλακτικής γραμμής φαίνεται ότι κάνει πάλι την επανεμφάνισή της. Η ουσιαστική αδυναμία της Νέας Δημοκρατίας δεν είναι μόνο ότι δε διαθέτει έναν ηγέτη που να μπορεί ν' ανταγωνιστεί την πολιτική ευστροφία και την ετοιμότητα του Ανδρέα Παπανδρέου, αλλά η έλλειψη μιας πολιτικής γραμμής που να τη διαφοροποιεί από το ΠΑΣΟΚ.

Αν κάποιος πάρει υπόψη του τις εξελίξεις που έχουν δρομολογηθεί στο κυβερνητικό στρατόπεδο, θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα αισιόδοξος για να συμπεράνει ότι η φιλελεύθερη παράταξη δεν πρέπει να ανησυχεί. Παρά τη ρευστότητα που υπάρχει στην πολιτική σκηνή, το ΠΑΣΟΚ φαίνεται ότι σταδιακά ανατρέπει τους δυσμενείς πολιτικούς συσχετισμούς της τελευταίας διετίας. Παρόλο που το «σταθεροποιητικό πρόγραμμα» συνεχίζεται με τις ίδιες αντεργατικές φιλοδοξίες, ο πρόσφατος πολλαπλασιασμός των ΕΟΚικών πόρων δίνει τη δυνατότητα για μια πιο εύκαμπτη πολιτική παροχών στους εργαζόμενους. Η στροφή της κυβερνητικής πολιτικής στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, η άμβλυνση των αντιθέσεων της ΓΣΕΕ και το ενεργητικό προφίλ των τελευταίων μηνών (μέτρα, ωράριο κ.λπ.), προσπαθούν να δημιουργήσουν την αίσθηση ότι η κυβέρνηση υπάρχει και πέραν του κυρίου Μαυράκη ή της προσωπικής ζωής του πρωθυπουργού.

Αν τελικά αποδειχτεί ότι ο Κωνσταντίνος Μητσότακης — στη δεύτερη λονδρέζικη γκάφα του — δεν έπεσε έξω δηλώνοντας ότι «το ΠΑΣΟΚ θα υπογράψει τις βάσεις μετά τις εκλογές», δε θα είναι μόνο αυτός υπεύθυνος, αλλά και η μακαριότητα του κόμματός του να πιστεύει ότι για την εκλογική νίκη αρκεί η διεύρυνση του ραδιοτηλεοπτικού μετώπου.

Χρήστος ΜΑΧΑΙΡΑΣ

Οικολογική συνάντηση

■ Στη συνάντηση των οικολογικών-εναλλακτικών ομάδων και κινήσεων που έγινε το περασμένο Σαββατοκύριακο στη Θεσσαλονίκη, διαπιστώθηκε μια έντονη ανάγκη για συνεργασία μεταξύ των ομάδων, που πήρε και κάποιες άμεσες πρακτικές μορφές.

Παραβρέθηκαν 15 ομάδες από 10 πόλεις της Βόρειας και Κεντρικής κυρίως Ελλάδας, που αποφάσισαν να διερευνήσουν περισσότερο στο εσωτερικό τους τις δυνατότητες δημιουργίας μιας ομοσπονδίας και να ανοίξουν έναν πλατύ διάλογο για την υιοθέτηση ενός κοινού ιδεολογικού στίγματος. Αναζητήσαν ακόμη οργανωτικές λύσεις που να εξασφα-

λίζουν την ποιοτική και αποτελεσματική παρέμβαση του χώρου, ταυτόχρονα με την αυτονομία των ομάδων.

Ανοίχτηκε ένας κατάλογος με θέματα που απασχολούν τη δράση των ομάδων και τονίστηκε η ανάγκη για μια πιο συστηματική διακίνηση των εντύπων και των εκδόσεών τους, καθώς και των δημοσιευμάτων τους στον τοπικό Τύπο.

Αποφασίστηκε, τέλος, η έκδοση ενός μηνιαίου δελτίου που θα εκδίδεται με ευθύνη των ομάδων που θα συμμετέχουν. Για συμμετοχή στο πρώτο δελτίο που θα κυκλοφορήσει το Μάρτιο, όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να τηλεφωνήσει στο 051/839346.

MAT

Το ελληνικό απαρτχάιντ

Στο πνεύμα της «πρωτοβουλίας των έξι», του Νταβός και των λοιπών ειρηνευτικών κινήσεων της ελληνικής κυβέρνησης, κινδυνεύουμε να αγνοούμε τη «ρεαλιστική» πλευρά, που ως γνωστό διακρίνει την ελληνική διπλωματία. Αν η συμπίεση με τις ΝΑΤΟ-ϊκές χώρες και το Ισραήλ στην πολιτική άρνησης να υποστηριχτεί εμπράκτως ο αγώνας των Παλαιστινίων στα κατεχόμενα έγινε γνωστή στα δύο προηγούμενα τεύχη του «Σχολιαστή» (ψηφίσματα στον ΟΗΕ), η υπόθεση όμως του «ελληνικού απαρτχάιντ» διαρκώς ξεχνιέται...

Ας την επαναφέρουμε, λοιπόν, προς γνώση των υποστηρικτών και μη της υπερήφανης εξωτερικής ελληνικής πολιτικής και της σταθερής της προσήλωσης στα ανθρώπινα δικαιώματα...

Πάλι από τα αποτελέσματα της τελευταίας (42ης) συνόδου της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ — Δεκεμβρίου '87 — προκύπτει πως στα κρίσιμα ζητήματα, όπου ζητείται η «υλική» καταδίκη του ρατσιστικού καθεστώτος της Ν. Αφρικής, η χώρα μας... κάνει την πάπια.

■ Ψήφισμα 42/23 Β:

«Εφαρμογή των συντονισμένων και ελεγχόμενων μέτρων κατά της Ν. Αφρικής».

Η Ελλάδα ΑΠΕΧΕΙ μαζί με το Ισραήλ! Επίσης η ΕΟΚ διχάζεται... μεταξύ των ΚΑΤΑ και της ΑΠΟΧΗΣ και οι αντιπρόσωποι της γνωστής ειρηνευτικής πρωτοβουλίας ψηφίζουν ΥΠΕΡ, πλην της πολιτισμένης Σουηδίας (και της χώρας μας βεβαίως).

■ Ψήφισμα 42/23 Γ:

«Απαραίτητα και εθελοντικά μέτρα κατά του ρατσιστικού καθεστώτος της Νότιας Αφρικής».

Περιέχεται σ' αυτό το ψήφισμα η καταγγελία της παράνομης κατοχής της ΝΑΜΙΒΙΑ και η απαγόρευση του εμπορίου όπλων με τη Ν. Αφρική, όπως και ο στιγματισμός ό-

σων την παραβιάζουν.

Και πάλι η Ελλάδα ΑΠΕΧΕΙ! Αυτή τη φορά οι σχέσεις με το Ισραήλ διαταράσσονται... Οι σιωνιστές ψηφίζουν ΚΑΤΑ.

■ Ψήφισμα 42/43 Δ:

«Καταδίκη των σχέσεων Ισραήλ-Ν. Αφρικής».

Σ' αυτή την περίπτωση υπερασπιζόμαστε και τις δύο «φίλες» χώρες, ψηφίζουμε ΚΑΤΑ μαζί με το Ισραήλ και ολόκληρη την ΕΟΚ.

Η συνάντηψη με την Κύπρο βεβαίως στον ΟΗΕ δεν υφίσταται. Η Κύπρος ψηφίζει σταθερά (στις περιπτώσεις που αναφέρουμε) ΥΠΕΡ.

■ Ψήφισμα 42/23 Ε:

«Εμπάργκο πετρελαίου κατά της Ν. Αφρικής».

Εδώ η χώρα για λόγους ίσως ναυτικής παράδοσης προφανώς ΑΠΕΧΕΙ, όπως και το Ισραήλ. Βέβαια η κοινοτική Ισπανία υποστηρίζει το Εμπάργκο!

■ Για όσους από τους αναγνώστες μας δημιουργείται η εντύπωση κάποιων υποχρεώσεων που δεσμεύουν την ελληνική κυβέρνηση αυστηρά πίσω από την ΕΟΚ ή τις ΗΠΑ, αυτές, σας βεβαιώνουμε, υφίστανται στο βαθμό που εξυπηρετείται η «εθνική γραμμή»...

Εν ολίγοις, σε πολλές περιπτώσεις η χώρα μας αποδεικνύει πως μπορεί να αποστασιοποιείται από τους επικυρίαρχους (ΕΟΚ, ΗΠΑ), όπως για παράδειγμα στο ψήφισμα 42/23 Γ περί «Συντονισμένης διεθνούς δράσης για την εξαφάνιση του Απαρτχάιντ».

Σ' αυτή την περίπτωση ψηφίζει ΥΠΕΡ και διαφορετικά από τη «σκληρή γραμμή» των ΗΠΑ, Βρετανίας, Ο.Δ. Γερμανίας. Επιπλέον και το Ισραήλ απομακρύνεται σ' αυτό το ψήφισμα από τις ΗΠΑ — αν και βεβαίως δεν παύει να είναι δορυφόρος τους — και συμπεριφέρεται όπως η Ελλάδα... Δ.Τ.

Γ. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

Πρώην πρύτανης ΕΜΠ

Οι λόγοι μιας επίθεσης

Ο πρώην πρύτανης του ΕΜΠ, αν και έχει παραιτηθεί εδώ και έξι μήνες απ' τα καθήκοντά του, συνεχίζει να βρίσκεται στην επικαιρότητα μ' έναν ιδιότυπο τρόπο. Τις περισσότερες φορές που κάποιες εφημερίδες θέλουν να καταγγείλουν τις δυσλειτουργίες του ΕΜΠ και τις φοιτητικές κινητοποιήσεις, αναφέρονται στην πρυτανική θητεία του, την οποία θεωρούν υπεύθυνη για όλα τα κακώς κείμενα.

Με αφορμή πρόσφατο σχετικό δημοσίευμα της ΕΒΔΟΜΗΣ (7/2) ζητήσαμε από τον κύριο Βουδούρη να μας πει τη γνώμη του για το λόγο που το όνομά του ανασύρεται τόσο τακτικά και χρησιμοποιείται μ' αυτό τον τρόπο. Σ.

■ Εύλογο το ερώτημα. Δεν έχω όμως πλήρη και τεκμηριωμένη απάντηση, μόνο ορισμένες σκέψεις μου μπορώ να πω. Προσωπικοί λόγοι νομίζω αποκλείονται. Πρώτον, γιατί δεν δημιουργώ προσωπικές διενέξεις. Δεύτερον, γιατί εκλέχθηκα δύο φορές συνέχεια Πρύτανης και επρόκειτο να μείνω στη θέση αυτή ως τον Αύγουστο του 1988 σύμφωνα με το άρθρο 4 του νόμου 1674/86 και σύμφωνα με σχετική ερμηνεία του υπουργείου Παιδείας (άσχετα από το όριο ηλικίας ως καθηγητής σε ενεργό υπηρεσία). Τρίτον, γιατί, παρά το γεγονός ότι στα κακόπιστα και εμπαθή δημοσιεύματα του καλοκαιριού, που καταχωρήθηκαν σε μία και μόνη εφημερίδα, έδωσα απαντήσεις (Ελευθεροτυπία 8.8.87, Ριζοσπάστης 18.8.87, Έθνος 27.8.87 κ.λπ.) και παρά την παραιτήσή μου από τη θέση του Πρύτανη την 1η Σεπτεμβρίου 1987, οι απόπειρες αναζωπύρωσης του θέματος συνεχίστηκαν.

Αρα πρέπει να ψάξει κανείς λίγο βαθύτερα. Παραμερίζοντας την περιττή μετριοφροσύνη, οφείλω να δεχθώ κι εγώ την άποψη ότι η πολιτεία μου στο Πολυτεχνείο άρχισε να δημιουργεί την απαρχή κάποιας άλλης παράδοσης, που μερικοί έκριναν βλαβερή για τα συμφέροντά τους και εξαφανίστσα (όχι βέβαια απλά για πολιτικούς λόγους). Και γι' αυτό παραπλανούν και προσπαθούν να βυθίσουν όσο μπορούν βαθύτερα στη σιωπή τα γεγονότα. Τι είδους γεγονότα υπαινίσσομαι; Για το διάστημα 1976-82, πριν εκλεγώ Πρύτανης, θα υπενθυμίσω πρώτα τα δύο χαρακτηριστικά περιστατικά που περιέγραψε ο συνάδελφος Α. Μπαλτάς στον «Πολίτη» (Ιαν. 1988), δηλαδή τη συλλογική έκδοση του βιβλίου Φυσικής του Berkeley και τη λειτουργία της «Τριμερούς Φυσικής». Μα μπορώ να προσθέσω πολλά άλλα παρόμοια περιστατικά: την αναζήτηση νέων μεθόδων διδασκαλίας και ελέγχου των γνώσεων, τη λειτουργία του Εργαστηρίου με συνελεύσεις μαζί με την «Τριμερή» (που σήμαινε κατάργηση της Έδρας από το 1976), την ελευθερία στην άσκηση του ερευνητικού έργου, τις σχέσεις νέου τύπου με τους φοιτητές, την υπεράσπιση των φοιτητών και του φοιτητικού ασύλου στα δικαστήρια, τους αγώνες να αντικατασταθεί ο νόμος 815/78, τις απεγνωσμένες προσπάθειες να μη χαθεί το χειμερινό εξάμηνο 1980-81 (που χάθηκε), τη συνεργασία για την ανύψωση της ακαδημαϊκής στάθμης (και πολλά άλλα).

Το διάστημα 1983-87 που ήμουν Πρύτανης, δόθηκαν πολλές ευκαιρίες δημιουργίας κριτικής, άλλοτε χρήσιμες και άλλοτε μετατοπισμένες. Δυστυχώς υπήρχαν αρκετοί που έκαναν κριτική, θεωρώντας ότι ο Πρύτανης είναι υπεύθυνος για όλα, ξεχνώντας τις αρμοδιότητες των διάφορων συλλογικών οργάνων, αλλά και τις δικές τους προσωπικά. Ξεχνούσαν επίσης την ανεπάρκεια των διαθέσιμων μέσων και τις ευθύνες της Πολιτείας. Ωστόσο, οι επίμονες προσπάθειες εφαρμογής του νέου θεσμικού πλαισίου, παρά τις αντικειμενικές ελλείψεις και τις υποκειμενικές αδυναμίες, οδήγησαν, μεταξύ άλλων, σε φανερά περισσότερη δημοκρατία, σε πλατιές συλλογικές λειτουργίες με διαφάνεια και συμμετοχή όλων των φορέων, σε ενίσχυση της αυτοδιοίκησης και περισσότερη αποκέντρωση, σε δυνάμωμα της προσωπικής ευθύνης και της ελευθερίας, τη δημιουργία συνθηκών για καλύτερες προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές και για συνδυασμένες ερευνητικές δραστηριότητες. Το ζήτημα είναι αν θέλουμε να προχωρήσουμε, βελτιώνοντας και διεκδικώντας τις κατακτήσεις του πανεπιστημιακού κινήματος, ώστε να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις των καιρών.

Από την πλευρά μου, οι πράξεις μου, νομίζω, αποδείξαν ότι γι' αυτά πάντως εργάστηκα και γι' αυτά θα ήθελα να συνεχίσω να εργάζομαι. Μερικοί (μέσα ή έξω από το Πολυτεχνείο) μπορούν βέβαια να το αμφισβητούν, γιατί έχουν τους λόγους τους, χωρίς όμως να χρησιμοποιούν αποσιωπήσεις, παραμορφώσεις και ανακρίβειες στα γεγονότα. Γ. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

ΚΡΑ ΓΙΑΝΗ ΛΟΓΓΟΥ

ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΜΙΑ ΠΑΡΑΤΑΞΗ ΜΕ ΤΕΤΟΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ, ΝΑ ΕΧΕΙ ΓΙΑ ΑΡΧΗΓΟ ΕΝΑΝ ΗΛΙΘΙΟ;

ΕΙΝΑΙ.. ΕΙΝΑΙ..

...ΓΙΑΤΙ;

ΓΙΑ ΝΑ ΕΧΕΙ ΜΙΑ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΑ ΠΟΥ ΧΑΝΕΙ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΕΥΝΕΧΕΙΑ.

ΚΥΡΙΟΙ... ΕΑΕ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟ ΠΟΥ ΕΠΑΝΑΒΕΒΑΙΘΕΑΤΕ ΤΗΝ ΕΜΠΙΣΤΟΕΥΝΗ ΕΑΕ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΜΟΥ.

ΚΛΑΠ... ΚΛΑΠ... ΚΛΑΠ...

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΕΝΑΣ ΚΟΜΟΥΝΙΣΤΗΣ ΕΚΛΕΓΕΤΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ.

ΑΕ ΗΝΝ ΥΠΕΡΒΑΛΟΥΜΕ ΚΑΡΔ. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑ, ΕΝΑΣ ΜΑΥΡΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΑΣ, ΕΙΝΑΙ ΑΥΤΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ Ο ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΝΙΚΗΤΗΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΚΙΝΗΜΑ, ΠΟΥ ΤΟΝ ΕΒΓΑΛΕ.

ΘΕΛΩ ΝΑ ΞΕΡΩ ΤΙ ΘΑ ΛΕΞΕ ΟΤΑΝ ΘΑ ΣΥΜΦΩΝΗΣΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΟΖΑΛ, ΝΑ ΘΑΝΟΥΝ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ.

ΑΠΟ ΕΝΑ ΜΑΥΡΟ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΑ, ΤΙ ΝΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕΣ ΦΡΗΝΤΡΙΧ;

ΕΒΙΒΑ.

ΜΟΥ ΗΤΑΝ ΑΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΦΑΝΤΑΣΤΕ ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΟΠΟΥ ΔΕΡΝΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΜΑΣ!!

ΜΑ ΗΤΑΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΕΚΑΤΟΛΙΜΕΝΟΣ ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΚΑΝΑΜΕ ΣΤΟ ΕΧΘΕΡΙΟ;... ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΔΕ ΜΑΣ ΕΙΠΑΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΕΣ!

ΕΙΝΑΙ ΤΕΛΕΙΟΣ ΑΝΘΩΙΚΟ ΝΑ ΛΕΓΕΤΑΙ, ΟΤΙ ΕΝΑΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΠΟΥΛΗΣΕΙ ΤΗ ΧΩΡΑ ΤΟΥ.

ΕΓΩ... ΑΠΛΟΣ ΕΝΑ ΔΟΡΑΚΙ ΕΚΑΝΑ.

ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Η

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

**ΤΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

Ένα μακάβριο, αλλά συγκλονιστικό ντοκουμέντο. Στις 6 Ιουνίου 1943, κοντά στο Νεζερό, έξω από τη Λάρισα, εκτελέστηκαν από τους Ιταλούς 106 φυλακισμένοι πατριώτες, σαν αντίποινα για το σαμποτάζ στο Κούρνοβο. Οι περισσότεροι απ' αυτούς προέρχονταν από την Ακροναυπλία. Ανάμεσά τους, ο Παντελής Πουλιόπουλος, ο Γιάννης Ευπόλητος, ο Νώντας Γιαννακός, ο Γιάννης Μακρής. Στην πρώτη φωτογραφία εικονίζεται ο σωρός των πτωμάτων. Στη δεύτερη, φαίνεται ότι έχουν ξεχωριστεί και έχουν μείνει άταφα έξι μόνο.

Σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες πρόκειται γι' αυτούς τους αγωνιστές που απομονωμένοι από το ΚΚΕ λόγω των πολιτικών και ιδεολογικών διαφορών τους δεν κρίθηκαν άξιοι ταφής μαζί με τους υπόλοιπους. Μόνο εκ των υστέρων, κάποιοι χωρικοί της περιοχής τους έθαψαν σ' έναν τάφο έξω από το νεκροταφείο (τρίτη φωτογραφία).

Αυτές οι φωτογραφίες ανήκαν στη γυναίκα του Π. Πουλιόπουλου, Φιλησία, που λίγο πριν πεθάνει τις παρέδωσε στον Μ.Ν. Ράπτη. Η ίδια — αν και η μνήμη της ήταν εξασθενημένη — διηγήθηκε στον Μ.Ν.Ρ. ότι τις είχε πάρει κάποιος δάσκαλος και τις είχε δώσει στην αδελφή του Πουλιόπουλου. Κατά τη Φιλησία, ο δεύτερος από τα αριστερά (δεύτερη φωτογραφία) είναι ο Πουλιόπουλος.

Το μίσος που επιφύλασσε επί δεκαετίες η επίσημη ηγεσία για τους «ετερόδοξους» έφτανε μέχρι και το θάνατο. Για να αποκατασταθεί η ιστορία, πρέπει να αποκατασταθούν και οι εκατοντάδες αγωνιστές που έπεσαν θύματα αυτής της «πολιτικής». Η «Επιτροπή Αποκατάστασης» δουλεύει προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν εκφράζει όμως όλο το φάσμα της Αριστεράς. Το ΚΚΕ αποφάσισε δια της Κεντρικής του Επιτροπής να συντάξει «μαρτυρολόγιο». Μήπως πρόκειται απλά για έναν αντιπερισπασμό; Τίποτα δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο...

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ Π. ΔΑΜΑΣΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ο αδηφάγος Κρόνος

■ Είναι γνωστές στον ελληνικό λαό οι εκατόμβες των θυμάτων του αριστερού κινήματος, στο βωμό των ιδεωδών τους.

Δικτατορία Μεταξά, Κατοχή, Εμφύλιος κι αργότερα, ήσαν οι εποχές που έχασαν τη ζωή τους χιλιάδες αγωνιστές.

Είναι γνωστή η κτηνωδία των Ναζι με τις ομαδικές εκτελέσεις, η φοβερή μεταβαρκιζιανή τρομοκρατία των παρακρατικών συμμοριών και η δράση των έκτακτων στρατοδικείων. Κι είναι σωστή η απόφαση του ΚΚΕ για τη σύνταξη μαρτυρολογίου, ώστε τα τραγικά θύματα να μην ξεχαστούν κι η θυσία τους να μείνει στη μνήμη του ελληνικού λαού. Αρκεί να περιληφθούν ΟΛΟΙ.

Όμως, υπάρχει και η, λιγότερο γνωστή, περίπτωση αγωνιστών του αριστερού κινήματος, που συκοφαντήθηκαν άδικα, διαγράφηκαν απ' το κόμμα σαν προβokatορες κ.λπ. χωρίς να είναι και τελικά δολοφονήθηκαν, χωρίς να τους δοθεί η ευκαιρία να υπερασπίσουν τον εαυτό τους. Γι' αυτούς, το ΚΚΕ σιωπά, παρά το γεγονός ότι πέρασαν 44 χρόνια. Γιατί, όμως, αυτή η σιγή;

Όταν στη Σ.Ε. ο Μιχαήλ Γκορμπασόφ ξαναγράφει τις γενικές σελίδες της ιστορίας της Ε.Σ.Σ.Δ., όταν ο Μπουχάριν κι άλλοι 20, ανώτατα στελέχη του κόμματος, αποκαθίστανται, τι είναι αυτό που κρατάει το ΚΚΕ και δεν κάνει την ανάλογη κίνηση και στην Ελλάδα;

Είναι αλήθεια, δυστυχώς, ότι εδώ και στην πολιτική προσφυγία έγιναν χειρότερα (με τις διαβόητες Υ.Τ.Ο.).

Τα στελέχη του ΚΚΕ που εξοντώθηκαν το 1944 δεν πέρασαν από κανενός είδους δικαστήριο. Ακόμη κι ο Στάλιν περνούσε τους αντιπάλους του από δίκες, στημένες βέβαια. Οι αγωνιστές αυτοί δολοφονήθηκαν με το «έτσι θέλω» μερικών μεγαλοσημόνων της τότε ηγεσίας. Γιατί, λοιπόν, το ΚΚΕ δε μας λέει, ύστερα από τόσα χρόνια, τους λόγους, τους οποίους και γνωρίζει από τα αρχεία του, παρά το γεγονός ότι για το ζή-

τημα αυτό του έχουμε στείλει πάνω από 20 επιστολές;

Παραθέτω μερικά ονόματα εξοντωθέντων:

1. Γιώργης Κωνσταντινίδης (Ασημίδης). Δικηγόρος, μέλος του Π.Γ. Δολοφονήθηκε το Δεκέμβρη 1944 στην Αθήνα (Γαλάτσι).

2. Γρηγόρης Σκαφίδας. Εργάτης Φωταερίου, μέλος του Π.Γ. Δολοφονήθηκε το καλοκαίρι 1944 στο Καρπενήσι, όπου και μεταφέρθηκε από

τη Μεσσηνία, που ζούσε.

3. Παντελής Δαμασκόπουλος. Δημόσιος υπάλληλος, συνδικαλίστης, ηγέτης των Δημ. Υπαλ... Αν. μέλος του Π.Γ. Μεταφέρθηκε από την Καρδίτσα στο Καρπενήσι, όπου και δολοφονήθηκε το καλοκαίρι του 1944.

4. Παναγιώτης Τζινιέρης (Σκυτάλης). Δάσκαλος, μέλος της Κ.Ε. Μεταφέρθηκε από το Αίγιο στο Καρπενήσι, όπου και δολοφονήθηκε το καλοκαίρι του 1944.

5. Σταύρος Γάκης. Φοιτητής, στέλεχος ΟΚΝΕ (Ακροναυπιώτης). Καπετάνιος ΕΛΑΣ Πηλίου. Δολοφονήθηκε το 1944 στο Βόλο.

6. Θανάσης Καπένης, Γραμ. Εργατικού Κέντρου Πειραιά (Ακροναυπιώτης), υπεύθυνος ΕΑΜ στην Αιτωλνία. Δολοφονήθηκε το 1944 στο Καρπενήσι.

7. Βασίλης Μαυροειδής (Χαρίλαος). Δημ. Υπάλληλος. Υπεύθυνος Εθν. Αλληλεγγύης Στ. Ελλάδας (βοηθός Γ. Βασιλόπουλου). Δολοφονήθηκε το 1944 στην Ευρυτανία.

Χαρακτηριστική είναι και η δολοφονία του πασίγνωστου στη Δυτ Θεσσαλία, καπετάνιου του ΕΛΑ, Κώστα Καφαντάρη (Καπετάν Νικηταρά), δικηγόρου από την Καρδίτσα το 1946, στην περιοχή Φουρνά Ευριτανίας.

Γι' αυτούς τους αγωνιστές του αριστερού κινήματος δε θα υπάρξει δικαίωση; Δεν έχουν αυτοί οικογένειες, φίλους, που πληγώθηκαν γ' αυτή την ολοφάνερη αδικία και το άδικο χαμό τους; Ποιον εξυπηρετεί αυτή η περιέργη σιωπή; Ήρθε,

Ο Παντελής Δαμασκόπουλος, αναπληρωματικό μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ το 1935, εξοντώθηκε πρώτα πολιτικά (36-39) και στη συνέχεια δολοφονήθηκε το 1944.

ως, η ώρα...

Πολλά έχουν γραφεί για το θέμα αυτό, μένει, όμως, να πάρουν θέση και τα κόμματα της Αριστεράς.

Μία από τις τραγικότερες περιπτώσεις είναι αυτή του αδικοχημένου πατέρα μου Παντελή Δαμασκόπουλου. Ο Π.Δ. γεννήθηκε το 1896 στον Άγιο Γεώργιο Ηλείας, από γονείς φτωχούς αγρότες που είχαν άλλα πέντε παιδιά. Με κόπο και στερήσεις τέλειωσε το Γυμνάσιο Πύργου κι έρχεται στην Αθήνα, όπου σπουδάζει και παίρνει το πτυχίο της Φυσικής Σχολής του Παν/μίου Αθηνών και σπουδάζει Νομικά. Επιστρατεύεται και υπηρετεί στη Μ. Ασία, όπου κι αρρωσταίνει βαριά (τύφος). Διορίζεται στο υπ. Γεωργίας και σύντομα αρχίζει τη συνδικαλιστική του δράση.

Γρήγορα αναδεικνύεται ηγετικό στέλεχος των Δ.Υ. κι εκλέγεται σ' όλα τα Δημοσιοϋπαλληλικά συνέδρια, σαν αντιπρόσωπος. Άριστος ρήτορας και βαθιά μορφωμένος, κάτοχος δύο ξένων γλωσσών (γαλλικά - γερμανικά), ανεβαίνει ταχύτατα τις βαθμίδες του συνδικαλιστικού κινήματος, σαν μέλος της Διοίκησης της Γεν. Συν/δίας Δ.Υ. και τελικά εκλέγεται Γραμματέας της Κεντρικής Πανυπαλληλικής Επιτροπής.

Οι εφημερίδες της εποχής (Ανεξάρτητος, Ασύρματος, Υπαλληλική κ.λπ.) είναι γεμάτες με άρθρα του για τα προβλήματα των Δ.Υ. και την πολιτική κατάσταση της χώρας. Μελετητής του μαρξισμού, στρέφει το ενδιαφέρον του και στη μελέτη της ιστορίας των λαών της Αν. Μεσογείου (Χαλδαίοι κ.λπ.). Γύρω στο 1930, πρόσχωρεί στο ΚΚΕ και στο 6ο Συνέδριο (Δεκ. 1935) εκλέγεται μέλος της Κ.Ε. και 1ο αν. μέλος του Π.Γ. Για τη συνδικαλιστική του δράση έχει πολλές δίκες (καταδίκες και αθώωσεις), συλλήψεις και εξορία στον Άη Στράτη. Με την κήρυξη της δικτατορίας Μεταξά (4-8-36) μπαίνει στην παρανομία και σε λίγο επικηρύσσεται με το μεγάλο για την εποχή εκείνη ποσό των 60.000 δρχ.

Δuo χρόνια παρανομίας, κυνηγητού, φτώχειας και πείνας αυτού και της οικογένειάς του δεν τον λυγίζουν. Το Σεπτέμβριο του 1936 συλλαμβάνεται ο Γ. Γραμματέας του ΚΚΕ Ν. Ζαχαριάδης και την άνοιξη του 1938 η Γραμματεία από τους Β. Νεφελούδη, Στ. Σκλάβαινα και Δ. Παρτσαλίδη. Όλοι στέλνονται στην Κέρκυρα. Στη σχετική σύσκεψη της ηγεσίας που είχε απομείνει λεύτερη, δεν καλείται ο Π.Δ. Τι είχε συμβεί; Όπως προκύπτει από το «Μυστικών Αρχείων» (Εθν. Κήρυξ, Δεκ. 1949), ο Μανιάδης, μη μπορώντας να συλλάβει τον Π.Δ., έβαλε σε ενέργεια μια σατανική πράγματι προβοκάτσια, διαδίδοντας ότι τάχα: «Ένα διανοούμενο μέλος που έχει σειρά να μπει στο Π.Γ. είναι χαφίης». Μέσω του πράκτορα της Ασφάλειας Κουτουγιάννη η... διάδοση φτάνει

Λειτουργία και στόχοι της Επιτροπής Αποκατάστασης της μνήμης αγωνιστών

■ Η Επιτροπή Πρωτοβουλίας για την αποκατάσταση της μνήμης των αδικώς εξοντωθέντων αγωνιστών της Αριστεράς από το ίδιο το κίνημα εργάζεται ήδη από τετραμήνου και έχει εξετάσει εκατοντάδες περιπτώσεων. Τα επισημανθέντα περιστατικά έχουν διαιρεθεί στις εξής κατηγορίες:

Α' Εξοντωθέντα στελέχη του ΚΚΕ στη Σοβιετική Ένωση κατά τη διάρκεια των σταλινικών εκκαθαρίσεων της περιόδου 1935-40. Κατά τις πληροφορίες μας είναι περίπου 40. Έχουν αποκατασταθεί στην ΕΣΣΔ μετά το 20ό συνέδριο και ο σχετικός πίνακας στάλθηκε στο ΚΚΕ αλλά ουδέποτε δημοσιοποιήθηκε. Η επιτροπή μας απευθύνθηκε με επιστολή της στον Μ. Γκορμπατσόφ παρακαλώντας τον να δώσει εντολή και να μας αποσταλεί ο σχετικός πίνακας από το αρχείο του ΚΚΣΕ.

Β' Εξοντωθέντα στελέχη στην Ελλάδα κατά την κατοχή και τα Δεκεμβριανά καθώς και στελέχη ή μέλη της Αριστεράς Αντιπολίτευσης (Τροτσκιστές, Αρχαιομαρξιστές κ.ά.).

Γ' Εξοντωθέντα στελέχη στον Εμφύλιο, ή μέλη αριστερών οργανώσεων της αντιπολίτευσης κατά την ίδια περίοδο.

Δ' Εξοντωθέντες στο στρατόπεδο Μπούλκες μετά τον Εμφύλιο ή κατά τα γεγονότα της 7ης Μεραρχίας του Δ.Σ.Ε.

Η επεξεργασία των πληροφοριών ή των πηγών γίνεται με τις πιο αυστηρές και διασταυρωμένες μεθόδους έρευνας. Δυστυχώς δεν είναι δυνατό η Επιτροπή ν' αποφανθεί επί του συνόλου και γι' αυτό θα περιοριστεί ενδεικτικά σε όσες περιπτώσεις τεκμηριώνονται απολύτως. Στόχος μας είναι να αναγνωριστούν τα λάθη της από την ίδια την Αριστερά και να προβεί σε ικανοποιητική και πανηγυρική αποκατάσταση των θυμάτων, ώστε και η μνήμη τους να παραμείνει εσαεί στο μαρτυρολόγιο των αγώνων και η ίδια η Αριστερά ν' αποκτήσει την αϊγλή που της ανήκει και που σήμερα αμαυρώνεται από γεγονότα του παρελθόντος που επισκιάζουν το μεγαλείο των πράγματι κολοσσίων αγώνων της.

Τάσος ΒΟΥΡΝΑΣ

στον Κ. Θεό, ο οποίος αβασάνισα την υιοθετεί και τη μεταδίδει στην Κ.Ε. που αποφασίζει να τον απομονώσει σαν «ύποπτο» (Οκτ. 1938). Την 15-10-38, ο Π.Δ., κατάπληκτος, στέλνει έκθεση προς την Κ.Ε. και διαμαρτύρεται για τις μέθοδες που χρησιμοποιούνται για τη σπίλωση της τιμής του και για την τακτική της άκριτης «χαφιεδοποίησης», χωρίς καμιά απόδειξη, στελεχών. Τότε, για πρώτη φορά προειδοποιεί το κόμμα με την προφητική φράση: «Το κόμμα κοντεύει να καταντήσει Κρόνος, που τρώει τα παιδιά του». Αρχίζει πια το δράμα του. Αυτός απομονωμένος απ' το κόμμα, κι η οικογένειά του χωρίς πόρους ζωής σε διάφορα νοσοκομεία από την πείνα, τις στερήσεις και τις αρρώστιες. Ο Θεός τον επισκέπτεται και τον καθησυχάζει, λέγοντας ότι δεν τον βαρύνει τίποτα και μάλιστα του αναθέτει την ανασυγκρότηση της Κ.Ο.Α. Ο Π.Δ. προσωρινά ησυχάζει, αλλά κι ανησυχεί για την ουσιαστική απομόνωσή του

και το μούδιασμα των συντρόφων. Δεν έχει πια πού να μείνει και φυτοζωεί γύρω απ' την Αθήνα, χωρίς ειδήσεις απ' την οικογένειά του. Τον Γενάρη του 1939, ανήσυχος, στέλνει νέα έκθεση στην Κ.Ε., στην οποία διαμαρτύρεται για τους συνεχιζόμενους ψιθύρους και αποκαλεί το ζήτημά του «νέα υπόθεση Ντρέυφους». Το Φλεβάρη 1939 σκάει η βόμβα: Η 5η Ολομέλεια τον βγάζει «χαφίη», «προβοκάτορα», τον διαγράφει από το κόμμα, διαβιβάζει το θέμα στη Γ' Διεθνή (!!!) και απαγορεύει κάθε συζήτηση για το ζήτημα του Π.Δ. μέσα και... έξω!! από το κόμμα!!! Θεωρεί δε μεγάλη νίκη την «ανακάλυψη του μεγάλου προβοκάτορα»!! Ο Π.Δ. κάνει μια τελευταία προσπάθεια να αποκαταστήσει επαφή με την Κ.Ε. Μάταιος κόπος!!

Τελικά, στα μέσα Μάρτη του 1939 απελπίζεται από τη στάση του ΚΚΕ και αναγκάζεται να παραδοθεί, ύστερα από τετράμηνη ταλαιπωρία στα δάση της Αττικής. Άλλωστε, τώ-

ρα τον κυνηγούσαν όλοι, χάρη στην επικήρυξη και δεν είχε πια πού να σταθεί.

Στη δήλωση, ΔΕΝ αποκηρύσσει την ιδεολογία του και τα ιδανικά στα οποία αφοσίωσε τη ζωή του, αλλά «αποκηρύσσει τους Θεούς και τον κομμουνισμό τους». Φυσικά, από τότε παύει να αναμινύεται στα πολιτικά ζητήματα, πουλώντας επί ένα χρόνο βιβλία στους δρόμους για να ζήσει την οικογένειά του.

Όταν η Ελλάδα καταλαμβάνεται, αυτός δεν μπορεί να μείνει ήσυχος. Το Νοέμβριο του 1941 συλλαμβάνεται από τους Ιταλούς για «προπαγάνδα κατά των αρχών κατοχής» και φυλακίζεται για τρεις μήνες. Όπως αναφέρει ο βουλευτής κ. Γ. Σεργάνος στο περιοδικό ΕΙΚΟΝΕΣ (τεύχος 56/Νοε. 1985) οι πρωτοπόροι της ίδρυσης του ΕΑΜ ήσαν οι Π. Δαμασκόπουλος και τα άλλα μέλη της Πανυπαλληλικής Επιτροπής. Το 1942 επανέρχεται στη δουλειά του και μετατίθεται στη Γεωργική Υπηρεσία Τρικάλων.

Στις αρχές Οκτώβρη του 1943 συλλαμβάνεται στην Καρδίτσα, που ήταν για υπηρεσία, από κάποιον Ψαλλίδα, στέλεχος προφανώς, και οδηγείται στο Καρπενήσι. Τα Χριστούγεννα 1943 βρίσκεται στην Αθήνα (Πλάκα).

Στο τέλος Γενάρη του 1944 εμφανίζεται στο Καρπενήσι, όπου, για τρεις τουλάχιστον μήνες ζει αποδειγμένα σχεδόν ελεύθερος. Εκεί τον συναντούν οι αγωνιστές Γ. Βασιλόπουλος, Χαρ. Τσιρίδης, Γιάννης Ευθυμίου, Σπύρος Λουκόπουλος, ο δημοσιογράφος Γ. Μαρής, ο συνδικαλιστής Δ. Στρατής και άλλοι.

Το Μάρτη του 1944, στέλνει στη γυναίκα του στα Τρίκαλα το τελευταίο γράμμα, στο οποίο γράφει επί λέξει: «Δεν ξέρω τι θα γίνει με μένα, αλλά τα παιδιά μου να μείνουν στην ΕΠΟΝ, να πολεμήσουν για τη λευτεριά της πατρίδας και καμιά μεμψιμοιρία κατά του κόμματος». Στο τέλος Απριλή του 1944 κλείνεται στο μπουντρούμι, κρατούμενος του Π.Γ. στο Γαρδίκι, (Μαρτυρία Βαγγ. Παπαδόκη - Καπετάν Λευτεριά) και μετά στο Καρπενήσι (Μαρτυρίες Πύρρου Οικονομίδη, Γ. Βασιλόπουλου, Γ. Μητσάκη, Σπ. Λουκόπουλου).

Το καλοκαίρι του 1944, με τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των Γερμανών, οι κρατούμενοι απομακρύνονται από το Καρπενήσι (Μαρτυρία Γ. Μητσάκη). Σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, τη συνοδεία συνάντησε στο δρόμο Καρπενησιού Μ. Χωριού ο Γιάννης Ιωαννίδης, που έδωσε διαταγή να τουφεκιστεί ο Π.Δ. με τις λέξεις «Τι κρατάτε αυτά τα παλιόσκυλα, να μας τρώνε το ψωμί;» (Μαρτυρίες Γ. Γαλανόπουλου - Ανέστη Καπετάνιου του ΕΛΑΣ και Ν. Τσέντου, στελεχούς του ΚΚΕ). Σύμφωνα με τον Ν. Τσέντο, μαζί με τον Δαμασκόπουλο δολοφονήθηκε και ο Π. Τζινιέρης. Αυτό ήταν το φρικτό τέλος

του Παντελή Δαμασκόπουλου. Μη έχοντας καμιά εμπιστοσύνη στην ηγεσία του ΚΚΕ, ύστερα από τα παραπειστικά ψέματα που μας αράδιασαν στα Τρίκαλα, το Γενάρη του 1945, πήγα και βρήκα τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου στην Αθήνα τον Νίκο Ζαχαριάδη, ο οποίος, μόλις τον ρώτησα γιατί δολοφονήθηκε ο Π.Δ., έδειξε κατάπληκτος, και είπε επί λέξει: «Όχι εμείς! Αν έγινε, όμως, από μας, τότε παιδί μου είναι ένα τραγικό λάθος!». Τη συνάντηση αυτή με τον Ζαχαριάδη, τη γνωρίζει κι ο Β. Μπαρτζώτας. Στον Ν.Ζ. άφησα κι εμένα υπόμνημα για την Κ.Ε. Ελέγχου, το οποίο παρέδωσε στον Πορφυρογέννη. Φυσικά, ο Ζαχαριάδης δεν έκανε τίποτα για να διορθώσει το «τραγικό λάθος», αλλά αντίθετα το 1950 κατηγορήθηκε άδικα τον Καραγιώργη (άλλο αδικολογούμενο), μεταξύ άλλων, ότι: «Υπερασπίζεται πράκτο-

ρες του εχθρού και εξωμότες, όπως τους Δαμασκόπουλο, Σκαφίδα» (Ν. Κόσμος, Χρ. Β'. Αρ. 8/26 Αυγ. 1950 σελ. 505). Πλήρωσε ο Ν.Ζ. τα λάθη του με 17 χρόνια εξορία στη Σιβηρία... Εκτός από τα γράμματα προς το ΚΚΕ, συναντήσαμε με την αδελφή μου το Γενάρη του 1983 τον Χαρ. Φλωράκη, στον οποίο θέσαμε το θέμα. Απάντησε: «Το ταχύτερο δυνατό». Πέρασαν πέντε χρόνια...

Προφορικά, τα στελέχη του ΚΚΕ Α. Αμπατιέλος, Β. Βενετσάνοπουλος, Τ. Παπανικολάου, Γ. Λίτσας μας είπαν ότι «Ο Π.Δ. θεωρείται ότι έχει αποκατασταθεί». Πώς, όμως, όταν δεν έχει δημοσιευτεί πουθενά απόφαση επίσημης αποκατάστασής του από την Κ.Ε.; Πώς, όμως, αφού ακόμα και σήμερα (1988), στα Επίσημα Κείμενα του ΚΚΕ (Τόμος 4ος, 1934-40, σελ. 469) εκδ. 1981, παρατίθεται αυτούσια η απόφαση της 5ης Ολομέ-

λειας για τη διαγραφή του Π.Δ. σαν «χαφιέ» και με την οποία «εγκρίνονται οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την ανακάλυψη του αισχρού προβοκάτορα Παντελή Δαμασκόπουλου»; Τι αληθεύει από τα δύο, τι ισχύει, τι να πιστέψουν οι οπαδοί του ΚΚΕ; Υπάρχει βέβαια το από 10-4-81 πόρισμα «αρμόδιας Επιτροπής» (προφανώς της Κ.Ε. Ελέγχου), που δε μας δόθηκε, από το οποίο «προκύπτει ότι δεν τον βαρύνει καμιά κατηγορία» (ΡΙζοσπάστης 4-12-84). Υπάρχει ακόμη το άρθρο του Β. Γεωργίου (Ρ. 4-12-84), στο οποίο ο Π.Δ. αποκαλείται «...καταξωμένος ηγέτης πανελληνίου κύρους και πανδημοσιούπαλληλικής αναγνώρισης».

Αλλά, για επίσημη αποκατάσταση με απόφαση της Κ.Ε., που θα δημοσιευτεί στο «ΡΙζοσπάστη» ή την ΚΟΜΕΠ, λέξη, για καταδίκη της δολοφονίας των δολοφόνων, λέξη!

Φυσικά, εμείς δε δεχόμαστε αυτού του είδους τις μεσοβέζικες λύσεις, κι αυτό το ξέρει το ΚΚΕ, από τις επιστολές μας.

Η ζωογόνα πνοή του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ δεν έφτασε ακόμη εδώ, όπως φαίνεται, ας ελπίσουμε όμως ότι σύντομα θα αρθούν τα άδρατα εμπόδια και το ΚΚΕ θ' αναγνωρίσει και θα δικαιώσει τους αδικολογούμενους δικούς του αγωνιστές. Το χρωστάει στη μνήμη τους και τις οικογένειές τους. Αρκετά, η καταραμένη «σκοπιμότητα». Τελειώνοντας σημειώνω ότι ο Παντελής Δαμασκόπουλος έχει αποκατασταθεί επίσημα από το ΚΚΕ Εσωτερικού (Η ΑΥΓΗ 4-2-83).

Γιάννης Παντ. ΔΑΜΑΣΚΟΠΟΥΛΟΣ
Μέλος της Επιτροπής Πρωτοβουλίας για την αποκατάσταση της μνήμης των αδικολογούμενων αγωνιστών της Αριστεράς

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

ΟΙ ΜΑΣΚΑΡΑΪΔΕΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Το όνομα του Ν. Μπουχάριν είναι πολλαπλά συνδεδεμένο με εκείνο του Λ. Τρότσκι. Από το 1917 έως το θάνατο του Λένιν το Γενάρη του 1924 Μπουχάριν και Τρότσκι βρέθηκαν σε παραπλήσιες θέσεις σε ζητήματα τακτικής, όπως στην περίπτωση της συνθήκης του Μπρεστ-Λιτόφσκ και μετά στο ζήτημα των Συνδικάτων.

Από το 1924 έως το 1928 ο Μπουχάριν συμμαχεί με τον Στάλιν εναντίον του Τρότσκι και καταντά πραγματικά να 'ναι το «πρωτοπαλικό» του Στάλιν στον θεωρητικό τομέα, όπως σωστά τό 'χει διατυπώσει ο περίφημος Άγγλος ιστορικός της ΕΣΣΔ Καρ.

Το θεωρητικό κύρος του Μπουχάριν ήταν τότε μεγάλο και ο άγνωστος ακόμα Στάλιν στο εξωτερικό, και ασημάντος από θεωρητική άποψη ακόμα μέσα στην ΕΣΣΔ είχε απόλυτη ανάγκη να καλυφθεί από τον Μπουχάριν. Επιπόλαια και εγκληματικά ο Μπουχάριν, από αντιζηλία προς τον Τρότσκι, όπως άλλωστε ο Ζηνόβιεφ και ο Κάμενεφ, βοήθησαν τον Στάλιν να εδραιωθεί στην εξουσία.

Το πλήρωσαν βέβαια όλοι τους αργότερα με την τιμή και τη ζωή τους. Τώρα στην ΕΣΣΔ ο Γκορμπατσόφ, βρισκόμενος ανάμεσα σε μια ισχυρότατη πάντα «Δεξιά» αλλά και μια «Αριστερά» ιδίως στη βάση, προσπαθεί να κρατήσει μια λεπτή, επικίνδυνη ισορροπία. Γι' αυτό όταν η

Μια γελοιογραφία του «Κροκοντίλ» την εποχή της δίκης του Μπουχάριν. Ο Μπουχάριν και ο Τρότσκι παρουσιάζονται σαν όργανα της ναζιστικής Γκεστάπο.

«Δεξιά» περνά στην επίθεση, όπως έγινε από το καλοκαίρι του 1987 ως το τέλος του, ο Γκορμπατσόφ υποχωρεί, ευθυγραμμίζεται σε ορισμένα σημεία μαζί της, θυσιάζει οπαδούς του της ολκής και του θάρρους

του Γιελτσίν, ηγέτη της κομματικής οργάνωσης της Μόσχας.

Αλλά και έμμεσα τουλάχιστον ευνοεί αντιπρόταση της «Αριστεράς» ώστε να διατηρηθεί η ισορροπία που ο ίδιος εκπροσωπεί ακόμα. Αυτό γι-

νεται τώρα από τις αρχές του 1988, όπου βάλλεται συνεχώς ο Στάλιν και η εποχή του, και άρχισαν περιορισμένες αποκαταστάσεις των επιφανέστερων θυμάτων του.

Η θεαματικότερη είναι βέβαια η δικαστική και μόνο ακόμα αποκατάσταση του Μπουχάριν, του Ρίκοφ, και του Κρίστιαν Ρακόφσκι. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο τελευταίος, γιατί ανήκε στην «Αριστερά» και εθεωρείτο και από τον ίδιο τον Τρότσκι σαν συναρχηγός της στην ΕΣΣΔ, έως τη συνθηκολόγηση του 1934. Πρόκειται για σημαντικότερη φυσιογνωμία της ΕΣΣΔ και της «Τρίτης Διεθνούς», με μεγάλες επίσης θεωρητικές ικανότητες που σε ορισμένα σημεία προπορεύονταν (στην περίοδο 1928-1932) ορισμένες θεωρητικές εκτιμήσεις του ίδιου του Τρότσκι.

Ως πού θα προχωρήσει η αποκατάσταση της παλιάς φρουράς των Μπολσεβίκων, των ηγετών της Οκτωβριανής Επανάστασης και της Τρίτης Διεθνούς; Το ζήτημα είναι συνδεδεμένο με την όλη δυναμική της νέας κατάστασης που δημιουργείται τώρα στην ΕΣΣΔ.

Κανονικά είναι αδύνατο η αποκατάσταση να μην επεκταθεί στο σύνολο των θυμάτων του Στάλιν, συμπεριλαμβανομένου και του Τρότσκι.

Αλλά σημασία δεν έχει το γεγονός, ότι δικαστικά θ' αποκαταστήθούν όλοι, δηλαδή με μια επίσημη διακήρυξη ότι άδικα κατηγορήθηκαν σαν «προδότες» κ.τ.λ. και ορισμένοι εκτελέστηκαν σαν τέτοις

αλλά αν τελικά αποκατασταθούν και πολιτικά. Δεν θα πρέπει κανείς να περιμένει για πολύ καιρό ακόμα ότι θα γίνουν γνωστές στο σοβιετικό κοινό οι πραγματικές τους πολιτικές ιδέες, με τη δημοσίευση π.χ. των Αρχείων του Κόμματος και των έργων τους. Τέτοια τόλμη θα χαρακτήριζε την έναρξη της αναγκαίας «δεύτερης Επανάστασης» στην ΕΣΣΔ που είναι αδύνατη όσο το εκ των άνω άνοιγμα με τον Γκορμπατσόφ, δεν συνοδεύεται από τη συμμετοχή και κινητοποίηση των μαζών.

Εκείνο που είναι πολύ πιθανότερο είναι η περιορισμένη πολιτική αποκατάσταση ορισμένων, όπως π.χ. ο Μπουχάριν, στο βαθμό π.χ. που μπορούν να χρησιμοποιηθούν απόψεις του Μπουχάριν σχετικές με την Ν.Ε.Π. για επιχείρημα υπέρ της οικονομικής μεταρρύθμισης του Γκορμπατσόφ. Όμως θά 'ναι πάλι απαράδεκτο οι απόψεις του Μπουχάριν για την Ν.Ε.Π. να μην παρουσιαστούν στην ιστορική τους ενότητα, όπως διαμορφώθηκαν τελικά.

Γιατί υπάρχει μια εξέλιξη στις απόψεις του Μπουχάριν, που στις αρχές της δεκαετίας του '30 συμπιπτουν σε ορισμένα πολύ σημαντικά σημεία με εκείνες επίσης του Τρότσκι. Ο Μπουχάριν άρχισε να δίνει μονόπλευρη υποστήριξη στην ιδιωτική πρωτοβουλία των αγροτών και παραμέλησε τόσο την ανάγκη πιο γρήγορης σχεδιασμένης ανάπτυ-

ξης του σοσιαλιστικού τομέα της βιομηχανίας, όσο και την ανάγκη ισορροπίας ανάπτυξης του συνόλου της οικονομίας (βαριάς βιομηχανίας, ελαφριάς βιομηχανίας, αγροτικής παραγωγής). Παραμέλησε επίσης την ανάγκη ολόενα και μεγαλυτέρης διεύρυνσης της σοσιαλιστικής δημοκρατίας, για την καταπολέμηση της προοδευτικής γραφειοκρατικοποίησης του Κόμματος και του Κράτους.

Όμως όταν ιδίως ο Στάλιν περνά μετά το 1928 στην υπερεκβιομηχανοποίηση και τη αναγκαστική κολλεκτιβοποίηση, ο Μπουχάριν συμπλησιάζει σε πολλά σημεία την πιο ισορροπημένη αντίληψη της Ν.Ε.Π. που έχει ήδη ολοκληρώσει ο Τρότσκι.

Ο κίνδυνος τώρα με τον Γκορμπατσόφ είναι ν' αναζητηθεί εμπειρικά μια «Νέα Οικονομική Πολιτική» χωρίς να χρησιμοποιηθεί η τεράστια θεωρητική και πρακτική πείρα της ΕΣΣΔ στην περίοδο 1924-1932.

Αυτό θα απαιτούσε δημοσίευση των Αρχείων εκείνης της εποχής και των έργων τόσο της «Δεξιάς» (Μπουχάριν) όσο και «Αριστεράς» (Τρότσκι-Ρακόφσκι).

Το πιο δύσκολο εγχείρημα για την ασαφή ακόμα εξουσία του Γκορμπατσόφ, είναι η πλήρης πολιτική αποκατάσταση του Μπουχάριν και ιδίως βέβαια του Τρότσκι. Ο Μπουχάριν υπό μια έννοια έμεινε πιστός στο κόμμα του ως το τέλος της

ζωής του και ποτέ δεν αμφισβήτησε τον «εργατικό» χαρακτήρα του Σοβιετικού κράτους, μη προβαίνοντας σε καμία κατά βάθος ανάλυση του γραφειοκρατικού φαινομένου.

Αντίθετη είναι η πορεία της «Αριστεράς» υπό τον Τρότσκι και τον Ρακόφσκι. Πρώτος ο Ρακόφσκι, εξόριστος το 1928 στην Κεντρική Ασία, θέτει το ζήτημα της αναπόφευκτης ποιοτικής αλλοίωσης ενός επαναστατικού κόμματος όταν έρχεται και παραμένει μόνο του στην εξουσία, χωρίς να διευρύνεται διαρκώς η «σοσιαλιστική δημοκρατία» στη βάση, έξω απ' το κόμμα. Διερωτάται τότε αν και το κράτος με τέτοιο πολιτικό σύστημα εξουσίας παραμένει «εργατικό». Ο Τρότσκι προχωρεί, αλλά αργότερα, στα ίδια συμπεράσματα, θεωρώντας από μια στιγμή και πέρα ότι το κόμμα είχε πεθάνει σαν Επαναστατικό, Προλεταριακό Κόμμα, ενώ το κράτος είχε καταντήσει «γραφειοκρατικά εκφυλισμένο Εργατικό κράτος». Ο Τρότσκι επιπλέον, διωγμένος από την ΕΣΣΔ, ασκεί μια δριμύτατη κριτική όχι μόνο στην εξέλιξη της εσωτερικής πολιτικής του Στάλιν, αλλά και της εξωτερικής, εκείνης της «Τρίτης Διεθνούς».

Γι' αυτό και κάθε πολιτική αποκατάσταση του Λ. Τρότσκι, θάταν αδιανόγη χωρίς την έναρξη μιας πραγματικής «Δεύτερης Επανάστασης» που να 'χει το θάρρος, την ανάγκη,

και το συμφέρον να αποκαταστήσει την πλήρη «διαφάνεια» στο παρελθόν της ΕΣΣΔ και της «Τρίτης Διεθνούς» και ν' αντιμετωπίσει χωρίς φόβο και προκαταλήψεις την ολική αλήθεια του πράγματος. Επίτευγμα που θ' απαιτούσε αναπόφευκτα ριζική ανανέωση του γραφειοκρατικού σταλινογενούς εκείνου τμήματος του κατεστημένου της ΕΣΣΔ και των Κομμουνιστικών Κομμάτων, που γραπώνεται ακόμα απελπισμένα στην εξουσία. Ενώ για την ώρα τα «καινούργια ρούχα» της «Περestrojka» και της «διαφάνειας» στα οποία με τόση ευχέρεια ντύνονται διάφοροι, γνωστές προέλευσης και καριέρας, θυμίζουν μάλλον μεταμφιέσεις Αποκρίας, που κοινά στη γλώσσα μας αποκαλούμε «Μασκαραλίκια».

Θάταν βέβαια μεγάλο λάθος να υποτιμά κανείς ό,τι άρχισε και συντελείται τώρα στην ΕΣΣΔ, προσηλωμένος και μόνο στην πληθώρα των «Μασκαράδων» χωρίς αιδώ που κατέχουν ακόμα το προσκήνιο, και τόσο βλέπουν την αξιοπιστία των αναγκών αλλαγών. Όμως ταυτόχρονα χρειάζεται ν' αυξηθεί η μαζική πίεση για να επιταχυνθεί η δυναμική της ανανέωσης της ΕΣΣΔ και του παγκόσμιου Κομμουνιστικού Κινήματος, σπρώχνοντας τους «Μασκαράδες» (ήπιος χαρακτηρισμός) αποφασιστικά στο περιθώριο.

Μ.Ν. ΡΑΠΤΗΣ

ΓΚΛΑΣΝΟΣΤ ΣΕ ΦΟΡΜΟΛΗ

Αποκαθιστώντας έρχεται η όρεξη...

■ Πλανάται πλάνην οικτράν (όπως θα έλεγαν και οι παλιοί) όποιος νομίζει πως η «αποκατάσταση» του Μπουχάριν, του Ρίκοφ, του Ρακόφσκι και των άλλων θυμάτων της μακάβριας δικαστικής φάρσας του 1938 συμβάλλει στο κλείσιμο μιας μεγάλης πληγής μισού αιώνα. Το αντίθετο μάλλον. Η πληγή που «κλείνει» δεν είναι τίποτα μπροστά σ' εκείνη που τώρα ανοίγει!

Για τον Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, πρόκειται περίπου για τον... τετραγωνισμό του κύκλου: να αποδεσμευτεί όσο γίνεται περισσότερο από το βάρβαρο σταλινικό παρελθόν προκειμένου να αναζωογονήσει ένα καθεστώς που οφείλει την ίδια την ύπαρξή του στο σταλινισμό!

Οποιοσδήποτε κι αν είναι οι (αναμφισβήτητες) ακροβατικές ικανότητες του Μιχαήλ Σεργκέγιε-

βιτς, το εγχείρημά του παρουσιάζει μεγάλους κινδύνους...

.....

Προς το παρόν, η γραμμή άμυνας του Κρεμλίνου συνοψίζεται στο εξής επιχείρημα: οι κατηγορούμενοι των δεκαετιών του '30, του '40 και του '50 είναι όντως αθώοι των

τετραδών κατηγοριών που τους βάραιναν, αλλά οι κατηγοροί τους έχουν στο ενεργητικό τους και ιστορικά επιτεύγματα (π.χ. την κολλεκτιβοποίηση, τον εκβιομηχανισμό, το «μεγάλο πατριωτικό πόλεμο», κλπ.) Και εξάλλου, όπως γράφει ο Ριζοσπάστης, «οι Μπουχάριν, Ρίκοφ, Ρακόφσκι... έρχον-

Ο Ρακόφσκι με τον Τρότσκι.

ταν μερικές φορές σε αντίθεση με τη γραμμή του κόμματος, αλλά τα λάθη αυτά πάντα τα αναγνώριζαν και τα διόρθωναν» (9 Φλεβάρη 1988).

Ας δούμε τώρα από κοντά αυτά τα επιχειρήματα:

α) Τυχαίνει οι αθώοι πια «κατηγορούμενοι» να είναι περίπου το 80-95 ή 98% των ηγετικών στελεχών του κόμματος που έκανε την επανάσταση του 1917. Κατά συνέπεια, επειδή όλοι αυτοί οι «κατηγορούμενοι» πλήρωσαν με τη ζωή τους, φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι τα «μεγάλα ιστορικά επιτεύγματα» έγιναν δυνατά όχι μόνο χωρίς την ενεργό συμμετοχή της επαναστατικής ηγεσίας, αλλά κυρίως *χάρη στην εξόντωσή της!*

Φυσικά, σ' αυτό το σημείο δεν μπορούν παρά να εκδηλωθούν οι πρώτες αμφιβολίες είτε για τη δολοφονημένη επαναστατική ηγε-

σία είτε για τα «επιτεύγματα» των δολοφονών της. Και μια και κανείς πια δεν τολμά να αμφισβητήσει την ηθική ακεραιότητα της πρώτης, δεν απομένει λοιπόν παρά η εκ βάθρων αναθεώρηση της εκτίμησης των «επιτευγμάτων».

β) Και πράγματι, αν η φυσική εξόντωση της επαναστατικής ηγεσίας καθώς και εκατοντάδων χιλιάδων σοβιετικών στελεχών έκανε δυνατή την εφαρμογή της σταλινικής πολιτικής, τότε θα πρέπει στα σοβαρά να αναρωτηθούμε κατά πόσο αυτή η πολιτική δεν ήταν παρά η έμπρακτη άρνηση της ιδίας της Οκτωβριανής Επανάστασης! Γιατί, επιτέλους, τι είναι το κόμμα, η περίφημη «γραμμή του κόμματος» του Ριζοσπάστη; Μήπως πρόκειται για κάποια μεταφυσική «αλήθεια» που πλανιέται στους αιθέρες, πάνω από αυτόν το βρώμικο κόσμο; Ή μήπως είναι κάτι άυλο μακριά από τα πάθη των ανθρώπων; Το κόμμα και η γραμμή του κόμματος δεν είναι παρά οι συγκεκριμένοι, χειροπιαστοί άνθρωποι που το στελεχώνουν. Εκτός βέβαια κι αν είναι δυνατό να μην είναι εγκληματική η γραμμή που επεξεργάζεται ένα Πολιτικό Γραφείο που απαρτίζεται από «εγκληματίες»...

γ) Μήπως όμως μπορεί να υπάρξει επαναστατικό κόμμα από παρθενογένεση; Μήπως, δηλαδή, το ΚΚΣΕ του 1938 (ή του '48, '68,

'78...) ήταν «κάτι άλλο», χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ήταν και τόσο αντεπαναστατικό; Την απάντηση αρχίζει —όπως είναι φυσικό— να τη δίνει ο ίδιος ο σοβιετικός Τύπος. Έτσι διαβάζουμε σε σοβιετικές εφημερίδες πολλά ενδιαφέροντα για το ποιόν των δημίων (που γνώριζαμε βέβαια). Ο διάβολος (το «τέρας») δημόσιος κατηγορος Βισίνσκι, που έστειλε στο απόσπασμα τους μπολσεβίκους του 1917, ήταν ο ίδιος άνθρωπος που υπέγραφε το ένταλμα σύλληψης του «γερμανού πράκτορα Ίλιτς Ουλιάνοφ ή Λένιν» για λογαριασμό της Ασφάλειας της κυβέρνησης Κερένσκι! Έστω και με 21 χρόνια καθυστέρηση, ο Βισίνσκι (και οι χιλιάδες όμοιοί του που είχαν καταλάβει τις κλίσεις κομματικές και κρατικές θέσεις) ολοκλήρωναν το έργο τους. Και μια και ο Λένιν είχε προλάβει να πεθάνει, επέδιδαν το περίφημο ένταλμα στους φυσικούς κληρονόμους, στους πιο στενούς συνεργάτες του. Η κατηγορία ήταν πάντως η ίδια: συνεργασία με τις γερμανικές μυστικές υπηρεσίες!...

δ) Ο κύκλος είχε ολοκληρωθεί αλλά δεν επρόκειτο για κάποια ανώδυνη εσωτερική μεταμόρφωση του δρ. Τζέκιλ σε μίστερ Χάιντ, όπως αρέσκονται να παρατηρούν οι διάφοροι αεριτζήδες φιλόσοφοι της μοιρολατρίας. Δεν υπήρξε μεταμόρφωση, υπήρξε ρήξη. Η

Οκτωβριανή Επανάσταση δεν εκτροχιάστηκε εν ψυχρώ. Πνίγηκε σ' ένα πρωτοφανές λουτρό αίματος! Οι δήμειοι του Μπουχάριν, του Ρίκοφ, του Ρακόφσκι και των αμέτρητων επώνυμων κι ανώνυμων μπολσεβίκων δεν ήταν... ο άλλος εαυτός τους. Ήταν η αντεπανάσταση, η θριαμβεύουσα γραφειοκρατία! Δεν ήταν το δικό τους επαναστατικό κόμμα. Ήταν ένα άλλο, εντελώς διαφορετικό κομματικό κατασκεύασμα!

Είναι λοιπόν φανερό ότι οι σημερινοί μεταρρυθμιστές του Κρεμλίνου αντιμετωπίζουν ένα ανελέητο δίλημμα: ή να ευνουχίσουν την γκλάσνοστ προκειμένου να αφήσουν αλώβητη τη «νομιμότητα» του καθεστώτος τους ή να αφήσουν ελεύθερη την κοινωνία να κατακτήσει τη δικιά της γκλάσνοστ, με κίνδυνο όμως να δουν το καθεστώς τους να καταγγέλλεται σαν γνήσιο τέκνο της σταλινικής βαρβαρότητας!

Βέβαια, το «δίλημμα» είναι μόνο θεωρητικό. Στην πραγματικότητα, ο γκορμπατσόφισμός έχει προ πολλού επιλέξει να μην... αυτοκτονήσει και γι' αυτόν το λόγο προσφέρει την γκλάσνοστ με δόσεις και σε φορμόλη! Έτσι, οι αποκαταστάσεις σαλαμποποιούνται, γίνονται στα κρυφά (από... «ειδικούς»), μακριά ακόμα κι από τους συγγενείς των θυμάτων (με το

γνωστό επιχείρημα ότι πρέπει να μην αναμοχλευθούν τα πάθη του παρελθόντος), κατακερματίζονται σε... ποινικές και κατόπιν σε πολιτικές αποκαταστάσεις. Όμως, μάταιος κόπος. Κανένα τέχνασμα δεν μπορεί πια να αποτρέψει το «μοιραίο». Αργά ή γρήγορα, δηλαδή στους επόμενους 6-12 μήνες, το καθεστώς θα πρέπει να αρχίσει να απαντάει σοβαρά στα αμείλικτα ερωτήματα που δε θα παραλείψουν να του απευθύνουν σημαντικά τμήματα της κοινής του γνώμης. Και τότε, στην ημερήσια διάταξη δε θα είναι πια η αποκατάσταση της παλιάς μπολσεβίκικης φρουράς, αλλά μάλλον η αποκατάσταση της... Σοβιετικής Δημοκρατίας!...

Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

Σημ. Δεν αναφερθήκαμε καθόλου στις εξελίξεις που δε θα αργήσουν να σημειωθούν στους κόλπους και των αδελφών Κ.Κ. της Δύσης. Περιοριζόμαστε να καταγράψουμε την κρίση που ξέσπασε κιόλας στο μεγαλύτερο Κομμουνιστικό Κόμμα της Δύσης, στο ιταλικό, όπου ζητείται ανοιχτά πια η «αποκαθάρωση» του Παλμίρο Τολιάτι για τον κατάπτυστο ρόλο του στις σταλινικές εκκαθαρίσεις. Πολύ σύντομα θα δούμε κι άλλους «ήρωες» να γκρεμίζονται από τα βάθρα τους.

ΕΧΘΡΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑΛΙΝ

ΚΡΙΣΤΙΑΝ ΡΑΚΟΦΣΚΙ

Ο Βαῖκάνιος Μποῖλσεβίκος

■ Αρκετά —αν και πάντα λιγά— ειπώθηκαν και γράφτηκαν αυτές τις μέρες για τον Νικολάι Μπουχάριν και τον Αλεξέι Ρίκοφ με την ευκαιρία της αποκατάστασής τους. Τίποτα όμως δε γράφτηκε, ούτε μάλιστα το όνομά του, για τον Κριστιάν Γκεοργκιέβιτς, παρ' όλο που είναι κι αυτός ανάμεσα σ' εκείνους που περιλαμβάνονται στην απόφαση της ειδικής επιτροπής του Π.Γ. του ΚΚΣΕ. Το μικρό (ίσως πρώτο) αφιέρωμά μας δε γίνεται απλώς για λόγους δικαιοσύνης. Γίνεται κυρίως επειδή ο Ρακόφσκι μάς ενδιαφέρει πάντα άμεσα, είτε σαν μαρξιστής θεωρητικός είτε σαν μπολσεβίκος ηγέτης και πρωτοπόρος πολέμιος της γραφειοκρατίας είτε, τέλος, σαν πρωταγωνιστής τριών δεκαετιών καυτής βαλκανικής ιστορίας.

Ο Κ. Ρακόφσκι, που ήταν από το 1919 έως το 1923 πρόεδρος (δηλ.

Ο Ρακόφσκι δεν ήταν μόνον ο πατριάρχης του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος. Δεν ήταν μόνο ο ηγέτης της σοβιετικής αριστερής αντιπολίτευσης. Ήταν και η μεγαλύτερη επαναστατική φυσιογνωμία που ανάδειξε το βαλκανικό κίνημα. Ένας λόγος παραπάνω για να τον ξαναανακαλύψουμε μετά μισό αιώνα...

πρωθυπουργός) του συμβουλίου λαϊκών επιτρόπων της δεύτερης μεγαλύτερης δημοκρατίας της ΕΣΣΔ, της Ουκρανίας, δεν ήταν ούτε Ουκρανός ούτε Ρώσος ούτε πολίτης κάποιας άλλης Σοβιετικής Δημοκρατίας. Ήταν Βούλγαρος από γέννα, Ρουμάνος στην υπηκοότητα, Γάλλος στη μόρφωση, Ρώσος στην κοουλτούρα, Βαλκάνιος στις πολιτικές ευαισθησίες και δραστηριότητές του, και —κυρίως— κοσμοπολίτης πανευ-

ρωπαϊός επαναστάτης μαρξιστής! Λες και ποτέ δε χώρεσαν τα σύνορα αυτό τον πατριάρχη του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος, που του άρεσε να θυμίζει πως ποτέ δεν έμεινε πάνω από δυο μήνες στο ίδιο μέρος...

Πρωτεργάτης στη Βουλγαρία του σοσιαλιστικού κινήματος, αλλά ταυτόχρονα αλληλογράφος του Φρ. Ένγκελς και αγαπητός μαθητής του Πλεχάνοφ, της Βέρα Ζάσουλιτς, του Άεζελοντ και της

ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας. Συναγωνιστής της Ρόζας Λούξεμπουργκ, αλλά και ηγέτης στη Ρουμανία (από το 1905) του εργατικού κινήματος. Συνεργάτης του Βίλχελμ Λίμπκνεχτ (πατέρα του Καρλ) στην εφημερίδα «Φόρμπερτς» της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, αλλά και φημισμένος μαρξιστής θεωρητικός στη Γαλλία των «γκεντιστών» (αριστεροί σοσιαλιστές). Από το 1888 έως το 1938, η ζωή του Ρακόφσκι ταυτίζεται με όλες τις περιπέτειες της Γηραιάς Ηπείρου, με τον κεντρικό πυρήνα των πρωταγωνιστών τού εργατικού και επαναστατικού της κινήματος!

Βέβαια, ο χώρος δεν επαρκεί ούτε καν για ν' απαριθμήσουμε τους αποφασιστικούς σταθμούς αυτής της ζωής που κάνει να ωχριούν τα πιο τολμηρά θρίλερ. Περιοριζόμαστε λοιπόν, προς το πα-

Κριστιάν Ρακόφσκι:

ΟΙ «ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ» ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Όταν μια τάξη καταλαμβάνει την εξουσία, ένα τμήμα της γίνεται όργανο αυτής της εξουσίας. Έτσι εμφανίζεται η γραφειοκρατία. Σ' ένα σοσιαλιστικό κράτος, όπου η καπιταλιστική συσσώρευση απαγορεύεται από τα μέλη του διευθύνοντος κόμματος, αυτή η διαφοροποίηση στην αρχή έχει μόνο λειτουργικό χαρακτήρα. Στη συνέχεια όμως γίνεται κοινωνική διαφοροποίηση. Εννοώ εδώ την κοινωνική θέση ενός κομμουνιστή που έχει στη διάθεσή του ένα αυτοκίνητο, ένα καλό διαμέρισμα, τακτικές διακοπές και εισπράττει το μέγιστο επιτρεπόμενο μισθό από το κόμμα. Αυτή η κοινωνική θέση διαφέρει απ' τη θέση του κομμουνιστή που δουλεύει στα ανθρακωρυχεία και εισπράττει ένα μισθό 50 ως 60 ρούβλια το μήνα. Όσον αφορά τους εργάτες και

τους υπάλληλους γνωρίζετε ότι διακρίνονται σε δεκάοχτώ διαφορετικές κατηγορίες...

Μια άλλη συνέπεια είναι ότι ορισμένες λειτουργίες που εκπληρώνονταν από ολόκληρο το κόμμα, από ολόκληρη την τάξη, τώρα έχουν περιέλθει στη δικαιοδοσία της εξουσίας, δηλαδή σ' ένα μόνο αριθμό ατόμων μέσα στο κόμμα και μέσα στην τάξη (...)

Αν περάσουμε στο ίδιο το κόμμα, εκτός απ' όλες τις διαφοροποιήσεις που βρίσκουμε μέσα στην εργατική τάξη, πρέπει να προσθέσουμε τους αυτόμολους των άλλων τάξεων. Η κοινωνική δομή του κόμματος είναι πολύ πιο ετερογενής από τη δομή του προλεταριάτου. Πάντα έτσι ήταν, φυσικά όμως με τη διαφορά ότι όταν το κόμμα είχε μια έντονη ιδεολογική ζωή θεμελιώνει αυτό το κοινωνικό

αμάλγαμα σ' ένα ενιαίο μίγμα, χωρίς στην πάλη μιας δρώσας επαναστατικής τάξης.

Η εξουσία όμως είναι μια αιτία, τόσο μέσα στο κόμμα όσο και μέσα στην εργατική τάξη, της ίδιας της διαφοροποίησης που προέρχεται από τις τομές μεταξύ των κοινωνικών τάξεων.

Η γραφειοκρατία των Σοβιέτ και του Κόμματος αποτελεί το δεδομένο μιας νέας τάξης πραγμάτων. Δεν πρόκειται για μεμονωμένες περιπτώσεις, για τη φθορά στη συμπεριφορά ενός συντρόφου, αλλά μάλλον για μια νέα κοινωνική κατηγορία, στην οποία θα πρέπει να αφιερωθεί μια ολόκληρη πραγματεία.

Αστράκιν, 6 Αυγούστου 1928

(Απόσπασμα από το κείμενο: Οι «επαγγελματικοί κίνδυνοι» της εξουσίας, γραμμένο στην εξορία).

Μέλη της Αντιπολίτευσης στο δρόμο της εξορίας το 1928. Ο Ρακόφσκι διακρίνεται όρθιος, πρώτος από αριστερά.

ρόν, να σκιαγραφήσουμε μόνο δύο από τα πάμπολλα κεφάλαια της ζωής του Ρακόφσκι: το σοβιετικό και το βαλκανικό.

Στο βιβλίο του «η πρώτη σταδιοδρομία του ελληνικού προλεταριάτου», ο παππούς του ελληνικού εργατικού κινήματος Αβραάμ Μπεναρόγιας αναφέρεται εκτεταμένα και με θαυμασμό στους λόγους που είχε εκφωνήσει ο Ρακόφσκι στη Θεσσαλονίκη την Πρωτομαγιά του 1910, ως υπεύθυνος των βαλκανικών υποθέσεων του Γραφείου της Σοσιαλιστικής Διεθνούς. Ήταν μια από τις σπάνιες περιπτώσεις που δεν τον ανησύχησε η αστυνομία, αν λάβουμε

υπόψη μας ότι απελαυνόταν συχνά και ειδικά στις βαλκανικές χώρες όπου ήταν ο υπ' αριθμόν ένα ανεπιθύμητος επί είκοσι χρόνια!

Το ότι ήταν Βαλκάνιος και κοσμοπολίτης μπορεί να εξηγήσει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που έδειξε πάντα για το εθνικό ζήτημα. Η δημιουργία της «Συνομοσπονδίας των Βαλκανικών Δημοκρατιών» αποτέλεσε για πολλά χρόνια το κύριο θεωρητικό και πρακτικό μέλημά του, τόσο στα γραπτά του όσο και στις διασκέψεις που οργάνωσε πριν και μετά (αν δεν κάνουμε λάθος) τους Βαλκανικούς Πολέμους. Σύμφωνα με τον Ζωρζ Χάουιτ, «η πιο πρωτότυπη θεωρητι-

κή συμβολή του Κ. Ρακόφσκι πριν από το 1914 ήταν η μελέτη του εθνικού ζητήματος στα Βαλκάνια». Δυστυχώς παραμένει άγνωστη και αδημοσίευτη...

Όμως, ο Ρακόφσκι (που το 1915 εξελέγη γραμματέας του κεντρικού γραφείου της σοσιαλδημοκρατικής ομοσπονδίας των επαναστατών εργατών των Βαλκανίων, στην οποία μετείχε και ελληνικό τμήμα) είχε κι άλλα σημαδιακά ενδιαφέροντα. Όπως π.χ. για το αρμενικό ζήτημα και το αρμενικό κίνημα, με το οποίο συνδέθηκε πολύ νωρίς! Πόσο ενδιαφέρον θα ήταν σ' αλήθεια να βρεθούν και να δημοσιευτούν τα γραπτά του...

Τέλος, υπήρξε ο μπολσεβίκος Ρακόφσκι. Η μετανάστευσή του στη Μόσχα κι αμέσως μετά στην Ουκρανία, όπου ανέλαβε ως πρωθυπουργός, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στη στενή φιλία που τον συνέδεε από παλιά με τον Τρότσκι. Όχι βέβαια ότι έφτασε σαν άγνωστος. Ήταν ήδη από το 1915 ένας από τους ελάχιστους τότε συνέδρους του Τσίμερβαλντ και του Κίνταλ που έβαζαν τις βάσεις για τη μελλοντική Τρίτη Διεθνή.

Δεν μπορούμε εδώ να απαριθμήσουμε όλες τις ανώτατες θέσεις που κατέλαβε ο Ρακόφσκι στη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου. Ας αναφέρουμε απλώς ότι αυτός ο ήδη παλαίμαχος θεωρητικός και μελετητής αναδείχτηκε σε πρωταγωνιστή της διοικητικής αναδιοργάνωσης, της σοβιετικής διπλωματίας, καθώς και του Κόκκινου Στρατού! Παντού διέπρεψε.

Ο αντισταλινισμός του Ρακόφσκι εκδηλώθηκε ίσως πριν να εμφανιστεί ο ίδιος ο σταλινισμός! Ο λόγος είναι απλός: ο Ρακόφσκι υπέρμαχος των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων, ο Βαλκάνιος Ρακόφσκι με τις τεράστιες εμπειρίες για τις καταστροφικές συνέπειες κάθε σοβινισμού, δεν μπορούσε παρά να έλθει πρώτος σε σύγκρουση με το μεγαλο-Ρώσο σοβινιστή Ιωσήφ Στάλιν!

Εχθρός λοιπόν του Στάλιν και υπ' αριθμόν 2 ηγέτης της αριστερής αντιπολίτευσης, ο Ρακόφσκι απομακρύνεται ήδη το 1923 από το κέντρο της εξουσίας και στέλνεται πρεσβευτής πρώτα στο Λονδίνο και μετά στο Παρίσι. Στο Συνέδριο του 1924 (13ο) είναι από τους λίγους που επιτίθενται στον ανερχόμενο σταλινισμό και τρία χρόνια αργότερα, στο 15ο Συνέδριο, είναι ο τελευταίος που τολμάει να καταγγείλει την προδοσία της επανάστασης από την παντοδύναμη πια γραφειοκρατία.

Εκτοπισμένος στο Αστράκιν και κατόπιν στο Καζαχστάν, συνεχίζει να διευθύνει τους τελευταίους αγώνες της αριστερής αντιπολίτευσης. Δραπετεύει και ξαναπιάνεται. Τέλος, το 1934, μετά από πολλές κακουχίες και με καταστρεφόμενη την υγεία του, δεν αντέχει άλλο. Ο γηραιός πια Κριστιάν Ρακόφσκι συνθηκολογεί. Τέσσερα χρόνια αργότερα «δικάζεται» και πεθαίνει σε κάποιο γκουλάγκ το 1941 ή 1942... Στα χέρια της Γκε Πε Ου (και της σημερινής Κα Γκε Μπε) πρέπει να βρίσκεται ακόμα το τελευταίο έργο που έγραψε ο Ρακόφσκι στα χρόνια της σταλινικής του εκτόπισης: «ο Σαιν Σιμόν και οι ουτοπικοί σοσιαλιστές»... Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

SCRIPTA MANENT

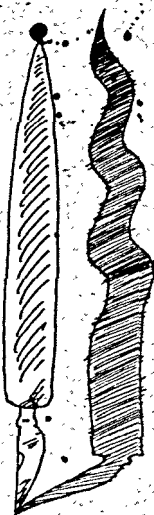
■ Ενώ η συμφωνία για τη μεταβίβαση της **ΕΒΔΟΜΗΣ** στο συγκρότημα της «Γραμής» βρίσκεται στο τελικό στάδιο των διαπραγματεύσεων, άλλο ένα εβδομαδιαίο έντυπο που αναδιφεί με ιδιαίτερη ευαισθησία στην προσωπική ζωή του πρωθυπουργού φαίνεται ότι μετακομίζει στην Παλλήνη. Τον τελευταίο καιρό ακούγεται όλο και περισσότερο ότι σύντομα και με τη **ΕΠΙΚΑΙΡΑ** θα προστεθούν στις εκδοτικές επιχειρήσεις του Κοσκωτά, μια και θεωρείται αναγκαίο να δοθεί μια απάντηση στην πρόσφατη έκδοση του **ΧΡΟΝΟΥ** από τον Μπόμπολα.

Υπάρχουν βέβαια πολλοί που πιστεύουν ότι η αγορά του περιοδικού του κυρίου Πουρνάρα δεν προωθείται μόνο για ν' αντιμετωπιστεί ο **ΧΡΟΝΟΣ**. Θεωρούν ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα αποτελέσει μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για μια πιο στενή σύνδεση του κ. Κοσκωτά με το «Πρακτορείο Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου», γεγονός απαραίτητο για να αντισταθμίσει τα οφέλη που έχει ο ανταγωνιστής του κ. Μπόμπολας με το ιδιόκτητο «Νέο Πρακτορείο».

■ Πάντως, αν τελικά ο Κοσκωτάς αγοράσει και τα **ΕΠΙΚΑΙΡΑ**, το μόνο που θα του λείπει θα είναι ένα θεωρητικό έντυπο. Αυτό ίσως σκέφτηκαν και οι υπεύθυνοι της **ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ**, οι οποίοι αποφάσισαν ότι πρέπει να υπερασπίσουν το μεγαλοεπιχειρηματία από τις επιθέσεις του «βοθρεγκέφαλου διευθυντή του **ΕΘΝΟΥΣ**». «Κάθε δημοκράτης», γράφει ο Π. Δρακόπουλος στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού, «είναι αυτή τη στιγμή υποχρεωμένος να συμπαρασταθεί στον Γ. Κοσκωτά» και να καταγγείλει τον Φιλιππόπουλο, «που διάλεξαν για συνεργάτη τους οι πράκτορες της ΚGB».

Φαντάζεστε το λαό του Θρόνου με το **ΦΩΣ** και την **ΕΠΟΠΤΕΙΑ** υπό μάλης;

■ Ένα κείμενο, που είχε δημοσιευτεί στις 28.12.87 στο «Ενημερωτικό Δελτίο του Τεχνικού Επιμελητη-

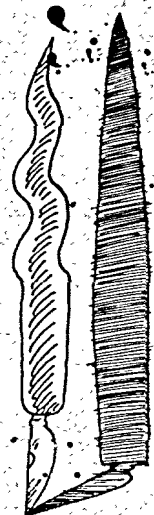
ρίου Ελλάδος», έδειχνε πως «η αντιφοιτητική υστερία» του καθηγητή του ΕΜΠ κυρίου **Τάσιου** δεν προκαλεί μόνο τις φασιστοειδείς φοιτητικές μειοψηφίες, όπως χαρακτηρίζει ο ίδιος και το **ΒΗΜΑ** τους επικριτές του, αλλά ευαισθητοποιεί και διάφορους άλλους.

Σκεφτόμενος, βέβαια, ο κύριος καθηγητής ότι είναι μάλλον προβληματικό οι καταγγελίες που περιέχονται στις προκηρύξεις των **ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΩΝ** να υιοθετούνται από συνα-

■ Με κάποια καθυστέρηση έφτασε και στην Ελλάδα η μόδα του «αντιτριτοκοσμιού». Σε άρθρο του στην **ΕΠΟΠΤΕΙΑ** (φεβρουάριος '88), ο Κώστας Καραμανλής αναλαμβάνει το βάρος να μας εξηγήσει ότι για όλα τα δεινά του Τρίτου Κόσμου ευθύνεται... ο Τρίτος Κόσμος. «**Η Δύση έβλαψε πράγματι τον Τρίτο Κόσμο στο βαθμό που αποκάλυψε στις χώρες αυτές τις μεγάλες διαφορές που είχαν συγκριτικά με τον ισχυρότερο δυτικό πολιτισμό. Και παρ' ότι βρίσκονται σε πολύ λιγότερο άσχημη κατάσταση από ό,τι πριν έρθουν σε επαφή με τη Δύση, τους γεννήθηκε ένα φυσιολογικό αίσθημα κατωτερότητας και αποτυχίας.**

Δεν περιορίζεται, όμως, σ' αυτή τη βαθυστόχαστη «ψυχολογική» παρατήρηση ο κ. Καραμανλής. Σπεύδει να μας ενημερώσει ότι «το γεγονός της οικονομικής κακοδαιμονίας πολλών τριτοκοσμικών χωρών οφείλεται περισσότερο στη δική τους έλλειψη οργάνωσης, στην αδυναμία τους να κατανοήσουν απλές οικονομικές αλήθειες, ...κ.λπ.». Στη λογική του συγγραφέα δε φαίνεται να αντιφάσκει αυτή η διατύπωση με τη διαπίστωση που κάνει λίγες αράδες πιο πάνω, ότι η διοικητική δομή των χωρών αυτών, η μεταφορά γνώσης και η δημιουργία τοπικών ελίτ, πρέπει να αναζητηθούν στην εποχή της αποικιοκρατίας. Άλλωστε οι αντιφάσεις δεν ενοχλούν ιδιαίτερα τον κ. Καραμανλή. Ενώ δηλώνει ότι «κύριος λόγος της ευκολίας και συχνότητας των συγκρούσεων είναι και η σχετική αποσύνδεση των τριτοκοσμικών περιοχών από τις μεγάλες και συμπαγείς συμμαχίες του ανεπτυγμένου κόσμου», ταυτόχρονα ομολογεί ότι «οι συγκρούσεις συνδέονται με τις επιδιώξεις και επιρροές των Μεγάλων Δυνάμεων που εξυπηρετώντας ίδια συμφέροντα τις προκαλούν ή τις υποδαυλίζουν!»

Η ίδια αντιφατικότητα χαρακτηρίζει όλο το κείμενο, φτάνοντας μέχρι την παραδοξολογία: «**Η πληθυσμιακή έκρηξη στον Τρίτο Κόσμο οφείλεται στη μείωση της παιδικής θνησιμότητας και της αστίας που έγιναν δυνατά χάρις στη Δυτική πρόοδο και ενίσχυση.**» Πρόκειται δηλαδή για φαύλο κύκλο. Καταπολεμώντας την αστία, η Δύση προκαλεί υπερπληθυσμό, και συνεπώς... αστία. Τελευταίο δείγμα της διαλεκτικής δεινότητας του κ. Καραμανλή: «**Η Δύση παρέχει υψηλή τεχνικοοικονομική ενίσχυση στις χώρες αυτές ακόμα και τις έντονα αντιδυτικές, όπως για παράδειγμα η Νικαράγουα.**» Όχι άλλη «ενίσχυση» κ. Κ., έλεος...

Δ.Ψ.

δέλφους του και να δημοσιεύονται στο επίσημο όργανο του Επιμελητηρίου, έστειλε στις 25/1/88 μια επιστολή, με την οποία προσηγορεύει μεταξύ άλλων να αποδείξει το ποινών των φοιτητών-κατηγόρων του. Παρέπεμπε, μάλιστα, και στο **ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ** της 23/12/87, στον οποίο ο εκπρόσωπος των **ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΩΝ** είχε το θράσος να δηλώσει (σελίδα 10) ότι «θα μπλοκάρουμε στην πράξη τα ΕΟΚικά προγράμματα».

Δεν ενήργησε πολύ

φρόνιμα ο κύριος Τάσιος. Αν κάποιος από τους συναδέλφους του θελήσει να ανατρέξει σ' εκείνο το τεύχος για να διαβάσει τις θέσεις αυτής της «εντοπισμένης φοιτητικής μειοψηφίας» και να γνωρίσει «τον ολοκληρωτισμό της προβληματικής της» από κοντά, μπορεί να πέσει και στη σελίδα 6, όπου υπάρχει ένα εκτενές σημείωμα με τίτλο «Ο ένδοξος Αδελφός και ο φοιτητής», που αναφέρεται στις πλούσιες μασονικές δραστηριότητές του.

■ Για το διαφημιστικό ανταγωνισμό των συγκροτημάτων του Τύπου γράψαμε και στο προηγούμενο τεύχος του **ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ**, συγκρίνοντας την εορταστική συγκομιδή του **ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΥ**, του **ΕΝΑ** και των **ΕΙΚΟΝΩΝ**.

Τον τελευταίο καιρό, μια και η θεαματική άνοδος των κερδών των επιχειρήσεων δημιουργεί περιθώρια για τη διερεύνηση καινούργιων πρωτοβουλιών, ένα **νέο διαφημιστικό μέσο** γεννιέται: ένθετα περιοδικά στις εφημερίδες, σε **Ιουστινιανό** χαρτί και πολυτελή έκδοση, που «**συνδυάζουν**», όπως αναφέρουν κατατοπιστικά τα σχετικά δελτία τύπου, «**την υψηλή κυκλοφορία των εφημερίδων με τη μεγάλη διαφημιστική απόδοση των περιοδικών.**»

Από αυτόν το μήνα το **ΕΘΝΟΣ** αρχίζει να διανέμει ένα τέτοιο εβδομαδιαίο δεκαεξασέλιδο ένθετο, ενώ θ' ακολουθήσει στις 13 Μαρτίου το **ΒΗΜΑ** με την έκδοση ενός μηνιαίου θεματικού περιοδικού, αφιερωμένου στη «**σύγχρονη κατοικία.**»

■ Δεν καταλάβαμε καλά την αρνητική κριτική του **ΠΟΛΙΤΗ** στο νέο **ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ**: «**Χωρίς καμιά διάθεση υπερβολής, μέσα σε κάθε τεύχος βρίσκεις από γκόμενα ως και τη λύση του Μεσανατολικού.**» Ιδιαίτερα διφορούμενη ήταν η τελευταία φράση: «**Πάντως μερικοί από μας συνεχίζουν να τον αγοράζουν και συνεχίζουν επίσης να ελπίζουν.**»

Τι ελπίζουν άραγε; Να βρουν γκόμενα ή γκόμενο ή να λυθεί το Μεσανατολικό;

■ Δυο καινούργιες πρωινές φιλομνηστοακτικές εφημερίδες (**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ, ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ**) κυκλοφόρησαν πρόσφατα. Ήταν αναγκαίο! Στις 12 του Φλεβάρη —την επομένη της κρίσιμης σύγκλησης της κοινοβουλευτικής ομάδας της Ν.Δ.— η μόνη μησοτακική φωνή ήταν αυτή του **Δημοκρατικού Λόγου**: «**Βατερλώ του Καραμανλή η ανανέωση της εμπιστοσύνης στον Μητσοτάκη.**»

ΤΟΥ ΠΩΡΓΟΥ ΒΟΤΣΗ

Σ

ε λυκόφως πολιτικών αρχηγών και λυκαυγές άλλου τύπου διαχειριστών της εξουσίας εξελίσσονται και στον ελληνικό χώρο οι κάλπες, κατά τρόπο θεαματικό μιν, αλλά ελάχιστα δραματικό. Σε μια πολιτική αγορά, όπου οι νέες ιδέες αφθονούν, τα ελκυστικά οράματα δεν παραμυθιάζουν τα πλήθη και τα προβλήματα γίνονται όλο και πιο πολύπλοκα, το management εισβάλλει καθοριστικά και στην πολιτική σκηνή. Κοινωνικά ιθύνουσα η τάξη των τεχνοκρατών, διεκδικεί πλέον τη θέση της ανάμεσα και στους τεχνικούς της εξουσίας, με αξιώσεις πρωταγωνιστικές. Οι παραδοσιακού τύπου πολιτικοί αρχηγοί, δηλαδή οι κάποτε πιο καπάτσοι κομματάρχες στην πελατειακή σχέση με το εκλογικό σώμα, οι πιο ικανοί στις εσωκομματικές ίντριγκες, οι πιο «μπαλκονάτοι» δημαγωγοί και οι πιο προσοντούχοι μεσσίες καθίστανται τώρα περίπου γραφικοί, φθίνουν, τείνουν να εξαφανιστούν.

Στην Κύπρο το παράδειγμα είναι επίκαιρο και απτό. Ο μετριοπαθής Γ. Βασιλείου, κομματικά ανέντακτος κι επιδεικτικά υπερκομματικός, από «αουτσάιντερ» στις προεδρικές εκλογές, προβάλλει τώρα ως το «φαβορί» για το δεύτερο γύρο τους. Οικονομολόγος, με επιτυχημένη επιχειρηματική δραστηριότητα και πολλά λεφτά, δεν επαναπαύτηκε στην υποστήριξη του άλλοτε κραταιού ΑΚΕΛ με τη φθίνουσα τώρα εκλογική δύναμη (το εκλογικά ανύπαρκτο Κόμμα Φιλελευθέρων του Ν. Ρολάνδη και οι «μακαριακές» προσωπικότητες, που επίσης τον υποστήριξαν, συνέβαλλαν μάλλον στο προβλεπόμενο πρόφιλ του υπερκομματικού παρά συνεισέφεραν υπολογίσιμες ψήφους). Σε μια πολύμηνη και δαπανηρή εκλογική καμπάνια ο Βασιλείου χρησιμοποίησε όλες τις μεθόδους του πολιτικού μάρκετινγκ («της λεωφόρου Μάντισον» στα καθ' ημάς) για να τονίσει τη διαφορά του με τους παλαιοκομματικούς αντιπάλους του. Στο πρόγραμμά του δύσκολα ανιχνεύεται κάποια αντανάκλαση της αριστερής καταγωγής του και, πάντως, τίποτα δε θυμίζει, φραστικά και ουσιαστικά, θέσεις του — και στο κομμουνιστικό κίνημα — αναχρονιστικού ΑΚΕΛ. Δεν είναι και δεν προβάλλεται ως ο τολμηρός οραματιστής, ο αδιάλλακτος ριζοσπάστης, ο φανατικός με τις ακλόνητες θέσεις. Αποφεύγει τα συνθήματα, αλλά και τις φραστικές ακρότητες και τους οξείες διαξιφισμούς με τους αντιπάλους του — ακόμη και όταν τον προκαλούν βίαια χαρακτηρίζοντάς τον τυράρπαστο, πολιτικά άπειρο, εθνικά ύποπτο και πράκτορα. Δεν ερεθίζει, δε συγκινεί, δεν παθιάζει και δεν παθιάζεται, δε δημιουργεί πιστούς — ούτε καν οπαδούς. Σε χαμηλούς συζητητικούς τόνους θέλει να πείσει ότι εγγυάται, ως ειδικός και εξ επαγγέλματος πραγματιστής, ένα νοικοκύρεμα, έναν ορθολογισμό και μια σύνεση στη διαχείριση της εξουσίας — εγγυάται, άρα, την ασφάλεια και τη σιγουριά, τη σταθερή μεταρρυθμιστική πορεία χωρίς άλματα και κλυδωνισμούς. Δεν είναι ο ηγέτης — όπως τον ξέραμε. Είναι ο manager — όπως θα τον μάθουμε.

Εάν, τελικά, ο Γ. Βασιλείου εκλεγεί την Κυριακή Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως είναι πολύ πιθανόν, θα διαφοροποιηθεί αισθητά την ελληνοκυπριακή πολιτική σκηνή. Κι όχι μόνο με την παρουσία του. Αλλά και γιατί η εκλογική ήττα ίσως αποβεί μοιραία για την πολιτική καριέρα των αντιπάλων του.

Ο πλησιέστερος στα πρότυπα των ελλαδικών παλαιοκομματικών Γλ. Κληρίδης (ανομολόγητα ευνοούμενος τώρα της ελληνικής κυβέρνησης, ως ο καταλληλότερος να αναμοιραστεί με τα συμφωνημένα στο Νταβός) αναμένεται να παραιτηθεί και να παραχωρήσει την ηγεσία του «Δημοκρατικού Συνάγεργου» σε νεότερα στελέχη του. Ο μεγάλος ηττημένος (και λόγω Νταβός) των εκλογών Σπ. Κυπριανού, παρά το γεγονός ότι το ΔΗΚΟ πλάσεται πλέον μεταξύ των τριών ισχυρότερων κομμάτων, είναι αμφίβολο αν θα λειτουργήσει, για πολύ ακόμη, ως πολιτικός ηγέτης. Με επισφαλή υγεία και εθισμένος έντεκα χρόνια στον πρώτο ρόλο, σ' ένα εξαιρετικά συγκεντρωτικό προεδρικό σύστημα, είναι δύσκολο τώρα να γίνει κομπάρσος. Προβλήματα αμφισβήτησης της ηγεσίας του αντιμετωπίζει και ο αιθεροβάμων Β. Λυσσαρίδης: Εκδηλώθηκαν στο τελευταίο συνέδριο της ΕΔΕΚ, όπου κυριάρχησε η δεξιά πτέρυγα, και είναι βέβαιο ότι θα τα επιδεινώσει τώρα η ελάχιστη επιτυχής εκλογική εμφάνισή.

Κι ενώ αυτά συμβαίνουν στην Κύπρο, στην Ελλάδα, τηρουμένων των αναλογιών, αν μπορούσε να ιδωθεί από σχετική οπτική η πρόσφατη κρίση ηγεσίας στη «Νέα Δημοκρατία», θα φωτιζόταν διαφορετικά — τουλάχιστον ως προς την απόληξή της.

Ανεξάρτητα από τα αίτια και τις αφορμές της κρίσης (στα μονότονα αναμασήματα της εφημεριδιακής φιλολογίας για την κορονάτη «γκάφα» του Λονδίνου έλαμψε η άλλη διάσταση, που δίνει ο Δήμος Μαυρομάτης στην «Πρώτη» 15.2.88) είναι πολλοί οι λόγοι, που δεν επέτρεψαν να θεθεί ανοιχτά θέμα ηγεσίας στην Κοινοβουλευτική Ομάδα της Ν.Δ.:

• Έναν από τους πιο σημαντικούς επεσήμανε την περασμένη Κυριακή α-

Το λυκόφως των αρχηγών

πό το δημοτικό ραδιοσταθμό Πειραιά ο πρωταγωνιστής στην εκτόνωση της κρίσης Ευ. Αβέρωφ: «Αν επεχειρείτο — είπε — οποιαδήποτε μεταβολή στην ηγεσία της Ν.Δ., θα ήταν δόλωση για το κόμμα». Αν όχι διάλυση, σίγουρα αναδιόργάνωση, μια και οποιοσδήποτε διάδοχος θα είχε ισχυρή αμφισβήτηση από άλλους «δελφίνους» και την εχθρότητα του Κων. Μητσοτάκη, που έχει οικοδομήσει μεθοδικά τον προσωπικό του έλεγχο στις κομματικές οργανώσεις.

• Μέσα σ' ένα τέτοιο διαλυτικό κλίμα στη Ν.Δ., ο Αν. Παπανδρέου είναι βέβαιο ότι θα προχωρούσε άμεσα στην προκήρυξη εκλογών — με τη σιγουριά ότι θα τις κέρδιζε. Η διαβεβαίωση του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑ.ΣΟ.Κ. τρεις μέρες πριν συνεδριάσει η Κ.Ο. της Ν.Δ., ότι οι εκλογές δεν πρόκειται να γίνουν πριν από τον Ιούνιο του 1989 ήταν «στάχτη στα μάτια»: Έγινε ακριβώς για να ενθαρρύνει απόπειρες αλλαγής ηγεσίας στην αξιωματική αντιπολίτευση — αφού ο χρόνος ως τις εκλογές θα κρινόταν επαρκώς για μια κομματική ανασυγκρότηση υπό τη νέα ηγεσία. Άλλο τόσο είναι σε μεγάλο βαθμό «μπλόφα» της κυβερνητικής προπαγάνδας ότι ο Παπανδρέου προτιμά ως εύκολο αντίπαλο «τον αδιόρθωτο γκαφατζή και υπό συνεχή εσωκομματική αμφισβήτηση Μητσοτάκη». Περισσότερο απ' όλους, η πτώση αυτή τη στιγμή του Μητσοτάκη συνέφερε το ΠΑΣΟΚ — γι' αυτό και δεν έγινε.

• Λύση διαδοχής γενικής αποδοχής ούτε υπάρχει ούτε διαφαίνεται στους κόλπους της Ν.Δ. Κι επειδή τα «καταστατικά όργανα» απέχουν πολύ από το να λειτουργούν και ως μηχανισμός για δημοκρατική και αξιοκρατική ανάδειξη στελεχών, η σύγκρουση των επίδοξων διαδόχων αναμενόταν και θα ήταν σφοδρή.

• Αν με τις τελευταίες εξελίξεις έχει κάτι ξεκαθαριστεί στη Ν.Δ., είναι ότι ουδείς απολύτως (που σημαίνει ούτε ο Κων. Καραμανλής) από την παλαιά ηγετική φρουρά μπορεί πλέον να ξαναπαίξει ηγετικό ρόλο — ή και να λειτουργήσει ως εφεδρική λύση. Ο Γ. Ράλλης, που φλερτάρει κάθε τόσο με την ιδέα, δε διακινδυνεύει μόνο το καλό όνομα, που άφησε ως ο τελευταίος προ ΠΑ.ΣΟ.Κ. πρωθυπουργός, αλλά και κινδυνεύει με γελοιοποίηση. Η «βόμβα Ράλλης», που διατυμπάνιζαν οι εφημερίδες την παραμονή της συνόδου της Κοινοβουλευτικής Ομάδας, αποδείχτηκε τρακατούρα — ίδιου βεληνεκού με τη διάσπαση, που θα γινόταν τάχα, με την αποχώρησή του από το Κόμμα.

• Ο Κων. Μητσοτάκης είναι ο τελευταίος παλαιοκομματικός ηγέτης της Ν.Δ. Και η θητεία του θα λήξει είτε με εκλογική νίκη και πρωθυπουργία είτε με μοιραία ήττα στις επόμενες εκλογές. Τότε και μόνο τότε θα ανοίξει ο δρόμος για τους σημερινούς «δελφίνους», είτε παρουσιάζονται τώρα με ανεβασμένες τις μετοχές, όπως ο Μιλτ. Έμπερτ και ο Στ. Δήμας, είτε φιλοδοξούν να ανεβάσουν τις δικές τους — όπως ο Σωτ. Κούβελας, ο Αν. Ανδριανόπουλος, ο Γ. Βαρβιτσιώτης, ο Γ. Παλαιοκρασάς, ο Στ. Μάνος και ο Αντ. Σαμαράς.

Όταν η «κούρσα διαδοχής» στη Ν.Δ. μπει στην τελική ευθεία, να θυμηθούμε ένα όνομα, που δε μνημονεύεται καν στην εφημεριδιακή «δελφινολογία»: Τίμος Χριστοδούλου, πρώην τραπεζίτης και νυν ευρωβουλευτής.

Δεν πρωταγωνιστεί μόνο στα οικεία όργανα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως προς τα οικονομικά και δημοσιονομικά θέματα της ΕΟΚ. Δεν αποφεύγει μόνο επιμελώς την τριβή από την ενεργό ανάμιξη στον πρώιμο ανταγωνισμό των επιγόνων. Δε διαθέτει απλώς τη δεδηλωμένη εύνοια του ιδρυτού του κόμματος Κων. Καραμανλή. Αλλά και είναι ο μόνος Έλληνας πολιτικός που τους τελευταίους έξι μήνες είδε δυο φορές τον Αμερικανό Πρόεδρο Ρόναλντ Ρήγκαν.

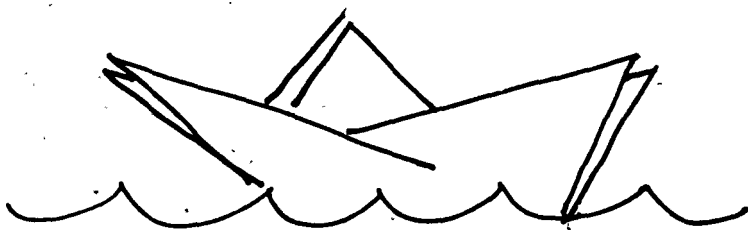
Συγκροτημένος τεχνοκράτης με ασυγκράτητες φιλοδοξίες, θα είναι το «αουτσάιντερ» στην «κούρσα διαδοχής», που ίσως αποτελέσει την έκπληξη — και την ελλαδική έκδοση, επί το συντηρητικότερον, του Κύπριου τεχνοκράτη Γ. Βασιλείου.

Γ.Β.

Οι παραδοσιακοί πολιτικοί αρχηγοί τείνουν να εξαφανιστούν

φεύγει μόνο επιμελώς την τριβή από την ενεργό ανάμιξη στον πρώιμο ανταγωνισμό των επιγόνων. Δε διαθέτει απλώς τη δεδηλωμένη εύνοια του ιδρυτού του κόμματος Κων. Καραμανλή. Αλλά και είναι ο μόνος Έλληνας πολιτικός που τους τελευταίους έξι μήνες είδε δυο φορές τον Αμερικανό Πρόεδρο Ρόναλντ Ρήγκαν.

Δύο από τους συνεργάτες μας περιλαμβάνονται στους «συνοδούς» των απελαθέντων Παλαιστίνιων αγωνιστών, που επιχειρούν να προσεγγίσουν την κατεχόμενη πατρίδα τους με το «πλοίο της επιστροφής». Ζώντας από κοντά τις τελευταίες μέρες το έντονο κλίμα της όλης επιχείρησης — όπου σε κάθε βήμα της προέκυπτε ένα καινούργιο «εμπόδιο» — στις παρακάτω γραμμές καταθέτουν «από τα μέσα» την άποψή τους. Άποψη που εξάγεται από την εξαντλητική προσπάθεια — των τελευταίων ημερών — όπου ένας ολόκληρος κόσμος απ' όλη την Ευρώπη, τις αραβικές χώρες και απ' το Ισραήλ ακόμη, μάχεται στο πλάι των Παλαιστίνιων για την «επιστροφή» και την ανατροπή του ρατσιστικού καθεστώτος εκεί. Απέναντί τους, απέναντί μας τελικά, η πολεμική βία και οι μυστικές υπηρεσίες του Ισραήλ. Ενός κράτους που για την ελληνική κυβέρνηση διαθέτει τις προϋποθέσεις ώστε να αναβαθμίσει τις διπλωματικές και τις άλλες σχέσεις μαζί του...

Η ΜΟΣΑΝΤ έγινε... βαπόρι

■ Όταν κάποια παλαιστινιακή οργάνωση χτυπάει έναν οποιοδήποτε ισραηλινό στόχο σε κάποιο σημείο της γης, τα «έγκυρα» διεθνή μέσα ενημέρωσης, κυβερνήσεις και διάφοροι άλλοι τοποτηρητές της δημόσιας τάξης και ασφάλειας σπεύδουν να κατα-

δικάσουν μετά βδελυγμίας τις «τρομοκρατικές» ενέργειες ενός λαού που του στερούν το στοιχειώδες δικαίωμα της εθνικής αυτοδιάθεσης.

Όταν η Μοσάντ δολοφονεί στη μέση του δρόμου άοπλα πολιτικά στελέχη του παλαιστινιακού κινή-

Δήλωση της ισραηλινής αντιπροσωπείας που (πρόκειται) να ταξιδέψει με το καθεστώς του παρατηρητή, με το «πλοίο της επιστροφής».

«Η συμβολική και πολιτική σημασία του Πλοίου της Επιστροφής είναι πλέον φανερή για κάθε άνθρωπο που διαθέτει την κοινή λογική. Η ισραηλινή κυβέρνηση δεν έχει τίποτα να προτείνει, εκτός απ' την κτηνώδη βία, ούτε στους Παλαιστίνιους Άραβες, ούτε στους Ισραηλινούς Εβραίους, ούτε στους λαούς της περιοχής. Απευθύνουμε προειδοποίηση στην ισραηλινή κυβέρνηση: "Αυτός που ζει απ' το ξίφος, θα καταλήξει να πεθάνει απ' το ξίφος"».

Αθήνα 15/2/88

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Οι Παλαιστίνιοι και η Κύπρος

Η Παλαιστίνη δεν είναι μόνο δυο βήματα μακριά μας. Το Παλαιστινιακό Κίνημα υπήρξε πολιτικός και αγωνιστικός φάρος για την κυπριακή Αριστερά με πολλαπλούς πρακτικούς δεσμούς, ιδίως στα κρίσιμα χρόνια που προηγήθηκαν και ακολούθησαν το πραξικόπημα και την εισβολή.

Η ήττα ωστόσο του Παλαιστινιακού Κινήματος στο Λίβανο και το ξεφούσκωμα της λαϊκής αντίστασης στην Κύπρο, υποβίβασε τη σχέση των δυο σε συμβολικό μόλις επίπεδο. Παρέμειναν ωστόσο κάποιες διευκολύνσεις σε κρατικό κυρίως επίπεδο, όπως η παραμονή της PLO, η έκδοση παλαιστινιακών εντύπων στην Κύπρο και άλλες ανθρωπιστικές διευκολύνσεις. Όμως παράλληλα, είχαμε πρόσφατα και την παροχή διευκολύνσεων (ανθρωπιστικής) ως λέγει φύσης, η κατά τα άλλα «ανένδοτη» κυβέρνηση Κυπριανού) στους δυτικούς στόλους που επενέβησαν στο Λίβανο.

Πρόσφατα επίσης η κυπριακή Βουλή συζήτησε την παρουσία Ισραηλινών αστυνομικών στο λιμάνι της Λεμεσού, που υπέβαλαν σε έλεγχο — στο κυπριακό έδαφος — τους επιβάτες προς Ισραήλ. Γνώριμο λοιπόν από πρώτο χέρι το λιμάνι της Λεμεσού στις ισραηλινές υπηρεσίες Ασφάλειας, καθώς γνώριμο ήταν και το πλοίο "SOL PHRYNE" στο οποίο προφανώς αυτοί τοποθέτησαν τη βόμβα-βεντούζα, τη Δευτέρα 15/2, 5.45' το πρωί. Το "SOL PHRYNE" που είχε βγει στο σφύρι τον τελευταίο καιρό, λόγω απλήρωτων χρεών και αγοράστηκε από μια νέα εταιρεία ονόματι «Κάρπαθος», προοριζόταν να μετατραπεί σε πλοίο της Επιστροφής για τους Παλαιστίνιους των κατεχόμενων. Η βομβιστική ενέργεια ενάντια στο SOL PHRYNE φέρνει στην επιφάνεια την αδυναμία του κυπριακού κράτους να ανταπεξέλθει στις δυσκολίες ελέγχου των εδαφών του, όπως απορρέουν από τη στρατηγική θέση της Κύπρου. Θεωρείται βέβαιο ότι η επίθεση ενάντια στο πλοίο έγινε από βατραχάνθρωπους. Τα λιμάνια της Κύπρου δε διαθέτουν μέσα προστασίας από τέτοιου είδους δολιοφθορές.

Η δολοφονία των τριών αξιωματούχων της PLO την Κυριακή (14/2) το

πρωί αποτελούσε προφανώς τον πρόλογο μιας ανοιχτής πλέον με όλα τα μέσα, προσπάθειας των Ισραηλινών να αποτρέψουν τον απόπλου του «πλοίου της επιστροφής». Ας σημειωθεί παρενθετικά ότι αρκετοί Παλαιστίνιοι έχουν δολοφονηθεί εδώ στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια.

Μέχρι τη στιγμή που γράφω αυτό το σημείωμα — Τρίτη 16/2 το πρωί — η κυπριακή κυβέρνηση δεν έχει ακόμη αντιδράσει, ούτε στη δολοφονία των τριών Παλαιστίνιων ούτε στην ανατίναξη του πλοίου. Σιγή επίσης τηρούν μέχρι στιγμής και όλα τα κόμματα, υπόψη βέβαια ότι οι πάντες είναι απασχολημένοι με το δεύτερο γύρο των εκλογών. Όμως η καθυστέρηση στην έστια τυπική έκδοση κάποιων ανακοινωθέντων, δεν είναι μόνο αποτέλεσμα του εκλογικού φόρτου εργασίας, αλλά δείχνει ταυτόχρονα την έλλειψη ξεκαθαρισμένης πολιτικής αντίληψης για την αντιμετώπιση τέτοιων γεγονότων. Αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό για τα αριστερά κόμματα, που όπως είπα πιο πάνω, συνδέθηκαν σε μεγάλο βαθμό με το παλαιστινιακό πρόβλημα, ιδιαίτερα δε η ΕΔΕΚ (του κ. Λυσσαρίδη).

Ας σημειωθεί ότι η συνεχιζόμενη εξέγερση των Παλαιστίνιων δεν αποτέλεσε καθ' οιονδήποτε τρόπο θέμα της εκλογικής πάλης, παρ' όλο που τα προηγούμενα χρόνια — ιδιαίτερα πριν το '80 — ήταν ένα από τα σημαντικά σημεία του αριστερού κυπριακού πολιτικού λόγου.

Επίσης δεν είχαμε κανενός είδους μαζικές κινητοποιήσεις...

Εδώ στην Κύπρο λοιπόν, μεταξύ των δύο γύρων των εκλογών και αφού ακόμη δεν έχει χωνευτεί το «πνεύμα του Νταβός» ούτε καν από τις πολιτικές δυνάμεις, η Παλαιστίνη... «βρίσκεται μακριά μας»...

Κωστής ΑΧΝΙΩΤΗΣ

Υ.Γ.: Αργά το μεσημέρι της Τρίτης ο κυβερνητικός εκπρόσωπος στη Λευκωσία έκανε μια δήλωση, χωρίς όμως πάλι να αναφέρεται στους προφανείς στόχους της επίθεσης και τους διάφανους ενόχους.

ματος, παραβιάζοντας τα κυριαρχικά δικαιώματα τρίτων χωρών (ας θυμηθούμε τους Παλαιστινίους που κατά καιρούς έχουν σκοτωθεί σε διάφορα μέρη της Αθήνας), όταν η ίδια υπηρεσία ανατινάζει ανθρώπους μέσα στα αυτοκίνητά τους ή πραγματοποιεί ενέργειες που κάτω από άλλες συνθήκες θα μπορούσαν να θεωρηθούν εμπόλεμη πρόκληση (όπως η τοποθέτηση βόμβας στο πλοίο «Φρύνη», μέσα στο λιμάνι της Λεμεσού), ελάχιστοι τολμούν να ξεπεράσουν τα όρια της φραστικής καταδίκης της απροκάλυπτης αυτής άσκησης κρατικής τρομοκρατίας και να πάρουν τα στοιχειωδέστερα έμπρακτα μέτρα για την αποτροπή ανάλογων κρουσμάτων στο μέλλον.

Αυτές τις μέρες, με επίκεντρο την υπόθεση του «πλοίου της επιστροφής», οι ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες, σύμφωνα με αξιόπιστες πληροφορίες, οργάνουν κυριολεκτικά τον ελλαδικό και κυπριακό χώρο, προσπαθώντας να ματαιώσουν το εγχείρημα της επανόδου 135 εξόριστων Παλαιστινίων στον τόπο τους. Σε 800 περίπου υπολογίζουν παλαιστινιακές πηγές τον αριθμό των πρακτόρων που διείσδυσαν στην Ελλάδα και την Κύπρο κάτω από διάφορα προκαλύμματα. Τα πρώτα δείγματα της δράσης τους δόθηκαν με τις ανοιχτές πιέσεις και απειλές που ασκήθηκαν σε ναυτιλιακές εταιρίες και ασφαλιστικά γραφεία, με αποτέλεσμα να αναβληθεί επανειλημμένα ο απόπλους του πλοίου. Κορύφωση όλων αυτών των δραστηριοτήτων υπήρξαν, ως γνωστόν, οι βομβιστικές ενέργειες στην Κύπρο.

Εδώ θα πρέπει να υπενθυμίσει κανείς ότι είναι δεδομένη από παλιά η — επίσημη — αγαστή συνεργασία για «αντιτρομοκρατικά» θέματα μεταξύ της Μοσάντ και της ΥΠΕΑ. Όπως είναι δεδομένη η αναβάθμιση των σχέσεων Ελλάδας - Ισραήλ, που υλοποιήθηκε με την επίσκεψη του Παπούλια στο σιωνιστικό κράτος και την υπόσχεση που έδωσε για DE JURE αναγνώρισή του, πριν η χώρα μας αναλάβει την προεδρία της ΕΟΚ.

Πριν, όμως, η Μοσάντ συνεχίσει τις «εκκαθαρίσεις» της, όπως στην Κύπρο, αλλά και όπως έχει πράξει στην Αθήνα στο κοντινό παρελθόν, μήπως θα έπρεπε το υπουργείο Δημόσιας Τάξης, αντί να ταλαιπωρεί Παλαιστινίους και Άραβες φοιτητές, τριτοκοσμικούς εργάτες και Φιλιππινέζες, να προβεί σε κάποιες απελάσεις πρακτόρων της εν λόγω υπηρεσίας;

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
Μάνια ΜΠΑΡΣΕΦΣΚΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Τουρκία: «NO PROBLEM»

■ Ο Οζάλ συνεχίζει όπως και παλαιότερα να απαντά αρνητικά στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων αν συμφωνεί για την απελπιστική κατάσταση των Τούρκων εργαζομένων. Ο Οζάλ, ο οποίος υπήρξε στο παρελθόν ο «σκληρός» πρόεδρος του συνδικάτου των εργοδοτών, συνεχίζει να έχει την ίδια αντίληψη και νοοτροπία στα ζητήματα αυτά. Γνωρίζει ότι μόνο ως «σκληρός» εκφραστής των κεφαλαιοκρατικών συμφερόντων μπορεί να επιζηήσει πολιτικά.

Το κύμα των ανατιμήσεων που ακολούθησε μετά την επικράτησή του στις εκλογές οδηγεί όλο και βαθύτερα στην απόγνωση τους Τούρκους εργαζόμενους και οι άνεργοι είναι αφημένοι στη μοίρα τους. Το εκλογικό σλόγκαν του κόμματος του Οζάλ «NO PROBLEM» δείχνει την αντεργατική και αντιλαϊκή του πολιτική.

Προϋπόθεση όμως για την αχαλίνωτη ταξική πολιτική του Οζάλ αποτελεί το πραξικόπημα του '80, το οποίο απαλλοτρίωσε όλες τις συνδικαλιστικές και δημοκρατικές κατακτήσεις των εργαζομέ-

νων της Τουρκίας. Ο βαθμός της επιδείνωσης της κατάστασης των εργαζομένων φαίνεται από τη μείωση του ποσοστού του εθνικού εισοδήματος που τους αναλογεί. Τη δεκαετία του '70 κυμαινόταν γύρω στο 30% και το 1979 είχε φτάσει το 32,79%. Σήμερα όμως το ποσοστό αυτό έχει καταρρακωθεί λίγο κάτω απ' το μισό (15,5%). Σύμφωνα δε με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, το 50% των κρατικών πόρων παρ' όλα αυτά πληρώνεται από τους εργαζόμενους.

Η μόνη συνδικαλιστική οργάνωση που επιβίωσε στα χρόνια της χούντας είναι η εργατική ομοσπονδία Τουρκ-Ις. Το γιατί συνέβη αυτό δεν είναι δύσκολο να κατανοηθεί. Η Τουρκ-Ις σ' όλη της την ιστορία ρύθμιζε την πολιτική της σύμφωνα με τις επιθυμίες των εκάστοτε κυβερνήσεων. Κατά καιρούς έφτανε στο σημείο να συγκρούεται και να εναντιώνεται σε βασικούς συνδικαλιστικούς κανόνες και λειτουργίες κι αυτό με ιδιαίτερο ζήλο μετά το πραξικόπημα του '80. Η Τουρκ-Ις ήταν ο πρώτος φορέας που προκαταβολικά είχε αποδεχτεί το σύνταγμα του

Εβρέν, το οποίο περιόριζε τις στοιχειώδεις συνδικαλιστικές ελευθερίες των εργαζομένων.

Αν και κήρυξε το 1987 «χρονιά δράσης», η Τουρκ-Ις δεν έκανε τίποτα περισσότερο από μερικές ανώδυνες πορείες και κάνα δυο τοπικές απεργίες. Έτσι δεν είναι λίγα σήμερα τα συνδικάτα μέλη της που την κατηγορούν για συνδιαλλαγή με τα αφεντικά για την ανικανότητά της να εκπροσωπήσει τα συμφέροντα των εργαζομένων.

Το εργατικό κίνημα, χτυπημένο από τη χούντα, δεν έχει καταφέρει ακόμα να αναδιοργανωθεί ώστε ν' αποτελέσει ικανή δύναμη να υπερασπίσει τα εργατικά συμφέροντα.

Τα περισσότερα συνδικάτα από αυτά που λειτουργούν ενεργούν νόμιμα και δε διστάζουν ν' αφήνουν ακάλυπτους τους εργαζόμενους απέναντι στους εργοδότες. Τον περασμένο Αύγουστο απολύθηκαν χωρίς δικαιολογία κι αποζημίωση 655 εργάτες του Βοσπόρου. Μετά λίγες μέρες 1300 συνάδελφοί τους κατέβηκαν σε απεργία συμπαράστασης για την επαναπρόσληψή τους, ενώ το συνδικάτο τους δήλωνε αναρμόδιο.

Περιπτώσεις σαν αυτή είναι πολύ συνηθισμένες. Σε πολλές επιχειρήσεις οι εργαζόμενοι είναι αναγκασμένοι να διαλέξουν την οργάνωσή τους στο συνδικάτο που προτείνουν οι εργοδότες ή την απόλυσή τους. Ο φόβος για την απόλυσή τους έχει οδηγήσει χιλιάδες εργαζόμενους να μην τολμούν να ζητήσουν τη νόμιμη αδειά τους. Ούτε λόγος να γίνεται στους χώρους εργασίας για μέτρα ασφαλείας και οι περισσότεροι αναγκάζονται να δουλεύουν ανασφάλιστοι. Καθημερινά είναι δεκάδες τα εργατικά ατυχήματα, τα περισσότερα από τα οποία αφορούν ανήλικα παιδιά.

Οι μισθοί ξεκινούν από 50.000 λίρες (περίπου 5.000 δρχ.) και στις καλύτερες περιπτώσεις φτάνουν στις 150.000 λίρες. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα χιλιάδες εργατικές οικογένειες να ζουν μέσα σε τρώγλες, να χτυπιούνται από θανατηφόρες αρρώστιες και να παρουσιάζεται υψηλό ποσοστό θνησιμότητας στα παιδιά.

Ιλχάν Μ. ΑΪΝΤΙΝ

«Το ένα είναι το χέρι που δίνει, το άλλο που παίρνει». Ο Οζάλ στο εξώφυλλο του σατιρικού GİRGİR.

ΝΙΚΟΣ ΒΟΥΤΣΗΣ

Το Συνέδριο του ΚΚΕ εδ. Α.Α.

20 χρόνια μετά τη διάσπαση του '68 το αίτημα για ριζική ανανέωση του κομμουνιστικού και ευρύτερου αριστερού κινήματος είναι πάντα επίκαιρο, καθώς οι αναζητήσεις και τα προβλήματα παραμένουν και πολλαπλασιάζονται, καθώς η κρίση της Αριστεράς είναι περισσότερο παρά ποτέ φανερή και «αποδεκτή».

Το συνέδριο του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ Αν. Αρ. (24-28 Φλεβάρη στο Στάδιο Ειρήνης-Φιλίας) θ' αναμετρηθεί με τη διπλή πρόκληση που θέτει η ίδια η ιστορική εξέλιξη του εγχειρήματος της κομ. ανανέωσης: Μπορεί να γίνει το κόμμα η πολιτική έκφραση και η αγωνιστική έπαλξή αυτού του αίτηματος, ν' αναδειχθεί δηλαδή σε μια ριζοσπαστική και ανατρεπτική «συνέχεια» του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ μετά το διαχωρισμό από εκείνο το τμήμα του ενιαίου κόμματος που σε κρίσιμες στιγμές σφράγισε το συμπληρωματικό, δεξιόστροφο χαρακτήρα του;

Και κάτι ακόμα: μπορεί το ΚΚΕ ΕΣΩΤ. Α.Α. να οργανώσει τις συμμαχίες, τις συναινέσεις και τις συγκλίσεις που απαιτούνται για να υπάρξει σήμερα (καθώς το ρολόι δε γυρνάει πίσω...) για μια καταλυτική παρουσία μέσα στην Αριστερά, που θα οδηγήσει στη βαθιά ανανέωση και σε διαδικασίες ανασυνθέσεως σημαντικών τμημάτων της, ενταγμένων και ανένταχτων;

Και στά δύο ερωτήματα - προκλήσεις η απάντηση μπόρει να δοθεί με πολιτικούς όρους και συγκεκριμένες ιδεολογικές αναφορές - αποσαφηνίσεις - είναι φανερό ότι η έκβαση αυτού του εγχειρήματος δε θα είναι αποτέλεσμα της αυξημένης οργανωτικότητας, του πάθους και των πρωτοβουλιών που οδήγησαν ένα σημαντικό κομμάτι του ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ και του Ρήγα στη συγκρότηση μηχανισμού με εμβέλεια και πολιτική παρουσία και την «επιβίωση» κόντρα στην εαρινή επιχείρηση και στη λαίλαπα της συμπαράταξης τον προηγούμενο χρόνο...

Η αναφορά στα πολιτικά ζητήματα που τίθενται στο διάλογο του συνεδρίου δείχνει ακριβώς το εύρος των αναγκών επιλογών για να διαμορφωθεί μια ελκτική αγωνιστική φυσιογνωμία του ΚΚΕ ΕΣΩΤ. Α.Α. ικανή να προβληματίσει και να εμπνεύσει, δηλαδή για να μη στηθεί μια καινούργια αριστερή «μούμια», ένα παραδοσιακό μνημείο για συντήρηση...

1. Η επικαιρότητα του σοσιαλισμού και η αυτοδιαχειριστική προοπτική σαν θέση και έκφραση του «αντικαπιταλιστικού αγώνα». Η ουσιαστική οριοθέτηση από τις εκσυγχρονιστικές, τεχνοκρατικές λογικές διαχείρισης και από τις κρατικίστικες αυταρχικές αντιλήψεις, με στάδια ή χωρίς...

2. Προτεραιότητα στο μαζικό κίνημα. Άρνηση της διαμορφωμένης σήμερα σχέσης (απόσπασης καλύτερα...) πολιτικού-κοινωνικού, ανάδειξη της «κοινωνικής αριστεράς» σε παράγοντα πολιτικών εξελίξεων και μετασχηματισμού της πολιτικής. Προώθηση της αυτονομίας με την πολιτική, στρα-

τηγική της υπόστασης και την αντιγραφειοκρατικών - αντιαυταρχικών αντιλήψεων. Εμμονή στην ταξική συγκρότηση και προοπτική των παραδοσιακών κινήματων των εργαζομένων στην πάλη κατά των συντεχνιακών και των ρεφορμιστικών αντιλήψεων.

Αποδοχή — και στήριξη — χωρίς προκαταλήψεις, ηγεμονισμούς, στενόμευαλες αντιπαλότητες των διαταξικών κινήματων πολιτών, νέων, γυναικών, γιατί η καθημερινότητα σαν βασικό πεδίο αλλοτρίωσης και η εκρηκτική ανάγκη διαφορετικότητας ορίζουν νέες περιοχές προβληματισμού για την Αριστερά και έχουν δώσει ήδη στοιχεία μιας νέας κουλτούρας και προβληματικής για κρίσιμα θέματα όπως η ανάπτυξη, οι ανθρώπινες σχέσεις, η ποιότητα ζωής, οι κοινωνικές αξίες, ο πολιτικός λόγος, η λειτουργικότητα των θεσμών... Δε νοείται σήμερα Αριστερά αποστασιοποιημένη από το 1/3 που ωθούν μονιμότερα στο περιθώριο οι σύγχρονες κοινωνίες των 2/3.

Άλλωστε η ίδια η αντίληψη για την προτεραιότητα του «κοινωνικού» είναι η βάση της διευρυμένης αντίληψης για την πολιτική που αποτελεί βασικό κριτήριο για τις σχέσεις κόμματος-κινήματων και για τη συγκρότηση του συνασπισμού κοινωνικών-πολιτικών δυνάμεων.

3. Εδώ το θέμα της εξουσίας. Χρειάζεται σαφής διευκρίνιση, ακριβώς γιατί συναρτάται με το ζήτημα των συμμαχιών, με το «σοσιαλισμό» που κάθε δύναμη της Αριστεράς θέλει να πετύχει, αλλά και — κυρίως — με τη θέση κάθε τμήματος της Αριστεράς σήμερα για το ΠΑΣΟΚ και τη «μεταπασόκ» εποχή...

Από την προθυμία δε του ΚΚΕ να ρίχνει σωσίβιο στο ΠΑΣΟΚ σε κρίσιμες φάσεις (συναντήσεις ηγετών, διαπαραταξιακή ΓΣΕΕ, πρώτη φάση φοιτητικού...) και τη μονιμότερη συνήθεια του ηγετικού πυρήνα της ΕΑΡ να πλέκει μετεκλογικά σενάρια «συνεργασίας» τρέφεται καθημερινά το «αντιδεξιό σύνδρομο» και διαιωνίζονται οι όροι του συναινετικού δικομματικού παιχνιδιού. Ας μην ψάχνουμε μακριά για τη μονιμότερη περιθωριοποίηση της Αριστεράς και για τη συντηρητική μετατόπιση - απολιτικοποίηση που εμφανίζεται όλο και πιο αδρά στην κοινωνική επιφάνεια!

Μόνο αν αποφασίσουμε να παλέψουμε με συνέπεια, μακροπρόθεσμα, για τη δημιουργία των όρων και των κοινωνικών προϋποθέσεων για την αναδιάρθρωση του σημερινού πολιτικού χάρτη, τον απεγκλωβισμό αριστερών δυνάμεων και την πολιτική έκφραση άλλων διάσπαρτων εκφράσεων της κοινωνικής αριστεράς, θα γίνει δυνατό η Αριστερά να λειτουργήσει ανατρεπτικά προς το σημερινό σύστημα εξουσίας και πολιτικής διακυβέρνησης, διαφορετικά ο δρόμος της διαχείρισης θα είναι μονόδρομος.

Άλλωστε τα περιθώρια για υπερίσχυση της Αριστεράς στο σημερινό πολιτικό παιχνίδι με συμπτώσεις, συμπαράταξεις ή παντοειδείς στηρίξεις της αλλαγής γίνονται όλο και πιο στενά καθώς η

Στις 24-28 Φεβρουαρίου συγκαλείται το συνέδριο του ΚΚΕ Εσωτερικού - Ανανεωτική Αριστερά. Ζητήσαμε από τον Νίκο Βούτση, μέλος της γραμματείας του κόμματος, να αναφερθεί στα κύρια ζητήματα που θα απασχολήσουν το συνέδριο αυτό.

αντιπροσωπευτική δημοκρατία και οι θεσμοί της μετεξελισσονται σε συναινετική, αυταρχική εξουσία με στεγανά και μηχανισμούς - υπηρέτες των κυρίαρχων αντιλήψεων της εξουσίας. Από τη στάση κριτικής αμφισβήτησης και ανατροπής αυτής της διαδικασίας θα κριθεί η εμβέλεια και η προοπτική της Αριστεράς...

4. Σταθερή υποστήριξη του αντιδιπολικού πλαισίου για τις διεθνείς σχέσεις μέσα σ' έναν κόσμο που χαρακτηρίζεται από τις διεθνείς οικονομικές ολοκληρώσεις, από την κρίση του κινήματος των αδεσμεύτων, το άνοιγμα της ψαλίδας Βορρά-Νότου και την εναπόθεση όλων των ελπίδων στις συναντήσεις Ρήγκαν-Γκορμπατσόφ! Βαθιά αποπροσανατολιστικές αντιλήψεις επιβιώνουν, και αναβιώνουν σε δυνάμεις της Αριστεράς στο όνομα της πολυπόθητης ειρήνης! Αρκεί να θυμηθούμε την ύφεση του Ελσίνκι...

Δεν είναι τυχαίες οι αντιλήψεις για την ουδετερότητα των νέων τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται ευρύτατα για την καπιταλιστική ανα-συγκρότηση και την ηγεμονία στο οικονομικό και πολιτιστικό - ιδεολογικό επίπεδο.

Ούτε είναι ανεξήγητη η προφανής αμηχανία της «ευρωπαϊκής Αριστεράς» μπροστά στις εξελίξεις της ευρωπαϊκής ενοποίησης, στο βαθμό που υπάρχουν δυνάμεις της που υποστηρίζουν ανοιχτά ή καλυμμένα την αμυντική, στρατιωτική ενοποίηση και αναλίσκονται στο συναγωνισμό τους για την έκφραση πιο «μοντέρνων» και φιλελεύθερων αποσπασματικών μέτρων για να μη χαθεί το τρένο του '92.

Η πολιτική αυτή οδηγεί όμως στην ευθεία άρνηση της στρατηγικής που θα οργανώσει τις κοινωνικές αντιστάσεις και παρεμβάσεις στην προοπτική πολιτικής - θεσμικής ενοποίησης και συγκρότησης της Ευρώπης και στον κοινωνικό μετασχηματισμό που προϋποθέτει και την άρση του σημερινού διαχωρισμού Δυτικής - Ανατολικής.

Έτσι νομομοποιείται και η σταθερή εμμονή στο μοναδικό μας κριτήριο για την «ανάγνωση» των εξελίξεων στη Σοβιετική Ένωση - δηλαδή στη δραστηριότητα και την οργανωμένη παρέμβαση των μαζών για να διευρυνθούν — και να λειτουργήσουν ανατρεπτικά — οι επιφανειακές και «από τα πάνω» αλλαγές.

5. Οι κατευνασμοί για ένα πρόγραμμα της ανανεωτικής Αριστεράς πρέπει να ξεκινούν από τη διαπίστωση ότι η σημερινή ελληνική κοινωνία είναι κοινωνία υψηλής διαστρωμάτωσης με ώριμες καπιταλιστικές σχέσεις, με διαμορφωμένη αναπτυξιακή λογική, με ισχυρά αντιτιθέμενα συμφέροντα και περιέχει τη δυναμική ταξικών συγκρούσεων. Διαφορετικά ο δρόμος για τη δημιουργία και αναπαραγωγή ή πολυσυλλεκτικών κομμάτων και την προσμονή εκσυγχρονισμών και πανεθνικών λύσεων θα μένει πάντα ανοιχτός, οδηγώντας στους αλλεπάλληλους θριάμβους της «αλλαγής» και στην περιθωριοποίηση των ιδεών και των ανθρώπων της Αριστεράς...

- Ν.Β.

Ο ΣΕΒ και η Ειρήνη

■ Ο ενεργός ρόλος του επιχειρηματικού κόσμου, και ειδικότερα του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών, στη νέα φάση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, είναι ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των εξελίξεων, που για αρκετούς λόγους δεν έχει αξιολογηθεί. Δεν πρόκειται βέβαια για μία αμελητέα πλευρά της υπόθεσης αυτής, καθώς ο ΣΕΒ δε συνήθίζει να βγαίνει στο προσκήνιο τόσο σημαντικών εξελίξεων, και να εμφανίζεται ανοιχτά ως ένας από τους παράγοντες που τις διαμορφώνουν. Θα μπορούσαμε μάλιστα να θεωρήσουμε το γεγονός αυτό ως μία σο-

βαρή ένδειξη της ευρύτατης συμφωνίας που έχει διαμορφωθεί στο επίπεδο των ελληνικών και διεθνών κέντρων εξουσίας, σ' ό,τι αφορά τις κυβερνητικές πρωτοβουλίες.

Η προσπάθεια διερεύνησης των κινήτρων αυτής της τόσο σημαντικής δραστηριοποίησης του ΣΕΒ οδηγεί πολύ γρήγορα σε μία συζήτηση με όρους μακροπρόθεσμους, αν όχι στρατηγικούς, αλλά και στη σύνδεση των πρωτοβουλιών της ελληνικής βιομηχανίας με την πολιτική της για την ευρωπαϊκή ενσωμάτωση και με την πλήρη αποδοχή εκ μέρους της της

στρατηγικής ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς, δηλαδή της επέκτασης προς το Νότο της αγοράς των βιομηχανικών προϊόντων του Βορρά. Το 1992 είναι το κλειδί για την κατανόηση όλων αυτών των επιλογών, καθώς και του επιτακτικού τους χαρακτήρα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όλα — στο πολιτικό και στο οικονομικό επίπεδο — πρόκειται να συμβούν με τους αδιατάραχτους ρυθμούς που προβλέπουν τα κοινοτικά και ελληνικά κέντρα εξουσίας.

Πρέπει κατ' αρχάς να γίνει κατανοητό ότι για το ελληνικό βιομηχανικό και τραπεζικό κεφάλαιο

η αποδοχή της ενσωμάτωσης στην ευρωπαϊκή αγορά και στη διεθνή εμπορική πολιτική της κοινότητας, και η διατήρηση από την άλλη μεριά μιας εθνικής, προστατευτικής και μάλιστα ανταγωνιστικής στάσης απέναντι σε μία γειτονική χώρα, είναι μία περιττή και άστοχη εθνικιστική πολυτέλεια.

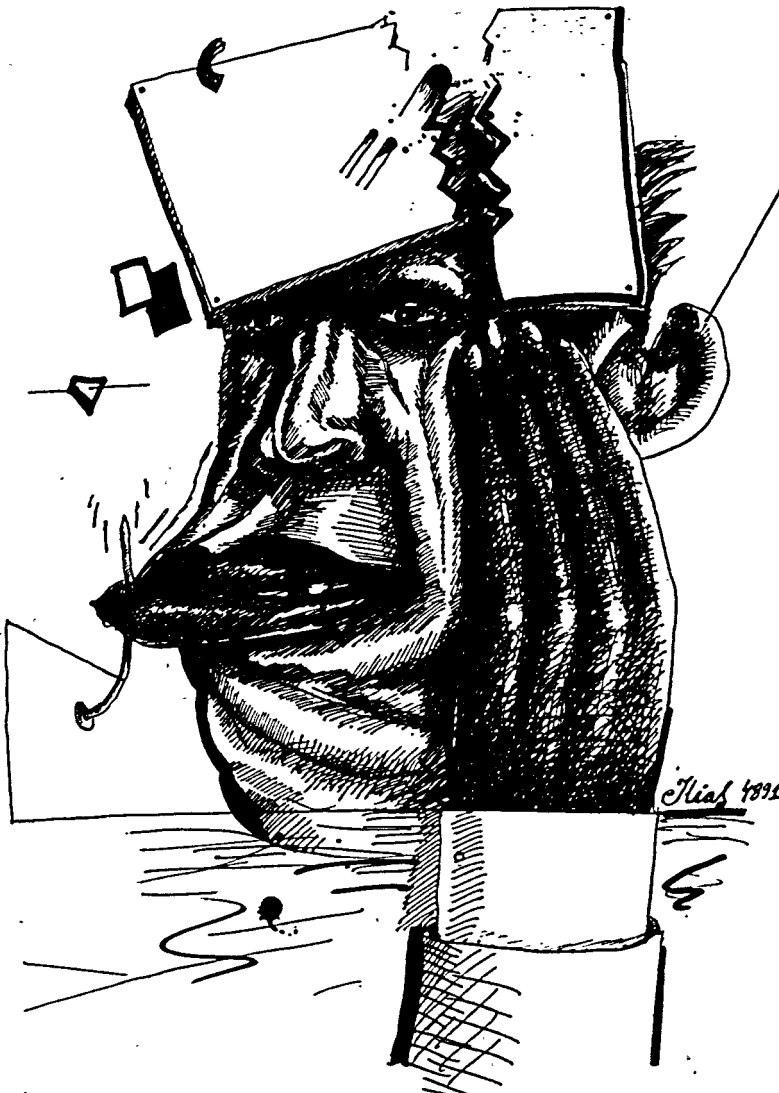
Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η προοπτική της κρίσης μέσω της διεθνοποίησης δεν είναι για την ελληνική αστική τάξη μία καταστροφή που υπομένεται παθητικά, αλλά μία πραγματική στρατηγική, για τη διαμόρφωση ενός νέου συσχετισμού δυνάμεων με την εργατική τάξη και την αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής. Μία στρατηγική που εξυπηρετείται από την ύπαρξη μιας ανταγωνιστικής πίεσης εκ μέρους των τουρκικών μισθών.

Από την άλλη μεριά, το άνοιγμα των ροών εμπορευμάτων και κεφαλαίων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας παρουσιάζει και άμεσο ενδιαφέρον. Η διεύρυνση των — πλεονασματικών για την Ελλάδα — εμπορικών συναλλαγών δεν είναι μια αμελητέα προοπτική, ενώ το ελληνικό τραπεζικό κεφάλαιο, που δεν υποφέρει από έλλειψη χρήματος, δε βλέπει με κακό μάτι κάποια μορφή ενσωμάτωσης στον τζίρο των διεθνών κερδών από τη χρηματοδότηση της τουρκικής οικονομίας.

Όλοι οι παρατηρητές όμως συμφωνούν στο ότι η «πολιτική βούληση» στο επίπεδο της ΕΟΚ αποτελεί τη βασική κινητήρια δύναμη της ελληνοτουρκικής προσέγγισης. Πράγμα φυσικό, καθώς τόσο από την πλευρά της ελληνικής κυβέρνησης, όσο και από την πλευρά των επιχειρηματιών και του Σ.Ε.Β., η αναγνώριση του κυρίαρχου ρόλου των αστικών τάξεων και των κρατών που καθορίζουν τις εξελίξεις σε ευρωπαϊκή κλίμακα αποτελεί πλέον το νέο, κοινό δόγμα της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής.

Δεν πρέπει επίσης να αγνοηθεί ότι όλοι οι πρωταγωνιστές της ελληνοτουρκικής προσέγγισης, και πριν απ' όλους η ίδια η κυβέρνηση Παπανδρέου, έχουν συνείδηση των δημοφιλών χαρακτηριστικών των ειρηνευτικών πρωτοβουλιών. Ο Σ.Ε.Β. δεν παραβλέπει φυσικά τη σημασία που έχει για το μέλλον της αστικής πολιτικής και ιδεολογικής κυριαρχίας στην Ελλάδα το να δώσει στην πρώτη γραμμή μία μάχη για ένα στόχο ιστορικής σημασίας, και με ευρύτατη λαϊκή απήχηση.

Πέτρος ΛΙΝΑΡΔΟΣ-ΡΥΛΜΟΝ

Διπλωματία επί πιστώσει

■ Φαίνεται ότι ο Μάρτης είναι ο τυχερός μήνας του Α. Παπανδρέου. «Νομίζω ότι έχει μεγάλη σημασία ότι αυτή η συνάντηση γίνεται μετά από την κρίση του Μάρτη, η οποία κρίση μας είχε οδηγήσει στο χείλος του πολέμου... Αλλά ύστερα από το Μάρτη εγώ ξεκίνησα την ανταλλαγή μηνυμάτων. Και βέβαια την περιόρισα στο ένα νομικό θέμα, ένα και μόνο νομικό θέμα, που είναι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας... Δεν κατορθώσαμε να πείσουμε την τουρκική πλευρά ότι αυτή είναι η λύση για το θέμα της υφαλοκρηπίδας». (Δηλώσεις στους δημοσιογράφους μετά τις συνομιλίες του Νταβός).

Τα παραπάνω λόγια του Έλληνα πρωθυπουργού δε στερούνται σαφήνειας. Τουναντίον μάλιστα, επιτρέπουν να κατανοηθεί αρκετά η συγκυρία των ελληνοτουρκικών διαφορών και η πραγματική σημασία των συνομιλιών στο Νταβός.

Κατ' αρχήν φαίνεται ότι η κρίση του Μάρτη αποτελεί σημείο καμπής στην τελευταία περίοδο των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Δεύτερο, ότι η «διπλωματία των μηνυμάτων», που εγκαινιάστηκε με ελληνική πρωτοβουλία μετά το Μάρτη, κάπου μπλοκαρίστηκε. Και τρίτο, ότι η ουσιαστικότερη «στροφή του Νταβός» πρέπει ν' αναζητηθεί στην υποθέτηση μιας νέας δυναμικότερης διαδικασίας για να μπορέσει να υπερβεί τα εμπόδια στα οποία σκόνταψε η «διπλωματία των μηνυμάτων». Το γενικότερο συμπέρασμα που μπορεί να βγει είναι ότι οι συζητήσεις του Νταβός αποτελούν «υστερόγραφο σημείωση» των πολύ ουσιαστικότερων συζητήσεων που διεξήχθησαν, άτυπα βέβαια και εν θερμώ, τον περασμένο Μάρτη και στις δύο όχθες του Αιγαίου.

Να δούμε τα πράγματα τώρα από πιο κοντά.

Ο μακρύς δρόμος για το Νταβός

Αν η προσέγγιση της ελληνοτουρκικής σύγκρουσης από το ελληνικό κράτος υπηρετεί μόνιμα τον ίδι-

οιο στρατηγικό στόχο μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, δηλαδή την ανάκληση των σημείων ήττας και υποχώρησης, τη μετατροπή της τότε «τετελεσμένης» ισορροπίας, μπορούν να γίνουν ευδιάκριτες δύο φάσεις της.

Η πολιτική Καραμανλή και Ν.Δ. παραμένει αμυντική και αντιφατική, παρά τις αναμφισβήτητες επιτυχίες της, καθώς παραπέμπει την επίλυση της κρίσης σε μια μελλοντική συγκυρία καλύτερης διαπραγματευτικής θέσης για την ελληνική πλευρά. Και, το κυριότερο, υποτάσσει την επίλυση της «τοπικής σύγκρουσης» στις γενικότερες συνθήκες και προτεραιότητες της δυτικής συμμαχίας, με τις οποίες θα πρέπει να έρχεται σε αρμονία και μάλιστα να απορρέει.

Οι ελλείψεις και οι αδυναμίες αυτής της πολιτικής αναδεικνύονται εντονότερα με την ποιοτική στροφή που συνιστά η πολιτική Παπανδρέου στο σύνολο των «εθνικών ζητημάτων».

Ο διακηρυγμένος στόχος της «Οστ-πολιτικής» του Α. Παπανδρέου είναι η συνολική και ενιαία αντιμετώπιση όλων των ζητημάτων μέσω μιας επιθετικής πολιτικής, που επιχειρεί να θέσει την Τουρκία σε μια «υγειονομική ζώνη» απομόνωσης σ' όλη τη διεθνή σκηνή και ν' αποκρυσταλλώσει μια νέα ισορροπία στην περιοχή.

Η βήμα προς βήμα ανατροπή του συσχετισμού δυνάμεων μέχρι σήμερα είναι η «υπόγεια» πλευρά τόσο της κρίσης του περασμένου Μάρτη όσο και των συνομιλιών του Νταβός. Αλλά ποιοι ήταν οι άξονες αυτής της «Οστ-Πολιτικής»;

— Σε διεθνές πλαίσιο η οικοδόμηση ενός πολυεδρικού συστήματος στήριξης που διευρύνει τα διεθνή ερείσματα της Ελλάδας προς όλες τις κατευθύνσεις. Ενώ παραμένει αμείωτη η ισχύς του ευρωπαϊκού σκέλους, ενεργοποιείται ασύγκριτα περισσότερο η στήριξη στο ανατολικό στρατόπεδο, σε βαλκανικό επίπεδο (π.χ. σχέσεις με τη Βουλγαρία) και γενικότερα (κίνηση των «6», πρωτοβουλίες για την ειρήνη και τον αφοπλισμό). Η ίδια πολιτική ακολουθείται και στον αραβικό χώρο, στην

αρχή με πόλο συμπύκνωσης το παλαιστινιακό και αργότερα σε απευθείας κρατικό επίπεδο, δυσκολεύοντας και τις παραδοσιακά «φιλότουρκες» χώρες να εκδηλωθούν ανοιχτά.

— Στο νατοϊκό πλαίσιο, τίθεται πάνω απ' όλα η αυτονομία της «τοπικής σύγκρουσης, χωρίς να πολυεξαρτάται από τη συγκυρία και τις προτεραιότητες» της συμμαχίας. Επιλέγεται η δημιουργία συνεχών μικρορήξεων, ώστε να δει και να καταλάβει η ηγεσία του ΝΑΤΟ την «τοπική σύγκρουση» και να συνηγορήσει στη λύση της, αντίστροφα με ό,τι συνέβαινε προηγουμένα, που οι τοπικοί εταίροι καλούσαν ν' αναγνωρίσουν τα «προβλήματα» της συμμαχίας και μέσα σ' αυτά να προσπαθήσουν να στριμώξουν τις απαιτήσεις τους.

— Στο τοπικό επίπεδο, ο «ελληνισμός» καλείται ν' αντιμετωπίσει ενιαία την τουρκική επιθετικότητα. Το σύνολο των «εθνικών θεμάτων» (Αιγαίο, Κύπρος) τίθενται μαζί σε ενιαία διαπραγμάτευση, αποτελούν «πακέτο» που διαχειρίζεται σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα το ελληνικό κράτος.

Και σ' αυτό το σημείο βρίσκεται η ουσιαστικότερη πλευρά της πολιτικής Παπανδρέου.

Μέσα από την «κοινή γραμμή Αθήνας - Λευκωσίας» έχουν περιοριστεί οι παραδοσιακές τριβές που υπήρχαν μεταξύ των δύο πλευρών, ενώ ταυτόχρονα από καμιά κατεύθυνση ουσιαστικά, τόσο στην Ελλάδα όσο και την Κύπρο, δεν υπάρχουν ισχυρές αντιστάσεις στο κοινό μέτωπο ενάντια στη «συρρίκνωση του ελληνισμού».

Ταυτόχρονα η ενιαία διαπραγμάτευση εκφράζει μια ρεαλιστική κατεύθυνση «λύσης» της ελληνοτουρκικής διαφοράς, που «διαβάξει» σωστά τον πραγματικό συσχετισμό των δυνάμεων στην περιοχή.

Από τη μια χαράζει ανελαστικά όρια υποχώρησης στο Αιγαίο, που καθορίζονται από την υπεράσπιση της «εθνικής κυριαρχίας» και τη νομιμότητα του διεθνούς δικαίου.

Από την άλλη, επιτρέπει συγκεκριμένες παραχωρήσεις προς την τουρκική πλευρά στην Κύπρο, αναγνωρίζοντας εν μέρει το status quo της κατοχής και αναζητώντας το μέξιμους στην καλύτερη μορφή «συνομοσπονδίας». Η ενιαία διαπραγμάτευση εξασφαλίζει έναν επωφελή συγκερασμό ζημιών (Κύπρος) και κερδών (Αιγαίο) που δίνει ικανοποιητικές λύσεις σ' όλους τους «εταίρους».

Στην αναζήτηση του «τέλειου συμβιβασμού»

Σήμερα γίνεται απ' όλους ορατό ότι η διαιώνιση της ελληνοτουρκικής σύγκρουσης δε συμφέρει κανένα. Σίγουρα, την Ελλάδα που, την περίοδο μετά το 1974, βρέθηκε σε αμυντική θέση, άλλο αν σε προηγούμενες περιόδους έπαιρνε την πλευρά του επιτιθεμένου, μια και η επιλογή της σύγκρουσης με την Τουρκία αντιβαίνει σ' όλα τα στρατηγικά σχέδια και τη θέση στην ιμπεριαλιστική αλυσίδα του ελληνικού καπιταλισμού.

Το ίδιο όμως αρχίζει να φαίνεται καθαρά και στην Τουρκία. Η αναβάθμιση της στρατηγικής θέσης της Τουρκίας μέσα από την κυπριακή εισβολή, τον ανταγωνισμό και τη διεκδίκηση μιας νέας, πιο ευνοϊκής ισορροπίας με την Ελλάδα, δεν απέφερε σημαντικά κέρδη. Μέσα από τον ειρηνικό δρόμο και κυρίως την επιθετική πολιτική Παπανδρέου τα κέρδη του πολέμου του '74 ακυρώθηκαν, και η διεθνής της απομόνωση εκτός συμμαχικού πλαισίου διευρύνθηκε.

Ο δρόμος για την καπιταλιστική ανάπτυξη περνάει κύρια από τη διεθνοποίηση του τουρκικού καπιταλισμού, το «όραμα» της ένταξης στην ΕΟΚ, και όχι πλέον από την αμφίβολη στρατηγική αναβάθμιση μέσω της ανακίνησης της ελληνοτουρκικής κρίσης.

Μόνο που ο δρόμος για την ΕΟΚ περνάει από την Αθήνα και η ελληνική ανοχή εξασφαλίζεται από τουρκικές υποχωρήσεις στα ελληνοτουρκικά ζητήματα.

Ἄρα ἡ μόνη λύση εἶναι ἡ διαπραγμάτευση, ο συμβιβασμός καὶ ἡ ἐλληνικὴ πρόταση τοῦ πακέτου δίνει διέξοδο καὶ στο πρόβλημα τῆς Τουρκίας, ἀφοῦ ἐπιβάλλει αμοιβαίες υποχωρήσεις χωρὶς καταστροφικὰ ἀποτελέσματα γιὰ κανέναν: ἓνα συγκεκριμένον κερδὼν καὶ ζημιὼν, ὥστε καθένας βγαίνει νικητὴς σὲ διαφορετικὰ ταμπλό καὶ γιὰ διαφορετικοὺς λόγους. Μ' αὐτὴ τὴ λογικὴ, τι σήμαινε ἡ «κρίση τοῦ Μάρτη»; Τίποτε περισσότερο ἀπὸ μιὰ γενικὴ υπενθύμιση τοῦ «εἰδώφους» τῆς συζήτησης καὶ τῆς θέσης ποὺ κατέχουν οἱ δύο συνομιλητές. Μιὰ «προνομιακὴ ρήξη» ποὺ γιὰ τὴν ἐλληνικὴ πλευρὰ σκόπευε νὰ καταδείξει τὴν ἀλλαγὴ τοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων στὸν ἀντίπαλο, τὴ νεοδημιουργημένη καὶ ἀναμφισβήτητη ἰσορροπία στὸ Αἰγαίو, με λίγα λόγια ὅτι ἡ περίοδος ποὺ ἀνοίξε ἡ τουρκικὴ αὐτοβολὴ στὴν Κύπρον ἔκλεισε καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ ἀπλῶτα καθαρό στὴν τουρκικὴ πλευρά.

Πλέον η λύση είναι ή το «ύστα-
το επιχείρημα» ή διαπραγματεύ-
ση στη βάση της πρότασης «πακέ-

του», που αποτελεί καλή συνισταμένη συμφερόντων και για τις δύο πλευρές. Διαπραγμάτευση λοιπόν, στηριγμένη σ' ένα συσχετισμό δυνάμεων υπέρ της ελληνικής πλευράς, που ταυτόχρονα όμως δίνει ευνοϊκή διέξοδο στις στρατηγικές των κυρίαρχων μερίδων της τουρκικής κοινωνίας.

Μετά την κρίση του περασμένου Μάρτη, ο *Economist* στο κεντρικό του θέμα πρόβαλε μια ιδεώδη λύση για την ελληνοτουρκική διαφορά: «Ο τέλειος συμβιβασμός: να προσαχθεί το ζήτημα του Αιγαίου στο Διεθνές Δικαστήριο και σε αντάλλαγμα να εξεταστεί το ζήτημα της εισόδου της Τουρκίας στην ΕΟΚ». (*Economist*, 4 Apr. 1987).

Βέβαια η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΟΚ εξαρτάται πρώτα απ' όλα από την ανάπτυξη, τη μορφή διεθνοποίησης και ενσωμάτωσης στην ευρωπαϊκή αγορά του τουρκικού καπιταλισμού, παράγοντες δηλ. ανεξάρτητους από τη στάση της Ελλάδας, και εδώ έγκειται η πραγματική δυσκολία του ζητήματος της ένταξης. Γι' αυτό και η ελ-

ληνική άρνηση παραμερίζει αυτά τα στοιχεία που ξέρει καλά ότι δεν είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης (δείκτες ανάπτυξης) και θέτει πιο άμεσα και διαπραγματεύσιμα προβλήματα (τουρκική επιθετικότητα, περιουσίες Ελλήνων κλπ). Το νόημα είναι σαφές: ανεξάρτητα αν η Τουρκία έχει τις άλλες δυνατότητες για να γίνει πλήρες μέλος της ΕΟΚ, η ΕΟΚ δεν μπορεί να γίνει θέατρο της ελληνοτουρκικής σύγκρουσης. Και σ' αυτή την προσυνθήκη υπάρχει «έδαφος διαπραγμάτευσης», καθώς μ' αυτή την έννοια το όραμα της ΕΟΚ περνάει μέσα από την Αθήνα.

Το μπαλάκι αυτή τη στιγμή είναι στην Άγκυρα. Η ελληνική πλευρά έθεσε τα πράγματα: συσχετισμούς και ισορροπίες όπως έχουν σήμερα, διαπραγματευτικά χαρτιά, προτάσεις και διεξόδους. Πιθανόν, οι ηγέτιδες τάξεις της Τουρκίας να «θέλουν» αλλά να μην «μπορούν» να μπουν σ' αυτή τη διαδικασία. Όχι βέβαια γιατί συγχρονίζονται δύο πόλοι (ο «εκσυγχρονιστής» Οζάλ και το «παράδοσιακό» στρατιωτικό διπλω-

ματικό κατεστημένο), αλλά ίσως γιατί η στρατηγική της ελληνοτουρκικής προσέγγισης εμποδίζεται να φανεί σαν πειστικό στρατηγικό όραμα και όχι σαν ελληνική πίεση και τουρκική υποχώρηση, σ' όλο το φάσμα της τουρκικής κοινωνίας.

Προηγούμενες στρατηγικές, ιδεολογίες, κοινωνικοί και πολιτικοί θεσμοί διαθέτουν τη δικιά τους υλικότητα, την ιστορία και την παράδοσή τους. Μ' αυτή την έννοια δεν είναι «παθητικά όργανα», ικανά και πρόθυμα για κάθε είδους χειρισμούς, κατά περίπτωση και σύμφωνα με τη βούληση του «χειριστή» τους· δεσμεύονται αλλά και δεσμεύουν ταυτόχρονα. Ίσως εκεί βρίσκονται οι ρίζες των αμφιβολιών της τουρκικής πλευράς να προχωρήσουν άμεσα σ' ένα συμβιβασμό, «η ακαμψία στη σκέψη σε διάφορα κοινωνικά στρώματα» του κοινού ανακοινωθέντος του Νταβός.

Ίσως εκεί βρίσκεται και η πραγματική «στροφή» της ελληνικής πλευράς: η ελληνική πλευρά και ο Α. Παπανδρέου να δέχεται το ρίσκο να προ-επικυρώσει ένα συμβόλαιο, στηρίζοντας σήμερα τον Οζάλ να ξεπεράσει τις ισχυρές εσωτερικές τριβές της πολιτικής του και προσδοκώντας στην εξόφληση στο μέλλον των ανταλλαγμάτων. Αφού στηρίζεται σ' έναν υπαρκτό συσχετισμό, μια νέα ισορροπία (Μάρτης), και σ' ένα μοντέλο συμβιβασμού, πειστικό και ρεαλιστικό, ξέρει ότι έχει τη δυνατότητα να «πουλάει επί πιστώσει».

Από τη «διπλωματία των μηνυμάτων» στη «διπλωματία των πιστωτικών καρτών». Αμνηχανία στην επιφάνεια και επιτάχυνση στις «υπόγειες» διαδικασίες. Άλλωστε, πάντοτε στην οδήγηση κατεβάζοντας ταχύτητα αναπτύσσει περισσότερες στροφές το αυτοκίνητο.

Θανάσης ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

* Για μια αναλυτικότερη προσέγγιση των παραπάνω βλ. Μ. Αντωνίου, Τ. Κυπριανίδη, Γ. Μηλιού, Θ. Τσεκούρα, «Μύθοι του Αιγαίου. Η ελληνοτουρκική κρίση και το "εθνικό σύνδρομο" της Ελλ. Αριστεράς», ΘΕΣΕΙΣ 20.

Από τη «μη ειρήνη»

■ «Δεν υπάρχει αλλαγή. Παράμεινε η ουσία της γραμμής υπεράσπισης των εθνικών μας συμφερόντων». Με αυτήν περίπου τη φράση σχολίασε τη μετά το Νταβός περίοδο των ελληνοτουρκικών σχέσεων ανώτατο στέλεχος του ελληνικού υπουργείου των Εξωτερικών.

Έχουμε λοιπόν να κάνουμε με έναν εντυπωσιακό μιν, αλλά πάντως διπλωματικό ελιγμό — αιφνιδιαστικό πράγματι — ή με μια ουσιαστική ανατροπή; Αυτό το ερώτημα φαίνεται να ταλαιπωρεί τον τελευταίο καιρό κυρίως όλους εκείνους τους υπερασπιστές — από κρατικά ή άλλα πόστα — της μέχρι πρότινος τηρούμενης ανοιχτής «τουρκοφαγικής» γραμμής, αν και απ' ό,τι φαίνεται δεν είναι και το σοβαρότερο ζήτημα.

Και είναι κυρίως η αμηχανία, η έκπληξη και η αίσθηση εγκατάλειψης που κυριαρχεί στην επιχειρηματολογία των πιο πάνω φορέων, παρά η οποιαδήποτε εμβριθής ανάλυση ή — πολύ περισσότερο — η επίκληση κάποιων αρχών.

Έτσι το «Βατερλώ» του Νταβός που διαπίστωσαν, η κινδυνολογία για τις εξελίξεις στις εθνικές μας διεκδικήσεις (Κύπρος) η διαπίστωση «ξεπουλημάτων», η εκ νέου «ανακάλυψη» του ρόλου των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ σ' αυτή τη νέα φάση των διμερών σχέσεων, προέρχονται κυρίως απ' την ανεπαρκή των φορέων, αναλυτική και εντύπων που τα εκφράζουν. Απ' αυτή τη σκοπιά, επανέρχεται σήμερα με ιδιαίτερη επικαιρότητα η ανάγκη να αποκαλυφθεί αυτή η εκ του κράτους και των μηχανισμών του εθνικολαϊκής τουρκοφαγικής γραμμής που σαν νέφος ενόσκυψε στην ελληνική κοινωνία αρκετά χρόνια τώρα, και εξέθρεψε αρκετούς «αναλυτές» πολλοί εκ των οποίων πιστεύουν πως υπηρετούν ταυτόχρονα και το «έθνος και την Αριστερά»...

Όσο γυμνή θεωρητικά και εξαρτημένη απ' το κράτος και τις «αποκλειστικές του πληροφορίες» ήταν η «παλιά» αντίληψη για το εθνικό, τόσο σοβαρότερη είναι η σημερινή κρίση της, η έκπληξη και η δυσφορία που διακρίνει κανείς στα κατ' εξοχήν υπέρμαχα της εθνικής πολιτικής επιτελεία (και έντυπα).

Επειδή λοιπόν οι εξελίξεις στις διμερείς και στις διεθνείς σχέσεις ακολουθούν τις πορείες και τους συσχετισμούς στις κοινωνίες, η άγνοια της νέας φάσης εμπεριέχεται ακριβώς στη δυνατότητα που έχουμε να αντιλαμβανόμαστε το κοινωνικό γίνεσθαι. Σε αντίθεση με την προσφιλή (εξαρτημένη όμως α-

πό την κυρίαρχη ιδεολογία) εύκολη πρακτική της απόκρυψης ή της υποβάθμισης του κοινωνικού πάνω στο «εθνικό», που οδηγεί στις γνωστές ιδεολογικές απλουστεύσεις και εντέλει στα σωβινιστικά φαινόμενα...

Ανεξήγητη ανακολουθία;

Χωρίς καμιά επιτιμητική πρόθεση έχουμε να χρεώσουμε και στην παραδοσιακή Αριστερά παρόμοιες ανεπάρκειες. Η συγκέντρωση όλου του βάρους της προσπάθειας για «ερμηνείες» του Νταβός στην «αποκάλυψη» της ΠΑΣΟΚικής «ανακολουθίας» είναι με άλλα λόγια η ομολογία της δικής της αμηχανίας.

Γιατί αν κάτι προκύπτει απ' το Νταβός για τα κοινωνικά κινήματα και τις αριστερές ιδέες σαν πρόκληση, είναι η εκμετάλλευσή του κενού που υποχρεωτικά αφήνει η παρούσα μεταβατική περίοδος. Και απ' ό,τι φαίνεται η αριστερή αμηχανία δεν αφήνει πολλά περιθώρια αισιοδοξίας.

Όμως ας επανέλθουμε σε ορισμένες πρώτες διαπιστώσεις:

1. Το παρατεταμένο κλίμα όξυνσης, συχνά πολεμικού χαρακτήρα, επέφερε μέσω του αδιάκοπου εξοπλισμού αρνητικά αποτελέσματα και στις δυο πλευρές σε ό,τι αφορά την οικονομική και κοινωνική συνοχή και συνέχεια (απρόσκοπτη παραγωγή).

2. Η σαφής και εντατική προσέγγιση της καπιταλιστικής εξουσίας στην Ελλάδα με τους μηχανισμούς της ΕΟΚ, ΝΑΤΟ, ΗΠΑ, μετά από μια περίοδο επαναδιαπραγματεύσεων, βρίσκει μια νέα ισορροπία που ικανοποιεί σε γενικές γραμμές τόσο το συμφέρον της όσο και τις ανάγκες του ιμπεριαλισμού στην περιοχή.

3. Το ελληνικό εφοπλιστικό, το κλασικό βιομηχανικό και το τουριστικό κεφάλαιο είχε αρκετούς λόγους να ενθαρρύνει μια λογική «σταθερότητας» και πάντως «μη πολέμου», στο βαθμό που σήμερα εκτιμά σαν ισχυρή τη θέση του στην διεκδίκηση μεριδίου της τουρκικής αγοράς των 70 εκατομμυρίων. Στο Νταβός τέθηκε στόχος διπλάσιου του όγκου των συναλλαγών μέσα στο '88.

4. Το πολιτικό σύστημα στη χώρα μας (όπως και στη γείτονα) έχοντας εξαντλήσει τα οφέλη απ' τη διαρκή επίκληση του πέραν του Αιγαίου κινδύνου, αφού καρπώθηκε την «υποταγή», του εργάσιμου κινήματος, οφείλει να ανανεώσει τα οράματα του

και να «εμπνεύσει» το λαό προς την επιλογή του 1992. Μια τέτοια επιλογή δεν μπορούσε να συνυπάρχει με τον ανταγωνισμό σε στρατιωτικό επίπεδο.

Αν αυτά είναι σε γενικές γραμμές κάποια στοιχεία που ερμηνεύουν αρκούντως τις εξελίξεις, δεν υπάρχει λόγος να αναφερθούμε στα λεπτομερώς προφανή κέρδη που έχουν οι ηγέτες των δύο χωρών στο εσωτερικό τους πολιτικό παιχνίδι. Άλλωστε η «ανακούφιση» και η «αισιοδοξία» των συμμαχικών Νατοϊκών χωρών αλλά και της «κοινής γνώμης» ήταν πραγματική και αποτελεί δείκτη για το πόσο ευνοϊκό — για άνετες πρωτοβουλίες — είναι το κλίμα για τους δύο ηγέτες. Ο καθένας μπορεί να παρατηρήσει επίσης πόσο έχει ανάγκη ο ένας τον άλλο.

Απ' τους μπουνταλάδες στους Ευρωπαίους

Το βάρος λοιπόν στη νέα φάση πέφτει από την ελληνική πλευρά, στο πώς θα επιτύχει τους ιδιους «πολεμικούς στόχους» στην ειρηνική κοίτη. Και οι στόχοι υπηρετούνται σήμερα και αφού δημιουργήθηκε ο κατάλληλος συσχετισμός, δια μέσου του ρόλου της στην ΕΟΚ, το ΝΑΤΟ και των σχέσεών της με τις ΗΠΑ.

Σ' αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να αποκαλυφθεί πως η φύση του καθεστώτος στην Τουρκία δεν ασχολεί το «ρεαλισμό» της εξωτερικής μας πολιτικής, αφού και στην προηγούμενη περίοδο εκείνο που έδινε τον τόνο προς τα έξω στον ανταγωνισμό και τη σύγκρουση ήταν το «φυλετικό» στοιχείο. Ας θυμηθούμε τα πάμπολλα δημοσιεύματα περί «τουρκαλίδων, ανθελλήνων, μπαμπέσηδων, μπουνταλάδων, χοντροσόζαλδων» που επισκίαζαν κάθε αναφορά στις συνθήκες ταξικής, κοινωνικής και πολιτικής καταπίεσης στην Τουρκία.

Αλλά ας δούμε τις διεργασίες και τους νέους χειρισμούς που θα αναλάβουν να διεκπεραιώσουν οι κρατικοί μηχανισμοί μας και οι διανοούμενοι στην υπηρεσία τους, ώστε να εκπληρώσουν την «ειρήνη του κ. Παπαλεξόπουλου» και να ικανοποιήσουν τη συνοχή του ΝΑΤΟ στην περιοχή:

■ Στην ΕΟΚ: Ως γνωστόν η μέχρι πρότινος κατεύθυνση της κυβερνητικής πολιτικής έναντι της Τουρκίας περνούσε μέσα από μια πολυεπίπεδη και σημαντικότητας για το συμφέρον του ελληνικού κεφαλαίου

διεκδίκηση στα κοινοτικά όργανα.

Η Τουρκία έπρεπε να αποκλειστεί απ' την ΕΟΚ. Αυτή η κυρίαρχη θέση ήταν υποχρεωμένη στα διαπραγματευτικά τραπέζια να επικαλείται και επιχειρήματα. Στην πορεία απ' το '84 κυρίως και μετά, έγινε μια σωρευτική συλλογή θέσεων που υπηρετούσε αυτή την ανάγκη. Εχει ενδιαφέρον να μελετηθεί αυτό το συνονθύλευμα, όπου οι τουρκικές παραβιάσεις ως προς τη συμφωνία σύνδεσης με την ΕΟΚ (την οποία η Ελλάδα δεν έχει ακόμα υπογράψει) συνδυάζονταν με τα βασανιστήρια, τον ισλαμισμό, την οικονομική και κοινωνική καθυστέρηση, το Κυπριακό, το Αιγαίο, τη Δ. Θράκη και τέλος με το νομικό επιχείρημα για τις περιουσίες των Κωνσταντινουπολιτών!

Αυτή η εκ πρώτης όψεως «ανικανότητα» του ΥΠΕΞ και των αρμοδίων πολιτικών υπευθύνων, στην πραγματικότητα υπηρετούσε σταθερά τη σκόπιμη πολιτική και ιδεολογική σύγχυση που έτσι κι αλλιώς το ΠΑΣΟΚ και το κράτος χρειάζονταν για να αποκρύψουν τους βαθύτερους λόγους αυτής της «αντίστασης».

Δηλαδή κανένας από τους επηρεαζόμενους του κράτους που δυναμικά αντιμετώπιζαν σε κάθε ΕΟΚικό τραπέζι το όποιο τουρκικό επίσημο αίτημα, δεν ενδιαφερόταν για την τύχη των λαϊκών τάξεων εκεί ή για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων ελευθεριών και δικαιωμάτων. Αυτό φαίνεται ήδη και θα γίνει κατανοητό περισσότερο στο άμεσο μέλλον με τη μεταβολή στη σειρά και το εύρος των αντιτουρκικών μας απόψεων.

Πράγματι αυτό που απομένει είναι πλέον το «εθνικό μας» αίτημα προς την Τουρκία να άρει αναδρομικά — απ' το '64 — το διάταγμα για τις περιουσίες των Κωνσταντινουπολιτών!

Μετά απ' αυτό το πρωτόκολλο σύνδεσης ΕΟΚ - Τουρκίας θα υπογραφεί με κάποιους όρους φυσικά.

Όμως η σκληρή θέση πως «η τουρκική ένταξη στην ΕΟΚ περνά απ' την Αθήνα» θα παραμείνει. Και έχει νόημα για το ελληνικό κράτος στο βαθμό που σε συνεργασία με τις επιχειρηματικά επιτελεία μπορεί να αυξήσει όλο και περισσότερο (δείτε μέσους της ΕΟΚ) το μερίδιό του στην «απέραντη» τουρκική αγορά. Να μη ξεχνάμε πως το ελληνικό κράτος διαθέτει γυμνασμένα στα κοινοτικά θέματα στελέχη σε αντίθεση με τη Τουρκία. Να μην ανησυχούν λοιπόν οι «Τουρκοφάγοι» και στο επίπεδο της ΕΟΚ η μάχη θα συνεχίζεται...

■ Στο ΝΑΤΟ: Αν έχουμε ξεκαθαρί

στον «μη πόλεμο»

ΧΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

σει πως το ΝΑΤΟ δεν υποκινεί απαραίτητα και πάντοτε τον τουρκικό επεκτατισμό έναντι της Ελλάδας, όπως απ' τη μεταπολίτευση και μετά συνηθίσαμε να παπαγαλίζουμε και πως το ΝΑΤΟ είναι και για άλλους λόγους — πλην της τουρκοφιλίας του — απαράδεκτος μηχανισμός, τότε είναι πιο εύκολο να κατανοήσουμε την ευνοϊκή του θέση σήμερα μετά το Νταβός. Η νοτιοανατολική πτέρυγα και άριστα εξοπλισμένη είναι και πολιτικά αποστειρωμένη από αντι-νατοϊκές αμφισβητήσεις, και επανέρχεται (γι' αυτό το λόγο) σε σταθερές και ισορροπημένες σχέ-

σεις.

Είναι γνωστό ακόμα, πως τα τελευταία χρόνια και όσο κρατούσε η όξυνση, με τη μέθοδο της άσκησης βέτο τόσο η Ελλάδα όσο και η Τουρκία δεν μπορούσαν να απορροφήσουν τα δολάρια που αντιστοιχούν στα έργα υποδομής και συντήρησης του ΝΑΤΟ στις επαρχίες του. Ιδού λοιπόν ένα ακόμα πεδίο «εθνικών» διεκδικήσεων που παραμένει...

Σκόπιμα δεν αναφερόμαστε στις αμερικανικές βάσεις στην Ελλάδα και στο «αβέβαιο» ή «μηδενικό» τους μέλλον, γιατί το θεωρούμε περιττό. Η «μάχη» και σ' αυτό το μέτωπο δίνε-

ται για το ενοίκιο...

Τα νέα διλήμματα και τα νέα αιτήματα

Ανακεφαλαιώνοντας και με τη φιλοδοξία να βγουν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα, καλούμαστε εν πρώτοις να αποφύγουμε το δίλημμα: αν ο διπλωματικός ελιγμός και η νέα φάση του «μη πολέμου» είναι ή όχι προδοσία, εγκατάλειψη αρχών, εθνική συρρίκνωση ή τίποτα τέτοιο. Η νέα φάση είναι προϊόν συμβιβασ-

μού, είναι κίνηση πολιτικά εξαργυρώσιμη απ' τον Παπανδρέου, είναι συνεπής υπηρεσία στο συμφέρον του ελληνικού αστισμού που έσπευσε χωρίς ενδοιασμούς να τη χαιρετήσει και να προβεί σε αποφασιστικά βήματα εκμετάλλευσής της, είναι εντός των επιθυμιών των «επικυρίαρχων» (ΗΠΑ, ΝΑΤΟ, ΕΟΚ), είναι εντέλει ένα ακόμα βήμα για να κλείσει η «ανεπιθύμητη» μεταπολίτευση του '74 και τα όποια κοινωνικά οράματα εξέθρεψε και ανέδειξε.

Ταυτόχρονα όμως, και εδώ είναι η πρόκληση για την Αριστερά και τα κοινωνικά κινήματα, το Νταβός αδειάζει την πολιτική σκηνή ή εν πάση περιπτώσει υποβαθμίζει την τουρκοφαγία, το μιλιταρισμό, το σωβινισμό από τα πιο επιθετικά του στοιχεία. Αυτή η εξέλιξη έχει πολλαπλό ενδιαφέρον, γιατί — όπως και σε άλλο σημείο τονίσαμε — δημιουργεί τους όρους για «ανατροπές» στο κλίμα, με τη σφραγίδα όμως του κοινωνικού κινήματος και όχι τις επιδόσεις των επιχειρηματικών τάξεων...

Προκύπτει εκ τούτου το ζήτημα για μια πρόταση ειρήνης που θα λαμβάνει υπόψη της τα αιτήματα και τους αγώνες της τουρκικής Αριστεράς (και των εθνικών μειονοτήτων της Τουρκίας) και θα θέτει άμεσα στόχους αντιμιλιταριστικής κατεύθυνσης στην Ελλάδα (μείωση στρατιωτικής θητείας, εξοπλισμών, πολεμικής βιομηχανίας).

Επί πλέον στο δεδομένο κλίμα ειρήνης όπως το απαιτούν οι τακτικές ανάγκες των κυρίαρχων τάξεων στις δύο χώρες, καλούμαστε να μη μείνουμε αδρανείς αλλά να ανακινήσουμε όλα εκείνα τα αιτήματα που στο όνομα του πολεμικού κινδύνου παρέμειναν ανικανοποίητα (αλλά και ασαφή).

Έτσι επανέρχεται με νέους όρους η κριτική και οι αγώνες στο σύστημα εκμετάλλευσης εδώ και στη γειτόνα χώρα. Η κυριαρχία του ΝΑΤΟ και η άνετη, στο βαθμό που είναι απαραίτητες, εγκατάσταση των αμερικανικών στρατιωτικών βάσεων στην περιοχή με κανέναν τρόπο δεν πρέπει να θεωρείται απ' την Αριστερά αυτονόητη και αβλαβής. Στην επίθεση της «εθνικής ειρήνης» να απαντήσουμε με τον «κοινωνικό και δημοκρατικό πόλεμο» και με την αλληλεγγύη στους λαούς της Τουρκίας. Να μην υπερισχύσει και αυτή τη φορά η άποψη: «Άφησε ήσυχο τον Ανδρέα, ξέρει τι κάνει...», όπως σοφά απ' την πλευρά της προτείνει η Αυριανή...

Δημήτρης ΤΡΙΜΗΣ

Το ελληνικό '68

Είκοσι χρόνια μετά τη διάσπαση του ΚΚΕ κατά τη «12η Ολομέλεια» της Κεντρικής Επιτροπής, ο Νίκος Καρράς, ένας από τους πρωταγωνιστές εκείνης της σύγκρουσης, καταθέτει τη μαρτυρία του. Στο δεύτερο μέρος που δημοσιεύουμε σήμερα αναφέρεται σε γενικότερες εκτιμήσεις και συμπεράσματα από την πορεία αυτών των είκοσι χρόνων.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΤΑΘΕΣΗ

ΤΟΥ

ΝΙΚΟΥ ΚΑΡΡΑ

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Μετά τα 20 αυτά χρόνια, ποια είναι τα βασικά συμπεράσματα που μπορεί κανείς να κρατήσει γι' αυτή την ιστορική εμπειρία του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος;

Νίκος ΚΑΡΡΑΣ: Χωρίς εμβάθυνση στις ιστορικές διαστάσεις της κίνησης στην οποία εγγράφεται το ελληνικό '68, δεν μπορούμε να συνάγουμε κανένα αξιόπιστο συμπέρασμα γι' αυτή την εμπειρία.

Στη συζήτησή μας σκιαγράφησα πολύ γενικά τη διαπλοκή των τάσεων που καθόρισαν αυτή τη δυναμική των εξελίξεων. Τάσεις στο κομμουνιστικό κίνημα, στο διεθνές και το δικό μας, τάσεις στην ελληνική κοινωνία, στην οικονομία, στον τομέα των ιδεών, της κουλτούρας κ.λπ. Αν ξεφύγουμε από αυτή τη θεώρηση, όλα τα περιστατικά που αναφέρονται σε μια μαρτυρία χάνουν τον ειρμό τους και καταλήγουν σε ανεκδοτολογία...

Σήμερα, μετά είκοσι χρόνια, μας γίνεται πολύ πιο φανερό ότι τα γεγονότα εκείνα εγγράφονται σε μια παγκόσμια μεταβολή που συντελείται επί των ημερών μας. Περί αυτής αναφέρομαι πιο συγκεκριμένα στο βιβλιαράκι που εξέδωσα πριν ένα χρόνο περίπου με τίτλο «Το πραγματικό κίνημα — για ποια επανάσταση μιλάμε».

...Για το ελληνικό '68, έχει σημασία να συγκρατήσουμε ότι υπήρξε σημείο καμής, αποκορύφωση της σύγκρουσης μεταξύ δύο αντιτιθέμενων τάσεων στο κομμουνιστικό κίνημα της χώρας μας. Της μιας που εξέφραζε την καθυστέρηση, την απόσταση από τη ζωντανή κίνηση και την περιχαράκωση σε σχήματα και δοξασίες που αποκτούσαν το χαρακτήρα υπερβατικών αληθειών — τη μηχανική

αντίληψη που μετέτρεπε ένα μεγάλο ιδεολογικό κίνημα σε μηχανισμό επιβολής της απόλυτης αλήθειας της Μέκκας της ορθοδόξιας. Και της άλλης που αξίωνε την απαλλαγή από τις διάφορες μορφές αλλοτρίωσης, την αυτόνομη ανάπτυξη του κινήματος σε σύνδεση με το πραγματικό κίνημα.

Τα αιτήματα αυτά εκφράζονταν στις προγραμματικές αρχές που διατυπώθηκαν τότε, συνοψίζονταν στη διακήρυξη για την ανάγκη διαρκούς ανανέωσης και εκσυγχρονισμού και προσδιόριζαν ένα νέο τρόπο σκέψης, μια νέα αντίληψη διαλόγου, μια νέα σχέση του κόμματος με το υποκείμενο της επανάστασης.

Θέλω να επιμείνω στο τι ήταν το ελληνικό '68. Γιατί αν δε συμφωνήσουμε σ' αυτό, τι είδους συμπεράσματα θα βγάλουμε; Σε σχέση με τι; Θα μιλάμε γενικά περί απροσδιόριστης ανανέωσης, θα τη μετράμε στην πολιτική καλλιλογία και καταφερτζισμό, θα αναζητούμε μαγικές λύσεις και θα δίνουμε υπερβατική δύναμη σε ταμπέλες και σύμβολα. Με λίγα λόγια, θα βγούμε από το έδαφος της πραγματικής σύγκρουσης των αντιτιθέμενων τάσεων που διαμορφώνουν τον κόσμο μας. Το '68, λοιπόν, σήμαινε ότι, μη παύοντας να είμαστε αυτό που είμαστε, μη εγκαταλείποντας δηλαδή το έδαφος της ανατροπής της παρούσας κατάστασης πραγμάτων, αναλαβαίναμε να εισαγάγουμε τις καινοτομίες εκείνες που θα υπαγόρευε όχι ένα υπερβατικό κέντρο ή ο αυτάρεσκος εμπειρισμός, αλλά ο επιστημονικός στοχασμός. Η επανάσταση του '68 γινόταν λοιπόν από ιδεολόγους της επανάστασης, αποτελούσε σταθμό ανάπτυξης

της ιδεολογίας της επανάστασης και του επαναστατικού κινήματος της χώρας μας. Και δεν αποτελούσε βεβαίως ένα αστόχαστο συνολικό ανάθεμα στο παρελθόν για μια εξίσου αστόχαστη αναζήτηση μιας πολιτικής ταυτότητας που είναι του συρμού...

Ένα πρώτο συμπέρασμα, λοιπόν, είναι ότι έχουμε μια επανάσταση που ξεπέρασε τους πρωταγωνιστές της. Και εδώ θα πρέπει να θυμηθούμε όσα έχουμε πει σε άλλο σημείο, ότι στην αφετηρία συμπαρατάχθηκαν δυνάμεις και ρεύματα με διαφορετικό βαθμό συνειδητοποίησης περί του τι ακριβώς επρόκειτο.

■ Μπορούμε να μιλάμε για αποτυχία του '68;

— Απεναντίας. Αν θελήσουμε να τοποθετηθούμε από ευρύτερη σκοπιά, θα δούμε ότι η εικοσαετία αυτή σηματοδοτείται από την ενίσχυση και διεύρυνση της ανανεωτικής εκείνης πνοής της επανάστασης, που συνεχίζεται. Αυτό το συμπέρασμα, που αποτελεί τη βασική πλευρά του φαινομένου που εξετάζουμε, θα πρέπει να το κάνουμε πιο συγκεκριμένο στη συζήτησή μας, γιατί έχει σημασία για το σήμερα.

Αλλά, μιλώντας για αποτυχία, προφανώς αναφέρεστε στο ΚΚΕ (εσωτερικού). Προσπάθησα με τη μαρτυρία μου να δείξω ότι αυτή η πορεία του δεν εγγράφεται στη λογική της νέας περιόδου που άνοιξε το '68, αλλά στην υποτροπή της παλιάς κουλτούρας...

Έτσι παρατηρούμε ότι:

Σε μια φάση όπου πραγματώνεται η νέα επανάσταση, εμείς εμφανιστήκαμε αρνητές του χαρακτήρα μας σαν ανατρεπτικής δύναμης, αρνητές κάθε επανάστασης, ανεύθυνοι τρίτοι αναζητώντας

τον τέταρτο πόλο στο πολιτικό παιχνίδι.

Σε μια φάση κρίσης της πολιτικής, εμφανιστήκαμε οι αλλοτριωμένοι της «πολιτικής» και παγιδευτήκαμε στα αδιέξοδά της.

Σε μια φάση κρίσης αξιών και διαμόρφωσης ενός νέου πολιτισμού, αρνηθήκαμε τη νέα αντίληψη διαλόγου, καταστρέψαμε τη γονιμότητα της επικοινωνίας με τις ισορροπίες στα κέντρα ισχύος μέσα στο κόμμα, υιοθετήσαμε την αποκρουστική αρχή «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα».

Σε μια φάση παγκόσμιας ολοκλήρωσης με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά διαπλοκής των διάφορων τάσεων, εμείς εμφανιστήκαμε αποσπασμένοι από το πραγματικό κίνημα, στο ρόλο μιας αίρεσης και μιας «ελίτ» που ομφαλοσκοπούσε περί τα «οικεία κακά». Τη θεωρητική εργασία που αναπτυσσόταν στους κόλπους μας, τη χρησιμοποιούσαμε για τη διακόσμηση των κειμένων μας και τους φορείς της τους «χρησιμοποιούσαμε»...

Σκέφτομαι ότι τα εκλογικά ποσοστά του ΚΚΕ (εσωτερικού) δεν αποτελούν έκφραση του χαμηλού επιπέδου κουλτούρας του κινήματος ανανέωσης της ελληνικής κοινωνίας. Αποτελούν ίσως αντίθετα τη βαθμολόγηση της υστέρησης του κόμματος της «μεγάλης πολιτικής για την κίνηση στο πολιτικό ταμπλό», του παιδισμού στο προφίλ που έδειχναν στις μάζες...

Σκέφτομαι ότι η βαθύτερη αποτυχία του δε μετρείται στα εκλογικά ποσοστά, αλλά στην αδυναμία του να γονιμοποιήσει κινήματα απελευθερωτικά των σημερινών ανθρώπων και να γονιμοποιηθεί από αυτά. Σε μια δύσκολη περίοδο, όπου οι μάζες εγκαταλείπουν

τους παλιούς θεούς και αναζητούν νέους τρόπους έκφρασης.

■ Εάν μιλάτε για κουλτούρα ενός συγκεκριμένου στελεχικού δυναμικού, θα πρέπει να συναγάγουμε ότι ήταν προκαθορισμένη η αποτυχία του ΚΚΕ (εσωτερικού);

— Δε δέχομαι ότι η αποτυχία ήταν εγγεγραμμένη στην αρχική μήτρα γέννησης του ΚΚΕ (εσωτερικού). Ασήμαντες εκ πρώτης όψεως μεταβολές, που συντελούνται στο εσωτερικό ενός συστήματος, μπορεί να το καταλύσουν και να μεταβάλουν ολόκληρη την πορεία εξέλιξής του. Γι' αυτό μίλησα και για περιστατικά που θυμίζουν τη μύτη της Κλεοπάτρας, σε δυσμενείς συνθήκες και σε μικρούς αριθμούς. Υπάρχουν, λοιπόν, συγκεκριμένες ευθύνες για τη διαμόρφωση των όρων επιτυχίας των πραξικοπημάτων που αλλοιώνουν την πλαστικότητα του οργανισμού. Γι' αυτό επέμεινα στα θέματα ενός νέου διαλόγου, σε θέματα που αναφέρονται σε ζητήματα ηθικής τάξης και αξιών, τα οποία αποκτούν μεγάλη βαρύτητα στην πολιτιστική επανάσταση που συντελείται σήμερα.

Πάντως, η βαθύτερη μελέτη της πορείας του ΚΚΕ (εσωτερικού) παραμένει θέμα ανοιχτό, που δεν προσεγγίζεται με τις περιπτώσιολογικές αναλύσεις των συνεδρίων του. Πολύ περισσότερο με του 4ου συνεδρίου, που θυμίζει το δημοκρατικό συγκεντρωτισμό στα θέματα περί υπάρξεως θεού! Και εδώ πάλι έχουμε την παλιά κουλτούρα στην αποθέωσή της.

Δεν απορρίπτω όμως και την πρόταση στην αναζήτηση των πρωταρχικών αιτιών στο επίπεδο της κουλτούρας ενός κινήματος και μιας δοσμένης κοινωνίας. Όχι όμως για να υιοθετήσω μοιρολατρικά συμπεράσματα. Θα έλεγα ότι αυτό ακριβώς αναδεικνύει τη σημασία της φθοράς ενός μεγάλου δυναμικού στελεχών (θυμηθείτε π.χ. το '73, τη Β' Πανελλαδική, το 4ο Συνέδριο), την υποβάθμιση και των σημερινών στελεχών, που θα ήταν άλλο το επίπεδό τους, αν δεν είχε επιβληθεί στο κόμμα η ανταγωνιστική λογική του πολιτισμού που φεύγει... Φτάσαμε έτσι στην επανάσταση που ξεπέρασε τους πρωταγωνιστές της...

■ Πού βλέπετε σήμερα την ιστορική συνέχεια του '68;

— Σήμερα, στο πολιτικό πεδίο, εμφανίζεται να ερίζουν ορισμένοι για την κληρονομιά του '68. Θα έλεγα ότι πολλοί νομιμοποιούνται να διεκδικούν ότι αντλούν από εκείνη την αφετηρία με τον έναν ή

Το Νοέμβριο του 1973 ο Νίκος Καρράς είχε πλέον παραιτηθεί από το Γραφείο της Κ.Ε. Τη ριζική του διαφωνία με τη γραμμή των στελεχών του κόμματος στο εσωτερικό διατύπωσε σε άρθρο που δημοσιεύτηκε στην «Ελεύθερη Ελλάδα» (20.12.73). Έγραψε εκεί: «Η νεολαία και ο λαός της Αθήνας έδωσαν ρεαλιστική προοπτική για την έξοδο από τη σημερινή κατάσταση... Οι ματοβαμμένες σημαίες μας, μηνάνε τη νίκη. Για μας, για το ΚΚΕ (εσ.) αυτή η αγωνιστική γενιά είναι το ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ. Οι σημαίες μας της ανήκουν. Οι σημαίες της είναι οι δικές μας». Αυτό το άρθρο θεωρήθηκε «πισώπλατο» χτύπημα κατά της νέας ηγεσίας...

τον άλλο τρόπο. Μήπως και η ΕΔΑ, ή οι δυο ΕΔΑ, δεν ανάγονται στο ίδιο ρεύμα; Αλλά μήπως και το ΠΑΣΟΚ, από άλλη ιδεολογική αφετηρία, δε διεκδικεί σαν κίνημα την εκπροσώπηση της μεγάλης ανανεωτικής τομής του '68; Και εάν κάνουμε την αφαίρεση, θεωρώντας ότι θα γινόταν μοιρολατρικά να εκφραστεί συντεταγμένα το μεγάλο ρεύμα της ανανέωσης που ώθησε στο '68, μήπως δε θα ήταν σήμερα άλλος ο πολιτικός χάρτης της χώρας;

Το ζήτημα όμως δεν είναι να δούμε τη δυναμική των τάσεων που τροφοδότησε το ιστορικό '68 μέσα στην κοινωνία. Γιατί εκεί

μπορεί να διερευνήσουμε τη διαδικασία ανασύνθεσης της Αριστεράς σαν ανατρεπτικής δύναμης στο σημερινό αλλαγμένο κόσμο μας. Πολύ γενικά μιλώντας, θα παρατηρήσουμε μια «ρευστότητα» που χαρακτηρίζει τις μεταβατικές περιόδους. Η πάλη των αντιτιθέμενων τάσεων διαπερνάει όλους τους ιστούς της σημερινής Ελλάδας. Η αναταραχή επεκτείνεται και στους περιχαρακωμένους δογματικούς χώρους. Στην εκκλησία. Ακόμα και το ΚΚΕ, όπου εξ ιδιοσυγκρασίας, η εισαγωγή κάθε καινοτομίας είναι δυνατόν να απειληθεί με κατάρρευση το οικοδόμημα, δεν μπορεί να παραμένει αδιά-

βροχο στις εξελίξεις. Εδώ υπάρχει βέβαια και ένας εξωγενής παράγοντας, αν η νέα πολιτική Γκορμπατσόφ μπορεί να θεωρηθεί τέτοια. Πάντως και εδώ θα λειτουργήσει η λογική της πάλης του νέου με το παλιό που σηματοδότησε το '68. Θεωρητικά η έκβαση της πάλης αυτής μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη περιχαράκωση και αμνησία, χαρακτηριστικά των οργανισμών που βήσκουν.

Το ελπιδοφόρο όμως μας έρχεται από την επιταχυνόμενη διαδικασία συνειδητοποίησης των νέων προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα η ανθρωπότητα. Χρειάζεται να αφουγκραστούμε την κίνηση γύρω μας. Δε βλέπουμε να καταρρέουν τα άλλοθι των βολεμένων ιδεολόγων της επανάστασης, για την επανάσταση που θα γίνει «όταν έρθει η ώρα της»; Οι κατάρες που όλο και πολλαπλασιάζονται κατά των δεινών που μας περιτριγυρίζουν δε μετασχηματίζονται σε μορφές συλλογικής δράσης; Δε βλέπουμε ότι στη δίνη της καθολικής επαναστατικής διαδικασίας εξωθούνται και θα εξωθούνται όλο και περισσότεροι, αριστοί είτε δεξιοί, συντηρητικοί είτε προοδευτικοί, οι σιωπηλές πλειοψηφίες, οι λευκοί των εκλογών είτε οι απέχοντες, όλοι εκείνοι που τους θεωρούμε άθυρμα στο διπολικό παιχνίδι, αλλά μετέχουν και θα μετέχουν όλο και πιο ενεργητικά στην κίνηση για το μετασχηματισμό της ζωής μας;

Ζούμε μια κίνηση ανατρεπτικού χαρακτήρα. Σ' αυτή βλέπω την ιστορική συνέχεια του '68. Στην υψηλή πολιτική κυριαρχεί η λογική του εφικτού που οδηγεί σήμερα στην αναπαραγωγή της εξουσίας. Στο σημερινό γίνεσθαι το εφικτό εγγράφεται στη λογική της κατάργησης κάθε εξουσίας επί του ανθρώπου. Αυτή είναι η μεγάλη τομή με το παρελθόν.

Αυτό όμως δεν είναι και το μήνυμα της τομής του '68; Να αναβαπτιστούμε στο πραγματικό κίνημα που καταργεί την παρούσα κατάσταση πραγμάτων.

Σημείωση για το περασμένο τεύχος: Διαβάζοντας την απομαγνητοφωνημένη συζήτηση, αντιλήφθηκα ένα λαθεμένο στοιχείο που έδωσα, παρασυρμένος από τις ανάγκες του καλαμποριού για την Κλεοπάτρα. Συγκεκριμένα αναφέρω ότι στο τότε Γρ. της ΚΕ του ΚΚΕ ήταν άλλοι δύο που συνελήφθησαν και δεν αναφέρω τον Μανόλη Γλέζο. Είναι φανερό ότι το καλαμπούρι ισχύει σχετικά με τους δύο, και σε καμιά περίπτωση δεν αφορά τον Μανόλη, που είναι πολύ γνωστή η στάση του.

Το Συνέδριο των Ριζοσπαστών

■ Στις 2 έως 6 του Γενάρη έγινε στην Bologna το 34ο Συνέδριο του Partito Radicale. Στην Ελλάδα έγινε γνωστό με τα καμώματα της Τσιτσιολίνας, δίνοντας την εντύπωση ότι δεν πρόκειται για τόσο σοβαρό κόμμα, στην ιταλική πολιτική σκηνή όμως τα πράγματα είναι διαφορετικά. Ιστορικά το Partito Radicale (PR) ήταν πάντα (από τη δεκαετία του '50) το κόμμα των πολιτικών δικαιωμάτων, ο μοναδικός πολιτικός φορέας που κίνησε την καμπάνια για την αναγνώριση της αντίρρησης συνείδησης (τη δεκαετία του '60), για τη νομιμοποίηση του διαζυγίου και της έκτρωσης (τη δεκαετία του '70), ενάντια στον αποδεκατισμό των παιδιών του Τρίτου Κόσμου από την πείνα (δεκαετία του '80). Την εποχή της εθνικής αλληλεγγύης (έτσι ονομάστηκε κατ' ευφημισμό η συμμαχία κομμουνιστών - χριστιανοδημοκρατών, πρελούδιο του ιστορικού συμβιβασμού το '77-'78), το PR μαζί με τα άλλα κόμματα της «άκρας» αριστεράς αγωνίστηκε για τη μη ψήφιση των λεγόμενων αντιτρομοκρατικών νόμων και ενάντια στη λογική του κηνηγητού των μαγισσών. Μ' αυτή τη λογική έκανε και υποψήφιό του το '83 τον Τόνι Νέγκρι. Η συνέχεια είναι γνωστή. Πρώτη φορά πήρε μέρος στις πολιτικές εκλογές το 1976. Από τότε το πολιτικό του βάρος είχε σημαντικές αυξομειώσεις. Στις τελευταίες εκλογές πήρε το 2,7% των ψήφων και έβγαλε 14 βουλευτές και 2 γερουσιαστές. Μαζί με τους δραστικούς (2,2%) και την Democrazia Proletaria (1,8%) και μερικούς εκλεγμένους με το PCI αποτελούν την πιο ζωντανή παρουσία στην ιταλική Βουλή. Υπάρχουν βέβαια και οι άσχημες πλευρές: οι κακές γλώσσες επενθυμίζουν το συκρατημένο φιλοϊσραηλιτισμό του κόμματος, την αδιαφορία του για τα προβλήματα των εργαζομένων (βλέπε δημοψήφισμα για την ΑΤΑ το '85), έναν κάποιο αρριβισμό της ηγεσίας (ήθελε να μπουν στην κυβέρνηση το '87), την ύποπτη συμπάθεια του Πανέλλα για τους σοσιαλιστές, την πρόταση του PR για νέα εκλογικό σύστημα, το πλειοψηφικό (!!!) κατά τα αγγλικά πρότυπα...

Μια ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία του PR ήταν η δημιουργία (το '76-'77) ραδιοφωνικού δικτύου στα fm που σιγά σιγά καλύπτει όλη

την Ιταλία, αλλά και τηλεοπτικού σταθμού. Οι εκπομπές (24 ώρες το 24ωρο) είναι αυστηρά πολιτικού περιεχομένου, ανοιχτές συζητήσεις της ηγεσίας με τους ακροατές απ' το τηλέφωνο, ανάλυση της επικαιρότητας, ανάγνωση των εφημερίδων (ιταλικών και ξένων) της επομένης, κάλυψη απ' αρχής μέχρι τέλους των συνεδριάσεων όλων των πολιτικών κομμάτων με απ' ευθείας μετάδοση, αναμετάδοση των σημαντικών συνεδριάσεων της Βουλής και της Γερουσίας, κλπ.

Με την προοπτική δημιουργίας του υπερεθνικού κόμματος το περασμένο καλοκαίρι ομάδες ριζοσπαστών ξεχύθηκαν στην Ευρώπη (πέρασαν και από την Ελλάδα) αναζητώντας νέα μέλη. Τα αποτελέσματα δεν ήταν ενθαρρυντικά. Τις μέρες του συνεδρίου τα ξένα μέλη ήταν: 47 Ελβετοί, 44 Ισπανοί,

85 Πορτογάλοι, 42 Τούρκοι (παρακαλώ!), 5 Έλληνες, 6 Ισραηλινοί, 8 Γιουγκοσλάβοι, 3 Σοβιετικοί, και από ένας Βραζιλιάνος, Αιθίοπας, Σύριος, Πέρσης, Λιβανέζος κλπ.

Το συνέδριο, όπως και όλα τα προηγούμενα, ήταν «ανοιχτό», είχε δηλαδή δικαίωμα επέμβασης ο οποιοσδήποτε και επέμβασης και ψήφου τα μέλη. Πήραν μέρος 1.100 περίπου συνέδριοι σε σύνολο μελών 2.200 (μόνο).

Η συζήτηση περιστράφηκε περισσότερο γύρω από την αναγκαιότητα μετεξέλιξης σε υπερεθνικό κόμμα και για το αν θα 'ταν σκόπιμο να εγκαταλειφθεί ο ιταλικός πολιτικός στίβος. Τελικά βρέθηκε ένας συμβιβασμός χωρίς ν' αλλάξει ο υπερεθνικός χαρακτήρας του κόμματος, δίχως κιόλας ν' αλλάξει το σήμα του κόμματος (ο Πανέλλα ήθελε να βάλει τη φάτσα του Γκάντι) και δίχως να παραιτη-

θούν εντελώς από τη συμμετοχή στις εκλογές.

Στον απολογισμό της δράσης της κοινοβουλευτικής ομάδας στο ευρωκοινοβούλιο, αναφέρθηκε ανάμεσα στα άλλα και το ζήτημα της αναγνώρισης της αντίρρησης συνείδησης στην Ελλάδα καθώς και οι δυσκολίες που συναντήθηκαν, βασικά εξαιτίας της στάσης των συντηρητικών κομμάτων (που ενώ συνυπέγραφαν για την αντίρρηση συνείδησης στην Πολωνία, για την Ελλάδα έκαναν ότι δεν άκουγαν).

Οι περισσότεροι ξένοι φάνηκαν απογοητευμένοι από το συνέδριο. Πίστευαν ότι θα βρουν ένα κόμμα με δομή υπερεθνική και βρέθηκαν μπροστά σε μια διαμάχη για το αν θα 'πρεπε το κόμμα να γίνει υπερεθνικό. Η πορτογαλική και η τουρκική ομάδα φάνηκαν οι πιο συγκροτημένες (η ελληνική ήταν ήσσονος τόνου). Αξιοπερίεργη ήταν η τοποθέτηση μιας Ισραηλινής, μέλους κιόλας της «ομάδας για τα δικαιώματα του πολίτη» στην πατρίδα της, που υποστήριξε ότι για τη χώρα της (μικρή και περικυβερτούμενη από εχθρούς) η αντίρρηση συνείδησης δεν είναι εφαρμόσιμη! Έντονη ήταν επίσης η παρουσία κάθε είδους πολιτικών προσφύγων και αντικαθεστωτικών από τις ανατολικές χώρες, που με τις εξοργιστικά αντικομμουνιστικές τοποθετήσεις τους ανάγκασαν το ακροατήριο να τους σφυρίξει ή να τους υποχρεώσει να δώσουν συμπαράσταση στον παλαιστινιακό λαό.

Ενδιαφέρον είχε ένα περιστατικό που αφορούσε την Ελλάδα: σε μια συνέντευξη Τύπου η Τσιτσιολίνα υποστήριξε ότι πήγε για παραστάσεις στην Ελλάδα για να βοηθήσει έτσι τον εκεί αγώνα των αντιρρησιών συνείδησης, οπότε από μια γωνιά πετάχτηκε ο Gaetano Dentamaro που ήταν το καλοκαίρι στην Ελλάδα και άρχισε (βρίζοντάς τη) να προσπαθεί να τη διαψεύσει. Η κατάσταση κατέληξε σε ένα ωραίο μαλλιοτράβηγμα.

Στο τέλος του συνεδρίου εκλέχτηκε το νέο Consiglio Federale (ομοσπονδιακό συμβούλιο που αντιστοιχεί στην κεντρική επιτροπή). Από τα 35 μέλη του τα 18 είναι ξένοι, μεταξύ των οποίων και ο Έλληνας αντιρρησίας συνείδησης Στάθης Ευαγγελίδης.

Γιώργος ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Έφεδρος αξιωματικός ΙΣΑΪ ΜΕΝΟΥΤΣΙΝ:

Γιατί αρνούμαι να υπηρετήσω στα κατεχόμενα

Ο απεσταλμένος μας στα κατεχόμενα δε συνάντησε μόνο τη βία του ισραηλινού στρατού, αλλά και μια μερίδα ειρηνιστών που αρνούνται να συμμετάσχουν στις «εκκαθαριστικές επιχειρήσεις». Ο Ισαΐ Μενούτσιν μας εξηγεί τους λόγους και την πολιτική στάση του κινήματος Yesh Gvoul.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Είσαι έφεδρος αξιωματικός του ισραηλινού στρατού και ταυτόχρονα ηγετικό στέλεχος της οργάνωσης «Υπάρχουν Όρια», η οποία καλεί τους στρατιωτικούς του Ισραήλ να αρνηθούν να υπηρετήσουν στα κατεχόμενα εδάφη. Πώς άρχισε όλη αυτή η δραστηριότητα, η δική σου και της οργάνωσης;

Ισαΐ ΜΕΝΟΥΤΣΙΝ: Πρώτα απ' όλα, δεν αρνούμαστε απλώς να πάμε εκεί, στη Δυτ. Όχθη του Ιορδάνη και τη Γάζα. Αρνούμαστε να πάρουμε μέρος σε οποιαδήποτε κατοχική ενέργεια. Η διαφορά είναι συμμετοχή, γιατί η άρνησή μας περιλαμβάνει επίσης οποιαδήποτε δραστηριότητα η οποία γίνεται μεν μέσα στο

ίδιο το Ισραήλ, αλλά εξυπηρετεί τις ανάγκες της κατοχής· δε θεωρούμε την «πράσινη γραμμή», τα παλιά σύνορα του Ισραήλ, σαν κάτι ιερό. Είμαι κατά της κατοχής· αυτό είναι όλο.

Το κίνημα στο οποίο μετέχω λέγεται Yesh Gvoul, και μπορεί να μεταφραστεί με δυο τρόπους: «Υπάρχουν όρια» και «Υπάρχουν σύνορα». Δημιουργήθηκε στις αρχές του πολέμου στο Λίβανο, το καλοκαίρι του 1982. Τότε υπογράψαμε μια έκκληση 3.500 στρατιωτών που ζητούσαν απ' τον πρωθυπουργό και τον υπουργό Άμυνας να μη σταλθούν να πολεμήσουν στο Λίβανο. Απ' αυτούς, 160 φυλακίστηκαν ενώ κάπου 400 άλλοι στάλθηκαν πίσω στα σπίτια τους ή τους απασχόλησαν σε δευτερεύουσες στρατιωτικές εργασίες μέσα στο Ισραήλ.

Όταν ο ισραηλινός στρατός αποσύρθηκε απ' το Λίβανο (επίσημα, φυσικά, μια και στην πραγματικότητα εξακολουθεί να βρίσκεται εκεί) σκεφτήκαμε ότι, όταν αρνηθήκαμε να υπηρετήσουμε στο Λίβανο, αυτό έγινε επειδή το Ισραήλ επιχειρούσε να λύσει το παλαιστινιακό πρόβλημα με τη βία κι όχι με πολιτικά μέσα· μετά τον πόλεμο λοιπόν εδώ και δυο χρόνια, αποφασίσαμε ν' ασχοληθούμε πια με τα άλλα κατεχόμενα εδάφη, πέρα απ' το Λίβανο. Κάναμε μια σχετική έκκληση, είχαμε και κάποια προβλήματα με την αστυνομία —όχι πολλά, είναι αλήθεια— και τον περασμένο μήνα καταλήξαμε σε μια δήλωση, όπου για πρώτη φορά ανακοινώσαμε πως δεν πρόκειται να μεταστούμε σε οποιαδήποτε κατοχική δύναμη. Σήμερα είμαστε περίπου 120, έχουμε κάνει κάποιες συγκεντρώσεις στο Τελ Αβίβ κι υπάρχουν αρκετοί συμπαθούντες που σταδια-

κά έρχονται μαζί μας. Σημαντικό είναι επίσης ότι οι περισσότεροι απ' τους ανθρώπους που υπέγραψαν αυτή τη δήλωση ήταν καινούριοι κόσμοι, δεν τους ξέραμε πιο πριν. Αυτό που αρχίσαμε απ' το περασμένο Σάββατο είναι ότι προσπαθούμε να βρούμε επίσης τον παλιό κόσμο — απ' την εποχή του λιβανικού πολέμου. Πράγμα όχι πάντα εύκολο, βέβαια, γιατί πολλοί απ' αυτούς έχουν αλλάξει διευθύνσεις, κ.λπ.

■ Τα μέλη του «Υπάρχουν Όρια» είναι ως επί το πλείστον έφεδροι αξιωματικοί. Υπάρχουν εν ενεργεία μέλη των ενόπλων δυνάμεων στην οργάνωσή σας;

— Είναι ένα πολύ λεπτό ζήτημα, που άπτεται και νομικών ζητημάτων. Μπορώ πάντως να πω ότι θα υποστηρίξουμε οποιονδήποτε εν ενεργεία στρατιωτικό θα αρνηθεί να υπηρετήσει στα στρατεύματα κατοχής. Ωστόσο, υπάρχει μια διαφορά στις συνέπειες που εμείς έχουμε όταν αρνούμαστε και σ' αυτές που θα έχει αυτός αν κάνει το ίδιο. Εμείς μπορούμε να τιμωρηθούμε το πολύ πολύ τρεις φορές, με φυλάκιση το πολύ 35 ημερών την καθεμιά. Αυτοί θα φυλακιστούν το λιγότερο μισό χρόνο.

Υπάρχει ωστόσο μια ομάδα, περίπου 90 μόνιμοι στρατιωτικοί, που έχουν ζητήσει απ' τον πρωθυπουργό να μη μετάσχουν στις δυνάμεις κατοχής. Ένας απ' αυτούς βρίσκεται στη φυλακή εδώ και 28 μέρες. Τους υποστηρίζουμε, αλλά δεν τους θεωρούμε μέλη μας· φυσικά, βρισκόμαστε σε πολύ στενή επαφή μαζί τους. Ενεργούμε σε σχέση μ' αυτούς σαν οι μεγάλοι αδερφοί: τους βοηθάμε να βρουν δικηγόρους και προσβάσεις στα μέσα ενημέρωσης, να οργανώσουν μαζώξεις, κ.λπ.

Ο έφεδρος αξιωματικός του ισραηλινού στρατού που αρνείται να υπηρετήσει στα κατεχόμενα.

■ Αυτές οι ομάδες, τόσο αυτή που μόλις ανέφερες όσο κι η δική σας, έχουν κάποια συγκεκριμένη θέση πάνω στο παλαιστινιακό πρόβλημα ή απλώς συγκροτούνται στο μίνιμουμ που αποτελεί η άρνηση συμμετοχής στα στρατεύματα κατοχής;

— Το «Υπάρχουν Όρια» είναι η μόνη πολιτική ομάδα στο Ισραήλ που έχει μέλη, αν όχι απ' τους Εργατικούς, τουλάχιστον απ' όλο το φάσμα που βρίσκεται στ' αριστερά των Εργατικών. Πρόκειται για τη μόνη οργάνωση όπου συνυπάρχουν και δουλεύουν μαζί σιωνιστές και μη σιωνιστές: άνθρωποι του Maram, σοσιαλιστιονιστές κι άνθρωποι από τροτσκιστικές οργανώσεις. Οι άλλες οργανώσεις διαμαρτυρίας στο Ισραήλ είναι είτε πολύ ακροαριστερά, όπως το Ντάιλα Κιμπούτς, είτε πολύ «κεντρώα», όπως το «Ειρήνη Τώρα», που στην ουσία δεν είναι παρά ένας συνασπισμός Εργατικών-Maram.

Δεδομένου λοιπόν ότι είμαστε ο μόνος σχηματισμός που περιλαμβάνει στους κόλπους του ανθρώπους από διαφορετικές οργανώσεις, έχουμε μια μίνιμουμ γραμμή — κι αυτή η μίνιμουμ γραμμή είναι πολύ ριζοσπαστική: πρέπει να διακηρύξεις ότι αρνείσαι να συμμετάσχεις στην κατοχή. Είναι πολύ πιο ριζοσπαστικό απ' τις διαμαρτυρίες των μικροομάδων της Αριστεράς, γιατί εδώ στο Ισραήλ ο στρατός είναι κατά κάποιο τρόπο η «ιερή αγελάδα», που απαγορεύεται να διχτεί από οποιονδήποτε. Έχουμε λοιπόν πολύ περισσότερη επιρροή και δύναμη απ' όλες τις ακροαριστερές κι αριστερές οργανώσεις, που είναι ανίκανες να επηρεάσουν τον κόσμο της Κεντροαριστεράς, ο οποίος τους θεωρεί «τρελάρες» και «ταραχοποιούς» και αρνείται να ακούσει αυτά που λένε.

Επιπλέον, το «Υπάρχουν Όρια» δεν αρκείται στα λόγια: προχωρεί σε ριζοσπαστικές ενέργειες, ενώ την ίδια στιγμή τα μέλη του δεν είναι μεν εντός της κοινωνικής συναίνεσης, αλλά ακριβώς πάνω στη γραμμή που χωρίζει τη συναίνεση απ' το «περιθώριο». Μ' αυτή τη θέση μας, λοιπόν, έχουμε πληξει την κυβερνήσι πολύ περισσότερο απ' ό,τι θα μπορούσαμε αν ήμασταν μια οργάνωση περιορισμένη αποκλειστικά στο χώρο της Αριστεράς. Κι αυτό το ξέρουμε, γιατί η κυβέρνηση κι ο στρατός έχουν ήδη αρχίσει να ξαναστέλνουν κάποιο κόσμο στη φυλακή. Όταν αρνήθηκαν να υπηρετήσουν στα κατεχόμενα εδάφη, εδώ κι ενάμιση χρόνο, ήμασταν λίγοι κι έτσι ο στρατός περιορίστηκε να μας τοποθετήσει σε μονάδες που υπηρετούν αποκλειστικά στο εσωτερικό του Ισραήλ. Καθώς όμως φάνηκε ότι όλο και δυναμώνουμε, όπως ακριβώς συνέβη και κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Λιβάνο, άρχισαν οι φυλακί-

σεις κι η τρομοκρατία.

■ Πόσοι άνθρωποι έχουν φυλακιστεί μέχρι τώρα;

— Κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Λιβάνο, όπως σου είπα, γύρω στους 160. Τώρα, πρέπει να είναι ήδη καμιά δεκαριά: ας θυμηθεί όμως κανείς ότι στα κατεχόμενα εδάφη χρησιμοποιούν κυρίως τα κανονικά στρατεύματα και σε πολύ μικρότερο βαθμό τους εφέδρους.

Όταν ένα μέλος μας, έφεδρος στρατιωτικός, αρνηθεί να υπηρετήσει εκεί, επαφίεται στο διοικητή του αν θα τον παραπέμψει στο στρατοδικείο ή όχι.

Τελ Αβιβ. Από τη συγκέντρωση των ειρηνιστών.

■ Και το στρατοδικείο επιβάλλει ποινές φυλάκισης 35 ημερών...

— Όχι. Αυτές τις επιβάλλει μόνος του ο διοικητής. Γενικά, ο στρατός δε θέλει τις περισσότερες φορές να παραπέμψει τους ανθρώπους μας στα στρατοδικεία, γιατί τα στρατοδικεία είναι συνήθως ανοιχτά, κι όταν ακόμα δεν είναι έχεις το δικαίωμα να φέρεις το δικηγόρο σου, η διαδικασία παίρνει χρόνο και μπορείς να φέρεις επίσης μάρτυρες που να βεβαιώσουν ότι όσα συμβαίνουν εκεί πέρα είναι παράνομα. Έτσι, συνήθως χρησιμοποιούν τα λεγόμενα «πειθαρχικά δικαστήρια», όπου ο α-

ξιωματικός μετά από συνοπτική διαδικασία μπορεί να επιβάλει ποινή μέχρι 35 μέρες, κι όταν ξανααρνηθείς να πας στα κατεχόμενα σου ξαναεπιβάλλει την ίδια ποινή. Έχω ένα φίλο που έμεινε 28 μέρες στη φυλακή, τώρα τον ξανακάλεσαν και τώρα αποφάσισε να πάει στο γιατρό για «τρελόχαρτο»... Με λίγα λόγια, θέλω να πω πως δεν μπορείς να πολεμήσεις το στρατιωτικό μηχανισμό παρά μονάχα χρησιμοποιώντας την άρνησή σου σαν πολιτικό όπλο. Γενικά, πάντως, είναι σχετικά εύκολο να είσαι ριζοσπαστικός στο Ισραήλ — εννοώ αν είσαι Εβραίος, φυσικά.

νία, ως αποτέλεσμα του πολέμου;

— Υπάρχει βέβαια αυτή η διπλή πώλωση, αλλά πρέπει να θυμάται κανείς ότι το κύριο ρεύμα στην ισραηλινή κοινωνία, ακόμα και στους Εργατικούς, βρίσκεται στα δεξιά. Ωστόσο, αυτή η πώλωση υπάρχει κι ακόμα κι η Κεντροδεξιά, άνθρωποι που θέλουν το «Μεγάλο Ισραήλ»¹, αρχίζουν να νιώθουν κάπως όχι άνετα με την κατοχή — όχι φυσικά από κάποιους λόγους ηθικής και τα σχετικά, αλλά απλούστατα γιατί έχει αρχίσει να γίνεται ένα δυσάρεστο πράγμα. Να στέλνουν τα παιδιά τους στο στρατό στα κατεχόμενα, να μην μπορούν να ταξιδέψουν εκεί για ν' αγοράσουν διάφορα πράγματα γιατί το ταξίδι εκεί είναι επικίνδυνο, κ.λπ... Δεν έγιναν πιο αριστεροί, απλώς νιώθουν όλο και λιγότερο ευχάριστα με την κατοχή αυτών των εδαφών. Ελπίζω λοιπόν ότι σύντομα κάτι μπορεί να συμβεί μ' αυτό τον κόσμο, αλλά δυστυχώς δεν μπορώ να είμαι σίγουρος γι' αυτό...

■ Σχετικά με τη δομή των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων, τώρα. Η στρατιωτική θητεία στο Ισραήλ είναι υποχρεωτική για όλους ή μόνο για τους Εβραίους;

— Είναι υποχρεωτική για όλους τους Εβραίους ή σχεδόν όλους, γιατί πολλοί θρησκευόμενοι Εβραίοι έχουν την ευκαιρία να μελετήσουν θρησκευτικά αντί να πάνε στο στρατό. Υποχρεωτική είναι επίσης η θητεία για τους Δρούζους, ενώ οι Βεδουίνοι μπορούν αν θέλουν να υπηρετήσουν. Οι δε Άραβες, και κυρίως οι μουσουλμάνοι, πρέπει να προσπαθήσουν πολύ για να μπορέσουν να βρουν τρόπο να μπουν στο στρατό — κι οπωσδήποτε όχι σε καμιά πολύ ειδική μονάδα, φυσικά...

■ Αυτά όσο αφορά τους στρατιώτες. Η διαδικασία επιλογής των αξιωματικών ποια είναι;

— Πρώτα απ' όλα πρέπει να είσαι καλός στρατιώτης. Επιπλέον, όταν πας στο στρατό περνάς από πολλά τεστ, ευφυΐας, διοικητικής ικανότητας, κλπ. Αν τα πας καλά σ' αυτά, αν είσαι φοιτητής, κλπ. γίνεσαι αξιωματικός.

■ Έφεδρος αξιωματικός...

— Όχι, κάθε έφεδρος αξιωματικός υπήρξε προηγουμένως μόνιμος αξιωματικός...

■ Δεν υπάρχει σώμα επαγγελματιών αξιωματικών στο Ισραήλ;

— Ναι, αλλά προέρχεται απ' την ίδια διαδικασία με τους τωρινούς εφέδρους. Κοίταξε: κάθε νέος πηγαίνει στο στρατό τρία χρόνια: οι γυναίκες δύο. Απ' αυτούς, μετά από ενάμιση χρόνο, αν τα έχεις πάει καλά με τα τεστ, ο αξιωματικός σου πιστεύει ότι θα γίνεις καλός αξιωματικός, έχεις κάποιο επίπεδο σπουδών (έχεις πάει τουλάχιστον 12 χρόνια στο

Εκείνο που είναι πολύ δύσκολο, είναι να είσαι Άραβας και ριζοσπαστικός...

■ Λέγεται ότι, μετά τον πόλεμο του Λιβάνου, η ισραηλινή κοινωνία έχει μετακινηθεί αποφασιστικά προς τα δεξιά, σε ό,τι τουλάχιστον αφορά το παλαιστινιακό πρόβλημα. Απ' την άλλη, στην ειρηνιστική διαδήλωση στο Τελ Αβιβ, το περασμένο Σάββατο, παρατήρησα κάποια εξωτερικά χαρακτηριστικά που μου φεραν στη μνήμη εικόνες απ' το κίνημα διαμαρτυρίας της δεκαετίας του '60. Μπορεί κανείς να μιλήσει για διπλή πώλωση στην ισραηλινή κοινω-

Προληπτική Λογοκρισία

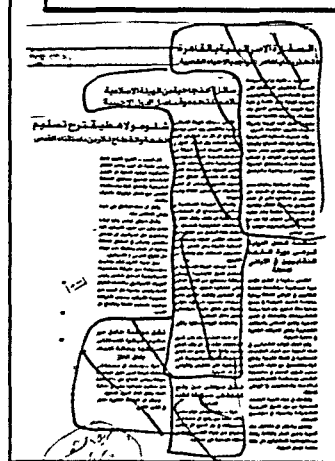
■ Μπορεί να είναι κάτι ελάχιστα γνωστό, ωστόσο το Ισραήλ είναι η μόνη (απ' όσο ξέρουμε, τουλάχιστον) «δημοκρατία δυτικού τύπου» όπου το σύνολο των μέσων μαζικής ενημέρωσης υποβάλλεται σε προληπτική λογοκρισία. Πριν από την έκδοσή τους, εφημερίδες και περιοδικά υποβάλλουν φωτοτυπίες των σελίδων του στο λογοκριτή, κι εκείνος αφαιρεί ό,τι κρίνει επιζήμιο για την «εθνική ασφάλεια» — με μια πολύ διευρυμένη έννοια αυτής της «ασφάλειας», βέβαια. Από την ίδια λογοκρισία περνάει και το υλικό (κείμενα, φωτογραφίες, τηλεοπτικές σκάνες) των μόνιμων ξένων ανταποκριτών: οι περιστασιακοί ανταποκριτές, απ' ό,τι διαπιστώσαμε, έχουν συνήθως μια πιο διακριτική μεταχείριση.

Η λογοκρισία επιβάλλεται τόσο

βαθμό άνησης λογοκρισίας υφίσταται και το αραβόφωνο δελτίο ειδήσεων της ισραηλινής Τ.Β., με αποτέλεσμα, όπως είχα τη δυνατότητα να διαπιστώσω κάθε βράδυ, ο αραβικός πληθυσμός του Ισραήλ να βλέπει μονάχα το ιορδανικό ή το συριακό δελτίο ειδήσεων και, το πολύ πολύ, το — λιγότερο λογοκριμένο — εβραϊκό).

Τη λογοκρισία συμπληρώνει, τέλος, η υποχρέωση των εντύπων να μην αφήνουν κενά τα τμήματα εκείνα του αρχικού φύλλου τους που κόπηκαν απ' τους λογοκριτές, ώστε να μην είναι το κοινό τους σε θέση να συλλάβει το βαθμό της εκάστοτε παρέμβασης στο αρχικό περιεχόμενο. Οι «κονσερβαρισμένες» ειδήσεις έτσι αναγκαστικά δίνουν και παίρνουν, πολλές φορές μάλιστα σε περίοπτη θέση στα πρωτοσέλιδα των

Ντοκουμέντο: δείγμα της προληπτικής λογοκρισίας σε σελίδα της αραβόφωνης εφημερίδας «ας-Σαάμπ».

Φωτογραφίες που έκοψε η λογοκρισία.

στις αραβόφωνες όσο και στις εβραϊκές, αγγλόφωνες κλπ. εφημερίδες. (Προσωπικά, παρακολούθησα το πετσόκομμα της αγγλόφωνης σιωνιστικής *Jerusalem Post* καθώς περίμενα να παραδώσω τα φιλμ μου στη λογοκρισία, λίγο πριν φύγω απ' την Ιερουσαλήμ). Ωστόσο, ο βαθμός της λογοκριτικής παρέμβασης ποικίλει, ανάλογα με τη «νομιμοφροσύνη» αλλά και το ακροατήριο του κάθε εντύπου: συχνά, απ' τις αραβόφωνες εφημερίδες «κόβονται» ειδήσεις και φωτογραφίες που αφήνονται να δημοσιευτούν χωρίς κανένα πρόβλημα στις εβραϊκές. (Ανάλογο

εφημερίδων... Δυστυχώς, δεν μπόρεσα να προμηθευτώ κάποια λογοκριμένα τμήματα αγγλόφωνης ή γαλλόφωνης εφημερίδας, ώστε να μπορεί να δει κανείς με τα ίδια του τα μάτια σε πιο επίπεδο φτάνει η περικοπή της πληροφόρησης στη «δημοκρατία» του Ισραήλ. Το κοινό του *Σχολιαστή* ως περιοριστεί λοιπόν σε τμήματα από ένα φύλλο της αραβόφωνης *ας-Σαάμπ*, που εκδίδεται νομιμότατα σε καθημερινή βάση στην παλιά πόλη της Ιερουσαλήμ.

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

σχολείο) κι υπάρχουν ορισμένες κοινωνικοοικονομικές προϋποθέσεις (δεν έχεις φάκελο στην αστυνομία, κλπ.), σε στέλνουν σ' ένα Κέντρο Εκτιμήσεων — κάπου 15-20% των στρατευμένων περνούν από εκεί. Όσοι απ' αυτούς επιλέγονται για αξιωματικοί, στέλνονται για ένα εξάμηνο στο σχολή Αξιωματικών κι ύστερα επιστρέφουν στις μονάδες τους. Προσωπικά, υπήρξα αλεξιπτωτιστής, ύστερα δεκανέας, μετά στάλθηκα στη Σχολή και βγήκα ανθυπολοχαγός και τέλος γύρισα στη μονάδα μου. Έμεινα αξιωματικός κάπου δυόμισι χρόνια κι ύστερα εγκατέλειψα το στρατό κι έγινα έφεδρος. Αν αποφάσιζα να μείνω εκεί, θα είχα ίσως γίνει ταγματάρχης ή κάτι παραπάνω...

■ Σαν στρατιώτης, πήρες μέρος σε κάποιο πόλεμο;

— Όχι ακριβώς πόλεμο. Ήμουν στην «Επιχείρηση Λιτάνι» το 1978² και στις αρχές του πολέμου στο Λίβανο — αλλά σ' αυτή τη δεύτερη επιχείρηση στις εφεδρείες. Ήταν αυτή τη δεύτερη φορά που αποφάσισα να μην ξαναπολεμήσω σ' ένα τέτοιο είδος πολέμου. Βλέπεις, το 1978 ήταν μια πολύ μικρή επιχείρηση, δεν μπορεί να θεωρηθεί καν πόλεμος... Έπειτα, υπάρχει μια βασική διαφορά ανάμεσα στους προηγούμενους πολέμους (1948-49, 1956, 1967, 1973) και σ' αυτόν του Λιβάνου (1982-85). Αν στις προηγούμενες φορές μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι το Ισραήλ βρίσκεται σε άμυνα, στο Λίβανο είχαμε μια κλασική περίπτωση αποικιακού πολέμου.

Όταν λοιπόν, στις αρχές του '83 αρνήθηκα να υπηρετήσω στο Λίβανο, φυλακίστηκα για 35 μέρες. Ήμουν ένας απ' τους πρώτους που τους συνέβη αυτό, η υπόθεσή μου πήρε μεγάλη δημοσιότητα, κι αυτό δεν τους άρεσε καθόλου (χαμογελά).

■ Μέσα στον ισραηλινό στρατό έχουμε μια σειρά διαφορετικές υποομάδες: δυτικούς Εβραίους (ασκεναζίμ), μεσογειακούς Εβραίους (σεφαρντίμ), αιθιοπες Εβραίους (Φαλάσας), Δρούζους κλπ. Υπάρχει κάποιο καθαρώς διακρίσεων ανάμεσα τους;

— Όχι. Οι μόνοι σε βάρος των οποίων γίνονται διακρίσεις είναι οι Άραβες, που ποτέ δε στέλνονται σε κανονικές μονάδες, αλλά σε «μειονοτικές».

■ Ας έρθουμε τώρα στις άλλες ειρηνιστικές οργανώσεις του Ισραήλ, όπως το «Ειρήνη Τώρα». Τι συμβαίνει μ' αυτές;

— Υπάρχουν κατ' αρχήν κάποιες ομάδες διανοουμένων, εδώ στο πανεπιστήμιο έχουμε τουλάχιστον δύο, αλλά περιορίζονται στις δημοσιεύσεις και στην ιδεολογική δουλειά: είναι διανοούμενοι και πιστεύ-

ουν, κι ίσως σωστά, ότι η δύναμη που διαθέτουν βρίσκεται στο γράψιμο. Είναι ωστόσο πολύ μικρές ομάδες...

Έπειτα υπάρχει το «Ντάιλα Κιμπούτς», μια μικρή ακροαριστερή οργάνωση... Το πρόβλημα μ' αυτούς είναι ότι είναι ακριβώς η ίδια ομάδα που προηγουμένως λεγόταν «Επιτροπή Αλληλεγγύης στο Πανεπιστήμιο του Μπιρ Ζέιτ» και νωρίτερα «Επιτροπή ενάντια στον Πόλεμο του Λιβάνου». Είναι η ίδια ομάδα, κι απλώς αλλάζει συνεχώς ονόματα... Επιπλέον, είναι πολύ λίγοι και βρίσκονται ολοκληρωτικά εκτός κοινωνικής συνείδησης, οπότε δεν έχουν σχεδόν καμιά ευρύτερη επιρροή. Αυτό βέβαια τους επιτρέπει να έχουν και μια πιο καθαρή, ριζοσπαστική στάση. Πάντως είναι φοβερά συμπαθητικοί άνθρωποι και πολύ αφοσιωμένοι σ' αυτό που κάνουν...

■ Όσο αφορά την κίνηση «Ειρήνη Τώρα»;

— Εμείς, στο «Υπάρχουν Όρια», θεωρούμε τους εαυτούς μας σαν πρωτοπορία, πιστεύουμε πως ό,τι κάνουμε θα υποχρεώσει το «Ειρήνη Τώρα» να κινηθεί λίγο προς τα αριστερά. Έχουμε κάποια δείγματα γι' αυτό: το «Ειρήνη Τώρα» αποφάσισε να οργανώσει τη διαδήλωση του περασμένου Σαββάτου στο Τελ Αβίβ μονάχα αφού εμείς κι οι άλλες οργανώσεις είχαμε οργανώσει δικές μας εκδηλώσεις, οπότε αυτό ένωσε ότι κάπου κινδυνεύει να μείνει πίσω....

Εν πάση περιπτώσει, οικοδομήσαμε το «Υπάρχουν Όρια» ακριβώς επειδή το «Ειρήνη Τώρα» αποδείχθηκε ολοκληρωτικά ανίκανο κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Λίβανο. Όσο αφορά την κατοχή, είναι εναντίον, αλλά υπάρχουν τρεις διαφορές ανάμεσά μας. Αυτοί έχουν πρόβλημα με τους ανθρώπους με τους οποίους πρέπει να διαπραγματευτεί το Ισραήλ — εμείς δεν έχουμε, πιστεύουμε ότι αυτό είναι πρόβλημα των ιδίων των Παλαιστινίων. Δεύτερον, η διαθεσιμότητα να υποστείς κάποιες συνέπειες — εμείς πάμε φυλακή, αυτοί περιορίζονται σε διαδηλώσεις. Η τρίτη διαφορά αφορά το στρατό: το «Ειρήνη Τώρα» έχει σαφείς θέσεις ενάντια σε κάθε παρέμβαση μέσα στο στρατό. Με λίγα λόγια, αυτοορίζονται στο εσωτερικό του πολιτικού συστήματος και περιορίζουν τη δραστηριότητά της ακριβώς στα όρια αυτού του συστήματος. Εμείς δεν πιστεύουμε σ' αυτά τα όρια...

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

1. «Μεγάλο Ισραήλ» (Eretz Israel): το σιωνιστικό ισοδύναμο της δικής μας «Μεγάλης Ιδέας» — η δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους σε όλα τα εδάφη που στην αρχαιότητα υπήρξαν εβραϊκά.

2. «Επιχείρηση Λιτάνι»: περιορισμένη εισβολή του ισραηλινού στρατού στο Νότιο Λίβανο, μέχρι τον ομώνυμο ποταμό (Μάρτης-Μάης 1978).

Το σύστημα δεν έχει λάθη, είναι λάθος

■ Έχουν περάσει σχεδόν δύο χρόνια από τότε που απαγγέλθηκε κατηγορία κατά του Τζέλι στη Μπολόνια, ως εντολέα της αιματηρότερης τρομοκρατικής επίθεσης στη μεταπολεμική ιστορία της Δυτ. Ευρώπης: στο σιδηροδρομικό σταθμό της Μπολόνια με 85 νεκρούς και εκατοντάδες τραυματίες. Συγκατηγορούμενοι είναι και άλλοι πράκτορες της CIA και των ιταλικών υπηρεσιών, όπως και φασίστες.

Ούτε λέξη δε σπαταλήθηκε γι' αυτά στο διεθνή Τύπο, ούτε στις ελληνικές εφημερίδες, των αριστερών συμπεριλαμβανομένων. Το ζήτημα αποσιωπάται όπως και τα εγκλήματα του Βάλντχαϊμ ενάντια στον ελληνικό λαό, όταν ή-

ταν ο δεύτερος τη τάξει αξιωματικός πληροφοριών του ναζιστικού στρατού. Ούτε λέξη και για τις αυτοαποκαλούμενες αντιτρομοκρατικές υπηρεσίες: Ιντερπόλ, Τρέβι, Εφ Μπι Άι και λοιπές, που απ' όσα μέχρι σήμερα είναι γνωστά δεν είχαν ζητήσει ούτε καν την έκδοση του Τζέλι για τη σφαγή της 2.8.1980 στην Μπολόνια. Ούτε οι ίδιες οι υπηρεσίες τον καταδίωξαν γι' αυτή την αιτία. Αντίθετα, σκηνοθετήθηκε προσεκτικά μια διεθνής ενημερωτική καμπάνια, όπου ο Τζέλι παραδόθηκε αυτοβούλως και εντίμως σαν αξιωματικός σε πόλεμο, το Σεπτέμβριο του 1987 στη Γενεύη. Έχουμε ήδη μιλήσει για κάποιες πλευρές της καμπάνιας αυτής (Σχολιαστής, τ. 56, Νο-

έμβριος '87, *Οι ταυτότητες της Ιντερπόλ*). Είναι πιθανό, το φούσκωμα της περίπτωσης του «τρομοκράτη Φολίνι», από τον προηγούμενο Ιούνιο, να εντάσσεται σ' αυτή: Για να στραφεί η προσοχή του ελληνικού πληθυσμού από την πραγματική τρομοκρατία, που πάντως κρατούσε ως το 1980 στην Ιταλία — με τη βοήθεια των δυτικών μυστικών υπηρεσιών, της Π2, του Βατικανού, της Μαφίας κ.λπ. Αντί γι' αυτό θα 'πρεπε οι Έλληνες να απασχολούνται με τον Φολίνι που είχε αγωνιστεί αποφασιστικά κατά αυτής της φασιστικής, δηλαδή στρεφόμενης κατά του λαού, τρομοκρατίας.

Δεν είχα προλάβει να εκφράσω την υποψία μου αυτή (στη συνέν-

τευξη Τύπου για τον Φολίνι στις 4.12.87) και πρόλαβαν τα ΝΕΑ την επομένη να παρουσιάσουν εμένα σαν φασίστα: Είχα εκδοθεί, λέει, εγώ το 1976 λόγω της επίθεσης στην Μπολόνια. Και μάλιστα με μαύρα γράμματα, σαν να 'ταν απόσπασμα της ομιλίας μου στη συνέντευξη Τύπου.

Δεν είναι η πρώτη φορά που προσπαθούν τα ΝΕΑ να με συσχετίσουν με το διεθνή φασισμό, που όπως και κάθε άνθρωπος που στέκεται ορθός αντιμάχομαι εδώ και είκοσι χρόνια. (Με ανάλογες δημοσιεύσεις εναντίον μου στα δυτικογερμανικά μέσα θα μπορούσα να γεμίσω καναδυό βιβλία).

Σχετικά με τη φασιστική βία στην Ιταλία και την απόπειρα να

■ Όταν αποκαλύφθηκε η μυστική στοά Π2, ο Λίτσιο Τζέλι κατάφερε να διαφύγει στο εξωτερικό. Όταν πάλι εμφανίστηκε το Σεπτέμβριο του 1982 σε Τράπεζα της Γενεύης για να σηκώσει μερικά εκατομμύρια ελβετικά φράγκα από το λογαριασμό του και να φύγει για τη Λατινική Αμερική, τον συλλάβανε. Λίγο καιρό, όμως, πριν από την έκδοσή του στην Ιταλία, τον απελευθέρωσαν οι Ελβετοί, τον Αύγουστο του 1983. Η εφημερίδα της Ζυρίχης Βέλτβορχε ερμήνευσε την απόλυσή του επειδή σε περίπτωση εκδόσεώς του θα έφερνε άνω-κάτω Ιταλούς υπουργούς και βουλευτές, ανθρώπους των μυστικών υπηρεσιών και τραπεζίτες: *Με όσα ήξερε για τις σκοτεινές πτυχές του σκανδάλου που συντάραξε τη δημοκρατία, με το ονομαστικό του αρχείο που περιλάμβανε πάνω από 600 διευθύνσεις επιφανών, τις σχέσεις του με τον κρεμασμένο τραπεζίτη Κάλβι, με το βαθιά μπλεγμένο συγκρότημα Τύπου του Ριτσόλι και με τις απαίσιες μυστικές συναντήσεις του με ένα στρατηγό των καραμπινιέρων στο*

εξοχικό του της Τοσκάνης, ο Τζέλι είχε μεταβληθεί σε επικίνδυνη ωρολογιακή βόμβα. Η σύλληψή του στην Ελβετία δεν προοιωνίζει καλά και στη διάρκεια της διαδικασίας έκδοσης το πρόσωπό του εμφανιζόταν στους εφιάλτες πολλών Ιταλών σαν δαμόκλειος σπάθη πάνω απ' τα κεφάλια τους.

Σύμφωνα με την επίσημη έκδοχή πάντως, υποτίθεται ότι τον φυγάδευσε ένας απλός δεσμοφύλακας ενεργώντας από μόνος του, αυτόν, τον υπ' αριθμό ένα επίσημο καταζητούμενο γκάγκστερ της Ιταλίας: περνώντας δύο θύρες ασφαλείας, ξεγελώντας τις βιντεοκάμερες, κρύβοντάς τον στο γκαράζ του προσωπικού και βγάζοντάς τον αργότερα με το αυτοκίνητό του από την κύρια πύλη της φυλακής ως τη Γαλλία.

Ετούτη η θεωρία περί βοήθειας προς απόδραση είναι φτιαγμένη και στις λεπτομέρειές της τσαπατσούλικα: Έτσι, π.χ., ο φύλακας υποτίθεται ότι διάβηκε την κύρια πύλη με τον Τζέλι κρυμμένο στο αμάξι του σχεδόν τέσσερις ώρες μετά το σήμα του συναγερμού. Και το σήμα για την απόδρασή του

έφτασε στις εξόδους, στα σύνορα της χώρας μόλις δυόμισι ώρες μετά την επίσημη διαπίστωση της φυγής του. Στο μεταξύ οι ελβετικές υπηρεσίες γνώριζαν άριστα τα σχέδια διαφυγής του.

Ένα χρόνο σχεδόν πριν από την απόδραση του Τζέλι, ένας συνεργάτης του με στενές διασυνδέσεις με τον κύκλο των υποστηρικτών του ενημέρωσε τις ιταλικές υπηρεσίες για τα σχέδιά του· ενημερώθηκε επίσης και η ελβετική αστυνομία. Ο ίδιος αυτός συνεργάτης αποκάλυψε και άλλα ενώπιον της εξεταστικής επιτροπής της ιταλικής Βουλής για τη στοά Π2: Ο χαρτοφύλακας του κρεμασμένου στο Λονδίνο Κάλβι, που λέγεται ότι περιείχε σημαντικά ντοκουμέντα και που είχε εξαφανιστεί μετά την αυτοκτονία του, βρίσκεται σε μια θυρίδα θησαυροφυλακίου της Ελβετίας.

Το κλειδί το έχει μια γυναίκα που μετά την απόδραση του Τζέλι βρισκόταν σε συνεχή τηλεφωνική επαφή μαζί του. Το 1984 ο τηλεφωνικός της λογαριασμός ξεπερνούσε κάθε μήνα τις 30.000 μάρκα — είναι ακριβά τα τηλεφωνήματα

για τη Νότια Αμερική.

Ο Τζέλι, φίλος καλός στρατιωτικών, εμπόρων όπλων, τραπεζιτών, μαφιόζων και πολιτικών, είχε στην Ελβετία και πριν την απόδρασή του πολλούς συμμάχους. Κάθε φορά που βρισκόταν στη Γενεύη επισκεπτόταν τακτικά κάποιον Ουμπέρτο Ορτολάνι, καταζητούμενο βάσει διεθνούς εντάλματος από το 1982 που παρέμενε εκεί, περνούσε χωρίς προβλήματα από τον έλεγχο των συνόρων και επισκεπτόταν συχνά το δικηγόρο του.

Ο Ορτολάνι ήταν υπουργός Οικονομικών της στοάς Π2, είναι μέλος της υπερ-στοάς του Μονακό και θεωρούνταν δεξί χέρι του Τζέλι. Εδώ και είκοσι χρόνια διατελεί επικεφαλής του «κυρίαρχου Τάγματος της Μάλτας». Στον κατάλογο των μελών του τάγματος βρίσκονται μεταξύ άλλων αρκετοί πρώην αρχηγοί κρατών με ισχυρές γνωριμίες.

Ο Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εστέν, ο Αμίντορε Φανφάνι, ο Τζούλιο Αντρεότι, που είχαν όλοι τους συνδέσει την πολιτική με αμφιλεγόμενες δουλειές αλλά με επιτυχημέ-

την ταυτίσουν με την αντίσταση εναντίον της, να εδω ένα παράλογο δείγμα των τελευταίων ημερών: «Ερυθροταξιαρχίτισσα ερωτεύτηκε στη φυλακή ακροδεξιό τρομοκράτη». Μεγάλες φωτογραφίες των δύο «ερωτευμένων» παρέλασαν από το διεθνή Τύπο, βλ. και *Ελευθεροτυπία*, 25.1.88. Αυτή συμμετείχε στην απαγωγή του στρατηγού των ΗΠΑ, Ντότζιερ, το 1981, αυτός στη σφαγή της Μπολόνια. «Η φυλακή φέρνει τους ανθρώπους κοντά», ανέφερε ο ιερέας των φυλακών. Πράγματι μια ιστορία αγάπης για πονεμένες καρδιές! Στην πραγματικότητα, τουλάχιστον ένα τμήμα των «Ερυθρών Ταξιαρχιών» είχε διαβρωθεί από πράκτορες κι ο Ντότζιερ «απελευθερώθηκε» στη συνέχεια με μεγάλη προβολή στα μέσα. Ήδη, σχετικά με την απαγωγή του Άλντο Μόρο το 1978, είναι αρκετά διαδομένη η γνώμη πως οι δυτικές μυστικές υπηρεσίες και η ίδια Μαύρη Διεθνής είχαν ανακατευτεί στο παιχνίδι. Σ' αυτό συνηγορεί και ότι το 1964 είχε σχεδιαστεί πραξικόπημα κατά των τότε προσπαθειών του Μόρο να συνδέσει το ΚΚΙ με τις κυβερνητικές ευθύνες (βλ. *Η Μαύρη Διεθνής* -1, τεύχος 57), και το ότι ο Μόρο διατηρούσε την ίδια στρατηγική και στη δεκαετία του 70, που και τότε ήταν αντίθετη με τις αντίστοιχες δυτι-

Οι ερωτευμένοι τρομοκράτες των δύο όψεων, Emilia Altiero και Sergio Calabrese

Ερυθροταξιαρχίτισσα ερωτεύτηκε στη φυλακή ακροδεξιό τρομοκράτη

ΡΟΜΗ, 25.

Ο ΕΡΩΤΙΣΜΟΣ δεν κατάφερε να αποδείξει η ερυθροταξιαρχίτισσα Emilia Altiero, 34 χρονών και ο ακροδεξιός τρομοκράτης Sergio Calabrese, 36 χρονών, που αναφέρονταν ως ερωτευμένοι στην φυλακή, όπως αναφέρονταν δημοσίως στον Ιταλικό Τύπο και σχετικά μεσοκράτες της τηλεόρασης.

«Τα δύο παιδιά ερωτεύθηκαν», είχε ο κριτής της υπόθεσης, σύμφωνα με την εφημερίδα «Εσπερίνα». «Η φυλακή φέρνει τους ανθρώπους κοντά», ανέφερε ο ιερέας. «Και οι δύο είναι για το μέλλον, καλές ελπίες. Ο ένας είναι...

Οι δύο ερωτευμένοι, μεταφερόμενοι για την προηγούμενη δραστηριότητα τους, συζητούν με την αστυνομία από τότε που συνελήφθησαν και τους έχει χορηγηθεί δύο φορές άδεια εξόδου από τη φυλακή για καλή συμπεριφορά.

Όταν ήταν υπό καταδίωξη, η Emilia είχε κατηγορηθεί ότι συμμετείχε στην απαγωγή του Αμερικανού στρατηγού Τζωρτζ Ντότζιερ το 1981 και ο Sergio είχε αναμείνει στη βορειοανατολική περιοχή στο σταθμό της Μπολόνια, η οποία στοιχίζει τη ζωή σε 85 άτομα το 1980.

Σύμφωνα με τη «Εσπερίνα», ο αστυνομικός διευθυντής της φυλακής δήλωσε για το κριτήριο «καλός στόχος»: «Η απελευθέρωση να εξελιχθεί από τις διαγραφές και μπορεί να βοηθήσει κάποιον να επιστρέψει στη νομιμότητα».

Η «ειδίση» όπως μεταδόθηκε απ' όλα τα διεθνή πρακτορεία (Ελευθεροτυπία 25.1).

κές στρατηγικές. Και η σφαγή της Μπολόνια είχε εξάλλου οργανωθεί το 1980 πριν από τις ιταλικές εκλογές — ώστε να θεωρηθεί έργο των «Ταξιαρχιών». Αν αυτό απέτυχε, υπάρχει τώρα τουλάχιστον η «Ιστορία αγάπης» ώστε να συνδέσουν τις «Ερυθρές Ταξιαρχίες» με την Μπολόνια. Η *Ελευθε-*

ροτυπία την προβάλλει στα διεθνή, γράφει κιόλας ότι η «ερυθροταξιαρχίτισσα» και ο «ακροδεξιός»... «συνεργάζονταν με την αστυνομία από τότε που συνελήφθησαν και τους έχει χορηγηθεί δύο φορές άδεια εξόδου από τη φυλακή για καλή συμπεριφορά».

Τι άλλο πρέπει να γίνει για να

σταματήσει αυτή η διεθνής πλύση εγκεφάλου που επισκιάζει και αυτό ακόμα το «1984» του Όργουελ; Καθημερινή πλύση εγκεφάλου μέσα από τα διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία είτε τους «Ξένους ανταποκριτές». Πότε θα μπορέσουν οι Έλληνες αναγνώστες να δουν και καμιά φωτογραφία από κάποια από τα δολοφονημένα παιδιά της Παλαιστίνης, και όχι σπημμένες φωτογραφίες του Ρήγκαν, Γκορμπατσόφ, Κολ, Γκένσερ κ.λπ., κ.λπ. Ο Σχολιαστής άρχισε τα τελευταία χρόνια να δημοσιεύει τα λίγα στοιχεία που έχουν γίνει γνωστά σχετικά με τη Φασιστική Διεθνή. Κατά κύριο λόγο προέρχονται από το ειδησεογραφικό γκέτο κυρίως της Αυτ. Γερμανίας.

— *Όπλα και Ναρκωτικά: Κλάους Μπάρμπι*, τ. 42, Σεπτέμβριος '86.

— *Διεθνής Τρομοκρατία: Οι ταυτότητες της Ιντερπόλ*, τ. 55-56, Οκτώβριος - Νοέμβριος 1987.

— *Η Μαύρη Διεθνής — το παράδειγμα της Ιταλίας*, τ. 57, 23.12.87.

Δυστυχώς, για την ώρα θα συνεχίσουμε μόνοι, σε «αποκλειστικότητα» να δημοσιεύουμε τις σχετικές ειδήσεις...

...Και να μην εκδοθεί ο Μαουρίτσιο Φολίνι!

Ρολφ ΠΟΛΕ

νο τρόπο και ήταν ταυτόχρονα μέλη της Π2 ή του Όπους Ντέι.

Το 1974, ο Ορτολάνι ίδρυσε μαζί με τον Κάλβι, τον Τζέλι, τον Σιντόνα και τον τραπεζίτη του Πάπα, Μαρτσίνκου, και με λεφτά του Βατικανού την Τράπεζα «Μπάσι-φουντ».

Τέλος, μετά την απόδραση του Τζέλι, η ελβετική «Βόχεντσάι-τουνγκ» έγραψε για κάποιο άλλο εντιμότατο μέλος της Π2 που διέθετε εκεί μια ευρύχωρη βίλα: «Ο Τασάν Ντιν, πρώην μάντζερ του Μιλανέζου γίγαντα του Τύπου, Ριτσόλι — μεταξύ άλλων συνεκδόκτη της Κοριέρε ντέλα Σέρα — είναι σήμερα τρόφιμος των φυλακών λόγω δολίας πτωχεύσεως. Συνέβαλε στην παράνομη μεταβίβαση 200 δις λιρετών από την Ιταλία στην τράπεζα Ρότσιλντ στη Ζυρίχη. Το μόνο που παραδέχτηκε ως τώρα ο Τασάν Ντιν στο δικαστήριο είναι ότι ο Τζέλι και ο Ορτολάνι βοήθησαν κι αυτοί στη συναλλαγματική κομπίνα».

Δραστηριότητες του Βατικανού

Τέσσερις παράγοντες έκαναν την τεκτονική στοά Π2 τόσο σημαντική διεθνώς:

1. Μέσω των χρηματιστικών συναλλαγών του Μπάνκο Αμπροζιάνο, της Τράπεζας του Βατικανού και άλλων τραπεζών, χρηματοδοτούνταν διεθνείς φασίστες για τη δημιουργία κλίματος αποσταθεροποίησης.

2. Το διεθνές εμπόριο ναρκωτικών και όπλων πραγματοποιούνταν κατά μεγάλο μέρος μέσω της στοάς, είτε μέσω των συνδέσμων της στη Δυτ. Γερμανία, Γαλλία, Ισπανία και στις ΗΠΑ μέχρι τη Λατινική Αμερική.

3. Στο σκάνδαλο είναι αναμειγμένοι υψηλοί Ιταλοί πολιτικοί, όπως και υπεύθυνοι των υπηρεσιών πληροφοριών, που διατηρούν με τη σειρά τους καλές σχέσεις μεταξύ άλλων με τη Δυτ. Γερμανία και τις ΗΠΑ.

4. Το Βατικανό, σαν ανώτατη ηθική βαθμίδα, είναι κι αυτό βαθιά μπλεγμένο στο βρώμικο πολιτικό παιχνίδι και παίρνει φανερά το μέ-

ρος των συμφερόντων των πολυεθνικών συγκροτημάτων — επειδή είναι συνδεδεμένο αδελφικά μαζί τους μέσω χρηματιστικών συναλλαγών και κερδοσκοπιών — στις δουλειές αυτές σπουδαίο ρόλο παίζουν οι συνδέσεις με το οργανωμένο έγκλημα. Το κεφάλαιο που βρισκόταν στη διάθεση της μασονικής στοάς μέσω του Κάλβι και του Τζέλι παίζει έτσι το σημαντικότερο ρόλο στην πολιτική σταθεροποίηση.

Το Βατικανό αμύνθηκε ανεπιτυχώς στις κατηγορίες περί συνεργασίας των αγίων τραπεζιτών με τους εγκληματίες, παρόλο που είχε ειδικά συγκροτηθεί μια εξεταστική επιτροπή από τρία μέλη του Βατικανού και τρεις Ιταλούς εμπειρογνώμονες που θα ασχολούνταν με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Φυσικά, το αποτέλεσμα των αγίων του Βατικανού ήταν ότι δεν υπήρξαν παράνομες δουλειές. Αντίθετα, οι ανεξάρτητοι ειδήμονες δήλωναν στην τελική τους έκθεση:

«Ένας μεγάλος αριθμός εταιριών δε λειτουργούσε βάσει αμεσων εντολών της Τράπεζας του

Βατικανού, αλλά μέσω του Κάλβι ως εντολέα. Η τράπεζα του Βατικανού βεβαίωσε την περιουσιακή κατάσταση όλων εκείνων των εταιριών όπου συμμετείχε (μέσω του Κάλβι) ως τις 10.9.81. Η τράπεζα ενέδωσε τελικά στις χρηματικές απαιτήσεις του Κάλβι για να εμποδίσει τη χρεοκοπία της Μπάνκο Αμπροζιάνο και για να συγκαλύψει τη δική της εμπλοκή σ' αυτή».

Και βέβαια, ο καρδινάλιος Μαρτσίνκου είχε τα πάντα, δεδομένου ότι ήταν και σύμβουλοι της Μπάνκο Αμπροζιάνο στο Νασάου, τον παράδεισο των φοροφυγάδων και της Μαφίας. Παρ' όλα αυτά, έπρεπε να περάσουν χρόνια, ώσπου το 1987 να εκδόσει η ιταλική δικαιοσύνη ένταλμα συλλήψεως κατά του Μαρτσίνκου. Αυτό δεν τον ενοχλεί και πολύ, όμως, μια και ο Πάπας του έχει προσφέρει για καταφύγιο το κρατίδιό του, το Βατικανό. Και όσο για την Ιντερπόλ, την Τρέβι, το Εφ Μπι Άι και τα τσιούτα, τα εγκλήματα ενός Μαρτσίνκου τους πέφτουν μερικά νούμερα μεγαλύτερα.

Ρ.Π.

ΣΧΟΛΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

■ Από το Δ. Βερολίνο έφτασε στο «Σχολιαστή» μια ανοιχτή επιστολή προς τους συναρμόδιους υπουργούς Άμυνας και Δικαιοσύνης και τον πρωθυπουργό, όπου ζητείται η άμεση απελευθέρωση του Μιχ. Μαργακάκη.

Την επιστολή υπογράφουν:

- η Ουμανιστική Ένωση Δ. Βερολίνου
- η Κοινοβουλευτική Ομάδα της «Εναλλακτικής Λίστας» (Πράσινοι του Βερολίνου)
- η Ευαγγελική Φοιτητική Κοινότητα
- η Διεθνής των εναντιούμενων στη στρατιωτική θητεία
- ο Γενικός Φοιτητικός Σύνδεσμος του Πολυτεχνείου Δ. Βερολίνου
- η Επιτροπή για το Στρατό του Συλλόγου Φοιτητών και του Συλλόγου Ελλήνων Επιστημόνων στο Δ. Βερολίνο.

Να προσθέσουμε, με σχετική πικρία, πως το κίνημα συμπαράστασης στον Μιχάλη κυρίως έξω πάει καλά.

■ Οι εξαγωγές όπλων το 1986 ήταν 66,8 εκατ. δολάρια (επισήμως). Το 1985 ήταν 10,7 εκατ. δολάρια. Αύξηση 522,6%. Κατά το Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών που αναφέρει αυτούς τους αριθμούς στατιστικώς τοποθετούνται στην κατηγορία... «μη ταξινομημένα».

■ Έχει αρχίσει να αναπτύσσεται τελευταία μια αρκετά ενδιαφέρονσα κίνηση για τη δημιουργία ενός κέντρου όπου: θα μπορεί να αναλυθεί η ελληνική και ξένη πραγματικότητα, θα συζητούνται σημαντικά ζητήματα της επικαιρότητας, θα αποκαθίστανται επαφές με κινήματα που δρουν σε άλλες χώρες και θα σχολιάζονται γνωστές και άγνωστες εμπειρίες παλιότερων ή και σύγχρονων κοινωνικών κινήματων και (το κυριότερο) θα προσπαθήσει να συγκεντρώσει κάποιες ομάδες ανθρώπων με διαφορετική κοινωνική σύνθεση ή πολιτική αντίληψη. Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να επικοινωνήσουν μέσω του «Σ» (προς το παρόν δεν υπάρχει μόνιμη έδρα της πρωτοβουλίας) ή ας περιμένουν τα επόμενα τεύχη.

Διακοπές ή συγκρούσεις;

Τα έξι χρόνια ακινησίας από τη μια και από την άλλη μια σειρά νόμοι που φρόντισαν έγκαιρα να χειραγωγήσουν αλλά και να ενσωματώσουν τις όποιες αντιστάσεις στο χώρο του σχολείου, φαίνεται να είναι αρκετά. Για πρώτη χρονιά μετά τις περσινές μεγάλες κινητοποιήσεις των μαθητών, οι καθηγητές της μέσης εκπαίδευσης με τις φετινές φειδωλές απεργίες κατόρθωσαν να κρατήσουν ανοιχτό μέτωπο και να φέρουν στην επικαιρότητα τα προβλήματα των γυμνασίων - λυκείων.

Ο νόμος του ΠΑΣΟΚ για την εκπαίδευση πέρασε μέσα σε γενική σιγή παρά την αυταρχικότητα και συγκεντρωτική δομή που δημιουργούσε. Η ΑΤΑ και τα αιτήματα για νομοθετική κατοχύρωσή της, μπόρεσαν να καταργήσουν ακόμα και καθαρά οικονομικές διεκδικήσεις. Η ηγεσία του συνδικαλιστικού κινήματος των καθηγητών - ΟΛΜΕ - όχι μόνο δεν μπόρεσε να εκφράσει τις απαιτήσεις της εποχής, αλλά έγινε ο φορέας εκείνος που αρνήθηκε κατα-

κτήσεις χρόνων και διέλυσε ένα συνδικαλιστικό χώρο που ήξερε να αγωνίζεται για τα αιτήματά του.

Έτσι, τη φετινή σχολική χρονιά, τα συσσωρευμένα προβλήματα ήταν ικανά να παρασύρουν κι αυτόν το συνδικαλιστικό χώρο. Κινητοποιήσεις που πριν μήνες καταγγέλλονταν σαν προβοκατόρικες - απεργία στις γενικές εξετάσεις του Ιουνίου - τώρα βρίσκονται στο πρόγραμμα απεργιών της ΟΛΜΕ, σαν αποκορύφωμα των μονοήμερων, διήμερων, τριήμερων αποσπασματικών απεργιών που από πολλούς, όχι τελείως παράλογα, χαρακτηρίστηκαν σαν «παράταση διακοπών».

Και η συνέχειά του είναι ίσως η μόνη που μπορεί να ξαναδώσει εμπιστοσύνη στους αγώνες ενός κλάδου που δείχνει πιάστα σοβαρά την πρόθεσή του να διεκδικεί, να αλλάξει τους συσχετισμούς δύναμης και να αποδείξει ότι οι κινητοποιήσεις στην εκπαίδευση σκοπό δεν έχουν την αύξηση των σχολικών διακοπών.

Μ.Π.

Ματάφι - Καντάφι

Όσοι δεν το πληροφορήθηκαν ήδη, είναι καιρός να μάθουν πως ο πιο γνήσιος εκφραστής της προηγούμενης (προ Νταβός) κυβερνητικής γραμμής, στα θέματα άμυνας και εξ ανατολών κινδύνου, εξέλιπε. Ο στρατηγός Δ. Ματαφιάς ή Ματάφι, όπως Καντάφι, που του άρεσε να τον αποκαλούν, αφού άφησε απροστάτευτη την Κύπρο (ήταν επικεφαλής της Εθνικής Φρουράς), πρόσφατα εγκατέλειψε και το Αιγαίο (υπήρξε ο υπεύθυνος «παλαικής άμυνας», ως γενικός γραμματέας του υπουργείου Αιγαίου).

Και πράγματι ο στρατηγός έπρεπε να φύγει. Ο ρόλος του έληγε αρκετά πριν το MORATORIUM του Νταβός.

Ο τσαμπουκάς και η σοσιαλ-εθνικοφροσύνη του Ματαφιά - όπως μας την περιέγραψαν φαντάροι παθόντες υπό το καθεστώς της διοικήσής του στη Μυτιλήνη το 1984 - δεν μπορούσαν να συνυπάρξουν με την απαιτούμενη σημερινή «ειρηνική» εξέλιξη.

Πολύ πρόχειρα λοιπόν, έσπευσε ένα τμήμα της Αριστεράς και η «ανεξαρτησιακή» τάση του ΠΑΣΟΚ να υποστηρίξει την περιέργη ιδεολογικο-πολιτική φιγούρα αυτού του στρατηγού.

Εμείς δεν μπορούμε να ξέρουμε λεπτομέρειες για το τι πραγματικά συμβαίνει, όπως επί παραδείγματι: «αν κάποιες γυναίκες αξιωματικών στην Κύπρο κυκλοφορούσαν ανακινώντας εναντίον του» ή για τη σύγκρουσή του με τον Κύπριο υπουργό Ηλιάδη γύρω από μια «αγορά μεταχειρισμένων γαλλικών αρμάτων για καινούρια», όπως γράφει ο Βασίλης Ζήσης στο ΑΝΤΙ, ο οποίος, ως ανταποκριτής του ημεπίσμου ΝΑΤΟ-ϊκού περιοδικού *Defence and technology*, πρέπει να είναι αρκετά «έγκυρος».

Αντίθετα, πέρα από την πολιτική μας εκτίμηση ότι ο Ματαφιάς υπήρξε για την κυβέρνηση άλλη μια περίπτωση στήριξης λεμονόκουπας, αφού άφησε όλο του τον εαυτό στις ανάγκες της προηγούμενης αμιγώς σωβινιστικής γραμμής, μπορούμε να καταθέσουμε την άλλη πλευρά του, όταν στις δόξες του τότε έκανε ολόκληρη τη Λέσβο να τρέχει...

Στη Μυτιλήνη πήγε ως ταξιαρχος. Μόλις πήρε το βαθμό του υποστράτηγου, τότε συγκροτήθηκε ειδικά γι' αυτόν στρατηγείο στο νησί! Σαν γενικό αφεντικό - με την ά-

δεια του κράτους - επέβαλε εξαντλητικούς ρυθμούς στη ζωή των στρατοπέδων αλλά και ευρύτερα στη νησιώτικη κοινωνία. Το ότι ήταν φανατικός οπαδός του Αντρέα και κυνηγούσε τους χουντικούς αξιωματικούς (Καρατζά, Ρούνη, Παπαδόπουλο) δεν είναι το πρόβλημα.

Αντίθετα, το ότι έκλεισε συμφωνία με τη Ν. ΠΑΣΟΚ του νησιού - όταν κάποτε κι αυτοί ακόμα τον έβρισκαν ανυπόφορο - να τοποθετεί σε «τσατσιλίδικες» θέσεις στο στρατηγείο του όλους τους υποδεικνυόμενους από το ΠΑΣΟΚ, ήταν τουλάχιστον χοντράδα.

Επίσης, το ότι έδωσε και έδειρε αντισυνταγματάρχη ή ότι μοίραζε άφθονες φυλακές δεξιά αριστερά ή ότι διέταξε να τιμωρηθεί διά ξυλοδαρμού στρατιωτικό όχημα, εκτός από προβληματικό τον κάνει κι επικίνδυνο. Και ο στρατηγός Ματαφιάς υπήρξε πράγματι φόβος και τρόμος για τους φαντάρους και τους αξιωματικούς ακόμα. Η πειθαρχία που επέβαλε και οι συνθήκες ζωής (1 μέρα το μήνα έξοδος στην 398 ΕΑΡΜΕΘ) ήταν συχνά απάνθρωπες.

Αυτά όλα όπως τα αναθερμάνανε διαβάζοντας τις καταγγελίες των επιτροπών στρατιωτών στο νησί - τότε επί της ηγεμονίας του - και ακούγοντας διηγήσεις τους έρχονται να διαλύσουν τον οποιοδήποτε μύθο για την «εθνική» χρησιμότητα του στρατηγού.

Ακριβώς πάνω σε τέτοιους «τυχοδιώκτες», όπως τον κατηγορήσαν κάποιοι στην Κύπρο - και η πιθανότητα συμβιβασμένης κυπριακής μπουρζουαζίας - πάνω σε τέτοιους υπέρμαχους της «σιδηράς πειθαρχίας», του «αξιόμαχου» και του μιλιταρισμού, όπως τον καταγγέλλουν οι φαντάροι, βασίστηκε η συστηματική εξόντωση εκατοντάδων φαντάρων (αυτοκτονούντων ή «ψυχοπαθών») και η βρώμικη επίθεση κατά του κινήματος των στρατιωτών που αγωνιζόταν για πολιτικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες και ανθρώπινες συνθήκες ζωής.

Αυτό λοιπόν που μένει από την «πτώση των στρατηγών» και την «τούρκοφαγία» είναι ο χώρος (πολύς ή λίγος) που αφήνεται σαν περιθώριο στο κίνημα των στρατιωτών και στην Αριστερά.

Ας παραιτηθούν οι στρατηγοί. Η άμυνα της κοινωνίας μας κινδυνεύει κι απ' αυτούς. Το ότι θα 'ρθουν κι άλλοι είναι μια άλλη συζήτηση... Σ.

■ Έντονη η συναυλία στο Σπώρτινγκ, στις 8 Φλεβάρη, για την απελευθέρωση των τεσσάρων κρατουμένων της «υπόθεσης Πρέκα». Δυνατή μουσική, πολύς κόσμος, συνθήματα να φωνάζονται. Το ποσό που συγκεντρώθηκε για την ενίσχυση της καμπάνιας είναι ιδιαίτερα σεβα-

στό. Το πρόβλημα που προκύπτει μετά από τη συναυλία είναι ο τρόπος σχεδιασμού και διεξαγωγής της καμπάνιας για να αποδειχτούν οι σκευωρίες και να μουν στη θέση τους τα γεγονότα.

Οι ώρες της σχόλης σε ένα αμερικανικό στρατόπεδο μισθοφόρων (ή, όπως λέμε σήμερα, σε μια αμερικανική αντι-τρομοκρατική μονάδα...). Λαβή στραγγαλισμού για πλάκα και στο μπλουζάκι το στείλακι: Ταξίδεψε σε χώρες μακρινές κι εξωτικές. Γνώρισε ασυνήθιστους κι εξωτικούς ανθρώπους. Και σκότώσέ τους.

Τάσεις μέσα στις συσπειρώσεις

■ Μεγάλη κινητικότητα οι συσπειρώσεις. Αφού έκαναν τα αδύνατα δυνατά, αφού έκαναν καταλήψεις και διαδηλώσεις, αφού περικύκλωσαν υπουργούς και υπουργεία, ετοιμάζονται για την πανελλαδική συνάντησή τους, που αναμένεται να ξεφύγει από τα μάλλον μίζερα καθιερωμένα των δύο τριών τελευταίων χρόνων. Φέτος τα πράγματα έχουν αλλάξει. Παιζοντας σχεδόν ηγεμονικό ρόλο στις κινητοποιήσεις του φθινοπώρου, οι συσπειρώσεις κατάφεραν να βγουν από τη γωνία, όπου τις είχαν στριμώξει η συντηρητικοποίηση των ΑΕΙ αλλά και τα εσωτερικά τους προβλήματα. Καινούριος κόσμος μπήκε στις ομάδες των φοιτητών, καινούρια έντυπα έχουν αρχίσει να εκδίδονται, ο διάλογος εντείνεται. Βέβαια η κρίση υπάρχει ακόμη και μάλιστα είναι και πολλαπλή: κρίση προσανατολισμού και φυσιογνωμίας, κρίση οργανωτική αλλά και πολιτική. Φαινόμενα που έχουν να κάνουν με τους εσωτερικούς συσχετισμούς των συσπειρώσεων, τον ανταγωνισμό των τάσεων και ομάδων αλλά και την απροθυμία των ανεξάρτητων να παρέμβουν — ενώ έχουν τη δυνατότητα — υπέρ της μιας ή της άλλης κατεύθυνσης.

Τώρα λοιπόν ετοιμάζονται για το *τριήμερό τους* (που θα είναι τετράημερο) από τις 25 ως τις 28 Φλεβάρη. Την πρώτη μέρα θα γίνει κεντρική εκδήλωση με καλεσμένους και μεγάλη συζήτηση. Για τις υπόλοιπες μέρες, το κάλεσμα που έχει κυκλοφορήσει μας πληροφορεί για τις αρχές και κατευθύνσεις: «α. Παρέμβαση για τη διατήρηση και ενίσχυση των κινηματικών διαδικασιών... β. Διατήρηση της επαφής με το δυναμικό που ενεργοποιήθηκε στη διάρκεια της πρόσφατης φοιτητικής αναταραχής...». Στο ίδιο κάλεσμα καθο-

ρίζεται και η θεματολογία: «α. Αστιακός εκσυγχρονισμός στο πανεπιστήμιο στο φόντο της γενικότερης πολιτικής και κοινωνικής συγκυρίας. β. Άξονες πάλης του Φ.Κ. για το επόμενο διάστημα. γ. Φυσιογνωμία και μορφές οργανωτικές και λειτουργικές των Συσπειρώσεων». Και γίνεται έκκληση «...να είναι συζήτηση των Συσπειρώσεων με βάση τις ανάγκες και τις προτεραιότητες αυτών των σχημάτων και όχι πεδίο αντιπαράθεσης του υποκειμενισμού ατόμων ή πολιτικών ομάδων».

Φαίνεται, λοιπόν, ότι παρ' όλο που η θεματολογία δεν είναι ιδιαίτερα πρωτότυπη, η διαδικασία προβλέπεται ενδιαφέρουσα και έντονη. Δεν αποκλείεται να υπάρξουν και ισχυροί κραδασμοί, όπως αυτοί που προκύπτουν κάθε φορά μετά από φορτισμένες περιόδους, μια και έχουν διαμορφωθεί δύο τάσεις ή καλύτερα δύο περιοχές απόψεων. Η πρώτη, που επιδιώκει την ενασχόληση με πανεπιστημιακά μόνο ζητήματα και επιμένει στο άνοιγμα των συσπειρώσεων σε συνεργασίες (όχι μόνο εκλογικές) και με άλλους πολιτικούς χώρους, συνεχίζοντας έτσι τη δράση του «μπλοκ των καταλήψεων». Η δεύτερη άποψη (που περιλαμβάνει διάφορες αποχρώσεις) προτιμάει το άνοιγμα των συσπειρώσεων και σε μερικά άλλα ζητήματα (στεγαστικό, καταστολή κλπ.) και επιζητεί την πολιτική αυτονομία των ανεξάρτητων σχημάτων, σαν ξεχωριστό ακροαριστερό κομμάτι μέσα στα ΑΕΙ, χωρίς ωστόσο και να απορρίπτει την ιδέα της περιστασιακής συνεργασίας (στο πανσπουδαστικό συνέδριο, για παράδειγμα) με άλλους πολιτικούς χώρους, όπως η ΣΣΑΚ, ο Δημοκρατικός Αγώνας ή η ΑΣΚ.

Α.Γ.

Ο Ε (Α) Μ Α Τ Α

KOSKOTAS'S MONEY

του Περικλή ΚΟΡΟΒΕΞΗ

Η σχέση που έχω με τα χρήματα είναι σχέση αγώνιας. Κάθε φορά που έρχεται το νοίκι, το τηλέφωνο ή κάποια δόση, έχω την αίσθηση πως κάποιος με ληστεύει. Δηλαδή ανήκω σ' εκείνη την κοινωνική κατηγορία που η αμοιβή της εργασίας τους δεν τους εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις να ζήσουν, χωρίς να σκέφτονται το καθετί που θα ξοδέψουν. Με άλλα λόγια, δε βγαίνει. Όπως δε βγαίνει σ' όλους εκείνους που αντιστοιχεί κάποιος μισθός έναντι οκτώωρου κρατήσεως σε κάποια δουλειά. Αλλά τα χρήματα δεν έχουν την ίδια σημασία για όλους. Και ούτε πάντοτε ήταν έτσι. Τα πράγματα αλλάζουν από τη στιγμή που οι άνθρωποι αποφάσισαν να αντικαταστήσουν την ανταλλαγή σε είδος (TROC) και να επινοήσουν το χρήμα. Οι πραγματικές αξίες αντικαθίστανται με συμβολικές και η χρήση τις καθιερώνει. Γι' αυτό και η αρχική σημασία του νομίσματος ήταν πολύ ευρύτερη της σημερινής. Σήμαινε καθετί που έχει καθιερωθεί από τη χρήση, τη συνήθεια ή τον κανόνα. Χρήμα ήταν κάθε πράγμα που το χρησιμοποιούσαμε ή το είχαμε ανάγκη. Και φτάσαμε στον πολιτισμό του MONEY. Μια νέα θρησκεία επιβάλλεται που αφομοιώνει όλες τις αξίες σε μια. Τα χρήματα. (Για παρηγοριά μας. Ακόμα σε μερικές περιοχές της Ανατολικής Αφρικής τα κορίτσια προικίζονται με βόδια). Ο πλουτισμός έχει γίνει συνώνυμο της επιτυχίας και της λύσης του προβλήματος της ζωής.

Εντούτοις, για τον άνθρωπο που ζει από το οκτώωρό του, η έννοια του πλουτισμού είναι αδύνατη, άσχετα τι πιστεύει ο ίδιος, γιατί η ανταλλαγή είναι καθορισμένη. Οκτώ ώρες από τη ζωή σου κάθε μέρα έχουν μια καθορισμένη τιμή σύμφωνα με το νόμο. Δεν μπορεί να «παίξει». Η αρχή του «ν' αγοράζεις φτηνά και να πουλάς ακριβά» εδώ δεν έχει καμιά ισχύ, ενώ αυτό ισχύει για όλα τ' άλλα εμπόρευμα. Ο πλούτος είναι αποτέλεσμα αυτής της αρχής. Αγοράζεις κάτω από την πραγματική τιμή, πουλάς πάνω από την πραγματική τιμή. Δηλαδή ο πλούτος είναι μια διαδικασία που συνδυάζει μια αρχική και μια τελική απάτη, στην κανονική του λειτουργία. Αν το εμπόρευμα που θα διακινηθεί είναι ναρκωτικά ή όπλα ή άλλο αντίστοιχο αντικείμενο, τότε έχουμε τις ιδανικές συνθήκες πλουτισμού. Και ως πλούσιοι την κολυμήθρα του Σιλβάμ την έχουν στην τσέπη. Ήδη το 1950, η επιτροπή ΚΕΦΑΥ-ΕΡ στις ΗΠΑ είχε απαριθμήσει πάνω από 60 κλάδους του εμπορίου και της βιομηχανίας που είχε επενδύσει νόμιμα η Μαφία, χτίζοντας παράλληλα το δικό της κράτος μέσα στο κράτος, διατηρώντας θαυμάσιες σχέσεις με την επίσημη κρατική μηχανή (πολιτικούς, δικαστές, αστυνομία). Το έγκλημα, η πολιτική και οι μπίζνες δεν έχουν τόσο σαφή σύνορα, όσο πιστεύεται γενικώς. Το ερώτημα λοιπόν που συγκλόνισε το Πανελλήνιο για την προέλευση των χρημάτων του Κοσκωτά, χάνει το ενδιαφέρον του. Το χρήμα είναι πάντοτε αδιαφανές. Κανείς πλουτισμός δεν αποκάλυπτει τη διαδικασία του. Το χρήμα συντηρείται καλύτερα στη μυστικότητα γιατί κατά κανόνα η προέλευσή του είναι σκοτεινή, όπως σκοτεινή είναι και η ετυμολογία της λέξης MONEY. Οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν τις ελληνικές λέξεις «νόμισμα», «νούμμος» και τη λέξη πεκούνια (από το PECUS που σημαίνει κοπάδι, αναφορά σ' ένα παρελθόν που η περιουσία μετριόταν σε κεφαλές ζώων. Από δω και η λέξη κεφάλαιο). Το ερώτημα είναι πόσο θα διαμορφώσουν την ελληνική κοινωνία οι ατέλειωτες επενδύσεις του Κοσκωτά και τι ανακατατάξεις θα επιφέρουν. Και η «Γραμμή Α.Ε.» είναι η μεγαλύτερη επένδυση που έγινε ποτέ στον τύπο στην Ελλάδα (περίπου δύομισι φορές περισσότερα κεφάλαια από τον Λαμπράκη). Με έξι περιοδικά, μια καθημερινή εφημερίδα, μια άλλη στα σκαριά και φήμες για την αγορά μιας ακόμα ημερήσιας εφημερίδας και μιας εβδομαδιαίας. Με εξαίρεση το «Τέταρτο» και την «Καθημερινή», που είναι επενδύσεις κύρους αλλά με παθητικά, τα υπόλοιπα περιοδικά φαίνεται να έχουν πιάσει για τα καλά. Τι καινούργιο έφεραν; Θα δυσκολευτεί πολύ κανείς να το βρει. Είναι η Νταλοποίηση (από το Ντάλας) της δημοσιογραφικής αντίληψης του Ταχυδρόμου σε πολλαπλές κατευθύνσεις. Το να δημιουργήσεις ΚΑΙ ΕΝΑ ΔΥΟ ή περισσότερους Ταχυδρόμους, το αναγνωστικό κοινό δεν κερδίζει τίποτα παραπάνω απ' αυτά που είχε. Αυτός που βγαίνει κερδισμένος είναι ο εκδότης που καταχτάει νέες αγορές από τους αντιπάλους του. Και ο πόλεμος των μονοπωλίων της έντυπης πληροφόρησης δε θα λήξει χωρίς θύματα. Όποια και να είναι η έκβαση αυτού του πολέμου, είναι σίγουρο πως θα καταλήξει σε μια μονοπωλιακή υπερσυγκέντρωση της πληροφόρησης, έντυπης και ηλεκτρονικής, με ιδιοκτήτη αυτόν που διαθέτει τα περισσότερα αποθέματα. Νικημένη θα είναι η ανεξάρτητη και εναλλακτική πληροφόρηση, που μπορούσά στην καράμελνια μονοσήμαντη εικόνα του κόσμου που τα πάντα είναι ήσυχα και ειδυλλιακά, οι φρίκες της ζωής δε θα 'χουν θέση. Η λογοκρισία θα γίνει η άποψή μας για τον κόσμο.

Δηλαδή οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία μιας πολιτικής κίνησης που θα έχει ομάδα περιφρούρησης τους οπαδούς του Ολυμπιακού, χρηματοδοτών την Τράπεζα Κρήτης και οπαδούς τους αναγνωστές αυτών των εντύπων κοινωνιολογικά είναι δυνατή. Είναι η μεσαία πλειοψηφία που τροφοδοτήσε χθες τη Ν.Δ., σήμερα το ΠΑΣΟΚ και αύριο τον Κοσκωτά. — Π.Κ.

ΚΙΤΡΙΝΟΣ

Σχολιαστής

Στον «ΚΙΤΡΙΝΟ-Σχολιαστή»
συνεργάστηκαν:

Άρης Κελπέκης
Χρήστος Μοσιαλός
Γιώργος Μακρής
Βασίλης Τζαβάρας
Ιούλια Ραλλίδη
Βάσω Ντάκουρη

Και για τη Θεσσαλονίκη:

Γιώργος Ρουμελιώτης
(τηλ.: 221297)
Βαγγέλης Γκαλάς
Στέλιος Βαλανάς

ΘΕΑΤΡΟ

ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Κοιμ. Θεοτόκου 30 και Σμύρνης
6η στάση Καισαριανής.
Τηλ. 7290772-7241090

ΡΟΖΕ ΒΙΤΡΑΚ

«Βικτόρ ή τα παιδιά στην εξουσία»

Το «Βικτόρ ή τα παιδιά στην εξουσία» είναι το πιο γνωστό έργο του Ροζέ Βιτράκ, και ίσως αυτό που τον δικαιώνει — αν και αυτό συνέβη μετά το θάνατό του.

Το πρώτο ανέβασμα του έργου έγινε το Δεκέμβριο του 1928 στο θέατρο Ζαρρύ — δημιουργήμα του ίδιου του Βιτράκ μαζί με τον Αρτώ, μετά την αποπομπή τους από την ομάδα των σουρρεαλιστών στα 1925. Αναγγέλλοντας την παράσταση η μπροσούρα του Θεάτρου Ζαρρύ, γράφει: «(...) δράμα αστικό σε τρεις πράξεις, έργο λυρικό, επιθετικό, με στόχο την αστική οικογένεια. Συστατικά του έργου: μοιχεία, αιμομιξία, σκατολογία, σουρρεαλιστική ποίηση, πατριωτισμός, τρέλλα, ντροπή, θάνατος».

Στην προμέρα όλα πηγαίνουν καλά ως τη στιγμή που κάποιος φαρσέρ πετάει στην αίθουσα αμπούλες με υδρόθειο που εντείνουν την εντύπωση των «ηχητικών εφέ» της κυρίας Ίντας, με αποτέλεσμα να χρεωθεί αυτή την «ασχημία» ο Βιτράκ, σαν μέρος της σκηνοθεσίας του. Μετά απ' αυτό το θέατρο Ζαρρύ διαλύεται.

Στο «Βικτόρ» οι αστοί ήρωές του κινούνται στον κλασικό θεατρικό χώρο της εποχής. Στο σαλόνι. Η οικογένεια Πωμέλ και η οικογένεια Μανιώ συνεορτάζουν τα γενέθλια του εννιάχρονου Βικτόρ. Στην πραγματικότητα δεν πρόκειται και τόσο για δύο διαφορετικές οικογένειες καθώς, ο πατέρας του Βικτόρ, κύριος Πωμέλ, και η μητέρα της εξαχρονής Εσθήρ, κυρία Μανιώ, διατηρούν ερωτικές σχέσεις με αποτέλεσμα ο Βικτόρ και η Εσθήρ να είναι αδελφια. Ο κύριος Μανιώ αλλά και οι υπόλοιποι προτιμούν να αγνοούν την πραγματικότητα. Οι Πωμέλ και Μανιώ κινούνται με άνεση αερολογώντας και μόνο «τα ηχηρά εκφυσημάτα» της κυρίας Ίντας ταράζουν την αρμονία της εορτής.

Όλα πάνε καλά ως τη στιγμή που ο Βικτόρ αποφασίζει να δράσει. Ανατρέπει την αστική αρμονία αποκαλύπτοντας το σκάνδαλο. Ο κύριος Μανιώ τρελαίνεται και κρεμίζεται στο μπαλκόνι του ντυμένος με τα εθνικά χρώματα και υπό τους ήχους πατριωτικού εμβατηρίου.

Οι γονείς του Βικτόρ αυτοκτονούν λίγο πριν πέσει η αυλαία και ακουστεί η τελευταία φράση του έργου από την υπηρέτρια:

«Μα — αυτό είναι δράμα!»

Το τρομερό παιδί, ο Βικτόρ (ή μήπως ο ίδιος ο Ζαρρύ;) με ανόστημα και μυαλό ώριμου άνδρα ανακαλύπτει, μέσα στις τέσσερις ώρες που διαρκεί η δράση, τον κόσμο. Ζει όλες τις εμπειρίες της ζωής, περνώντας μέσα από τη δύσκολη της αστικής αρμονίας, τη θλίψη και τη γνώση, με φυσιολογικό τέρμα της διαδρομής του το θάνατο.

— ΚΑΡΟΛΟΣ: Μα επιτέλους, γιατρέ, από τι πεθαίνει;

— ΓΙΑΤΡΟΣ: Πεθαίνει από...

— ΒΙΚΤΟΡ (τον κόβει): Πεθαίνω από θάνατο. Είναι το τελευταίο μυστικό της μοναχογιουκρατορίας.

— ΓΙΑΤΡΟΣ: Τι εννοείς;

— ΚΑΡΟΛΟΣ: Ξέρω κι εγώ! Ποτέ μου δεν το κατάλαβα αυτό το παιδί.

(...)

— ΓΙΑΤΡΟΣ: Ιδού ποια τύχη περιμένει τα πεισματάρικα παιδιά!

Διατηρώντας την παραδοσιακή δομή των τριών ενοτήτων ο Βιτράκ, μεταγγίζει στο έργο το ξέφρενο πνεύμα των σουρρεαλιστών.

Στις πιο απίθανες και αναπάντεχες στιγμές οι ήρωες του έργου ξεστομίζουν παροιμιώδεις, βαρύγδουπες φράσεις που, υπονομιεμένες από το συγγραφέα, τους παραδίδουν στο κοινό με την πραγματική βλακώδη υπόστασή τους.

Ο Πολωνός σκηνοθέτης της παράστασης του Θεάτρου Καισαριανής σημειώνει σε «ανοιχτή επιστολή του σ' όλους τους Βικτόρ του κόσμου»:

Πριν σπάσεις το πρώτο σου ακριβό οικογενειακό βάζο, πριν βάλεις την πρώτη σου φωτιά στο σπίτι, σκέψου για λίγο την οικογένειά σου... Ξέρω, ξέρω, θα μου πεις ότι δε χρειάζονται σκέψεις, χρειάζονται πράξεις.

Σε καταλαβαίνω. Χρειάς στο χέρι σου το αναμμένο σπίρτο και όμως βλέπεις τον κόσμο στο σκοτάδι. Βλέπεις το περίγραμμα της φρίκης, της βρωμιάς και της κακίας, αλλά είσαι ακόμα πολύ μικρός για να μπορέσεις να αγγί-

ξεις το δέντρο της γνώσης, του καλού και του κακού.

Η γιαγιά μου συχνά μου έλεγε: «Υπάρχουν μόνο δύο κατευθύνσεις στον κόσμο, όπως στο Μυστικό Δείπνο: αυτή που είναι δεξιά του κέντρου και αυτή που είναι αριστερά του».

Τι κρίμα. Το σπρίτο έσβησε... Είσαι στα σκοτεινά τώρα. Φτιάξε λίγο τα ρούχα σου, σκούπισε τη μύτη σου και πήγαινε έξω να παίξεις. Απόψε έχω μια εκπλήξη για την οικογένειά σου.

Χαιρετίσματα λοιπόν στην εξουσία.

Γιάτσεν Βέκαλερ

Υ.Γ. Βικτόρ! Βικτόρ! Μην παίζεις με τη χειροβομβίδα... μην παίζεις με τη χειρο... μην παίζεις... μην π...

Μετάφραση: Παύλος Μάτεσις
Σκηνοθεσία: Γιάτσεν Βέκαλερ
Σκηνικά-Κοστούμια: Έρση Δρίνη
Χορογραφία: Ρεγγίνα Καπετανάκη
Μουσική επιμέλεια: Θέατρο Καισαριανής
Φωτισμός: Γιάννης Γιαννάκος

Στα δύο τραγούδια του έργου βοήθησε ο Σταμάτης Κραουνάκης.

Παίζουν οι ηθοποιοί: Θανάσης Θεολόγης, Έφη Καλογεροπούλου, Γιώργος Κυριακίδης, Πάνος Ξανάκης, Ηλιάνα Παναγιωτοπούνη, Μελίνα Παπανέστορα, Μαίρη Σαουσπούλου, Αδριανή Τουντοπούλου, Σωτήρης Χατζάκης.

Γ.Μ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΘΕΑΤΡΟ ΑΝΕΤΟΝ

«Τα γούστα του κυρίου Σλόαν»

Συνεχίζονται στο θέατρο Άνετον οι παραστάσεις του έργου του Τζο Όρτον «Τα γούστα του κυρίου Σλόαν» που παρουσιάζεται από το Θεατρικό Εργαστήρι Θεσσαλονίκης.

«Τα γούστα του κυρίου Σλόαν» είναι το πρώτο έργο του Όρτον το οποίο ανέβηκε το 1964 στο Λονδίνο και κέρδισε το βραβείο κριτικών σαν το καλύτερο έργο της χρονιάς.

Μετάφραση: Παύλος Μάτεσις.
Σκηνοθ.: Νίκος Ναουμίδης.
Σκηνικά-κοστούμια: Αθ. Σουντουλίδης.
Παίζουν: Κώστας Καζάνος, Νίκος Ναουμίδης, Δημήτρης Ναζίρης, Πίνα Στεφανοπούλου.
(Παραστάσεις: Τετ. - Πέμπτη - Παρ. - Σάββ. στις 9 μ.μ. - Κυριακή στις 7 μ.μ.).

Σ.Β.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

19

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• ΡΟΔΟΝ
Jonathan Richman and
the Modern Lovers

• BROOF
Meddling Ashes

• CLUB VITRAUX
Εκών Άκων

• ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Purple Overdose

ΣΙΝΕΜΑ

Δέκα περίπου νέες ταινίες. Με δυο τρεις ή τέσσερις αξιόλογες, ο απολογισμός είναι θετικός. Αξίζει, λοιπόν, να δει κανείς:

• «Το στοιχείο του εγκλήματος», από το νεαρό Δανό Λαρς Βον Τρίερ, που ανακαλεί τη μνήμη του φιλμ νουάρ και στέλνει τον ήρωά του, ντετέκτιβ Φίσερ, στα ίχνη του δολοφόνου Χάρι Γκρέι. Έμμονες ιδέες και φαντάσματα τον καταδιώκουν ανάμεσα σε πτώματα, υπονόμους και βρώμικα δωμάτια ξενοδοχείων. Λαβύρινθος κι αδιέξοδο, στήλη με την τύχη και το θάνατο, αναζήτηση ταυτότητας και πνευματικές ασκήσεις, βία και κομμάτια της παρηκμασμένης ηπείρου μας, όλα σ' αποχρώσεις του κίτρινου, χρώματες της κατάδυσσης και της κλειστοφοβίας. Εφιαλτική ατμόσφαιρα, μοντέρνα αισθητική, αλλά και κατάχρηση ορισμένων στοιχείων (διπλοτυπίες κ.ά.) από τον Τρίερ, που είχε εντυπωσιάσει το φεστιβάλ των Κανών, όταν πρωτοπαρουσιάστηκε εκεί πριν τέσσερα χρόνια.

(Στούντιο).

• «Ελπίδα και δόξα». Κουρασμένο θέμα οι «άνθρωποι εν πολέμω», ξαναβρίσκει το ενδιαφέρον του χάρη στον Τζον Μπούρμαν. Η ταινία του έμπειρου σκηνοθέτη δεν μπορεί εύκολα να ενισχύσει την περίφημη «άνοιξη του αγγλικού κινηματογράφου», όμως τα μάτια του μικρού αγοριού οδηγούν και το δικό μας βλέμμα. Εικόνες του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, των επικαιρών της εποχής, της οικογενειακής ζωής, της επαρχίας, των καθημερινών επεισοδίων, των μετόπισθεν και του τέλους της

βρετανικής αυτοκρατορίας, σε πείσμα της νίκης των Συμμάχων. Λεπτή παρατήρηση, σφιχτοδεμένο σενάριο, υποδειγματική ανασύνθεση κλίματος, στιβαρή αφήγηση.

• «Θεόφιλος», από τον Λάκη Παπαστάθη, εραστή του γαλάζιου και της εκφραστικής λιτότητας, της ποιητικής γραφής και της χαμένης «αθωότητας» της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Μια Ελλάδα που η ίδια αποχωρεί, όταν το φως, οι φόρμες της λαϊκής κουλτούρας κι ο μοναχικός περιπατος ανάμεσα στο μύθο και την ιστορία φέρνουν το ζωγράφο απέναντι στην προσωπική ουσία της τέχνης του. Πρωταγωνιστεί ο Δημήτρης Καταλειφός (βραβείο ερμηνείας, ένα από τα πολλά, είτε κρατικά είτε του φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, που κέρδισε το φιλμ). Επίσημη συμμετοχή στο φεστιβάλ Βερολίνου.

(Αλκυονίδα, Ορφέας, Παλάς).

• Το πρώτο μέρος του βιβλίου του Μαρούλ Πανιδόλ, «Το νερό των λόφων», μεταφέρεται στο σινεμά ο Ζακ Μπερί, με τίτλο «Ζαν ντε Φλορέν». Γαλλική επαρχία, άνθρωποι εναντίον ανθρώπων και φύσης στο έλεος του Θεού και του νερού. Υβ Μοντάν και Ζεράρ Ντεπαρντιέ σε λυσσαλέα αναμέτρηση, όμως από απόσταση.

• Θυμάσαι την Ντόλλυ Μπελ, Γιουγκοσλάβικη ταινία (1981) του Εμίλ Κουστουρίτσα. Κινηματογραφικός τομέας του Πολιτιστικού Ομίλου φοιτητών Πανεπιστημίου Αθηνών — Ίριδα, Ακαδημία 55 & Ιπποκράτους — εισόδος ελεύθερη: 20.30'.

• Κυκλοφορία, του Ζακ Τατί (Γαλλικό Ινστιτούτο, Σίνα 31, 20.30').

Μεταμεσονυχτίες

προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15'
INTEAL (3626720), 01.00',
δύο ταινίες.
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• Ο σοβαρός κ. Ερνέστος, του Άντονι Άσκουιθ, 1952, (Κινηματογραφική Λέσχη του Γαλλικού Ινστιτούτου, 21.00').

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

• «Ένας παλιός νέος κόσμος: Το νέο λατινοαμερικό τραγούδι (Εταιρεία Ισπανικών σπουδών Θεσσαλονίκης, Καποδιστρίου 2, 20.15').

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

• ΓΚΑΛΕΡΙ ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ (Βαλαωρίτου 9, τηλ.: 3616165). Έκθεση ζωγραφι-

κής του Δανιήλ Γουναρίδη, (Διάρκεια μέχρι τις 2 Μαρτίου).

- **JAEN BERNIER** (Μαρσλή 51, τηλ. 7235657). Έκθεση του Christopher Wool.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- **ΒΑΦΟΠΟΥΛΕΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ**. Εγκαίνια έκθεσης γλυπτών και σχεδίων του Γιαννούλη Χαλεπά 50 χρόνια μετά το θάνατό του. (18.30' — Διάρκεια μέχρι τις 17/4/88).

T.V.

- **«Ο Νότος»**. Του Βίκτορ Ερίθε, 1983. Παιδική ηλικία, μνήμες εμφυλίου το 1957. Σημαντική ταινία του νέου ισπανικού κινηματογράφου. (ΕΤ-1, 22.40').

ΣΑΒΒΑΤΟ

20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **ΡΟΔΟΝ**
Jonathan Richman and the Modern Lovers

- **BROOF**
Yeah

- **CLUB VITRAUX**
Εκών Άκων

- **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Blues Mobile

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- **Συναυλία Δημοτικής Μουσικής** με τον Αριστείδη Μόσχο (σαντούρι). Συμμετέχει ορχήστρα λαϊκών οργάνων. (Δρώμενα '88, 4ο Διαμέρισμα, Πολιτιστικό Κέντρο Δ. Αθηναίων, Λένορμαν κ. Αλεξ/δρείας 35, Κολωνός, τηλ. 5149940, 20.30').

ΣΙΝΕΜΑ

Μεταμεσονύχτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15'
ΑΝΤΖΕΛΑ (2282121), 01.00'
ΙΝΤΕΑΛ (3626720), 01.00'
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'
ΠΛΑΖΑ (6917722), 01.10'

T.V.

- **«Ο χωροφύλακας στη Νέα Υόρκη»**. Συνέδριο υπά-

των στο Μανχάταν με τον Λουί Ντε Φυνές. Και το Σάββατο χωνεύουν μπροστά στην τηλεόραση. (ΕΤ-1, 14.10').

- **«Η ώραία των Αθηνών»**. Κωμωδία του Τσιφόρου, κατευθείαν από το 1955. (ΕΤ-2, 22.05').

ΚΥΡΙΑΚΗ

21 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΟΛΗ Η ΕΛΛΑΔΑ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **BROOF**
Yeah

- **CLUB VITRAUX**
Όνειρα και Αυταπάτες

- **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Τελευταία βραδιά του κλαμπ.
Είσοδος ελεύθερη.
Πρόσκληση σε όλα τα γκρουπ.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- **Συναυλία Δημοτικής Μουσικής** με τον Αριστείδη Μόσχο (σαντούρι). Συμμετέχει ορχήστρα λαϊκών οργάνων (Δρώμενα '88, 7ο Διαμέρισμα — Πνευματικό Κέντρο Γκύζη, Βαφειοχωρείου και Καρολίδου 2, τηλ. 6427.770, 20.30').

ΣΙΝΕΜΑ

- **Κάρμεν**, του Κάρλος Σάουρα, (18.00').
- **Μητρόπολη**, του Τζ. Μοροντέρ, (20.00').
- **Πώς γεννήθηκε το μπλουζ**, (22.00'). (Δρώμενα '88, 6ο Διαμέρισμα — Θέατρο Αυξεντίου, Παιωνίου & Δομοκού, έναντι σταθμού Λαρίσης, τηλ. 8677178).

ΜΟΤΟΣΙΚΛΕΤΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- **ΧΩΜΑΤΙΝΟ - ΣΙΡΚΟΥΙ (SCRABLE)** Κύπελλο Θεσσαλονίκης '88. Πληροφορίες-συμμετοχές Μ.Ο.Θ. Σόλωνος 63, τηλ.: 812225 κάθε μέρα μετά τις 19.30'.

ΕΝΤΥΠΑ ΒΙΒΛΙΑ

■ **ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ**: Δίμηνη Αναρχική Επιθεώρηση. Μερικά περιεχόμενα:

- **Ερ. Μαλατέστα**: Οργάνωση ή περί αναρχικών τάσεων των υποστηρικτών και αντιπάλων της οργάνωσης και οι πολύ έξυπνες σκέψεις του Μαλατέστα για τα όρια, τους χώρους και τη διάρκεια της «οργάνωσης».
- **F.A.I.** (Αναρχική Ομοσπονδία της Ιβηρικής) οι αρχές και οι στόχοι της.
- **Κινηματογράφος και αναρχισμός**, περί ιδεολογίας, έκφρασης μύθου κ.λπ. Μικρή φιλομορφία δυστυχώς, αλλά καλή προσέγγιση.

Και πολλά άλλα ελληνικά και διεθνή νέα.

A.K.

■ **Ο «πράκτορας»** για τους φίλους του, ο Κώστας Σμυρλής για την ταυτότητά του, είναι σίγουρα άγνωστος στους περισσότερους. Έρχεται τώρα όμως με την έκδοση της πρώτης του ποιητικής συλλογής **ΤΟ ΕΡΜΑ** να τον «γνωρίσουμε». Τα ποιήματά του, σύντομα και λιτά, αντλούν από τον κόσμο της μνήμης, των φίλων, των πραγμάτων που δεν άλλαξαν, μιας συλλογικής και προσωπικής πορείας γεμάτης πληγές που δεν έχουν κλείσει.

Η ζωή μου, ζωή της γενιάς μου, μια ανεξάντλητη διεκδίκηση.

Οι χαρές της:

Τρεις και μία πανσέληνοι γυναικείων προσώπων
Και μια έξαρση.

Το μόνο μου έρμα

Έτσι ο «πράκτορας» αποκαλύπτεται...

Θ.Τ.

■ Μια απόπειρα προθέσεων εξαιρετικών, η **αρκούδα** κυκλοφόρησε το τρίτο χειροποίητο, φωτοτυπημένο τεύχος της. Πρόκειται για «εβδομαδιαία επιθεώρηση του αμερικάνικου εξάγωνου», χωρίς πολεμοκάπηλες επιδιώξεις.

Χουλιγκανοπολιτικό (με την καλύτερη έννοια των δύο συνθετικών) περί την Κύπρο και τους Κυπρίους, το έντυπο, ή χειρόγραφο, ή — μάλλον — φωτότυπο προβάλλει ευθύς μερικές από τις κατευθυντήριες αρχές του:

— «Η αρκούδα ζει από κεκτημένη ταχύτητα.

— Πέφτει σε χειμερία νάρκη επειδή ανυπόφορη η ύπαρξη μες στην αδιαφορία.

— Είπ' η Πράγα σαν τη διασχίζουν σοβιετικά τανκς κι η Γρανάδα σαν εισβάλουν μέσα της Αμερικάνοι πεζοναύτες.

— **Η αρκούδα δεν αναγνωρίζει αρχηγούς. Λάθη κάνει και μόνη της».**

Πάντως, παρά το γεγονός ότι απευθύνεται — καταπώς φαίνεται — σε άλλους αδελφούς Κυπρίους εν Αθήναις, δε θα 'πρεπε να παραμελεί την εμφάνιση του τεύχους. Θάρρος, αγαπητέ μοναχική ή μοναδική πρωτοπόρε: την ορθογραφία την κατέκτησες στο χειρόγραφο, μπορείς να περάσεις στη γραφομηχανή, διορθωτή δε χρειάζεσαι. Άντε, για να ξεκουραστούν η Σούλα, ο Σοφοκλής κι ο Γιώργος («που ήταν μαζί μου»). Με τις υγιείς σας.

Φρέσκο φρέσκο μας έφτασε το δέκατο **ΚΤΗΝΟΣ**, φωτοτυπημένο, δακτυλογραφημένο, φωτοτεμαχισμένο και εικονοκολλημένο, μαζί με κείμενα, σχέδια και ένα ένθετο μεγάλο κείμενο για τους **SAVAGE REPUBLIC** που, ξεκινώντας από την έννοια του «θείου», καταλήγει στο κράτος και τα αντικείμενά του και στην επέκτασή και διείσδυση της κρατικής ιδεολογίας ακόμη και σε «ιδιωτικά» πεδία, όπως ο «ελεύθερος χρόνος».

Κατά τα λοιπά, το **ΚΤΗΝΟΣ** αντιτάσσεται στη «νέα πραγματικότητα», ...την προσπάθεια να γίνουν αποδεκτά από μια μάζα ακαθόριστης σύστασης και μορφής, πράγματα που τίποτε δεν έχουν να κάνουν μ' αυτήν.

Σκληροπυρηνικό φανζίν, καταγγέλλει τη δημιουργικά καταστροφική δημοσιότητα που εξυπηρετεί μόνο την κοινωνική άνοδο:

«Πολλοί δημοσιογράφοι γράφουν σε πολλά (και δαχετα) περιοδικά και εφημερίδες για τα ίδια θέματα, ίδιοι και ίδιοι παραγωγοί στο ραδιόφωνο παίζουν τα ίδια και τα ίδια τραγούδια με παρεμφερή σχόλια και το κοινό που διεκδικεί δάφνες «πρωτοπορίας» τι κάνει; Αναλώνεται στις εύκολες λύσεις και αναζητεί «ιν» μέρη, «ιν» δώρα για φίλους, «ιν» ταινίες και «νυσταλγικές» επιστροφές στη δεκαετία του '50, όπου όλα ήταν «αθώα» και «όμορφα». Περιμένουμε νεώτερα. 80 και σήμερα!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

■ Πέντε νέοι φωτογράφοι εκθέτουν τη δουλειά τους στο Φωτογραφικό Κέντρο Αθηνών (Σίνα 52, τηλ. 36.08.825), από τις 22 Φεβρουαρίου ως τις 12 Μαρτίου. Πρόκειται για τους Νίκο Μάρκου, Λεωνίδα Παπαδόπουλο, Παναγιώτη Φωτιάδη, Παναγιώτη Παπαδημητρόπουλο και Πάνο Βαρδούπουλο που συγκρότησαν και την ελληνική συμμετοχή στην Μπιεννάλε Νέων Καλλιτεχνών που έγινε τον Οκτώβριο του '87 στη Βαρκελώνη. Οι φωτογραφίες που θα εκτεθούν είναι αυτές που συμμετείχαν και στην Μπιεννάλε.

Γ.Μ.

■ Η έκθεση φωτογραφίας του **Έρχ Σάλομον** με θέμα **Φωτογραφίες 1928-38 από τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης** μεταφέρθηκε στη Θεσσαλονίκη. Εγκαίνια στις 24/2 στο Ινστιτούτο Γκαίτε — Διάρκεια μέχρι τις 11/3.

■ Δύο ακόμα εκθέσεις φωτογραφίας στη Θεσσαλονίκη, και οι δύο στο Γαλλικό Ινστιτούτο με εγκαίνια στις 23/2 και διάρκεια μέχρι τις 11/3. Η μια του Γ. Κατσάγγελου και η άλλη του **Ερίκ Εμό** με τίτλο **Μάσκες και σύμβολα**.

Σ.Β.

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ

Η ΚΑΝΕ ΔΩΡΟ ΜΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

Ο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ, με την ευκαιρία της δεκαπενθήμερης κυκλοφορίας του, προσφέρει στους αναγνώστες του ειδική τιμή-προσφορά συνδρομής για το πρώτο τρίμηνο (μέχρι τέλη Μάρτη). Σπεύσατε.

		κανονική	προσφοράς
Εσωτερικό:	ετήσια	4.800	3.800
	εξάμηνη	2.400	1.900
Ευρώπη:	ετήσια	6.000	5.000
	εξάμηνη	3.000	2.500
/Αμερική-Αυστραλία-Ασία-Αφρική:	ετήσια	6.800	5.800
	εξάμηνη	3.400	2.900

Η τιμή-προσφορά ισχύει και για την ανανέωση των υπαρχουσών συνδρομών μόλις λήξουν.

ΝΗΣΤΙΣΙΜΟ ΠΡΩΙΝΟ

Μετά τους εκτραχλισμούς του Τελώνου και Φαρισαίου, του Ασώτου, της Απόκρεω και της Τυρινής, ήρθε, αγαπητέ αναγνώστη, η ώρα της αυτοσυγκράτησης, της περισυλλογής, της εγκράτειας και της ενδοσκόπησης. Και επειδή οι περισσότεροι από μας ζούμε σε ενότητα σώματος και πνεύματος, απαραίτητη προϋπόθεση της Σαρακοστής είναι η νηστεία. Δεν είναι στέρηση η νηστεία, για τέχνη πρόκειται. Και δε μιλάμε εδώ για τις γνωστές χοντροκομμένες κομπίνες της μεταβάπτισης των αρτίσμων σε νηστισμό, που είναι της μόδας να καταγγέλλουν οι εξεγερμένοι νεορθόδοξοι. Ιδού παρακάτω το σεμνό παράδειγμα νηστισμού πρωινού του Πάπα Πίου του 5ου που αντιπροσώπευσε το θεό στους καθολικούς από το 1566 ως το 1572. Κανείς δε μπορεί να του προσάψει ότι στερείται φαντασίας. Ο σεμνός αυτός ποντίφηξ, που υπήρξε και αρχηγός της Ιερής Εξέτασης, «εξελέγη Πάπας υπό των πολεμίων πάσης θρησκευτικής μεταρρυθμίσεως...» Στη διάρκεια δε της λαμπρής θητείας του «περιόρισε τον πολυτελή και ακόλαστον βίον των καρδινάλιων και του ανωτέρου κλήρου, επέβαλε δε την αυστηράν τήρησιν των κανόνων της πειθαρχίας, εξέδωκε διαταγὰς περί του βίου των λαϊκών και κατά των εταίρων» (Εγκυκλοπαίδεια Ελευθερουδάκη). Αγοποιήθηκε δε το 1712, ίσως σε αναγνώριση της δεξιότητάς του να κινείται εντός των κανόνων χωρίς να χάνει το καλό του γούστο. Απολαύστε το:

Πρώτο πιάτο:

Αγριοκέρασα, φράουλες με ζάχαρη. Συντηρημένα φρέσκα σταφύλια. Γλυκιές πορτοκαλοφλούδες. Ναπολιτάνικες «λιχουδιές». Μικρά ρολά από αμυγδαλόψωμο. Καβουράκια με πάστα ρεάλε. Κουκουναρόψωμο. Κουλούρια των καλογριών. Αφράτη φρέσκια κρέμα. Φρέσκο βούτυρο γάλακτος. Ανθότυρο πάνω σε φύλλα, με ζάχαρη και πασπαλισμένο με άνηθ. Ψωμάκια με χαβιάρι και χυμός λεμονιού. Μεδοούλι και ρέγγα. Φιλέτο ψαριού και σαρδέλες. Σαλάτα από σπαράγγια, κάπαρη, σταφίδες, φέτες λεμονιού, μαρούλι και αγγουροκορφάδες. Οχτώ διαφορετικά πατέ από πέστροφα, έξι λιβρών το καθένα (η λίβρα = 330 γραμμάρια, δηλαδή σχεδόν 16 κιλά). Γλύκισμα βουτύρου. Ισπανικές ελιές. Πιτάκια από φύλλο γεμιστά με πιλάφι.

Ένα νηστίσιμο πρωινό του τοποτηρητή του θεού επί γης. Όπως το κατέγραψε ο Μπαρτολομέο Σκάπι, αρχιμάγειρας του Πάπα Πίου του 5ου.

Δεύτερο πιάτο:

Κάτω από έξι φιγούρες φτιαγμένες από βούτυρο που κοσμούν τώρα το τραπέζι, βρίσκεται ένας μεγάλος στρατιώτης του Καπιτώλιου. Ακολουθούν: Τρυφερός βρασμένος αρακάς με ξύδι και πιπέρι, βραστής αγγινάρες με αλάτι και πιπέρι, μανιτάρια τρούφες. Ναπολιτάνικα ανθέμια. Τάρτα με αχλάδι. Ζαχαρωμένα γινωμένα αχλάδια. Μοσχοάχλαδα. Βύσσινα. Φρέσκια αμυγδαλόψιχα πάνω σε αμπελόφυλλα. Βάφλες και αφρόγαλα, πασπαλισμένο με ζάχαρη. Κουλουράκια. Κάστανα σε αλάτι, ζάχαρη και πιπέρι. Κομπόστα από ραπάνια, θαλασσομάραθο.

Τρίτο πιάτο:

Αγάλματα από αμυγδαλόψωμο της Αθηνάς, Ήρας και Αφροδίτης — ειδωλολατρικά γυνών — του Πάρι με το μήλο, της Ελένης ντυμένης και με χρυσά μαλλιά, και της Ευρώπης πάνω στον ταύρο. Τη γλύκα την όμορφων κορμιών τη συνόδευσαν: Λεμόνια, γλυκολέμονα, νεράντζια, πεπόνια, κολοκύθες, αχλάδια, μοσχοκάρυδα, καρύδια, ροδάκινα, βερικόκα, ζαχαρωμένοι καρποί, σιροπιασμένα βύσσινα, κυδωνόπαστο σε φόρμες, κουτιά με κουφέτα, μεγάλα ζαχαρωτά, ζαχαρωτά του Φολίνιο, ζαχαρωτά από πεπονόσπορους, ζαχαρωτά από κόλιαντρο, φιστίκι και κούκουναρι, ζαχαρωτά από μάραθο, δεμένα σαν στάχια.

ΛΕΣΒΟΣ

• 2ο ENDURO Λέσβου. Πληροφορίες στα τηλ. (0251) 27565, 23348, 22063, 42277.

T.V.

• Καρναβάλι Πατρών. Ζωτανή μετάδοση. Για όλους δεν είναι στους δρόμους. (ET-1, 14.30).
• «Σάντα Τσικίτα». Ταινία του 1953, όπου ο Λογοθετίδης, φτωχός υπαλληλάκος, προσπαθεί να παντρευτεί νομίμως. (ET-2, 19.20).
• «Το τρελό πανηγύρι». Αμερικανική ταινία. — Ε, και; — Παίζει ο Έλβις Πρίσλεϊ (ET-2, 16.00).
• «ΟΜΠΑ-ΟΜΠΑ». Βραζιλιάνικο χορευτικό. Όσα όπα τα μπουζούκια, όπα ξύπνιος κι ο πάππος (που ξέρει γιατί το παίζουν τόσο αργά, ET-1, 00.30).

φήμες κονσέρτων και φεστιβάλ τζαζ με Γάλλους κυρίως μουσικούς — Michel Portal, Didier Lockwood, Claude Nougare, Francois Jeanneau και άλλους (Γαλλικό Ινστιτούτο, Σίνα 31, 20.30).

ΣΙΝΕΜΑ

• Ο Μεγάλος Έρωτας, 1971, γαλλική ταινία του Πιέρ Εταιζ (Κινηματογραφικός Τομέας του Πολικού Ομίλου φοιτητών Παν. Αθηνών — Ίριδα, Ακαδημίας 55 & Ιπποκράτους — είσοδος ελεύθερη: 20.30).
• Η Δίκη, του Όρσον Γουέλλες, 1962, με τους Άντον Πέρκινς, Ζαν Μορώ, Έλσα Μαρτινέλλι, Όρσον Γουέλλες (Ταινιοθήκη, 19.00).
• Κλεό 5-7, της Ανιές Βαρνί, 1961, με τους Κορίν Μαρσάλ, Αντουάν Μπουρσεγιέ, Άννα Καρίνα, Ζ.Λ. Γκοντάρ (Ταινιοθήκη, 21.00).

ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ

• Η γυναίκα της διπλής πόρτας, του Φρ. Τρυφώ. Στα πλαίσια του αφιερώματος «ταίνες ερωτικού πάθους» (Κινική Λέσχη).

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ, εγκαίνια έκθεσης φωτογραφίας του Eric Emo και του Γ. Κατσαγγέλου (διάρκεια μέχρι 11 Μάρτη).

ΔΕΥΤΕΡΑ

22

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• CLUB VITRAUX Jam με διάφορους μουσικούς

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

• ΑΣΤΡΟΛΑΒΟΣ Αίθουσα Τέχνης, (Ανδρούτσου 138, τηλ. 4111127). Έκθεση ζωγραφικής του Γ. Σταθόπουλου. (Διάρκεια μέχρι 27/2).

ΣΙΝΕΜΑ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

• Η μέρα των ζωντανών νεκρών, του Τζωρτζ Ρομέρο (Cinema Club, Δημοτικό Θέατρο).

ΤΡΙΤΗ

23

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

• Τζαζ-Βίντεο, Βιντεογρα-

ΘΕΑΤΡΟ

• Η κανονική καρδιά. Πρεμιέρα του έργου του Λάρι Κράμερ «Η κανονική καρδιά», που αναφέρεται στα γεγονότα και τον κοινωνικό αντίκτυπο που επακολούθησε μετά την ανακάλυψη του ειτζ στις ΗΠΑ. «Ξεχώρισε τα γεγονότα από το μύθο σχετικά με το ειτζ», αναφέρει ο υπότιτλος του έργου, που ανεβάζει ο θίασος «Ασκητικό Θέατρο II» στο θέατρο ΡΙΑΛΤΟ (Κυψέλης 54, τηλ. 8827000), σε σκηνοθεσία των Κωνσταντίνου Μάριου και Δημήτρη Τρίκα.

JONATHAN RITCHMAN

Ο Jonathan Ritchman, παλιός fun των Velvet Underground, ξεκίνησε γύρω στο '71 με παρόμοιες ιδέες. Με τη βοήθεια του John Cale και κομματιών όπως το κλασικό Roadrunner γρήγορα ξεχωρίζει όχι μόνο σαν συνεχιστής της υπόθεσης Velvet αλλά και σαν αυτόνομη μουσική προσωπικότητα. Με αδιάληπτη δισκογραφική παρουσία και σχεδόν τους ίδιους μουσικούς, τους Modern Lovers, μάζεψε γύρω του ένα αφοσιωμένο κοινό που εκτίμησε το χιούμορ και τη φρεσκάδα του. Τα τελευταία χρόνια δείχνει πιο δυνατός από ποτέ, με δίσκους σαν το Sings, Rocking and Romance, it's time for... Οι συναυλίες του καταλήγουν συχνά σ' ένα ατέλειωτο πάρτι, με εκπλήξεις από έναν ανεξάντλητο performer.

ΡΟΔΟΝ 19-20 Φεβρουαρίου.

B.T.

RAMONES

Οι ψευδείς αδερφοί του ροκ εντ ρολ, οι Ramones, εμφανίζονται στις 26, 27 και 28 Φεβρουαρίου στο «Ρόδον», Μάρτη 24. Συγκρότημα των αρχών της δεκαετίας του '70, συγκροτείται ανάμεσα στα πιο προωθημένα της σκηνής της Νέας Υόρκης, προβλήθηκε ταυτόχρονα σχεδόν στο κύκλωμα των μικρών κλαμπ της περιοχής απ' όπου πήραν το χρίσμα οι Patti Smith, οι Television ή οι με μικρή δυστυχώς διάρκεια ζωής New York Dolls. Η εικόνα τους, ηθελήμενα υποτονισμένη και ρακενδύτη (κατά μεγάλο ποσοστό εμπνευσμένη από τον ιμπρεσαρίο Danny Fields), τους έδωσε ένα μόνιμο χαρακτήρα σκίτσου γελοιογραφίας, για τον οποίο υπερηφάνευνται και οι ίδιοι, που συνδυάζεται όμως με ρυθμούς αδρεναλίνης από τους πιο γνήσιους και δοκιμασμένους που ήρθαν ποτέ από τις Ηνωμένες Πολιτείες.

I.P.

EX

Μας ήταν ήδη γνωστοί αν όχι πολιτικά συγγενικοί, αυτοί οι διόλου ακατάληπτοι και συχνά παρερμηνευμένοι άγνωστοι X. Δεν πρόκειται για παρωχημένη κατάσταση, όσο κι αν αυτό το «EX» ηχεί τόσο απόλυτο και βροντοβόλο όσο κι η μουσική που διαλέγουν σαν όχημα κοινωνικής συνείδησης για να μας τη μεταφέρουν από το Άμστερνταμ ένα χρόνο μετά την πρώτη περσινή εμφάνισή τους στην Ελλάδα. Η αλήθεια των τριών πανό που κάλυπταν τη σκηνή του «Ρόδον» σαν φόντο — με τα βέλη προς το σύνθημα «Καταστρέψτε το φασισμό», το κέντρο με τα παραλλαγμένα αναρχοσυνδικαλιστικά σήματα και τα κλασικά κόκκινα-μαύρα χρώματα ή η σπασμένη νότα — λειτουργήσε σαν υπόμνηση μόνο για όσους ξέρουν και δεν παραληρούν «εκτιμώντας κριτικά» τι σημαίνει κίνημα εν ενεργεία με καταβολές στην Ισπανία του '36 και προεκτάσεις στα κοινωνικά συμβούλια της ψυχρής μητρόπολης. Βέβαια, τα μουσικά όπλα ήταν παρατεταγμένα σε απόσταση βολής από το κοινό χωρίς όμως κατά κανέναν τρόπο να στοχεύουν εναντίον του. Επ' ευκαιρία: η «παρεξήγηση» που δημιουργήθηκε το Σάββατο και λύθηκε στο άψε-σβήσε από τους ίδιους τους EX με ένα απλό σάλτο δεν ήταν επίδειξη πολέμοχαρου πνεύματος αλλά απόπειρα να ηρεμήσουν τα πνεύματα στην πρώτη γραμμή πυρός των θεατών. Τέρμα όμως οι παρερμηνείες. Ζίγουρα το μπαράζ του ήχου που εξαπολύει η ομάδα μπορεί να θεωρηθεί σαν ένδειξη της μουσικής τους ανυπαρξίας, κατά την ταπεινή μας γνώμη όμως, βρισκόμαστε μπροστά σε ένα σοφά οργανωμένο ηχητικό χάος που αντιτάσσεται δυναμικά στην απάθεια μιας απροβλημάτιστης φόρμας. Η μιλιτάντικη στάση δεν προέρχεται από την αδυναμία τους να εκσυγχρονιστούν με το μοδάτο look της εποχής, αλλά πηγάζει από μια στάση ζωής. Μην αναζητήσει κανείς ηχοχρώματα, σολιστικά τερτίπια ή εκλεπτυσμένες μελωδίες. Οι EX φοράνε τη

σκληρότητα των συνειδητοποιημένων με φυσική ευγένεια, όργωσαν στις συναυλίες της Αθήνας με το χαμόγελο στα χείλη και δήλωσαν στο μικρόφωνο «ο δρόμος είναι δικός μου». Και για όσους συμμερίζονται αυθεντικά τις απόψεις τους — άσχετο αν δε χρειάστηκε να τραγουδήσουν τη διασκευή του παραδοσιακού «Καρμέλα» για να μας συγκινήσουν κι άλλο — αυτός καθαυτός ο δρόμος που διάλεξαν είναι το συνώνυμο της ανθεκτικής ζωής.

Ιουλίτσα Παλλιδή

★ ★ ★

Πριν φύγουν για το Βορρά οι EX, άφησαν στα γραφεία του Σχολιαστή ένα μικρό μανιφέστο για τη μουσική τους, λέγοντας μάλιστα ότι αν δημοσιευτεί θα γραφτούν όλοι συνδρομητές στο περιοδικό και θα αρχίσουν αμέσως τα μαθήματα ελληνικών, μια και σκέφτονται να έρχονται κάθε Σάββατοκύριακο για συναυλίες. Και επειδή 5 Ολλανδοί συνδρομητές είναι σπουδαία υπόθεση για τις διεθνιστικές συναλλαγές μας, το δημοσιεύουμε.

■ Διαλέξαμε τη μουσική για να μεταδώσουμε τις συγκεκριμένες ιδέες μας που δε βλέπεις στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Είναι σημαντικό για μας να μιλάμε για τις εμπειρίες μας. Όλοι όσοι παίζουν μουσική κάνουν πολιτική με τη στάση τους, εξαρτάται από ποια μεριά βρίσκονται. Τα εφυσουασιμένα συγκροτήματα ασκούν την πολιτική της φυγής, του ονείρου του σεξισμού και των αξιών της καπιταλιστικής ιδεολογίας. Είναι πολύ δύσκολο για μας να μιλήσουμε για λουλούδια και πουλιά γιατί αν κοιτάξουμε γύρω μας βλέπουμε μόνο καταστροφές, βιασμούς του τοπίου, κ.λπ. Θα μπορούσαμε να τραγουδήσουμε μόνο για πουλιά που βήχουν.

Η μουσική είναι ένας τρόπος για να επικοινωνήσεις με

τους άλλους όπως είναι και η εφημερίδα, το φιλμ, ο προφορικός λόγος. Θέλουμε να κατέχουμε όσο το δυνατόν περισσότερα μέσα επικοινωνίας, και έχοντάς τα στα χέρια μας δε θέλουμε να ασκήσουμε κανενός είδους εξουσία, όπως το να προσπαθήσουμε να επιβάλουμε τη γνώμη μας μέσα από αυτά, απλά να προβάλλουμε τη διαφορετική άποψη.

Δεν πιστεύουμε σε κανενός είδους καθοδηγήσεις, πολιτικές ομάδες που επιβάλλουν τη γνώμη τους στους οπαδούς τους και δε λειτουργούμε έτσι. Λειτουργούμε με τους ανθρώπους που αγαπάμε και μας αρέσει να συνεργαζόμαστε και έτσι είμαστε πιο αποτελεσματικοί στον τομέα μας. Το μόνο που κάνουμε είναι να δημιουργούμε τη δική μας ζωή. Θα ευχόμαστε και άλλοι άνθρωποι να ακολουθήσουν το παράδειγμά μας αν ποτέ είχαν το δημιουργικό τους χρόνο. Πρέπει όλοι οι άνθρωποι να σκέφτονται για τον εαυτό τους, για τη θέση τους, για τον κλεμμένο τους χρόνο.

Η μουσική μας είναι 100% συνειδητή, γιατί μας εκφράζει. Αν μπορεί να φτάσει σε περισσότερο κόσμο τόσο το καλύτερο αλλά δε θα είμαστε εμείς αυτοί που θα αλλάξουν. Θέλουμε να είμαστε τίμιοι με τον εαυτό μας. Όπως για παράδειγμα μουσικοί που θεωρούνται ανατρεπτικοί αλλά η καθημερινή τους ζωή αποδεικνύει το αντίθετο ή και η χειρότερη περίπτωση: η πολιτική ταμπέλα και η απομόνωση.

Η καταπίεση είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, έτσι και μεις ασχολιόμαστε με την καταπίεση των μειονοτήτων διεθνώς, για να προσθέσουμε τη φωνή μας, ότι όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και δικαιώματα. Θα χαρακτηρίζαμε τη δουλειά μας έτσι: αντί να κάνουμε ένα φιλμ, τραγουδάμε ένα φιλμ.

Βασίλης TZABAPAS

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

PRAXIS

88

Δευτέρα 29.2

- Το συγκρότημα του Δημ. Μαργακόπουλου

ΜΕΛΙΤΑ ΓΚΑΜΠΕΣ:

Δημ. Μαργακόπουλος

Σαβίνα Γιαννάτου

Γιώργος Χατζημιχαλάκης

συνθεσάιζερς

φωνητικά

ούτι, σάζι, φλογέρες

κιθάρα

Ανδρέας Γεωργίου

Θύμιος Παπαδόπουλος

Βασίλης Σταματιάδης

πνευστά

κρουστά

(Ινστιτούτο ΓΚΑΙΤΕ, Ομήρου 16, Είσοδος ελεύθερη, έναρξη 20.30)

Τρίτη 1.3

- Λητώ Βογιατζόγλου

σόλο πιάνο

- Το τρίο του Μηνά Αλεξιάδη:

Μηνάς Αλεξιάδης

πιάνο, ηλεκτρονικά

Μόνικα Λίνγκες

φωνητικά

Ανδρέας Γεωργίου

κιθάρες

(Ινστιτούτο ΓΚΑΙΤΕ, Ομήρου 16, Είσοδος ελεύθερη, έναρξη 20.30)

Τετάρτη 2.3

- Το κουαρτέτο του Οκάι Τεμιζ

ORIENTAL WIND:

Οκάι Τεμιζ

Σαφέι Γκουντεκέρ

Λέναρντ Άμπεργκ

Χάρολντ Σβένσον

(ΠΑΛΛΑΣ, Βουκουρεστίου, πλατεία 1200/εξώστης 1000, έναρξη 20.30)

Πέμπτη 3.3

- Δύο ηλεκτρονικά ντουέτα:

- Ρίτσαρντ Τέιλεμπλουμ

Σάκης Παπαδημητρίου

- Φλώρος Φλωρίδης

Γιάννης Μουρτζόπουλος

(Ινστιτούτο ΓΚΑΙΤΕ, Ομήρου 16, είσοδος ελεύθερη, έναρξη 20.30)

Παρασκευή 4.3

- Συναυλία σύγχρονης μουσικής. Συνεργασία του Φεστιβάλ PRAXIS με το Τρίτο Πρόγραμμα. Θα ακουστούν έργα:

Μ. Γρηγορίου, Β. Κατσούλη, Γ. Κουρούπου,

Χ. Ξανθουδάκη, Σ. Σακά, Π. Κούκου,

Δ. Μαργακόπουλου

(ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ, Βασ. Κωνσταντίνου, Είσοδος ελεύθερη, έναρξη 20.30)

κρουστά

βιολί, κλαρίνο

πνευστά

κρήμονες

συνθεσάιζερ

πιάνο

πνευστά

ηλεκτρονικά

ΜΩΡΑ ΣΤΗ ΦΩΤΙΑ

Τα Μωρά στη Φωτιά αποτελούνται από τον Στέλιο Σαλβαδόρ (μπάσο, τραγούδι), τον Παύλο Παυλίδη (καθάρα, φωνητικά), την Κατερίνα Μουστάκα (κίμπορντ) και το Γιώργο Παπαϊωάννου (τύμπαν).

Το σχετικά καινούργιο αυτό γκρουπ από τη Θεσσαλονίκη μπαίνει δυναμικά στο χώρο της δισκογραφίας με την κυκλοφορία αυτές τις μέρες του πρώτου του δίσκου με τίτλο το όνομά τους.

Γράφουν ελληνικό στίχο και το κύριο χαρακτηριστικό τους — που τους κάνει και ξεχωρίζουν — είναι το πάντρεμα του ελληνικού στίχου με δυνατό ροκ εντ ρολ ήχο, κάτι που γίνεται με ιδιαίτερη επιτυχία.

Σε μια σύντομη κουβέντα που είχαμε μαζί τους μας είπαν γι' αυτό αλλά και για τους τρόπους επιβίωσης ενός γκρουπ στη Θεσσαλονίκη:

«Το πάντρεμα αυτό έγινε χωρίς ιδιαίτερο προσχεδιασμό. Πάντα μας άρεσε ο δυνατός, γρήγορος και καθαρός ροκ εντ ρολ ήχος — άλλωστε οι επιρροές μας είναι τέτοιες — και θέλαμε να εκφραστούμε μ' αυτό τον τρόπο. Αυτό συνδυάστηκε με ελληνικό στίχο, εκφράζοντας τα βιώματά μας όπως τα νιώθουμε και τα εκφράζουμε καθημερινά. Έγινε χωρίς επιτήδευση, ήρθε μόνο του χωρίς κανέναν προσχεδιασμό. Όσο αφορά τώρα τους τρόπους επιβίωσης ενός γκρουπ στη Θεσσαλονίκη, τα πράγματα είναι πολύ δύσκολα ακόμα και για τα καλύτερα. Ελάχιστες οι συναυλίες, αφού δεν υπάρχουν χώροι. Εμείς αναγκάζμαστε να οργανώσουμε όλη την επαρχία αφού θέλουμε να επικοινωνήσουμε με τον κόσμο. Πάντως τις περισσότερες φορές ίσα που βγάζουμε τα έξοδά μας».

Σ.Β.

ΝΑΥΣ

Καινούργιο σχήμα που αποτελείται από τους Λητώ Βογιατζόγλου, Κώστα Γιαννουράκο, Δημήτρη Οικονομάκη, Λεωνίδα Πλιάτσικα, Κυριάκο Τζωρτζινάκη. Μουσικούς με μεγάλη θητεία στο χώρο της τζαζ, της κλασικής, της λαϊκής και της ροκ μουσικής. Η «ΝΑΥΣ» ταξιδεύει ανάμεσά τους, είναι «όλα αυτά μαζί, και τίποτα απ' όλα αυτά». Σοβαρή προσπάθεια λοιπόν για μια «μουσική χωρίς όρια». Όλες οι συνθέσεις ανήκουν σε μέλη της ομάδας.

Αξίζει ακόμα ν' αναφέρουμε ότι η Λ. Βογιατζόγλου έχει ήδη στο ενεργητικό 1 LP τζαζ με δικές της συνθέσεις και ο Κ. Τζωρτζινάκης 2 LP με συνθέσεις του στο χώρο της έντεχνης μουσικής. Η «ΝΑΥΣ» θα εμφανιστεί στα «ΔΡΩΜΕΝΑ '88».

24-2: Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων (Λένορμαν & Αλεξανδρείας 35 - Κολωνός).

25-2: Πνευματικό Κέντρο Γκάζι

(Βαφειοχωρίου και Καρολίδου 2).

27-2: Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων

(Αθηνόδωρου 61 - Κάτω Πετράλωνα).

29-2: Θέατρο Αυθεντίου

(Παιωνίου και Δομοκού — απέναντι από το σταθμό

Λαρίσης).

Όλες οι εκδηλώσεις αρχίζουν 8.30 με ελεύθερη είσοδο.

ΤΕΤΑΡΤΗ

24

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- CLUB VITRAUX
Silent Age

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- Νικόλαος Μάτζαρος. Συγκρότημα μουσικής δωματίου πνευστών (Δρώμενα '88, 3ο Διαμέρισμα — Πολιτιστικό Κέντρο Δ. Αθηναίων Αθηνόδωρου 61, Κ. Πετράλωνα, τηλ. 3425513, 3427409, 20.30)

- ΝΑΥΣ, Κοινότητα μουσικής τζαζ (Δρώμενα '88, 4ο Διαμέρισμα — Πολιτιστικό Κέντρο Δ. Αθηναίων, Λένορμαν & Αλεξανδρείας 35, Κολωνός, τηλ. 5149940-1, 20.30).

- Stephan Grappelli. Γάλλος βιρτουόζος, αυτοσχεδιαστής και συνθέτης — κλασικός βιολιστής της τζαζ. Εξακολουθεί σήμερα σε ηλικία 80 χρονών να συμμετέχει σ' αυτή τη μουσική που μεγάλωσε μαζί της. Συνεργάστηκε με τον Django Reinhardt και ίδρυσαν μαζί το Hot Club de France, την πιο δημοφιλή γαλλική ορχήστρα τζαζ μετά τον πόλεμο. Έχει παίξει με τον Duke Ellington, Oscar Peterson, Gary Burton, Bode Powell και πολλούς άλλους... και εξακολουθεί να θυμίζει σήμερα εκείνη την εποχή με τον πιο σπάνιο κεφάλαιο τρόπο. (Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, 21.00).

ΣΙΝΕΜΑ

- Η αγάπη του 'βαλε στα πόδια, του Φρ. Τρυφώ, 1978, με τους Σ. Π. Λεώ, Μαρ. Φ. Πιζιέ (Ταινοθήκη, 19.00).
- Σεζάρ και Ροζαλί, του Κλωντ Σωτέ, 1972, με τους Υβ Μοντάν, Ρόμυ Σνάιντερ, Ουμπέρτο Ορσίνι (Ταινοθήκη 21.00).

KOZANH

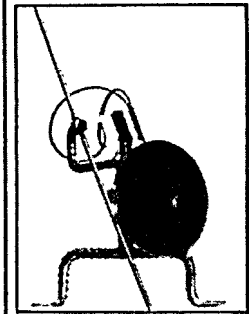
- Μπλε Βελούδο, του Ντέιβιντ Λιντλ. (Κινηματογραφική λείαση — Τιτάνια, 21.00).

ΣΠΕΤΣΕΣ

- Μη ζητάς ανθρώπινη αγάπη, του Στανισλάβ Ριστόγκι, 1978, (Πολιτιστικός Σύλλογος, Κινηματογραφικό τμήμα).

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

- ΓΚΑΛΕΡΙ ΩΡΑ (Ξενοφώντος 7). Εγκαίνια έκθεσης γλυπτών της Ναταλίας Μελά (Διάρκεια μέχρι τις 14 Μαρτίου).

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- Διάλεξη-συζήτηση με τον Μαρίνο Χαράλαμπος. Θα παρουσιάσει μια σειρά διαφανειών με θέμα τις παλιές στοές της Θεσσαλονίκης που δεν υπάρχουν πια ή είναι ελάχιστα γνωστές. Οπτικοακουστική παρουσίαση με μουσική επιμέλεια Α. Καλεϊρά (Γαλλικό Ινστιτούτο, 21.00)

- Λέξεις και ήχοι, μια ποιητική βραδιά με μουσικούς αυτοσχεδιασμούς. Η Μαρία Αρχμανδρίτου απαγγέλει ποιήματά της από τα Χρονομηνύματα, τις Μεταλάξεις και ανέκδοτα. Στην κιθάρα ο συνθέτης Παρ. Παρασχόπουλος (Αίθουσα εκδηλώσεων της Λέσχης Γραμμάτων και Τεχνών Βορείου Ελλάδος, Τσιμισκή 114, ώρα 20.30).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Συνέδριο του ΚΚΕσ.Α.Α. Έναρξη του συνεδρίου στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας. Διάρκεια μέχρι τις 28/2

T.V.

- «Δρόμοι της ελληνικής τέχνης». Η ώρα της πόλεως. Η κλασική άνθιση του 5ου αιώνα (ΕΤ-2, 20.25)
- «Η τέχνη των θαυμάτων». Νέα βραζιλιάνικη σειρά από το βιβλίο του Χόρχε Αμάντο (ΕΤ-2, 23.00)

ΠΕΜΠΤΗ

25

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

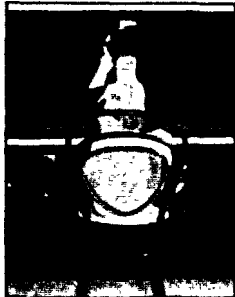
- CLUB VITRAUX
Yeah

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- **ΝΑΥΣ**, Κοινητό μουσικής τζαζ. (Δρώμενα '88, 7ο Διαμέρισμα — Πνευματικό Κέντρο Γκύζη, Βαφειοχωρίου και Καρολίδου 2, τηλ. 6427770, 20.30')
- **Δημό Ντουέτο**, ελληνική τζαζ με τους **Δημήτρη Ζαφειρέλη** (κιθάρα), **Πέτρο Μαλφουάτο** (κιθάρα), **Γιώργο Γαβαλά** (μπάσο), **Χρήστο Στασινόπουλο** (ντραμς), **Ράνια Διζικιρίκη** (τραγουδι) (Γαλλικό Ινστιτούτο, Σίνα 31, 20.30')

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- Η κρατική ορχήστρα Θεσσαλονίκης, με διευθυντή τον **Ηλία Βουδούρη** και σολίστ τη **Δανάη Κανά** (πιάνο) σε έργα **Δραγατάκη**, **Μ. De Falla**, **Schumann** (Αίθουσα τελετών Α.Π.Θ.)

ΣΙΝΕΜΑ

- Με κομμένη την ανάσα, του **Ζαν Λυκ Γκοντάρ**, 1959, με τους **Ζ.Π. Μπελμοντώ**, **Τζην Σήμπεργκ** (Ταινιοθήκη 19.00')
- **Τολμηρές ιστορίες**, του **Βαλ. Μπόροβιτς**, 1973, με τους **Λιζ Ντάνμπερ**, **Παόμα Πικάσο**, **Σαρλότ Αλεξάντρα**, **Φλοράνς Μπέλαμι** (Ταινιοθήκη 21.00')
- Από το **Σταροπάζαρο** στο **Γιουσούρουν**
- **Πλάκα**
2 ντοκιμαντέρ που θα προβληθούν στα πλαίσια της έκθεσης φωτογραφίας «Η Αθήνα των ανωνύμων» (Πνευματικό Κέντρο του Δ.

Αθηναίων, Ακαδημίας 50, 20.00').

ΞΑΝΘΗ

- **Φωτογραφία**, του **Παπατάκη**, στα πλαίσια του αφιερώματος στο νεοελληνικό κινηματογράφο (Κινηματογραφική Λέσχη Φ.Ε. Ξάνθης).

T.V.

- **Λογοτεχνικά προφίλ: Μαρκερίτ Γιουρσενάρ**. Ντοκιμαντέρ και συνέντευξη της μεγάλης γαλλόφωνης γυναίκας των γραμμάτων που πέθανε πρόσφατα (ΕΤ-1, 19.55').
- **Μπάσκετ: Άρης-Μακαρί**. Άντε για τη ρεβάνς (ΕΤ-1, 21.45').
- «**Εξω οι κλέφτες**». Δεν είναι το πρόγραμμα αυτοέκφρασης, αλλά ελληνικός κινηματογράφος. Ο Ορέστης Μακρής («γειά σ'... παιδιά!») ανακαλύπτει διαχειριστικές ανωμαλίες. (ΕΤ-1, 23.30').
- «**Πρόσωπο με πρόσωπο**». Ταινία του Μπέργκμαν πάνω στην κρίση της προσωπικότητας. Όχι για σουβλάκι και χαβαλέ. (ΕΤ-2, 22.05').

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

26

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **BROOF**
Rebels of 60s
- **CLUB VITRAUX**
Εκών Άκων

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- **Εργαστήρι Παλιάς Μουσικής**. Α' μέρος: Μεσαιώνας και Αναγέννηση, Β' μέρος: Ρωμαιο και όριμο μπαρόκ. Με μουσικά όργανα της εποχής (Δρώμενα '88, 3ο Διαμέρισμα — Πολιτιστικό Κέντρο Δ. Αθηναίων Αθηνόδωρου 61, Κ. Περάλων, τηλ. 3425513, 3427409, 20.30').
- **Νικόλαος Μάτζαρος**. Συγκρότημα μουσικής δωματίου πνευστών (Δρώμενα '88, 4ο Διαμέρισμα — Πολιτιστικό Κέντρο Δ. Αθη-

ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Ο Λάκης Καραλής

Από την ανέκδοτη συλλογή «Βερολίνο Βερολίνο» του Ηλία Πετρόπουλου ο Λάκης Καραλής μελοποίησε μια σειρά ποιήματα. Ο δίσκος αναμένεται να κυκλοφορήσει την Πρωταπριλιά. Παρουσιάζουμε σήμερα μερικά απ' τα ποιήματα αυτά.

Kudamm, Kudamm,
με τις βιτρίνες σου
και με τις πουτάνες σου
qui font boutique de leur cul.
Κάθε δέκα μέτρα μια βιτρίνα.
Κάθε βιτρίνα και μια πουτάνα.

Κάποια βραδιά με χιόνι
βρισκόμουν σ' ένα θέατρο του Kreuzberg
κι έβλεπα τον Καλό Άνθρωπο του Σε-Τσουάν,
όταν, ξαφνικά, άνευ λόγου, θυμήθηκα τον Κωνσταντίνο
(εννοώ τον ηλίθιο βασιλιά μας)
που γκρεμοτσακίστηκε απ' την Ελλάδα
μια χειμωνιάτικη νύχτα του '67.
Αυτό το δώρο, το ανέλπιστο, μας το χάρισε η Χούντα,
κι όχι, βεβαίως, η ψήφος των γραικύλων.
Ουδέν κακόν αμιγές καλού — έλεγαν οι πρόγονοί μας.

Ο Ηλίας Πετρόπουλος με τον Λάκη Καραλή στο Παρίσι.
(φωτ. Κ. Θωμόπουλος)

Αυτές τις τελευταίες νύχτες
όλο τουφεκισμένους φίλους ονειρεύομαι.

Ότε ζεύγος τι ανέρχεται κλίμακα
δέον να προηγείται ο συνοδός ανήρ,
η δε γυνή έπεται
καθορίζει το Εγχειρίδιον του Σαβουάρ - βιβρ
(δixως να μας εξηγει το γιατί).
Δεν είμαι βλαξ.
Ανεβαίνω τις σκάλες
ακολουθώντας πάντα τη γυναίκα,
ώστε να βλέπω τα κωλομέρια της.

ΒΕΡΟΛΙΝΟ

σε ποίηση Ηλία Πετρόπουλου

Θε να γίνω το υπόδειγμα του Ιδεώδους Πολίτη
και γι' αυτό (από αύριο, κιόλας)
θ' ακολουθώ, πιστά, τις Δώδεκα Εντολές.
Έτσι, μεταξύ άλλων,
δεν θα ξαναγαμήσω κώλο.
Φαντάζομαι πως, στο τέλος, θα με παρασημοφορήσουν.

Μπορείς να δεις όλο τον κόσμο
μέσ' απ' την τρύπα του βελονιού·
καθώς μπορείς να τον δεις
(όλο τον κόσμο, ναι!)
μέσ' από μια κωλοτρύπιδα.

Είμαστε ξανά κακιωμένοι·
κοιμούμαστε κώλο - κώλο.

Riko - Riko - Ebi - Riko.

Αγαπώ έναν έλληνα ποιητή
(στην πατρίδα μου έχουμε μεγάλους ποιητές)
που έγραψε μόνο για το μουνί
κι ο ίδιος ποιητής που αγαπώ
φωτογράφιζε, με μανία, μόνο μουνιά.

Riko - Riko - Ebi - Riko.

Τώρα ο ποιητής, που λέω, πέθανε
κι ανέλαβε η χήρα του να τον δοξάσει:
δεν δημοσιεύει, λοιπόν, τα μουνοποιημένα
και χαντάκωσε τις λυρικές του μουνοφωτογραφίες.

Riko - Riko - Ebi - Riko.

Έτσι ο ποιητής μας θα μείνει αιώνιος,
αφού δεν θα περάσει στα σχολικά αναγνωστικά.

Riko - Riko - Ebi - Riko.

Αν και δεν είμαι σπουδαίος ποιητής,
ελπίζω οι κληρονόμοι μου
να μη μου παίζουν την ίδια κασκαρίκα.

Rika - Rika - Ebi - Rika.

ναίων Λένορμαν & Αλεξ/
δρείας 35, Κολωνός, τηλ.
5149940-1, 20.30'.

ΣΙΝΕΜΑ

- Αγγίρε η Μάστιγα του Θεού, 1975, γερμανική ταινία του Βέρνερ Χέρτζοκ (Κινητός τομέας του Πολύκου Ομίλου φοιτητών του Παν/μίου Αθηνών — Ίριδα, Ακαδημίας 55 και Ιπποκράτους — είσοδος ελεύθερη: 20.30').
- Μία ολόκληρη ζωή, του Κλωντ Λεζού, 1974, με τους Μάρθα Κέλλερ, Α. Μποσολέ (Ταινιοθήκη 19.00').
- Ορφέο Νέγκρα, του Μαρσέλ Καμύ, 1958, με τους Μπρένο Μέλο, Μαρπέσσα Ντάουν, Αντεμάρ ντα Σίλβα, Λουρντές ντε Ολίβερα. (Ταινιοθήκη 21.00').

- Η ευχή των γονέων, αμήν
- Εφάνη η αρμάδα του Βενετσάνου ημέρα Σάββατο

2 ντοκιμαντέρ που θα προβληθούν στα πλαίσια της έκθεσης φωτογραφίας «Η Αθήνα των ανωνύμων» (Πνευματικό Κέντρο του Δ. Αθηναίων, Ακαδημίας 50, 20.00').

Μεταμεσονύχτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΑ (6460521), 01.15'
INTEAL (3626720), 01.00'
Δύο ταινίες
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- Απόρρητος φάκελλος ΙΠΚΡΕΣ, του Σίντνεϋ Φουρνιέ, 1965 (Κινηματογραφική Λέση Γαλλικού Ινστιτούτου — αίθουσα προβολών, 21.00').

ΚΟΚΚΙΝΙΑ

- Η τελευταία τρέλα του Μελ Μπουκς (Κινημ. Λέσχη — Δημοτικό Θέατρο Νικαίας, 20.30').

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

- ΙΣΠΑΝΙΚΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Σκουφά 31, τηλ. 3603568) Εγκαίνια έκθεσης ζωγραφικής της Ιωάννας Αργυροπούλου-Αραβιστά.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Γυναίκα και Δημοσιογραφία. Πρωτοβουλία του βιβλιοπωλείου Σελάνα και του βιβλιοπωλείου των Γυναικών. Η συζήτηση θα γίνει στο βιβλιοπωλείο των Γυναικών στη Μασσαλίας 20 και Σκουφά στις 20.00'
- «Ένας παλιός νέος κόσμος». Οι ποιητές του λατινοαμερικάνικου τραγουδιού. Με τη συμμετοχή του συγγραφέα και μετα-

φραστή Ηλία Ματθαίου (Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών Θεοβάντες, Καποδιστρίου 2, 20.15').

T.V.

- «Πέμπτη εποχή». Οικολογικό ντοκιμαντέρ για το εργοστάσιο αλουμινίου: η κοιλιά του φθορίου. Ανείναι έτσι όπως περιγράφεται στο δελτίο Τύπου, ίσως και να μην προβληθεί. Γρηγορείτε! (ΕΤ-1, 18.45').
- «Μονόγραμμα». Νάνος Βαλαωρίτης. Τον γνωρίζετε; (ΕΤ-2, 20.15').
- «Φόρουμ». Ρομπέρτα Φλακ. Κακή εκπομπή συνήθως, μεγάλο όνομα σήμερα. (ΕΤ-2, 23.00').
- «Οι άγιοι σάββα». Η μιζέρια της φρανκικής επαρχιακής Ισπανίας του '60. Ταινία του Μάριο Καμούς, 1984 (ΕΤ-1, 22.45').

ΣΑΒΒΑΤΟ

27

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- BROOF
Blue Jeans
- CLUB VITRAUX
Βαβέλ 69

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ΝΑΥΣ, Κοινότητα μουσικής τζαζ, (Δρόμους '88, 3ο Διαμέρισμα - Πολιτιστικό Κέντρο Δ. Αθηναίων, Αθηνόδωρου 61, Κ. Πετράλωνα, τηλ.: 3425513, 3427409, 20.30').

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Το Νεοελληνικό Θέατρο το 19ο και 20ο αιώνα, Ιστορία και Κοινωνικές Αντιστοιχίες, Προοπτικές (ΠΑ.ΠΟ.Κ. — Πάντειος, 09.30'-14.00', 17.00'-20.00').

ΣΙΝΕΜΑ

- Τρυφερό δέρμα, του Φρανσουά Τρυφά, 1984, με τους Ζαν Ντεσαγύ, Φρ. Ντορλεάκ. (Ταινιοθήκη, 17.00').
- Δεύτερη Πνοή, του Ζαν Πιέρ Μεζβίλ, 1966, με τους Λίνο Βεντούρα, Πωλ Μερνί, Κριστιάν Φαμπρικό, Ραϊμόν Πελεγκράν. (Ταινιοθήκη, 21.00').

Μεταμεσονύχτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15'
ΑΝΤΖΕΛΑ (2282121), 01.00'
ΙΝΤΕΑΛ (3626720), 01.00'
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'
ΠΛΑΖΑ (6917722), 01.10'

T.V.

- «Ο μεθύστακας». Είναι φυσικά ο Ορέστης Μακρής. Τραγικές δυσκολίες για κοινωνική αποκατάσταση στην Αθήνα του 1950. (ΕΤ-2, 22.05').
- «Σιδηρούς σταυρός». Το ναζιστικό παράσημο πολεμού έγινε ταινία από τον Πέκινπα. Αντιπολεμική, λένε. (ΕΤ-2, 00.10').

ΚΥΡΙΑΚΗ

28

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- BROOF Σρίμανση Αφιέρωμα στο ελληνικό ροκ
- CLUB VITRAUX Jack of All Trades

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- Εργαστήρι Παλιός Μουσικής. Α' μέρος: Μεσαιώνας και Αναγέννηση, Β' μέρος: Πρώιμο και ώριμο Μπαρόκ. Με μουσικά όργανα της εποχής (Δρώμενα '88, 4ο Διαμέρισμα — Πολιτιστικό Κέντρο Δ. Αθηναίων, Λενορμαν και Αλεξ/δρείας 35, Κολωνός, τηλ.: 5149940-1, 20.30').

- Νικόλαος Μάτζαρος. Συγκρότημα μουσικής δωμάτιου πνευστών (Δρώμενα '88, 7ο Διαμέρισμα — Πνευματικό Κέντρο Γκύζη, Βαφειχωρίου και Καρολίδου 2, τηλ.: 6427770, 20.30').

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- Ρεσιτάλ μουσικής δωμάτιου με τον Βύρωνα Φιδετζή (Βιολοντσέλλο) και τον Αντρέ Μπίρσαμ (πιάνο) (Βαφοπούλειο πνευματικό κέντρο).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

- Το Νεοελληνικό Θέατρο το 19ο και 20ό αιώνα, Ιστορία, Κοινωνικές Αντιστοιχίες, Προοπτικές. (ΠΑ.ΠΟ.Κ. — Πάντειος 9.30-14.30').

ΜΟΤΟΣΙΚΛΕΤΑ

- 6ο χειμωνιάτικο σπικτό ENDURO. Διοργανώνεται από τη ΛΕΜΟΤ και το Δήμο Νίκαιας. Λήξη συμμετοχών στις 24.2. Πληροφορίες από τη ΛΕΜΟΤ, τηλ.: 9230082.

T.V.

- «Έμπιστος - πράκτωρ». Δίωρη αμερικανική ταινία του '45, από τη νουβέλα του Γκράχαμ Γκριν, με πολλούς πρωταγωνιστές (ΕΤ-2, 15.50').

ΔΕΥΤΕΡΑ

29

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- CLUB VITRAUX Jam με διάφορους μουσικούς

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

- ΝΑΥΣ, Κουιντέτο μουσικής τζαζ (Δρώμενα '88, 6ο Διαμέρισμα - Θέατρο Αυξεντίου, Παιωνίου και Δομοκού, έναντι σταθμού Λαρίσης, τηλ. 8677178, 20.30').

- Εργαστήρι παλιός μουσικής. Α' μέρος: Μεσαιώνας και Αναγέννηση, Β' μέρος: Πρώιμο και ώριμο Μπαρόκ. Με μουσικά όργανα της εποχής (Δρώμενα '88, 7ο Διαμέρισμα — Πνευματικό Κέντρο Γκύζη, Βαφειχωρίου και Καρολίδου 2, τηλ.: 6427770, 20.30').

- Αλιγάντορες, ροκ μπαλάντες (Ελληνοαμερικανική Ένωση, Μασσαλίας 22, 20.00').

- Festival Praxis -88 (Ινστιτούτο Γκαίτε, Ομήρου 16, 20.30' - είσοδος ελεύθερη). Βλέπε αναλυτικό πρόγραμμα.

ΣΙΝΕΜΑ

- Παράνομο κρεβάτι, του Φρ. Τρυφώ, 1970, με τους Ζαν Πιερ Λεώ, Κλωντ

ΔΙΣΚΟΙ

Η Αμερική ήταν ανέκαθεν μια ενδιαφέρουσα χώρα. Με χαώδεις διαφορές από τόπο σε τόπο, από τάξη σε τάξη, από πόλη σε πόλη και από άνθρωπο σε άνθρωπο. Στη μουσική έχει να προτείνει μια φοβερή ποικιλία που εξαντλεί κάθε θεματολογία. Μην ξεχνάμε ότι το Ροκ είναι αμερικάνικο φρούτο. Γι' αυτό θα περιοριστούμε αυτή τη φορά στις κυκλοφορίες του αμερικανικού underground, των πρώτων μηνών του '88, μαζί με μια ειδικότερη μνεία στην ανεξάρτητη S.S.T. του Los Angeles για την πολύ καλή δουλειά που παρουσιάζει.

AMERICAN MUSIC CLUB: Engine (Frontier)

Ο μακρύς country-δρόμος τους οδήγησε σε μοναχικά δωμάτια της πόλης. Εκεί συνάντησαν τον παλιό καλό Neil Young για μια μπέρα στο γωνιακό bar. Πολύτιμοι φίλοι κάτω από ξεθωριασμένα νέον και καπνισμένα μπιλιαρδόδικα.

OPAL: Happy Nightmare Baby (SST)

O D. Roback των Rain Parade και η K. Smith των Dream Syndicate ξαναγυρίζουν στο αυθεντικό '67. Τώρα πώς γίνεται αυτό μόνο οι Καλιφορνέζοι το ξέρουν. Ό,τι δεν πρόσλαβαν να βγάλουν οι Ultimate Spinach και οι Pink Floyd του Syd Barret.

GUN CLUB: Mother Juno (Fundamental Music)

Μετά 4 χρόνια η θριαμβευτική επιστροφή του J.L. Pierce. Πολύ κοντά στον ήχο του Fire of Love, ελεγείες για τις παγωμένες νύχτες στην έρημο, τα highways, τα motels (τυπική αμερικάνικη μυθολογία).

NAKED PREY: 40 miles from nowhere (Frontier)

Αν δεν τους ακούσατε στους 2 πρώτους τους καταγιστικούς δίσκους, είναι ευκαιρία τώρα ή ποτέ. Κοινή θεματολογία με τους παραπάνω με τονισμό το ανθρώπινο στοιχείο, και ο C. Cacavas των Green on Red, απαραίτητος σε κάθε δίσκο της «κλίμας».

ΕΝ ΠΛΩ: Γιάννης Τσιαμούλης

EMI: 062 1701971

Δεν ξέρω αν τα παραδοσιακά τραγούδια μπορούν να ερμηνευτούν χωρίς ουσιαστικές αλλοιώσεις από μια χορωδία νέων παιδιών που ζουν και λειτουργούν σ' ένα αστικό κέντρο όπως η Αθήνα.

Σίγουρα θα λείψουν τα ιδιαίτερα ηχοχρώματα της κάθε τοπικής μουσικής έκφρασης. Ίσως, πάλι, να μην είναι μορετή η ειδική εμβάθυνση του δημοτικού μουσικού ύφους, από μια χορωδία που αποτελείται από παιδιά που δεν έχουν αναγκαστικά βιώσει τον ελληνικό αγροτικό πολιτισμό. Οστόσο, παρ' όλες αυτές τις επιφυλάξεις, ο Γιάννης Τσιαμούλης καταφέρνει να ερμηνεύσει με τη νεανική χορωδία που διευθύνει έντεκα δημοτικά μας τραγούδια με αγάπη για το υλικό του. Οι ορχήστρες προσεγγμένες και το κέφι των παιδιών, καθώς και το ενδιαφέρον τους για την παραδοσιακή μας μουσική κληρονομιά, ολοφάνερο. Ίσως, για τις άγριες — μουσικά — μέρες που διανύουμε αυτό να πρέπει να μας αρκεί.

ΒΑΝΤΑ.

ΤΑ ΠΑΡΑΛΙΑ. Τραγούδια της Μικράς Ασίας. Μαρίζα Κωχ ΔΙΑΥΛΟΣ: 2001

Η Μαρίζα Κωχ, αν και σαν ηχώχρωμα φωνής ανήκει στο χώρο του νεοελληνικού τραγουδιού, έχει πορευτεί στην γνήσια σταθερά στην αγάπη της για τη λαϊκή και δημοτική μας μουσική. Έτσι κι ο τελευταίος της δίσκος περιέχει

SCREAMING TREES: Even If and Especially When (SST)
Καλοί μαθητές των Stooges και των Hüsker Dü. Και σαν καλοί γιάνκηδες τα δίνουν όλα.

MEAT PUPPETS: Huevos (SST)

Πάντα μια ξεχωριστή περίπτωση. Από το hardcore πήγαν στην ευδαμονία. Τρίο με ζαλάδες, έξυπνες ιδέες, ωραία εξώφυλλα και χιούμορ. Οι Greatfull Dead θα πρέπει να ακούσουν τους δίσκους τους.

TEXAS INSTRUMENTS: Confusion (Rabbit Cat Records)

Αν ο John Huston ζούσε ακόμα και ήθελε να γυρίσει μια σκληρή εκδοχή του «Κάτω από το ηφαίστειο» στο Τέξας, αν το Τέξας διέθετε ηφαίστειο, θα τους έπαιρνε για το σάουντρακ. Υπάρχει, όμως, πάντα και ο Tob Hooper για το σχιζοφρενική με το πριόνι (III).

NEATS: Crash and Crush (Coyote)

Μετά από περιόδους αμφιταλαντεύσεων, οι Neats δείχναν τα δόντια τους. Και είναι μεγάλα.

DROOGS: Kindom day (Music Maniac)

Το δίδυμο Roger Clay - Ric Albin υπάρχει εδώ και μια δεκαετία. Μήπως έφτασε η ώρα της αναγνώρισης; Επικές κιθάρες και καλοζυγισμένο beat. 6-λεπτες ωδές για τους χαμένους αδελφούς του δρόμου. Κάτι παραπάνω από «απλώς» γκαράζ.

ANGST: Mystery Spot (SST)

Τους είδαμε και εδώ. Εργατόπαιδα με ανησυχίες και πολύ καλούς δίσκους στο ενεργητικό τους. Θα ξανακούσουμε γι' αυτούς πολύ σύντομα.

Βασ. Τζ.

τραγούδια της Μικράς Ασίας. Σε μια περίοδο που πολλοί ασχολούνται με «ελαφρά» ξένα τραγούδια ή υποκλίνονται μελωδίες και μουσικό ύφος από την αγγλοσαξωνική μουσική, η Κωχ επιμένει να τραγουδά (κι αυτό δεν είναι κακό) με το δικό της τρόπο, ελληνικές παραδοσιακές μελωδίες χωρίς παράλληλα να τις μεταμορφώνει σε τουριστικά σουβενίρ.

Η Κωχ έχει προσφέρει σημαντικά τραγούδια στο χώρο του νεοελληνικού τραγουδιού και θα προτιμούσαμε ο πρώτος της δίσκος μετά από πολύχρονη δισκογραφική απουσία να περιείχε δικές της συνθέσεις. Ας δεχτούμε «τα παράλια» σαν μια «καλημέρα» από μια φίλη που είχαμε καιρό ν' ακούσουμε. Θα περιμένουμε όμως τη συνέχεια της σχέσης.

Υ.Γ. Σημαντική ίσως ένδειξη για τις δυσκολίες που συναντούν οι μη εμπορικοί νεο-Έλληνες μουσικοί δημιουργοί: ο δίσκος της Κωχ «τα παράλια» είναι ανεξάρτητη παραγωγή.

ΒΑΝΤΑ.

ENNIO MORRICONE: Film Music 1966-1987

Αυτός δεν είναι δίσκος, είναι δώρο! Μια σύνοψη των συνθέσεων για τον κινηματογράφο (αν και με κάποιες ελλείψεις), από τον πιο σπουδαίο δημιουργό του είδους, τον Ennio Morricone. Χωνεύοντας όλη την παράδοση του ιταλικού τραγουδιού και συνδυάζοντάς τη με τα διδάγματα της κλασικής μουσικής, ο Morricone έδωσε μερικά ανεπανάληπτα δείγματα κινηματογραφικής μουσικής. Ήταν εκεί, σ' όλα τα θρυλικά γουέστερν του Λεόνε, στην αχτύπητη «Συμμορία των Σικελών», στην υπέροχη «Τραγωδία ενός γελοίου ανθρώπου» και σε τόσα άλλα. Μερικοί, μπορεί να τον κατηγορούν για ελαφρότητα ή έλλειψη αυθεντικότητας, όμως ο Morricone δε χρειάζεται εύσημα πρωτοτυπίας. Η μουσική του, που βρίσκει την κορύφωση της στο Once upon a time in America, είναι απλή και συγκινητική, άλλοτε διακριτική και άλλοτε κινητήρια δύναμη μιας ταινίας, πετυχαίνοντας πάντοτε και απόλυτα το σκοπό της. Και αυτή είναι η μεγαλύτερη διάκριση απ' όλες.

X.M.

MAURICE JARRE: O.S.T. No Way Out

Μουσική του Maurice Jarre για την ταινία No Way Out που πρόσφατα είδαμε και στη χώρα μας. Ο Jarre πειραματίζεται εδώ με τους συνθετικές, αποφασίζοντας ίσως να περάσει μερικά ευχάριστα απογεύματα στο δωμάτιο παιχνιδιών του γιου του. Δεν ξεχνά, όμως, την τέχνη του ποτέ κι είναι αυτή που η αισθαντικότητα που αρκετές φορές προωθεί τα πλάνα της ταινίας. Το ομώνυμο κομμάτι στην εισαγωγή του έργου υπηρετεί θαυμάσια την ατμόσφαιρα μυστηρίου που σιγά σιγά δημιουργείται. Το We Can Interface δίνει την αγωνία της καταδίωξης με πλούτο και δύναμη, ενώ αν το Susan που κλείνει το δίσκο και την ταινία είχε στίχους θα μπορούσε να είναι ένα θαυμάσιο chanson. Διεκπεραίωση; Μπορεί. Μακάρι όμως όλοι να τα κατάφερναν έτσι.

X.M.

THE LAST EMPEROR. SOUNDRACK

Μουσική των Ryuichi Sakamoto, David Byrne, Cong Su. Η μουσική που γέμισε απ' άκρη σ' άκρη την όμορφη και γιγαντιαία παραγωγή. Ακούγοντάς τη στο δίσκο ξεχνάμε πια τις σκηνές της ταινίας και μπαίνουμε σε μια νέα ενόπλη-τα ονειρικών εικόνων.

Ο Ryuichi Sakamoto, Ιάπωνας μουσικός και ηθοποιός που παίζει και στην ταινία, χρησιμοποιεί την ατμόσφαιρα των μεγάλων παραγωγών του '60 με τη συμφωνική ανάπτυξη ενός βασικού θέματος. Ανάμεσα στις παραλλαγές εισχωρούν μερικές όμορφες μινιατούρες με όργανα και μουσική της πατρίδας του. Πιο εξωτικός ο David Byrne δημιουργεί μια άλλη ατμόσφαιρα στη β' πλευρά του δίσκου. Συνδυάζει υπέροχα τις δικές του μουσικές έρευνες με ένα πλατύ φάσμα ήχων από την Κίνα μέχρι την Ινδονησία. Ο δίσκος τελειώνοντας περνάει από τον απόμακρο και υπέροχο ήχο του ανατολικού φλάουτου (Cong Su) αλλά και της νεο-κινέζικης ατμόσφαιρας της Red Guard Accordion Band και των Girls Red Guard Dancers, που έχουν το δικό τους ενδιαφέρον.

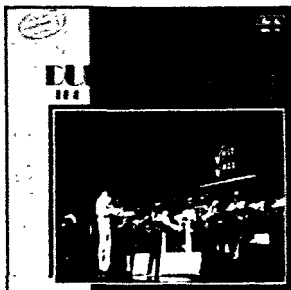
A.K.

DUKE ELLINGTON: The 1953 Pasadena Concert

Μια ηχογράφηση που μόνο τώρα κυκλοφορεί σε δίσκο και ζωντανάει μια λαϊκή συναυλία του 1953, όταν η μουσική του Έλλιγκτον αποτελούσε μέρος της αμερικανικής καθημερινότητας. Η ορχήστρα του, πάντα δυναμική και εύπλαστη, επιβεβαιώνει και πάλι τη φράση του Ντιούκ «Το όργανό μου δεν είναι το πιάνο αλλά όλη η ορχήστρα» και το άλμπουμ αυτό, όπως κι αν το κάνουμε, είναι ένα ακόμη ντοκουμέντο της ατμόσφαιρας που δημιουργούσε ο Έλλιγκτον στις συναυλίες του. Εκπληκτικός και γενναϊόδωρος ενορχηστρωτής, κάνει κάθε φορά τις συνθέσεις του να ακούγονται διαφορετικές μέσα στην ποικιλία των τονισμών και ηχογραφήσεων που μπορεί ασταμάτητα να εφευρίσκει. Χωρίς τον Johnny Hodges στην ορχήστρα, αλλά με αρκετά καλά αστέρια, ο Έλλιγκτον καταφέρνει και πάλι εδώ να προβάλλει την αξία του κάθε μουσικού του.

Στη συναυλία της Pasadena παρουσιάζει μερικές παλιές και νέες συνθέσεις, ορισμένες μάλιστα εκπληκτικές: *Diminuendo in Blue/Crescendo in Blue*, *Hawk Talks*, *Perdido*, που συμμετέχει και ο Oscar Pettiford μ' ένα σόλο βιολοντσέλλου. Στο τέλος, ο Ντιούκ παίζει στο πιάνο και 9 θέματα από τις αμέτρητες κλασικές επιτυχίες του και ο χώρος γεμίζει για τα καλά με τον ήχο του μεγάλου και ανεπανάληπτου αυτού συνθέτη.

A.K.

BURNING SPEAR: People of the world

Ρέγγε από το Κίνγκστον της Τζαμάικα. Μια μπάντα υπέροχων μουσικών με σημαντικό ηχητικό πλούτο ακουστικών και ηλεκτρικών οργάνων και με έμφαση έξι πνευστών... Το αποτέλεσμα δεν είναι ποτέ κραυγαλέο. Η ενορχήστρωση είναι όμορφη δεμένη πάνω στο ρυθμό. Κάθε κομμάτι προκαλεί αυτή τη γνωστή ξεκούραστη και φωτεινή αίσθηση που περιέχει η ρέγγε. Η φωνή του Winston Rodney εκφράζει όλη τη νοσταλγία που κουβαλάει μέσα της αυτή η μουσική και πολλές συνθέσεις μάς θυμίζουν τους προγενέστερους ήχους και ρυθμούς των ησιζών κοντά στην αφρικανική παράδοση.

A.K.

Δύο συλλογές που το περιεχόμενό τους, αν και δε συγγενεύει στο ύφος, προσπαθεί να επιδείξει κάποια άλλη μουσική διακλάδωση μέσω τεχνοπόπ και τεχνορόκ.

● **DEATH LEAVES AN ECHO** (Crépuscule collection No 4) Συλλογή που δείχνει την παρακμή με έναν τίτλο «φίσκα» συμβολικό. Ενδιαφέρον το οπισθοφύλλό του, όπου υπάρχει απόσπασμα θεωρίας που αμφισβητεί με πολύ πανεπιστημιακή μέθοδο τη δυτική κουλτούρα (δογματική, απολιτιστική, αποστερωτική κλπ.) και καλά κάνει για όσους γνωρίζουν γαλλικά, μόνο που το κείμενο δε χωράει σταματώντας σε ατέλειωτη φράση και δεν ξέρουμε αν κι αυτό γίνεται επιτήδες μέσα στο πλήρες σαλατοειδές περιεχόμενο. (Τι σχέση έχει η 4λεπτη τσόντα Wim Mertens με τα υπόλοιπα;) Ξεχωρίζουν οι 52ND Street, Stanton Miranda Ludus.

● THE DICE ARE ROLLING

Εδώ έχουμε συσσώρευση τεχνορόκ μέχρι ν' αρχίσετε να σκέφτεστε τετράγωνα... αργιμένα τετράγωνα.

Βέβαια όταν ξεκινάμε με τους Neon Judgment τελειώνουμε με τους Weathermen στην πρώτη πλευρά, αλλά οι τέσσερις γραμμές παραμένουν κολλημένες. Στη β' πλευρά οι Bollock Brothers και το Live στο Παρίσι ακούγονται πολύ πιο ανθρώπινοι καθ' ότι θυμούνται και άλλα σχήματα πιο κοντά στο δυνατό ροκ, αλλά και οι Legendary Pink Dots με τα περιεργα ευρήματά τους.

A.K.

Ζαντ (Ταινιοθήκη 19.00')

● **Μανόν 70**, του Ζαν Ωρέλ, 1969, με την Κατρίν Ντενέβ (Ταινιοθήκη, 21.00')
● **Μεσάνυχτα και κάτι**, του Μπερτράν Ταβερνιέ (Γαλλικό Ινστιτούτο, Σίνα 31, 20.30')

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

● **Βραδινό ένδυμα**, του Μπερτράν Μπλιε. (Cinema club, Δημοτικό θέατρο)

ΣΠΕΤΣΕΣ

● **Επίσημη ιστορία**, του Λουίς Πουέντσο, 1984 (Πολιτιστικός Σύλλογος, κινηματογραφικό τμήμα).

ΤΡΙΤΗ

1

ΜΑΡΤΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

● **ΡΟΔΟΝ**
Big Time Sarah και *Blues Wire*

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

● **Festival Praxis -88** (Ινστιτούτο Γκαίτε, Ομήρου 16, 20.30' - είσοδος ελεύθερη). Βλέπε αναλυτικό πρόγραμμα.

ΣΙΝΕΜΑ

ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ

● **Μίμης ο Σιδεράς**, της Λίνα Βερτμύλλερ. Πρώτη ταινία του αφιερώματος «Γυναίκα - κινηματογράφος». (Κιν/κή Λέσχη).

ΤΕΤΑΡΤΗ

2

ΜΑΡΤΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

● **CLUB VITRAUX**
Ανυπότακτοι (hard rock)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● **ΠΑΡΑΡΑΜΑ**
Μπιγκ Τάιμ
και όπως κάθε μέρα οι *Blues Wire* 0:31

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

● **Festival Praxis -88** (Παλλάς, Βουκουρεστίου, 20.30'). Βλέπε αναλυτικό πρόγραμμα.

T.V.

● «Τεχνολογία: Εργασία με πρέσα». Προετοιμασία της εκπαιδευτικής τηλεόρασης για το αυριανό πρό-σο. (ΕΤ-1, 18.00')
● «Η πόλη των θαυμάτων». Βραζιλιάνικη σειρά από το βιβλίο του Χόρχε Α-μάνιο. (ΕΤ-2, 23.00').

ΠΕΜΠΤΗ

3

ΜΑΡΤΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

● **ΡΟΔΟΝ**
Big Time Sarah και *Blues Wire*

● **CLUB VITRAUX**
Teen Age Kicks (garage)

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

● **Festival Praxis -88** (Ινστιτούτο Γκαίτε, Ομήρου 16, 20.30' - είσοδος ελεύθερη). Βλέπε αναλυτικό πρόγραμμα.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● Κρατική ορχήστρα Θεσσαλονίκης με διευθυντή τον Βύρωνα Κολάση και σολίστ τη Wessela Zlateva (σοπράνο) σε έργα Καλομοίρη, Mozart, Verdi, Puccini, Wagner. (Αίθουσα τελετών Α.Π.Θ.).

T.V.

● «Ο άνθρωπος με το λευκό κοστούμι». Υποδειγματική αγγλική κινηματογραφική σάτιρα του 1951, με τον Άλεκ Γκίνες. (ΕΤ-2, 22.05').

Σχολιαστής

Δεκαπενθήμερο
περιοδικό

Τιμολέοντος Φιλήμονος 13
Αθήνα 115 21
Τηλ.: 6469827 - 6461380
κυκλοφορεί
κάθε δεύτερη Παρασκευή

Β' Περίοδος
τ. 61, 19 Φεβρουαρίου 1988
Δρχ. 200

Εκδίδεται από τους:
Κ. Βουρνά
Π. Παναγιώτου
Γ. Πιτουρόπουλο
Δ. Ψαρρά
Φωτοσύνθεση
Βιβλιосуεργατική Συν.Π.Ε.
Φειδίου 18
Φωτολιθογραφική
αναπαγωγή
RAY ΕΠΕ, Διδότου 26
Εκτύπωση
ΛΙΘΟ-ΟΦΣΕΤ ΕΛΛΑΣ
Ακαδημίου 13 - Αθήνα

Υπεύθυνος έκδοσης:

Γ. Πιτουρόπουλος

Διευθυντής:

Δ. Ψαρράς

Σύνταξη:

Τ. Κατιντσόρος

Γ. Κόκκινος

Χ. Μαχαίρας

Π. Λινάρδος - Ρυλμόν

Δ. Τρίμη

Σελιδοποίηση:

Σ. Παντελάκης

Τακτικοί συνεργάτες:

Ν. Βαλαωρίτης

Γ. Βότσης

Α. Κελεπής

Π. Κοροβέσης

Τ. Κωστόπουλος

Γ. Μακρής

Γ. Μητράλιος

Χ. Μόσιαλος

Β. Ντάκουρη

Δ. Οικονομάκης

Η. Πετρόπουλος

Θ. Πλατής

Ρ. Πόλε

Ι. Ραλλίδης

Μ.Ν. Ράπτης

Α. Ρουμελιώτης

Γ. Ρουμελιώτης

Χ. Σακελλαρόπουλος

Β. Τζαβάρας

Α. Τύρος

Γελοιογραφία:

Γ. Ιωάννου

Κόμικς:

Αρκάς

Σκίτσος:

Γ. Χατζόκος

Διαφήμιση:

Κέλλυ Κοντονή

Συνδρομές:

Εσωτερικού:

ετήσια: 4.800

εξάμηνη: 2.400

Εξωτερικού:

ετήσια: 6.000

εξάμηνη: 3.000

Άλλες ήπειροι

ετήσια: 6.800

εξάμηνη: 3.400

Δημ. οργανισμοί:

ετήσια: 12.000

Εμβλήματα-Επιταγές:

Γιώργος Πιτουρόπουλος

Σχόλια των αναγνωστών

ΜΙΑ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ ΑΠ' ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Όταν η έλλειψη πολιτικού λόγου αντι-
σταθμίζεται από την κριτική των
παρασηκίων και το στήριγμα ε-
νός χώρου γίνεται αυτοσκοπός
Όταν η αντιπαράθεση στην πολιτική λαι-
τουργία και στρατηγική εκλαμβάνε-
ται σαν προβολή των ατομικών
χαρακτηριστικών και ευαισθησιών
Όταν εδραιωμένοι ρόλοι ιεραρχίας οδη-
γούν στην έλλειψη συλλογικό-
τητας
Όταν η παραμονή σε μια πολιτική ομάδα
στερείται αιτίων και στόχων και
στηρίζεται στη συνήθεια και στους
συναισθηματικούς δεσμούς (κά-
ποιων χρόνων ίσως) ή στα πλαίσια
καλών προθέσεων και μελλοντο-
λογιών
Όταν ο αμοραλισμός και η ανεκτικότητα
του «όλοι έτσι λειτουργούν» πρυ-
τανεύουν
τότε συνειδητά, τόσο ο σεβασμός στην
πορεία του βιβλιοπωλείου των Γυ-
ναϊκών (στο οποίο συμμετείχα από
το 1985 μέχρι το Γενάρη του '88) ό-
σο και η προσωπική αξιοπρέπεια,
οδηγούν στην αποχώρησή μου.

Τασία ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ
Σημ. Μακάρι περιοδικά του αυτόνομου
γυναικείου χώρου να είχαν αναλάβει
την έκδοση και για να φιλοξενούν «ά-
μεσα» σημειώματα σαν κι αυτό.

ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΛΙΝ

Αγαπητοί φίλοι,
Πολύ ενδιαφέρουσα η συνέντευξη με τη
Μαρία Ιορδανίδου (Σ 58-59), αλλά καλύ-
τερα να μην μας κάνει μαθήματα ιστορίας
και «σταλινισμού» η Ρίκη Βαν Μπουσκό-
τεν στο εισαγωγικό της σημείωμα, αφού
μας λέει πως ο Στάλιν έφαγε τον Ζαχαριά-
δη το 1954. Όπως είναι πασίγνωστο ο
Στάλιν δεν ζούσε πια όταν καθαιρέθηκε ο
Ζαχαριάδης το 1956. Αν τον έφαγε κανείς,
μάλλον θα ήταν ο Χρυσόστοφο.

Φιλικά
Οle SMITH

Ο ΓΚΟΥΛΙΤ ΚΙ Ο ΜΑΝΤΕΛΑ

Ο συνεργάτης μας Γ. Μητράλιος σχολιάζει
ένα κείμενο από τη στήλη GATE 60 του
τεύχους 59.

Αγαπητέ Σχολιαστή,

Σε προηγούμενο τεύχος σου, δημοσιεύ-
εται ένα σχόλιο με τον τίτλο «Για τον
Γκούλιτ». Επειδή διαφωνώ ριζικά με το
περιεχόμενο του και κυρίως επειδή τα
προβλήματα που θίγονται ξεπερνούν κα-
τά πολύ την προσωπικότητα του Ολλαν-
δού ποδοσφαιριστή, θα μου επιτρέψεις να
απασχολήσω τις στήλες σου.

Ο Θ. Πλατής, που υπογράφει αυτό το
σχόλιο, θεωρεί ότι «οι κυρίαρχες τάξεις έ-
χουν μεγάλη ανάγκη να διατηρήσουν την
εικόνα του ποδοσφαίρου σαν χώρου ελευ-
θερίας, ανοιχτού σε όλους και σε όλα, ά-
σχετο με ταξικές συγκρούσεις και χωρίς
συγκεκριμένες ιδεολογικές λειτουργίες.
Έτσι η διαφήμιση των πολιτικών πι-
στεύω, ακόμη και των πιο ενοχλητικών
ποδοσφαιρικών αστέρων, είναι και αναγ-
καία και απαραίτητη». Σ' αυτές τις λίγες
αράδες σχολιασμού της απόφασης του
Γκούλιτ να αφιερώσει το βραβείο του στο
Νέλσωνα Μαντέλα υπάρχουν αρκετές
αντιφάσεις και, κυρίως, μια οικτρή δια-
στρέβλωση των αληθινών γεγονότων:

1. Ας' ό,τι μπορούμε να γνωρίζουμε, η
μόνη «διαφήμιση των πολιτικών πιστεύω»
του Γκούλιτ έγινε από τη CGIL, την προ-
σκεκμένη στο Κ.Κ. Ιταλίας Γενική Συνο-
μοσπονδία Εργατών της Ιταλίας, που α-
ποφάσισε να του αφιερώσει το εξώφυλλο
του περιοδικού της «Συνδικαλιστική Επι-
θεώρηση» (Rassegna Sindagale). Πέραν α-
πό αυτή την ενέργεια, δεν έγινε καμία άλ-
λη. Και σ' αυτό το σημείο γεννιέται το ε-
ρώτημα: θεωρεί ο Θ.Π. τη CGIL «κυρίαρ-
χη τάξη» ή έστω όργανο «κυρίαρχης τά-
ξης»; Αν τη θεωρεί, τότε θα έπρεπε να το
δηλώσει για να αποφευχθούν οι παρεξηγή-
σεις. Εμείς πάντως επιμένουμε να τη θεω-
ρούμε (γραφειοκρατική) οργάνωση υπε-
ράσπισης των συνδικαλιστικών συμφε-
ρόντων των εργαζομένων.

2. Διαπιστώνει ο Θ.Π. ότι οι «κυρίαρ-
χες τάξεις» έχουν «ανάγκη να διατηρή-
σουν την εικόνα του ποδοσφαίρου... ά-
σχετο με ταξικές συγκρούσεις». Συμφω-
νώ απόλυτα. Όμως, στην προκειμένη πε-
ρίπτωση του Γκούλιτ, σε ποιο άραγε βαθ-
μό η δήλωση αλληλεγγύης του με τον
Μαντέλα εξυπηρετεί αυτή την εικόνα του
αταξικού ποδοσφαίρου; Μήπως ο αγώνας
κατά του απαρτχάιντ δεν έχει ένα συγκεκρι-
μένο ταξικό περιεχόμενο; Ή μήπως ό-
λες οι κυρίαρχες τάξεις του κόσμου είναι
θανάσιμοι εχθροί του απαρτχάιντ, ώστε
να μην έχουν κανένα πρόβλημα προβολής
θέσεων όπως αυτής του Γκούλιτ; Αν υπο-
θέσουμε ότι οι κυρίαρχες τάξεις προέβα-
λαν στ' αλήθεια δηλώσεις αλληλεγγύης
στον Εθνικό Αφρικανικό Κογκρέσο και
στον εγκλειστικό ηγέτη του, τότε το λογικό
συμπέρασμα θα έπρεπε να είναι ότι ευ-
νοούν την εικόνα ενός ποδοσφαίρου καθό-
λου «άσχετου» με ταξικές συγκρούσεις!
Πράγμα παράλογο.

3. Πού έχει δει ο Θ.Π. τις κυρίαρχες τά-
ξεις να διαφημίζουν τέτοιες πολιτικές το-
ποθετήσεις; Ζει μήπως ο Θ.Π. σε κάποιο
φανταστικό κλάνητη; Ας' ό,τι γνωρίζου-
με, το πρότυπο που προβάλλεται συστή-

ματικά μέσα στους αθλητικούς χώρους
δεν είναι ο πολιτικοποιημένος αθλητής,
αλλά μάλλον το άβουλο ρομποτάκι που
παθαρχεί και κολακεύει τον πρόεδρό του.
Εντελώς φυσικό λοιπόν, να μην προβάλ-
λεται ο Γκούλιτ από «τους αθλητικογρά-
φους της παλιάς σχολής», όπως σωστά
παρατηρεί ο Θ.Π., χωρίς όμως να αναρω-
τηθεί γιατί δεν κατηγορούνται οι υπεύθυ-
νοι... για παράληψη καθήκοντος. Κατα-
λήγει μάλιστα στο τραγελαφικό συμπέρα-
σμα ότι την προβολή κάνουν «προοδευτι-
κά έντυπα και δημοσιογράφοι», υπαινι-
σόμενος προφανώς ότι οι «προοδευτικοί»
κάνουν καλύτερα τη δουλειά που παρέλα-
βαν να κάνουν — προς το συμφέρον τους —
οι αντιδραστικοί... Όμως, αυτό χρειά-
ζεται να αποδειχτεί με στοιχεία.

4. Οι κυρίαρχες τάξεις (στην Ιταλία βέ-
βαια, μια και στον τόπο μας σχεδόν κα-
νείς δεν ασχολήθηκε με τον Γκούλιτ) όχι
μόνο δε διαφήμισαν την ενέργειά του, αλ-
λά άρχισαν ήδη να την ειρωνεύονται ή να
την κατακεραυνώνουν (βλέπε σχετικά άρ-
θρα στην *Κοριέρε ντελα Σέρα* και στο *Πα-
νοράμα*). Υποθέτουμε ότι η ειρωνική τους
τάση να μιλούν για το «σύνθημα Γκού-
λιτ» και για το δονκιχωτισμό του δεν ο-
φείλεται στην πρόθεσή τους να... απομυ-
θοποιήσουν τον ελιγμό ενός ποδοσφαιρι-
στή-λακέ των «κυρίαρχων τάξεων»...

5. Η αντίδραση (που ξέρει να αναγνω-
ρίζει τους φίλους και τους εχθρούς της) έ-
χει σπείσει να πάρει θέση. Όχι, όμως, ό-
πως θα περίμενε ο Θ.Π. Στον πρόσφατο
αγώνα κυπέλλου Άσκολι-Μίλαν, σάσω-
μες οι «θύρες» των φανατικών οπαδών
της Άσκολι αποδοκιμάζαν συνεχώς τον
Γκούλιτ με ρατσιστικά συνθήματα. Λε-
πτομέρεια: οι «μαυροδασπροι κομμάντος»
(μαύροι και άσπρο είναι τα χρώματα της
Άσκολι), δηλαδή οι οργανωμένοι χούλιγ-
κας της Άσκολι, κυριαρχούνται από μέ-
λη του Μετώπου της Νεολαίας (Fronte
Della Gioventù), που είναι η νεολαϊστική
οργάνωση του νεοφασιστικού Κοινωνικού
Κινήματος!

6. Ας αφήσουμε όμως τις «κυρίαρχες
τάξεις» κι ας έρθουμε στον ίδιο τον Ρού-
ουντ Γκούλιτ. Ίσως ο Θ.Π. να υπαινίσσε-
ται ότι οι δηλώσεις του είναι καλοστημένο
διαφημιστικό τρικ ή μπλόφα (το σχόλιο
του Θ.Π. είναι αρκετά σκοτεινό σ' αυτό
το σημείο). Αν στ' αλήθεια νομίζει κάτι τέ-
το, έχουμε να του πούμε τα εξής: ο
Γκούλιτ δεν περίμενε να τον αγοράσει ο
Μπερλουσκόνι για να ανακαλύψει τον
Μαντέλα. Εδώ και πολλά χρόνια, όταν
δηλαδή ήταν άσημος, είναι μέλος του «Ι-
δρύματος Άννα Φρανκ», που υπερασπι-
ζεται τους κατατρεγμένους και τις κατα-
πιεσμένες μειονότητες. Εδώ και πολλά
χρόνια συμμετέχει σε διαδηλώσεις, σε εκ-
δηλώσεις αλληλεγγύης (κυρίως μουσικές)
προς τα θύματα των κάθε λογής διακρίσε-
ων. Αν ο Θ.Π. νομίζει στα σοβαρά ότι όλα
αυτά είναι προπέτασμα καπνού και γίνον-
ται εκ του πονηρού, τότε ας συμβουλευεί
ευθέως τον Γκούλιτ και κάθε άλλο μισητή
του... να το βουλιάσουν και να περιορι-
στούν στα αυστηρώς ποδοσφαιρικά κα-
θήκοντά τους.

7. Ο Θ.Π. δε γνωρίζει το αντικείμενό
του. Όταν τολμά να γράφει ότι πριν από
τον Γκούλιτ κάτι ανάλογο είχε κάνει
και... ο Μαραντόνα, «που πρόσφατα χά-
ρισε τη φανέλα του... στον Φιντέλ Κά-
στρο», απλώς διαστρέφει τα γεγονότα.
Τον πληροφορούμε ότι πριν ανακαλύψει
τον Κάστρο (όπως εξάλλου έχει ανακα-
λύψει) δεκάδες διασημότητες και αρχη-

γούς κρατών), ο Μαραντόνα ήταν ένθερμος διαφημιστής και συνειδητός κράχτης των στρατιωτικών δυνάμεων του λαού της Αργεντινής. Κατόπιν, βέβαια, μετατράπηκε σε φανατικό μοναρχικό και θαυμαστή του Χουάν Κάρλος. Ήταν η εποχή που έπαιζε μπάλα στην Μπαρτσελόνα...

8. Όμως, λαγνές και διαστρεβλωμένες είναι και οι υπόλοιπες αναφορές του Θ.Π. στην προϊστορία της υπόθεσης Γκούλιτ. Δε γνωρίζω (ή μήπως δε θέλει να αναφέρει) άλλα παραδείγματα διάσημων ποδοσφαιριστών που παρόμοιους τις συμβουλές του και χρησιμοποίησαν το όνομά τους για να προωθήσουν τις ριζοσαστικές πολιτικές τους θέσεις; Ξεχνάει μήπως το μεγαλύτερο τερματοφύλακα της Ευρώπης στη δεκαετία του 1970, το Βάσκο (προσοχή, όχι Ισπανό) Ιρίμπιρ, που εγκατέλειψε την Εθνική Ισπανίας όταν ο Φράνκο στραγγάλιζε με «γκαραότα» τον αναρχικό Πουτς Άντιτς; Την ίδια Ιρίμπιρ που ήταν πρόεδρος της (μαζικότατης) επιτροπής για την απελευθέρωση των Ισπανών πολιτικών κρατουμένων; Τον Ιρίμπιρ που είναι και σήμερα βουλευτής της αυτονομιστικής βασκικής οργάνωσης 'Ερι Μπατασούνα; Ξεχνάει επίσης το Βραζιλιάνο Σώκρατες, που στην περίοδο της δικτατορίας μιλούσε σε ένα εκατομμύριο διαδηλωτές στο Ρίο υπέρ της ανατροπής της χούντας; Τον Σώκρατες, που ήταν συνοδοιπόρος (ή μήπως μέλος); του Κόμματος της Εργασίας (ΡΤ) της Άκρας Αριστεράς; Μήπως κι αυτοί «μπλόφαραν» ή έπαιζαν το παιχνίδι των «κυρίαρχων τάξεων»;

9. Το συμπέρασμά μας είναι — δυστυχώς — θλιβερό: στο όνομα ποιων αρχών και ποιων αγωνιστικών επιδιώξεων ο Θ.Π. επικρίνει τον Γκούλιτ και τους ελάχιστους που πρόβαλαν την πολιτική του στάση, ενώ αμέσως μετά δημοσιεύει σχόλια που αντιμετωπίζουν τολάχιστον με συμπάθεια τον κ. Αλέφαντο, που συνηθίζει να κάνει φασιστοειδή πλύση εγκεφάλου των κών ποδοσφαιριστών του; Όμως, το ζήτημα είναι πολύ πιο σοβαρό απ' ό,τι νομίζει ο Θ.Π. Άπτεται της ίδιας της σοβαρότητας μιας κάποιας επιχειρηματολογίας που αγνοεί επιδεικτικά τα γεγονότα όταν διαψεύδουν τα προκαθορισμένα ιδεολογικά σχήματα που θέλει να προβάλλει. Ακόμα χειρότερα: άπτεται μιας κάποιας επικόλαίας (κατ' ευφημισμόν) τάσης που ισοπεδώνει τα πάντα χωρίς να τραβάει ζόρι για τίποτα. Που συνομπάει αυτό που θεωρεί «ξεπερασμένες αρχές και αξίες» στο όνομα μιας πολύ επικίνδυνης συμπάθειας προς παν το πληθυσιακό, περιθωριακό και ενστικτώδες.

10. Τελειώνοντας αυτή την απάντηση, δεν έχω τίποτα άλλο να αναφωνήσω παρά το «κύποτο» και άκρος εξυπηρετικό για τις «κυρίαρχες τάξεις». Αχ, ας είχαμε άλλους δέκα Γκούλιτ!

Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

Σημείωση: στη σελίδα 67 του ίδιου τεύχους, ο Χ. Μόσιαλος εκθειάζει το φαινόμενο συγκροτημάτων της ποπ που φορούν μπλουζάκια με το σύνθημα «Λευτεριά στον Ν. Μαντέλα! Προσφώνω, οι «κυρίαρχες τάξεις» διάβρωσαν κι αυτόν το χώρο...

Ακολουθεί η απάντηση του Θ. Πλατή:

Ας ακολουθήσουμε τη σκέψη του επιστολογράφου μας εξετάζοντας ένα ένα τα σημεία που θίγει, μήπως και ξεκαθαρίσουμε πού υπάρχει παρεξήγηση και πού σύγχυση.

1. Για τη φύση της CGIL θ' ακολουθήσουμε τη μέθοδο της υπεκφυγής, γιατί ο

διάλογος επί παντός επιστητού δε μας αφορά. Μας αφορά όμως ότι στηρίζονται οι όποιες απόψεις πάνω σε μια έγκυρη, δηλαδή, πληροφόρηση. Υποστηρίζεται δηλαδή ότι το περιοδικό της CGIL, ούτε λίγο ούτε πολύ, έσπασε μια συνωμοσία σωπής γύρω από τα πολιτικά πιστεύω του Γκούλιτ. Ενδεικτικά μόνο αναφέρουμε: Η Γκαζέτα ντέλο σπορ, κλείνοντας τη συνέντευξη, αμέσως μετά τη βράβευσή, σχολιάζει: «Τι μπορείς να πεις σε κάποιον, που αυτές τις μέρες του θριάμβου του αφιερώνει τέτοιες σκέψεις; Θαρραλέος, Μεγάλος!» Το δε Γκουερίν Σπορτίβο στο πρώτο τεύχος της χρονιάς αφιερώνει 7 σελίδες στο Μολούκο άσσο, χωρίς καθόλου να κρύβει τα πιστεύω του. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι στα τέσσερα τεύχη του Γενάρη φωτογραφία του Γκούλιτ με το μπλουζάκι «STOP APARTHEID» κοσμεί το περιοδικό τρεις φορές. Απ' όσο μάλιστα ξέρουμε, και τα δύο αθλητικά έντυπα έχουν ξεφύγει από τον έλεγχο των γραφειοκρατών και μάλλον εντάσσονται σ' έναν κλάδο της βιομηχανίας του θεάματος και της σύγχρονης παραγωγής ποδοσφαιρικών ειδώλων.

2. Το ότι η συμβολική χειρονομία του Γκούλιτ έχει συγκεκριμένο πολιτικό περιεχόμενο, που μας είναι αρεστό, μάλλον θα έπρεπε να θεωρείται δεδομένο.

Αυτό όμως που επικαθορίζει τον κάθε Γκούλιτ δεν είναι τα πολιτικά του πιστεύω και οι δηλώσεις αλληλεγγύης. Είναι η εικόνα και η λειτουργία του σαν αθλητικού σταρ, καθόλου ουδέτερη, όπως όλοι γνωρίζουμε. Οι πολιτικές του πεποιθήσεις, όσο ενοχλητικές κι αν είναι, μόνο συμπληρωματικές αποδεικνύονται για την ολοκλήρωση αυτής της εικόνας. Το ποδόσφαιρο δεν έχει τίποτα να φοβηθεί από τις πολιτικές απόψεις των ηρώων του. Αν λοιπόν αναζητούμε αντιστάσεις και αμφισβητήσεις του πολιτικού και ιδεολογικού ρόλου του αθλητισμού, θα τις βρούμε μέσα σ' αυτόν, θ' αφορούν αυτόν, θ' αμφισβητούν αυτόν και την εικόνα του: Θα τις ανακαλύψουμε στους αθλητές που αρνούνται τα ρεκόρ των ντόπικ, των αναβολικών και της σύγχρονης αθλητιατρικής. Θα τις βρούμε στους φιλόδημους που δεν καταπίνουν το ιδεολόγημα του «fair play». Θα τις βρούμε σε χώρες που, αρνούμενες το παραμύθιο του Ολυμπίσμου, δε συμμετέχουν στη Σεούλ. Θα τις διακρίνουμε στους μαύρους πάνθηρες του Μεξικού που καταστρέφοντας το πανηγύρι, χάλασαν και το δικό τους αθλητικό μέλλον δημιουργώντας μια εικόνα που δεν καταναλώνεται.

Εξάλλου, όταν ο Μερλυσκόντι τον αγόραζε I τις και οι αθλητικοί συντάκτες τον βράβευαν γνωρίζοντας βέβαια το αντιρατσιστικό του παρελθόν και μέλλον, δεν έπεσαν σε κανέναν παραλογισμό. Απλούστατα ξέρουν ότι οι όποιες ιδιορρυθμίες αφομοιώνονται και ενσωματώνονται πολύ εύκολα όταν αυτές δεν είναι «αθλητικές».

3. Μας δίνεται η εντύπωση ότι ο επιστολογράφος μας αναφέρεται στην εποχή του Κώστα Σισμάνη που ζητούσε την αποκοπή του Μπάγερτς από την Ελλάδα επειδή ο τελευταίος δήλωνε πτοικός και παπανδρείκος. Το άβουλο, παθητικό ρομπότ, ο αθλητής που ασχολείται μόνο με το ποδόσφαιρο και αδιαφορεί για την τέχνη, τη φιλανθρωπία και την πολιτική, δεν έχει καμιά σχέση με το μοντέλο του σύγχρονου αθλητικού σταρ. Δεν έχουμε παρά να αναγνωρίσουμε το μηχανισμό παραγωγής ειδώλων — όχι μόνον σαν αντικειμένων προβολής και λατρείας — αλλά πολύ περισσότερο σαν εικόνας για κατανάλωση. Ο αθλητής προσωπικότητα μάγος της πιρούετας στο γήπεδο και έξω απ' αυτό. Ο χώρος της ελευθερίας, όπως το ποδόσφαιρο, αναδεικνύει το υποκείμενο «διαφορετικότητα». Η φαντασία, η πρωτοβουλία, η διαφορετικότητα, στοιχι-

μένα και προσανατολισμένα από την αδυσώπητη παθολογία της παραγωγής εικόνων για κατανάλωση, δίνουν το στίγμα και όχι μόνο στα αθλητικά γήπεδα.

Στοιχεία για ν' αποδραχτούν όλα αυτά; Αν δε μας φτάνει ο Πλατίνι με τη συμπάθεια του στον Σιράκ, τη μάχη του για τα ναρκωτικά, την επίκεντρή του στα Μολούσοι(!), ο Μαραντόνα με τη θρησκεία, τα παιδιά της Αιθιοπίας, τον Κάστρο και τη συμμετοχή του στο διεθνές φιλερηνικό κίνημα, ας κοιτάξουμε δίπλα μας, τους πρωταθλητές του Ευρωπαϊσμού, που για να ολοκληρωθεί η εικόνα τους έπρεπε να τους πλαισιώσουν το Βήμα και με τις πολιτικές τους απόψεις, αδιάφορο αν ήταν πραγματικές ή φανταστικές, αρεστές ή όχι.

Ο αμόρφωτος γκολτζίς, που δήλωνε κάποτε «με κυνήγαγε ο υποφαινόμενος», μπορεί σ' εμάς να είναι το ίδιο συμπαθής, αλλά δεν προσφέρεται πια για κατανάλωση.

4. Όλοι οι ποδοσφαιρόφιλοι στον τόπο μας έχουν πληροφορηθεί τη συμβολική αφιέρωση του Γκούλιτ και σίγουρα όχι από κανάλια αντιπληροφόρησης.

5. Μόλις τώρα αντιλαμβανόμαστε ότι το σύνθημα «στη ζούγκλα, στη ζούγκλα ο μαύρος ο Ιλουίνγκα», που φωνάζουν κάποια τσογλάνια, αφορούν τις πολιτικές πεποιθήσεις του ποδοσφαιριστή του Εθνικού. Αφελώς μάλιστα πιστεύαμε και πιστεύουμε ότι εάν ο Γκούλιτ έπαιζε στην Άσκολι, σίσσωμες οι θύρες των φασιστών θα τον αποθέωναν. Όλα αυτά τα παθαίνουμε επειδή θεωρούμε ότι ο ρατσισμός είναι έμφυτος στο ποδόσφαιρο και δεν οφείλεται στο πολιτικό προφίλ του υβριζόμενου.

6. Σε κανένα σημείο δεν υπαινιχθήκαμε ότι ο Γκούλιτ μπλοφάρει ή καταφεύγει σε διαφημιστικά κόλπα, που εξάλλου δεν έχει καμιά ανάγκη ο ίδιος. Εάν κάποιον χαρακτηρίσουμε (Ρομπέν των Δασών, συμπάσχει τους κατατρεγμένους κλπ.) φάνηκαν ειρωνικοί, λόγω του ενός δις και των 120.000.000 το μήνα, το φταίξιμο δεν είναι δικό μας. Είναι μέχρι κεραίας δανεισμένο από το ρεπορτάζ της τηλεόρασης στην εκπομπή Σελίδες του Σαββάτου και ο επιστολογράφος μας θα έπρεπε να το γνωρίζει. Ειδικά αυτός.

7.....

8.....

9.....

10. Όσο και να θέλουμε άλλους δέκα Γκούλιτ, κανείς δε μας ακούει. Το επόμενο αθλητικό είδωλο θα φοράει άλλο κοστούμι, έστω κι αν το φτιάξει η ίδια βιομηχανία.

Θεόφιλος ΠΛΑΤΗΣ

RUMBLE FISH

Προς τη σύνταξη του «Σχολιαστή»

Στο τελευταίο τεύχος του «Σχολιαστή» κατορθώσατε, με τη βοήθεια ή μάλλον με τις υπαγορευσεις του κ. Ταχτή, κάτι ανεπανάληπτο στα χρονικά της δημοσιογραφίας, ικανό να σας εξασφαλίσει θέση στο «Βιβλίο των ρεκόρ» του Γκίνες: δημοσιεύσατε επιστολή του κ. Ταχτή αφού προηγουμένως δεσμευθήκατε να μην υπάρξει απάντηση! Γιατί, ούτε λίγο ούτε πολύ, αυτός ήταν ο όρος που έθεσε ο ανωτέρω «υπεύθυνος πνευματικός ανήρ» για να σας «επιτρέψει» να δημοσιεύσετε το γράμμα που ο ίδιος έσπευσε να φέρει στο περιοδικό.

Παρά τις ενδείξεις που υπήρχαν για το αντίθετο, πίστευα ότι δεν θ' αποδεχόσταν ένα τέτοιο ιταμό και θρασυδαίο όρο, αφού άλλωστε ήταν και δική σας εκτί-

μηση ότι ο κ. Ταχτής προσπαθεί με τις επεμβάσεις του να μεταθέσει έντεχνα και σκόπιμα την προσοχή από ένα πραγματικό κοινωνικό πρόβλημα σ' ένα πραγματικό κουτσομπολιό επιπέδου πλασταριού. Πίστευα ότι, αφού δεν είχατε την τόλμη να πετάξετε με τις κλοτσιές τον κ. Ταχτή απ' τα γραφεία του περιοδικού όταν πρόβαλε αυτή την προσβλητική για σας τους ίδιους αξίωση, θα τηρούσατε τουλάχιστο πολιτική «ίσων αποστάσεων» και, με δεδομένο ότι δεν θέλατε απάντηση, δεν θα δημοσιεύσατε ούτε την επιστολή του. Αλλά το τελευταίο τεύχος του «Σχολιαστή», που κυκλοφόρησε χτες, με διαψεύσε παταγωδώς. Ο κ. Ταχτής λοιδορεί και λασπολογεί εκ του ασφαλούς, βέβαιος ότι δεν θα υπάρξει αντίδραση.

Το υπέρθετο αυτό με υποχρεώνει να δώσω σε καινούργιο φως μερικά φαινόμενα που με ξένησαν εδώ και αρκετό καιρό, να επανεξετάσω τέτοιες απορίες μου, όπως π.χ. πώς συμβιβάζεται ο, επεικώς, παλαίωμαρολογικός μαρξισμός σας (που τον θεωρούσα τουλάχιστον ειλικρινή, άσχετο αν επιφυλάσσετε και σε μένα την αμφιβολία χαρά να γευτώ τη γλύκα του «αντιαιρετικού» του λόγου) με ορισμένες άλλες, άκρας «ρεαλιστικές» επιλογές σας και στάσεις ζωής, αποτυπωμένες και στην καινούργια μορφή του περιοδικού. Πιστεύοντας όμως ότι είστε καλοπροαίρετοι και ότι οι άνθρωποι (ιδιαίτερα οι νέοι) έχουν το δικαίωμα να σφάλλουν, δεν θέλησα να διακόψω τη συνεργασία μου μαζί σας.

Ωστόσο, ο χαρισμός του θέματος Ταχτή δεν κλονίζει απλώς την εμπιστοσύνη μου στην καλοπιστία σας, αλλά την τινάζει κυριολεκτικά στον αέρα και δεν μου αφήνει καν περιθώρια να σκεφτώ ότι ίσως επρόκειτο για «ολίθηθιμα». Φοβάμαι πως προσπαθείτε να μακαρίσετε να ισορροπήσετε πάνω σε σκαμνί αιμαμένο με βούτυρο και πως έχετε συμβιβαστεί με πράγματα που καταγγέλλατε άλλοτε.

Επειδή εγώ δεν έχω ισορροπιστικές ικανότητες κι επειδή το μόνο που μπορώ να κάνω, στις σημερινές συνθήκες, είναι να προστατέψω την αξιοπρέπεια μου και την εντιμότητά μου απέναντι στους αναγνώστες μου, δηλώνω ότι αποχωρώ από τον «Σχολιαστή» και ζητώ να διαγράψετε το όνομά μου από τον κατάλογο των συνεργατών σας.

Δημοσθένης ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ

Και η απάντηση:

Επιστρέφω εκ της ορεινής Παρνασσίδος ο μέχρι χθες συνεργάτης μας απώλεσε ό,τι πολιτικότερο διέθετε: το χιούμορ και την ψυχραιμία του.

Αντί να απαντήσει με όποιο τρόπο θεωρούσε καλύτερο στην επιστολή του κ. Ταχτή πρότιμος να εμφανιστεί θύμα δικής μας «δέσμευσης». Όμως είναι ο ίδιος που όταν διάβασε το κείμενο του Κ.Τ. έκρινε ότι «δεν είναι άξιο απάντησης». Αν στη συνέχεια άλλαξε άποψη δεν μπορεί να το χρεώνει στο περιοδικό. Απτό δείγμα για τον τρόπο λειτουργίας μας είναι το αμέσως προηγούμενο τεύχος, όπου την πρώτη επιστολή του Κ.Τ. συνόδευσαν ταυτόχρονη απάντηση της Μελίντας και του Δ.Κ. Τι άραγε θα μας έκανε να αλλάξουμε μέσα σε δεκαπέντε μέρες;

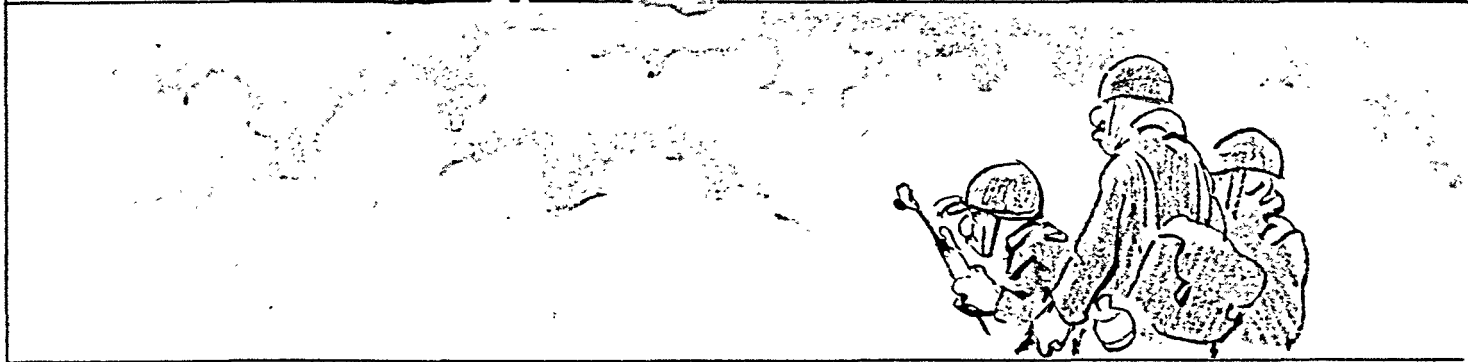
Δυστυχώς αυτός που φαίνεται ότι άλλαξε είναι ο μέχρι χθες συνεργάτης μας. Ανακαλύπτει φαινικά τον «επικαιρικό» παλαίωμαρολογικό μαρξισμό μας, τις «ρεαλιστικές επιλογές και στάσεις ζωής» μας, το «συμβιβασμό» μας. Κατανοούμε την ανάγκη του Δ.Κ. να τεκμηριώσει πειστικά και «συνοδικά» την αποχώρησή του. Όμως μήπως κάπως αργά και εκ των υστέρων αποφάσισε να «προστατέψει» την αξιοπρέπεια και την εντιμότητά του; Για μας, η αποχώρησή του παραμένει — και μετά την επιστολή — μυστήριο.

Σ.

Γιάννη Χατζάκου

ΤΣΟΝΤΕΣ

PLATOON

Γ. ΜΑΡΚΟΣ

Η «άληλη» Ιταλία

Το κείμενο αυτό γράφτηκε από τον Μ.Φ. στον Κορυδαλλό λίγες μέρες πριν την αποφυλάκισή του. Η σύνταξη του Σχολιαστή θεωρεί ότι συνέβαλε όλη αυτή την περίοδο ώστε να ανατραπεί η εικόνα που είχε δημιουργήσει αρχικά ο Τύπος και να αναγνωριστεί η πολιτική ιδιότητα του Μ.Φ. Με την αποφυλάκιση δικαιώνεται και ο αγώνας όσων — λίγων στην αρχή, περισσότερων στη συνέχεια — επέμειναν στην υπεράσπιση του Ιταλού φυγάδα.

Σήμερα στην Ιταλία βρίσκονται στο κέντρο μιας πολύ μεγάλης συζήτησης τα 20 τελευταία δραματικά χρόνια ταξικής σύγκρουσης. Μια περίοδος πλούσια σε θεωρητικές αναλύσεις, αλλά πάνω απ' όλα καίρια για την πορεία της ιταλικής κοινωνίας. Το κύριο ζήτημα που τίθεται είναι το εξής: έχουν ή δεν έχουν τελειώσει τα «χρόνια της φωτιάς»; Κι αν ναι, οι πολιτικοί κρατούμενοι μπορούν να απελευθερωθούν;

Αν η απάντηση στην πρώτη ερώτηση αφορά το σύνολο της ιταλικής κοινωνίας, και ιδιαίτερα εκείνο το κομμάτι της (που οι κοινωνιολόγοι εκτιμούν σήμερα γύρω στο 1 εκατομμύριο) όλων όσων είχαν εμπλακεί άμεσα ή έμμεσα στην ένοπλη πάλη, η απάντηση στη δεύτερη ερώτηση θα καθορίσει το μέλλον οχτακοσίων περίπου πολιτικών κρατουμένων, εκατοντάδων άλλων που βρίσκονται παράνομοι στο εξωτερικό και χιλιάδων άλλων που βρίσκονται υπόδικοι σε αναμονή της δικής τους. Το σημαντικότερο στοιχείο σ' αυτή την υπόθεση είναι ότι για πρώτη φορά είναι ανοιχτοί για διάλογο όλοι όσοι έπαιξαν κάποιο ρόλο σ' αυτή την υπόθεση. Ήδη στο παρελθόν υπήρξαν ολόκληρες οργανώσεις, όπως η PRIMA LINEA, που κάποια στιγμή αποκήρυξαν δημόσια την ένοπλη μορφή αγώνα στην ταξική σύγκρουση. Ωστόσο μόνο σήμερα εκδηλώνεται η διάθεση να συμμετάσχουν στη συζήτηση τόσο οι περισσότεροι κρατούμενοι όλων των οργανώσεων, όσο και τα πολιτικά κόμματα και η δικαιοσύνη που ήταν μέχρι σήμερα η αντίπαλη πλευρά στη σύγκρουση.

Τα μέλη ή τα τέως μέλη των μαχητικών οργανώσεων αναγνωρίζονται σήμερα ατομικά ή συλλογικά σε τέσσερις κύριες κατηγορίες: στους «ανανήψαντες» ή «μετανοημένους», στους «διαφορο-

ποιημένους», στους «ανένδοτους» και τέλος σ' αυτούς που αναγνωρίζονται σε μια «τέταρτη θέση». Πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι οι όροι της «διαφοροποίησης» και της «τέταρτης θέσης» είναι όροι που έχουν εισάγει τα ίδια τα μέλη των οργανώσεων, ενώ αντίθετα οι όροι «ανανήψαντες» και «ανένδοτοι» είναι όροι που χρησιμοποιούνται από την αντίπαλη πλευρά.

Οι «ανανήψαντες» — «μετανοημένοι», αν και θλιβερά διάσημοι, αφού με τη συνεργασία τους έστειλαν χιλιάδες συντρόφους τους στις φυλακές και στα δικαστήρια είναι σήμερα εντελώς απόντες από τη συζήτηση. Πρόκειται για έναν πραγματικά μικρό αριθμό ανθρώπων που ουσιαστικά κυκλοφορούν σήμερα ελεύθεροι χάρη σ' ένα νόμο ο οποίος παραβίασε κάθε έννοια δικαίου. Ένα νόμο που στην ουσία χαρακτήρισε μη τιμωρητέα όλα τα αδικήματα (στις περισσότερες περιπτώσεις ένας ή και περισσότεροι φόντοι) με αντάλλαγμα τη συνεργασία των κατηγορουμένων σε κάθε είδος πλεκτάνης της αστυνομίας, τη μαρτυρική τους κατάθεση στα δικαστήρια και, πάνω απ' όλα, την πλήρη και σαφή αναγνώριση και αποδοχή του κράτους. Ακριβώς αυτή η οπορτουνιστική αποδοχή του κράτους είναι που τους έχει ρίξει σήμερα στα μάτια του κινήματος αλλά ακόμη και σ' αυτό το κράτος και τις πολιτικές δυνάμεις που τροφοδότησαν, προκάλεσαν και τέλος εκμεταλλεύτηκαν την απόφαση της προδοσίας τους.

Οι «διαφοροποιημένοι», από την άλλη πλευρά, αντιπροσωπεύουν στην ουσία την πλειοψηφία των σημερινών πολιτικών κρατουμένων, καθώς επίσης και όλων όσων ζουν παράνομα στο εξωτερικό, όπως ο Νέγκρι και ο Πιπέρνο από τους πιο γνωστούς για να αναφέρω δύο. Ο Πιπέρνο μάλιστα επέστρεψε πρόσφατα στην Ιταλία από τον Καναδά για να υπερασπίσει μέσα από τη φυλακή τη θέση του σ' αυτό το διάλογο. Αν τώρα οι «διαφοροποιημένοι» συμφωνούν στη διακοπή της ένοπλης πάλης, στα πλαίσια μιας απόφασης με πολιτικό χαρακτήρα, διακρίνονται μεταξύ τους ως προς το πολιτικό σκεπτικό αυτής της απόφασης. Κάποιοι στέκονται κριτικά ως προς το σύνολο της πολιτικής τους εμπειρίας, άλλοι (και είναι οι περισσότεροι) θεωρούν πως η φάση της σύγκρουσης έχει κλείσει και πως η επεξεργασία μιας πολιτικής γραμμής για το μέλλον περνά από την απελευθέρωση των κρατουμένων μελών των ένοπλων οργανώσεων και από μία ανοιχτή και μαζική διαδικασία όπου θα γίνουν αντικείμενο συζήτησης η πολιτική πράξη του προοδευτικού και του επαναστατικού κινήματος τα τελευταία είκοσι χρόνια και οι οργανωτικές του μορφές, νόμιμες και παράνομες.

Η πολιτική διαφοροποίηση από την ένοπλη πάλη, μετά από χρόνια επεξεργασίας από τους κρατούμενους στις φυλακές, μορφοποιήθηκε σε νόμο του κράτους, στον οποίο και καθορίζονται οι διαδικασίες, οι χρόνοι, η έκπτωση των

ποιών για όποιον δηλώσει πως δεν βρίσκεται εμπλεγμένος σε παράνομη δράση και είναι διαθέσιμος να αποδεχθεί τις κατηγορίες που τον βαρύνουν. Ο νόμος για τη διαφοροποίηση συνδυάστηκε με τις ευεργετικές διατάξεις του νέου σωφρονιστικού κώδικα, με αποτέλεσμα την απελευθέρωση ενός μεγάλου αριθμού κρατουμένων. Τόσο, όμως, από τα πολιτικά κόμματα όσο και από τις κρατικές δομές έγινε μια μεγάλη, συντονισμένη προσπάθεια να δοθεί η σημασία και το κύρος μιας καθαρά διοικητικής πράξης, χωρίς να γίνεται η ελάχιστη μνεία στα ιστορικά και πολιτικά στοιχεία που οδηγούν σήμερα το κράτος σ' αυτές τις απελευθερώσεις. Πρόκειται για μια κίνηση που γίνεται χωρίς να εξετάζονται οι πολιτικές ευθύνες τόσο των μαχητικών οργανώσεων, όσο και αυτές των πολιτικών κομμάτων και του ίδιου του κράτους που αναζητήσαν και συχνά εξανάγκασαν τις μαχητικές οργανώσεις στο επίπεδο της ένοπλης και ολοκληρωτικής σύγκρουσης. Ένα επίπεδο που, όπως αποδείχθηκε στο τέλος, ήταν μεν δυσβάσταχτο για τις ίδιες τις οργανώσεις, αλλά πάνω απ' όλα δραματικό για το σύνολο της ιταλικής κοινωνίας.

Αρχικά κάποιος αριθμός κρατουμένων, και ειδικότερα εκείνοι που ήταν μέλη των Ερυθρών Ταξιαρχιών, είχε αντιτεθεί στην οποιαδήποτε μορφή ανακωχής, συνεχίζοντας έτσι τη θεωρητικοποίηση της ένοπλης πάλης σαν κύριο μέσο στην ταξική σύγκρουση. Από αυτή τη θέση λοιπόν πηγάζει και ο όρος «ανένδοτος». Η έντονη αντιπαράθεση αυτών των διαφορετικών θέσεων προκάλεσε μια σειρά από θλιβερά επεισόδια μέσα στις φυλακές, με νεκρούς και τραυματίες.

Ο πολιτικός, όμως, ρεαλισμός οδήγησε τη μεγάλη πλειοψηφία

των «ανένδοτων» να προσχωρήσουν στη λεγόμενη «τέταρτη θέση», η οποία δημοσιοποιήθηκε σε μια ανοιχτή επιστολή το 1987 με συντάκτες τους Κούρτσιο και Μορέτι, ιδρυτές των Ερυθρών Ταξιαρχιών. Στο γράμμα αυτό διατυπώθηκε η διαπίστωση ότι η ένοπλη φάση του ταξικού αγώνα έχει κλείσει και πως από την πλευρά τους υπάρχει η διάθεση να συμμετάσχουν σε μια διαδικασία διαλόγου που θα κατέληγε στην ολοκλήρωση της περιόδου του λεγόμενου «εθνικού συναγερμού» με τους παρελκόμενους ειδικούς νόμους ενός διαλόγου που θα επέτρεπε μια νέα αρχή στην πολιτική πράξη που να μην περιορίζεται στην κριτική ή στην εξύμνηση της μαχητικής δραστηριότητας. Πόσο μάλλον που αυτή η δραστηριότητα έφτασε στο απόγειό της πριν δέκα χρόνια, και αποδείχθηκε ανίκανη να αντισταθεί στην κρατική καταστολή αλλά και να παρέμβει πολιτικά στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που έχουν προκληθεί στην ιταλική κοινωνία τα τελευταία 20 χρόνια, αλλαγές που έχουν προκληθεί συχνά από την ίδια τη δραστηριότητα των μαχητικών οργανώσεων, οι οποίες όμως, μπλοκαρισμένες στον αδιέξοδο φαύλο κύκλο επαναστατική δράση — κρατική καταστολή, δεν είχαν τη δυνατότητα της παρέμβασης στις παραπάνω διεργασίες.

Ουσιαστικά στην πράξη όλα τα πολιτικά κόμματα, η δικαιοσύνη, μεγάλα τμήματα της κοινής γνώμης έχουν συναινέσει στο τέλος της περιόδου «εθνικού συναγερμού». Το γεγονός αυτό δίνει μια ιδέα της επίδρασης που είχαν στην ιταλική κοινωνία τα «χρόνια της φωτιάς» και συγχρόνως φανερώνει τις αντιφάσεις και τις πληγές που θα έρθουν από τη συνεχιζόμενη κρίση κράτησης εκατοντάδων πολιτικών κρατουμένων.

Μολονότι η ίδια η αρχή της απελευθέρωσης των πολιτικών κρατουμένων έχει γίνει αποδεκτή, μένει ακόμη κενό το πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η πράξη αυτή θα υλοποιηθεί.

Από τη μία πλευρά υπάρχει το κράτος που χρόνια τώρα πολεμούσε ενάντια στην οποιαδήποτε πολιτική νομιμοποίηση και βλέπει την απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων σαν πράξη διοικητικού χαρακτήρα. Και από την άλλη βρίσκονται τα μέλη των μαχητικών οργανώσεων που κατηγορούνται για «ένοπλη στάση», «πρόκληση εμφυλίου πολέμου», «ανατροπή της κοινωνικής και οικονομικής τάξης» μαζί με τις με-

μονωμένες κατηγορίες που απορρέουν από τις προηγούμενες, θέλουν να δουν την απελευθέρωση τους, σαν την κατάληξη μιας ιστορικής περιόδου και όχι σαν απλή παράδοση και παραδοχή κάποιων σφαλμάτων που η πολιτεία πρέπει να συγχωρήσει. Στην περίπτωση αυτή το σύνθημα είναι: «ο πόλεμος τελειώνει όταν οι στρατιώτες γυρίζουν σπίτι τους».

Η απελευθέρωση θα έρθει μέσα από το συμβιβασμό όλων των παραπάνω θέσεων και τα πολιτικά χαρακτηριστικά αυτής της απόφασης θα εκφράζουν προφανώς το συσχετισμό των δυνάμεων.

Μόνο όταν οι μαχητές των επαναστατικών οργανώσεων απελευθερωθούν, μόνο τότε θα είναι δυνατή η εκτίμηση της εμπειρίας των τελευταίων 20 χρόνων, μαζί με ό,τι θετικό και αρνητικό είχαν σαν αποτέλεσμα για την ιταλική κοινωνία την ίδια περίοδο: την ενίσχυση του κράτους, το βιομηχανικό εκσυγχρονισμό, τις «παλιές» και νέες τεχνολογίες, την ανακάλυψη του προβλήματος των φυλακών και τις σχέσεις των δύο φύλων.

Αν ο «πόθος για την επανάσταση» παραμένει και έχει εμπλουτιστεί με την εμπειρία των τελευταίων 20 χρόνων πολιτικής ανάλυσης και θεωρίας, πολιτικής πρακτικής, ανθρώπινων σχέσεων, πολιτιστικών εκφράσεων, αναζήτησης μιας άλλης «ποιότητας ζωής» και μιας άλλης σχέσης με τη φύση, είναι το όνειρο της εξέγερσης που πορεύεται αμετάκλητα προς τη δύση του.

Η ανάπτυξη και η εξέλιξη της ιταλικής κοινωνίας πληρώθηκε με 400 νεκρούς και κάπου 1000 τραυματίες. Δεν είναι απλώς μια πράξη καταστολής αλλά σκέτος σκοταδισμός να ζητείται από τους σημερινούς κρατούμενους να αναγνωρίσουν τα λάθη τους και να τιμήσουν μόνο τους νεκρούς της άλλης πλευράς όταν βρίσκονται ακόμη στη φυλακή και τους απαγορεύεται η πολιτική συνεισφορά στις κοινωνικές διεργασίες και ας είναι αναπόσπαστο κομμάτι τους. Και μάλιστα όταν είναι αυτός ο σκοταδισμός που οδήγησε πριν 20 χρόνια την ιταλική κοινωνία στη μετωπική σύγκρουση.

Αν όμως οι παλιοί μαχητές βρεθούν να υπογράφουν τις ίδιες προκηρύξεις αλλάζοντας μόνο τ' αρχικά των οργανώσεων τότε είναι σίγουρο πως ο κόσμος θα τους ξεχάσει είτε βρίσκονται μέσα είτε βρίσκονται έξω από τις φυλακές.

Μαουρίτσιο ΦΟΛΙΝΙ

16 ΜΑΡΤΙΟΥ 1978

Η ΑΠΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΛΝΤΟ ΜΟΡΟ

Αυτό το κόμικς της απαγωγής του 'Αλντο Μόρο απ' τις Ερυθρές Ταξιαρχίες δημοσιεύτηκε στο πρώτο τεύχος του περιοδικού *Metropoli* (B. Madaudo Melville). Περιγράφει την ακαμψία του ιταλικού συστήματος και των Ερυθρών Ταξιαρχιών στις διαπραγματεύσεις για τη ζωή του Μόρο με αντάλλαγμα την απελευθέρωση ενός αριθμού φυλακισμένων μελών των Ε.Τ. Παρουσιάζει επίσης τις αποτυχημένες προσπάθειες του «κόμματος των διαπραγματεύσεων» να ξεμπλοκάρει την κατάσταση.

Ορισμένες λεπτομέρειες, όπως το κρησφύγετο όπου κρατούσαν τον Μόρο, θεωρήθηκαν «ενδείξεις» απ' το ιταλικό κράτος ότι υπάρχει μια σύνδεση μεταξύ των εκδοτών του *Metropoli* και τις Ε.Τ. Μετά απ' αυτό το γεγονός η αστυνομία κατάσχεσε το περιοδικό. Ο Φράνκο Πιπέρνο, ηγέτης της «Potere Operaio», εκδότης του *Metropoli*, επέστρεψε πριν λίγες μέρες στην Ιταλία μετά από 7χρονη εξορία. Ένα από τα «στοιχεία» που τον βαρύνουν ακόμα είναι το κόμικς που ακολουθεί...

ΜΑΡΤΙΟΣ 1977

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΛΟΚΧΙΝΤ.

«...ΣΕ ΌΛΟΥΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΟΥΝ
ΝΑ ΔΥΡΟΥΝ ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ
ΚΟΜΜΑ...»

...ΔΕ ΜΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ
ΔΙΚΗ, ΕΧΩ
ΜΕ ΝΑ ΠΟΥ
ΜΕ ΟΤΙ ΔΕΝ
ΘΑ ΤΟ
ΒΑΛΟΥΜΕ
ΚΑΤΩ.

ΔΕΝ
ΘΑ ΔΙΚΑ-
ΣΤΟΥΜΕ ΑΠΟ
ΚΑΝΕΝΑ!

8 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1978

Ο ΑΝΔΡΑΣ ΠΟΥ ΚΑΤΕΒΗΚΕ ΑΠΟ
ΤΟ ΤΡΕΝΟ ΕΧΕΙ ΠΟΛΛΑ ΟΝΟ-
ΜΑΤΑ. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ

ΕΙΝΑΙ Ο
«ΜΗΛΩΔΟΣ».

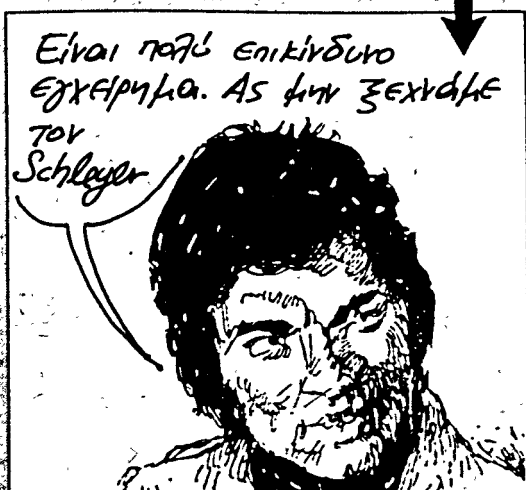
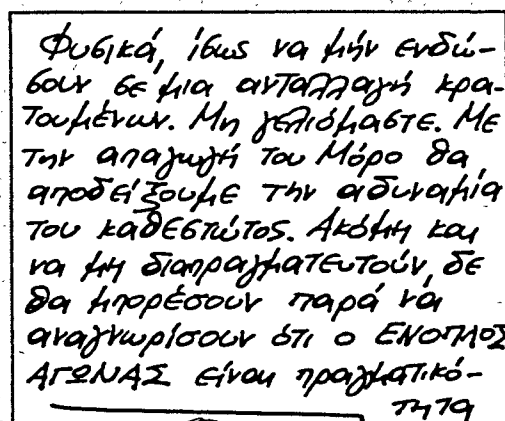
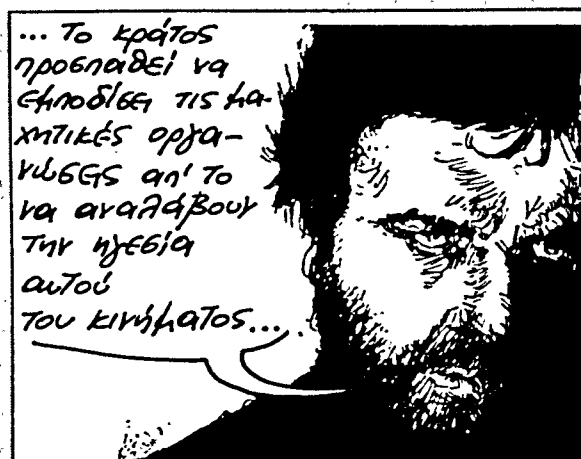
Η «ΑΝΝΑ» ΖΕΙ ΦΙΛΑ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕ-
ΝΗ ΖΩΗ. ΔΙΔΑΣΚΕΙ Σ' ΕΝΑ ΕΧΟΛΕΙΟ,
ΑΓΗΚΕΙ Σ' ΕΝΑ ΚΟΜΜΑ...

Έχω εύρε-
ση στο εχολείο. Μη
με περιμένεις...

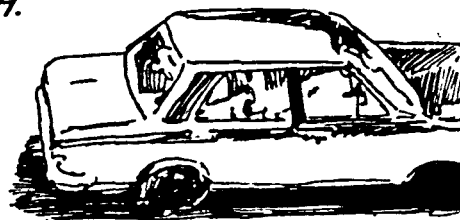
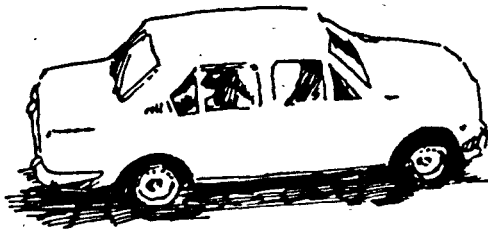

Ο «ΜΑΡΚΟ», ΕΝΑΣ ΧΗ-
ΛΙΚΟΣ, ΜΟΛΙΣ ΤΕΛΕΙΩΣΕ
ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥ. ΚΙ ΑΥ-
ΤΟΣ ΕΧΕΙ ΚΑΘΙΟ
ΡΑΝΤΕΒΟΥ.

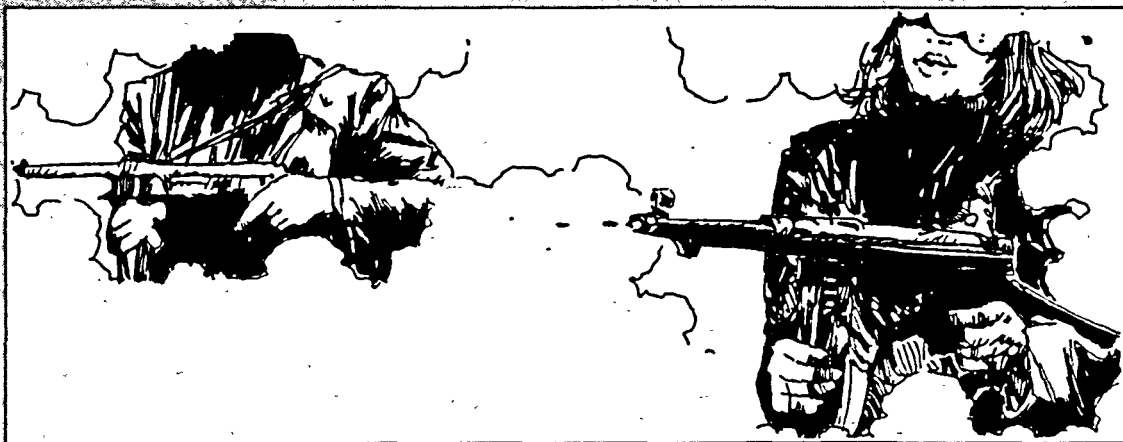
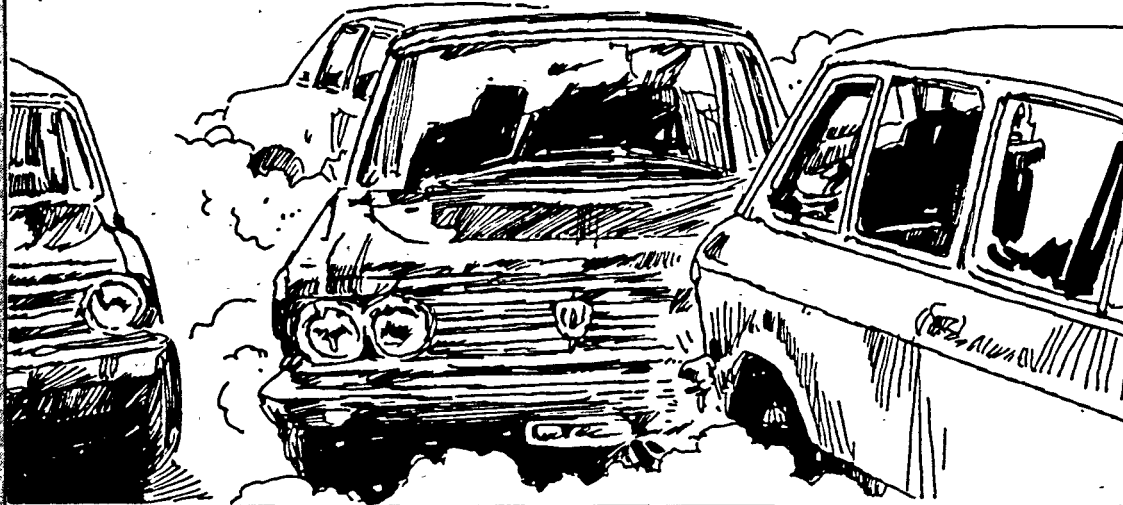

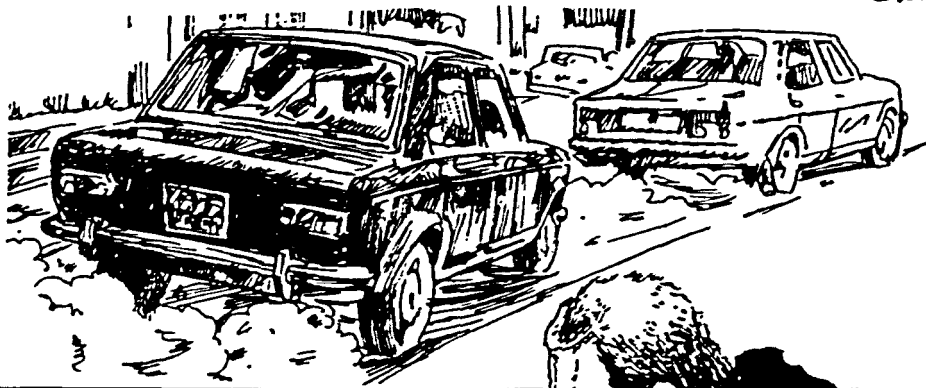
16 ΜΑΡΤΙΟΥ, 9.05 π.μ.: Ο Μόρο και η συνοδεία του κατεβαίνουν
τη Via Fani στη Ρώμη.

Ένα FIAT 128 φρενάρει απότομα μπρος απ' το αυτοκίνητο του
αρχηγού του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος.

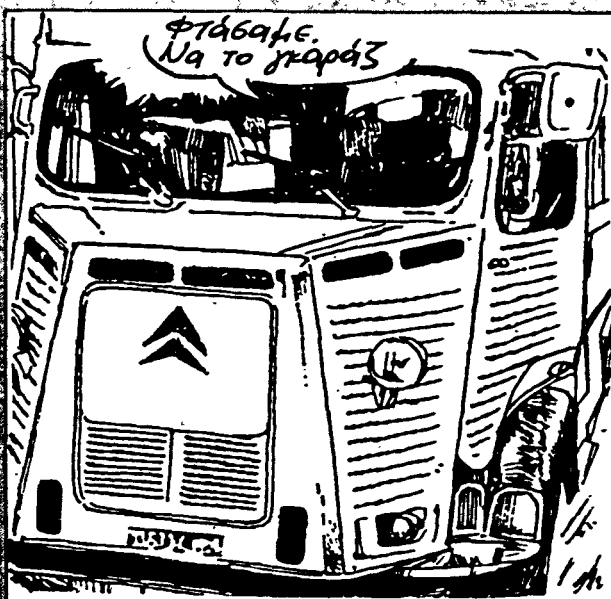
Τα αυτοκίνητα των ερυθροταξιαρχικών προχωρούν γρήγορα
Εκατοντάδες μέτρα...

...ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΙΓΕΑ,
ο Μόρο μεταφέρεται
σε ένα μικρό φορτηγό.

Φτάσαμε.
Να το γκαράζ

Ενώ στην οδό
ΦΑΝΙ αρχίζει
η αστυνομική
έρευνα...

...στο εσωτερικό
δωμάτιο
ενός γκαράζ,
στο ΠΡΑΤΙ,
η ανάκριση
του Άλντο
Μόρο, αρχίζει.

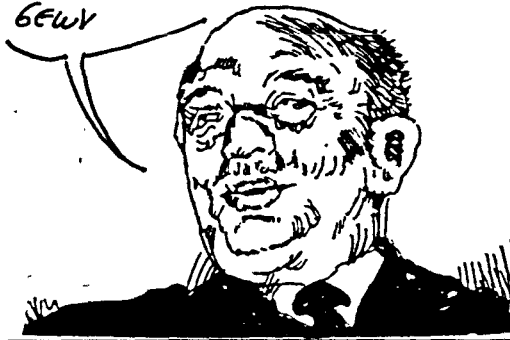

[illegible]

Κέρρε Φανφάνι, έχουμε
 συγκεκριμένη πληροφορία.
 Η εκτέλεση μπορεί να ανα-
 βληθεί αν μέσα σε 48 ώρες
 κάποιο βιολαντίκο βγάλει
 του ΧΔ κόμματος η ώρα
 ανοικτά θέλει
 υπέρ των
 διαπρα-
 τύσεων.

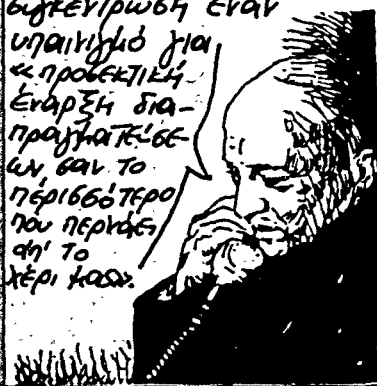
Η ΚΑΤΑΒΕΤΑΦΗ ΕΊΝΑΙ ΔΥΣΚΟΛΗ. Η
ΗΓΕΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΗΛΗΤΟΣ ΒΥΦΩΝ
ΥΕΙ ΉΕ ΤΟΥΣ ΚΟΗΛΗΤΙΣΤΕΣ, ΟΤΙ
ΧΡΕΙΑΣΘΗΑΤΕ ΕΥΧΗΘΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΑΡΧΟΚΟΙΝΩΤΗΤΑ
ΜΙΑΣ ΕΝΑΡΞΗΣ ΔΙΑΓΗΡΑΓΜΑΤΕΩ-
ΣΕΩΝ

ὅπως να υπάρξει εγγύ-
τητα, όπως ο χρόνος περ-
νάει. Κύριε φανφάνι, θα
έπρεπε να
προχω-
ρήσετε

Άκου, Μηαρτοζοχέι.
 Κάθε βήμερα, στη
 βυθέντρωση είναι
 υπαίτηλο για
 «προεκτίλει»
 έναρξη δια-
 πραγματοέσε-
 ων σαν το
 ηέριβδότερο
 που περπάτα
 σή το
 χέρι σου.

[illegible]

81
Ὅλοι ζερετε την
απόφαση μας.
Υηφρχε τιποτα
καινούργιο

8 MAYOY, 3.00μμ.

Εξακολουθώ να ημελείω
ότι ζωντανός έστε ημο,
έντονα αποδιωχταστικά
αποτελέσματα παρά εμην
ηθολογικά κατάρματα.
Η εκτέλεση θα
είναι ελαττωσ

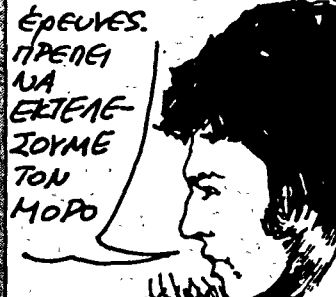
ΔΕΝ ΕΝ' ΕΙΣΙ. Ο Θάνα-
τος του Μόρο θα ανατρέ-
ψει την ποινική 1600-
ρονία περιβόητο αν-
τί η ανταρσία ήρα-
του μένων

Συμφωνώ. Προσπαθώ να
μας παρηδεύουν με τις
αγαθότητες μεθυστους τους Ακόμη
και ο Μηναρτοφεί
στην ομιλία του δεν
είχε τίποτα
καινούριο /

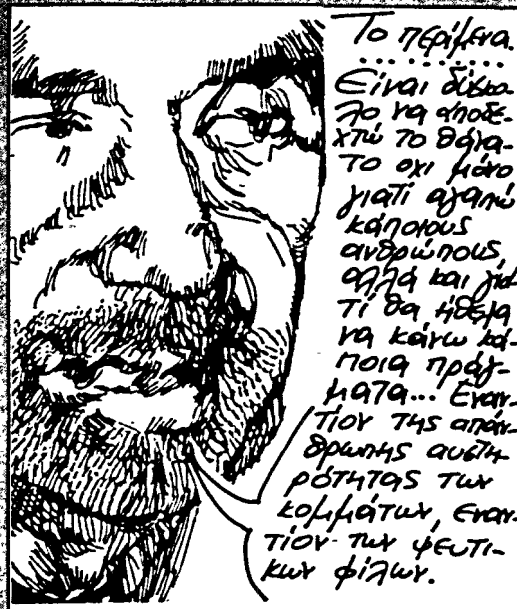
Τους δώσαμε τον
απαιτούμενο χρόνο.
Τους δώσαμε από
μια για ευχαρίστηση
μετά το τέλος της
προεδρείας. Το πα-
ρατραβάνε για να
επτείνουν τις
έρευνες.
ΠΡΕΠΕΙ
ΝΑ
ΕΚΤΕΛΕ-
ΣΟΥΜΕ
ΤΟΝ
ΜΟΡΟ

ΛΟΙΠΟΝ,
ΣΥΜΦΕΡΟΥΜΕ;

(ΣΥΜΦΩΝΟΥ
ΜΕ

Ε ΜΑΤΟΥ, ΕΡΟΟΚ.Ι.
 Πέρασε ένας φανταστικός της τεχνικής της ζωής δεν είναι έτσι. Αυτό που έχει γίνει είναι ο καθένας φέρει εις συνδρομήν του εκείνο το μέρος λόγου - ότι μπορεί να πειστεί ότι πρέπει να τεθούν προτάσεις που θα βοηθήσουν όλοι στο να φανεί ο αληθινός χαρακτήρας των ανθρώπων. Οπότε να τα καταφέρουμε.

Το αριστερό καρναβάλι για τα επεισόδια της Πάτρας

■ Το κεφάλαιο «χούλιγκανς» ήταν πάντα θέμα ταμπού για την Αριστερά. Ίσως γιατί θεωρεί το χώρο κατειλημμένο από νεοφασίστες, ίσως γιατί η βία στα γήπεδα «αλλοτριώνει» την εικόνα του αθλητισμού που αυτή οραματίζεται, ίσως γιατί η κουλτούρα ενός μεγάλου κομματιού της εργαζόμενης και άνεργης νεολαίας φαντάζει απωθητική, ίσως γιατί οι περισσότεροι δεν ψηφίζουν, ίσως γιατί...

Οι ελάχιστες και σπάνιες λοιπόν αντιδράσεις της, σαν αυτές που εκδηλώθηκαν μ' αφορμή τα γεγονότα της Πάτρας, έχουν ξεχωριστό ενδιαφέρον αν θέλουμε να κατανοήσουμε την οπτική γωνία κάποιων επιλογών, κύρια ιδεολογικών. Και μπορεί σήμερα αυτές οι «αντιδράσεις» να μην έχουν καμιά βαρύτητα για τους χουλιγκάνους, μια και η αντιπαλότητά τους για τους αριστερούς των αριθμημένων θέσεων της Βουλής είναι δεδομένη. Στο μέλλον όμως μπορεί οι αριστερές θέσεις να αποκτήσουν ακόμη και γι' αυτούς σημασία. Από την Αριστερά εξαρτάται και μόνο.

Η ΚΝΕ και ο Ριζοσπάστης

Ολόκληρη η δήλωση του Γραφείου Τύπου της ΚΝΕ, που την α-

νακαλύψαμε θαμμένη στα ψιλά των αθλητικών σελίδων του Ριζοσπάστη, είναι η εξής:

«Τα χτεσινά επεισόδια στο γήπεδο της Πάτρας αποκάλυψαν για μια ακόμα φορά το ρόλο των οργανωμένων συμφερόντων στο χώρο του ποδοσφαίρου. Οι ανακοινώσεις των δύο ΠΑΕ και τα μεθοδευμένα δημοσιεύματα την προηγούμενη βδομάδα προετοίμασαν το κατάλληλο κλίμα για τα επεισόδια. Ο στόχος των πραγματικών υπαίτιων είναι σαφής: μια νεολαία, που να δίνει πειθαρχημένους εργαζό-

μενους και υποταγμένους μαθητές, που να εκτονώνονται στο γήπεδο με το χουλιγκανισμό.

Ο δεύτερος μεγάλος πρωταγωνιστής αυτού του παιχνιδιού σε βάρος της νεολαίας ήταν τα ΜΑΤ. Έγιναν από την πλευρά τους πράξεις ωμής βίας σε βάρος παιδιών, που η ηλικία τους δεν ξεπερνούσε τα 17 χρόνια. Ο κρατικός αυταρχισμός (προετοιμασμένος μεθοδικά και νομιμοποιημένος από το κλίμα της προηγούμενης βδομάδας) εκδηλώθηκε για μια ακόμα φορά.

Τέλος, σοβαρές είναι οι ευθύνες

της κυβέρνησης τόσο για την πολιτική της στο χώρο του ποδοσφαίρου, όσο και για τη γενική κατεύθυνση αντιμετώπισης με αυταρχικές αστυνομικές μεθόδους κοινωνικών προβλημάτων.

Η ΚΝΕ καλεί τη νεολαία να προσπίσει τα δικαιώματά της και στο χώρο του αθλητισμού.

Δίπλα σ' αυτή την ανακοίνωση, που τη θεωρούμε σχεδόν άσχηγη, έχουμε μια ολόκληρη σελίδα γραμμένη απ' τον κύριο αθλητικό

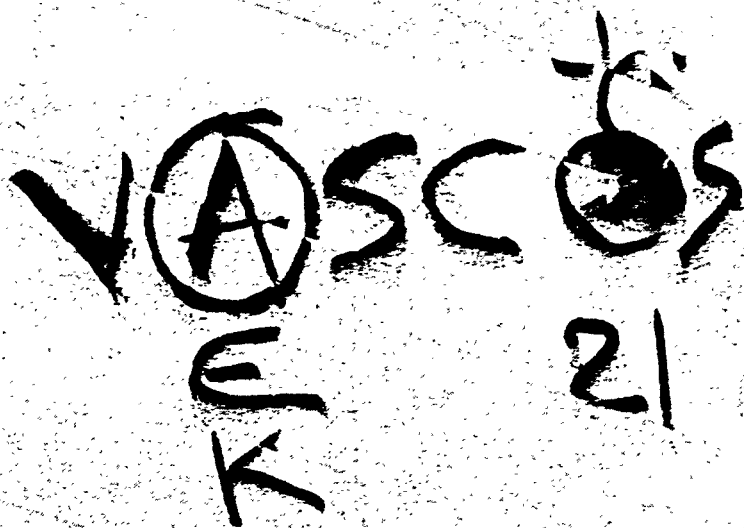
ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Τα ψάρια, οι ολυμπιακοί και η λίμνη μας

■ Το πρόβλημα με τη λίμνη των Ιωαννίνων δεν είναι άγνωστο. Από τους μεγαλύτερους βιότοπους της χώρας κάποτε, έμελλε να γίνει βόθρος περιωπής, διανθισμένος από ρομαντικές ιστορίες με μπόλικη ιστορική δράση, ενώ τα ελάχιστα εναπομείναντα ψάρια της ανήκουν επίσημα πλέον στην κατηγορία των διεστραμμένων.

Ανάστατη η γιαννιώτικη κοινωνία αναζητά τρόπους για τη σωτηρία της λίμνης με το να εξακολουθεί να πετά τα λύμιατά της, μέσω παράνομων συνδέσεων, εκεί που τελειώνει η πόλη και αρχίζει η ιστορία: στη λίμνη. Φήμες ότι το κτίριο της νομαρχίας και η μεγάλη πολυκατοικία του θρυλικού βουλευτή

συντάκτη του Ριζοσπάστη, τον Ηρακλή Ματθαίο, με το βαρύγδουπο τίτλο «Χαιρετίσματα λοιπόν στο... Χείζελ».

Πρόκειται για ένα ντελίριο φασισμού, ρατσισμού και τρομοκρατίας, απ' το οποίο διαλέξαμε τα πιο χαρακτηριστικά.

«Οι βανδαλιστές των γηπέδων άνοιξαν το δικό τους τριώδιο. Δεν κινδυνολογούμε αλλά ανησυχούμε σοβαρά για την ομαλότητα των ερχόμενων αγώνων...», «τα φασι-

στοιδή, που έχουν πια εισχορήσει βαθιά στις τάξεις τους, ευνοούνται απ' αυτό το ακραίο κλίμα και δεν χάνουν τις ευκαιρίες να παίρνουν το πάνω χέρι στην καθοδήγησή τους», «τρελαίνονται και μετατρέπονται με το παραμικρό σε ομάδες κρούσης», «έτσι οι χούλιγκανς της ΑΕΚ μακέλεψαν το Στάδιο και την πόλη, φέρνοντας στη μνήμη τις ανατριχιαστικές σκηνές μιας μαύρης νύχτας στις Βρυξέλλες». Οι δε φίλαθλοι του Ο-

λυμπιακού: «...την τιμή των νεκρών (της θύρας 7 εννοεί) την πλήρωσαν μαγαζιά, αυτοκίνητα και σχολεία της Νέας Σμύρνης. Από θαύμα δεν την πλήρωσαν καινούργιοι νεκροί» (οι υπογραμμισίες προφανώς δικές του).

Ο Φίλαθλος και η Αυριανή σίγουρα θ' ανησυχούν που έχουν χάσει την αποκλειστικότητα του λαϊκίστικου ρατσισμού στον αθλητικό χώρο:

Δυστυχώς αυτή είναι η κύρια, η

μόνιμη και σταθερή οπτική γωνία αντιμετώπισης απ' το Ριζοσπάστη του «χουλιγκανισμού».

Και η ανακοίνωση της ΚΝΕ μέσα σ' αυτό το γενικό πλαίσιο φαντάζει μάλλον με παιχνίδι για «διανοούμενους» και όχι για αναζητήση μιας νέας αριστερής άποψης για έναν κρίσιμο κοινωνικό χώρο.

Η ΕΑΡ (όχι του Ρεθύμνου)

Για τα ίδια γεγονότα η ΕΑΡ έβγαλε την εξής ανακοίνωση:

«Η εμφάνιση βίας στους αγωνιστικούς χώρους μ' επικίνδυνη πλέον ένταση και τραγικότητα ήρθε να θυμίσει την απουσία οποιασδήποτε πρότασης από την κυβέρνηση για την αντιμετώπισή της. Ταυτόχρονα διεκτραγωδεί τη λειτουργία των "παραγόντων" του ποδοσφαίρου μας, τη συμπεριφορά τους και την υποταγή ακόμη και της σωματικής ακεραιότητας των φιλάθλων στο "παιχνίδι της νίκης" με οποιοδήποτε τίμημα.

Χωρίς μια νέα φιλοσοφία για τον αθλητισμό που θα περιορίζει στο ελάχιστο τις αρνητικές πλευρές, θα προκρίνει την πρόληψη από την καταστολή, θα κατοχυρώνει τον κοινωνικό χαρακτήρα του ως αγαθού πρωταρχικής ανάγκης και θα δεσμεύει με κώδικες συμπεριφοράς και προσόντων τους παράγοντες, είναι βέβαιο πως τέτοια φαινόμενα θα ενταθούν.»

Με τέτοιους κώδικες συμπεριφοράς και προσόντα, οι παράγοντες της ΕΑΡ δεν πρέπει ν' ανησυχούν για τους 5 βουλευτές. Θα βγάλουν σίγουρα 2 στη Β' Αθηνών, 2 στη Β' Πειραιά και 1 στη Β' Θεσσαλονίκης...

Θ.Π.

Καλογιάννη έχουν την τιμητική διάκριση για απευθείας σύνδεση με τη λίμνη δε θα πρέπει να ξενίζουν.

Η καταστροφική αποξήρανση του σημαντικότερου βιότοπου της, επί της πρώτης οκταετίας Καραμανλή, η κατασκευή περιφερειακού δρόμου-αναχώματος κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, οι επιχωματώσεις και τα μπαζώματα που βελτιώθηκαν στην επταετία της Ν.Δ. και η συνέχιση όλων αυτών επί ΠΑΣΟΚ, συνθέτουν μερικές από τις αγωνιώδεις προσπάθειες της πολιτείας για τη σωτηρία της λίμνης.

Έτσι η ώρα της τοπικής αυτοδιοίκησης ήρθε. Η δημοτική αρχή (ΚΚΕ) προβάλλει πια επίσημα την

εκφρασμένη άποψη (επί δημοτικής αρχής ΠΑΣΟΚ) για τη διενέργεια των ολυμπιακών κωπηλατικών αγώνων του '96 στη λίμνη. Το πολιτικό μέτωπο είναι ενοποιημένο. Εξαιρέσεις ελάχιστες κάποιων ομάδων, του ΚΚΕσσ.-Α.Α. και ορισμένων ρομαντικών που αντιτίθενται, δεν μπορούν να διασπάσουν αυτή την αγαστή ενότητα. Αφίσες, προγράμματα, συνεντεύξεις, εξαγγελίες διαμοιράζονται αφειδώς και γεμίζουν με αισιοδοξία τον πατροπαράδοτο απαισιόδοξο Ηπειρώτη. Η κατάρα της αδικίας, της μιζέριας, της έρημης ηπειρωτικής γης εξοβελίζεται από το όραμα του ολυμπιακού κωπηλατοδρόμιου που θα κυριαρχεί επιβλητικά απέναντι από το τζαμί

του Αλή πασά. Όσο για τα αναχώματα του κωπηλατοδρόμιου, για τις εγκάρσιες αύλακες του διαύλου, κουβέντα. Επίσης, μελετάται η κατασκευή τελεφερίκ από το γιαννιώτικο κάστρο ως το απέναντι βουνό συνθέτοντας ένα απίστευτο χολυγουντιανό σκηνικό. Πολλά μπαζώματα θα ακολουθήσουν για την «αναβάθμιση» της περιοχής ώστε να προβάλουν τις παραδοσιακές στιγμές της πόλης (αργυροχοΐα, υφαντική κ.λπ.). Άλλες αθλητικές εγκαταστάσεις, όπως γήπεδο τένις, κολυμβητήρια, προβλέπονται να συμπληρώσουν το κενό στη λίμνη που θα έχει απομείνει. Έργα τεράστια που σημαίνουν συμβόλαιο, συμβούλους, κατασκευαστικές εταιρίες, χρώμα-

τα. Οι προτεραιότητες για βιολογικό καθαρισμό της λίμνης, για την επανάληψη του θαύματος της γαλλικής πόλης Annecy που αποτελεί πρότυπο για τον καθαρισμό των νερών της λίμνης της, ίσως μείνουν για αργότερα. Οι φιλόδοξοι στόχοι, τα ολυμπιακά οράματα παραμερίζουν τα εναλλακτικά προγράμματα και τις εξαγγελίες για την επίλυση των οξυμένων κοινωνικών προβλημάτων.

Τα έργα κάποτε θα ξεκινήσουν, είτε γίνουν οι Ολυμπιακοί είτε όχι. Τα Γιάννενα θα αισθανθούν τον αέρα της μεγαλούπολης έστω για λίγο και μετά θα κοιμηθούν. Η λίμνη όμως, θα είναι όμορφη πάντα. Ιδιαίτερα τη νύχτα με ομίχλη.

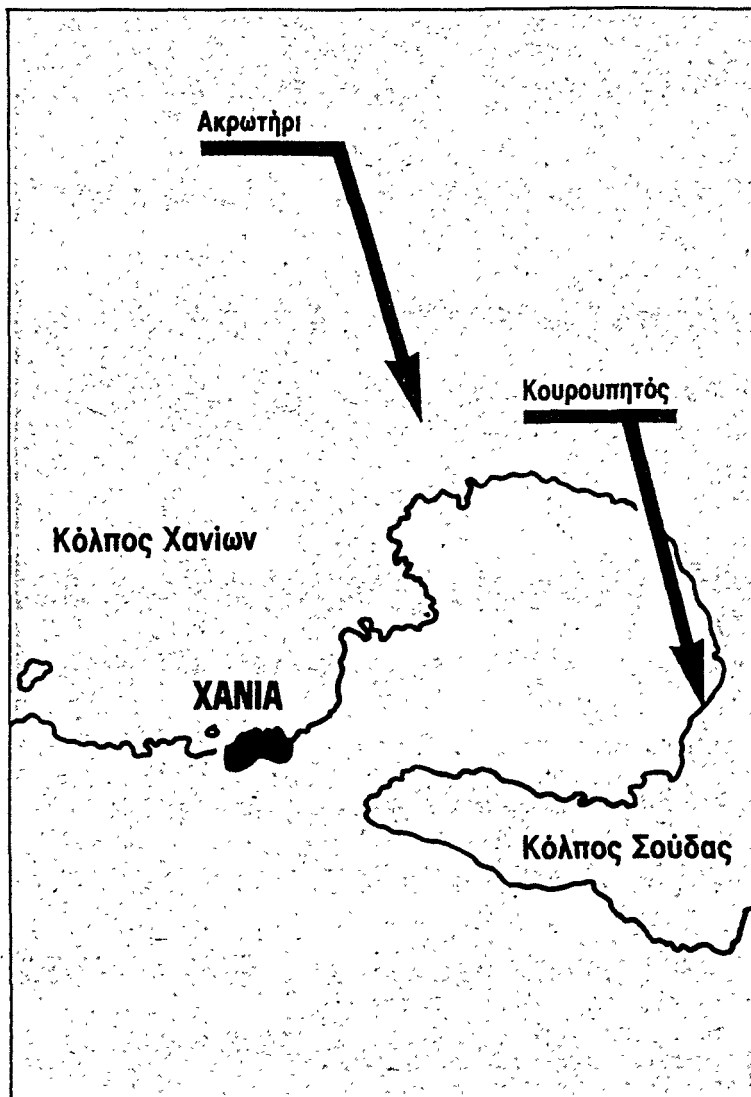
Γιάννενα Δημήτρης ΛΕΝΝΑΣ

Η μάχη των σκουπιδιών

■ Φασαρίες στα Χανιά! Μια αντίθεση, που έχει αρχίσει να καλλιεργείται εδώ και είκοσι ένα χρόνια, φτάνει στο αποκορύφωμά της. Το αντικείμενο της διένεξης είναι τα σκουπίδια της πόλης αλλά και ολόκληρου του βόρειου μέρους του νομού Χανίων. Η δημοτική αρχή χρησιμοποιούσε για την εναπόθεση και καύση των απορριμμάτων μια περιοχή του Ακρωτηρίου, τη χαράδρα Κουρουπητός, μια κάποτε πανέμορφη παραθαλάσσια περιοχή όπου κάποτε φύτευε δίκταμο. Σωροί σκουπιδιών, τώρα, βρώμα και μόλυνση —ιδιαίτερα το καλοκαίρι— έχουν κάνει ανυπόφορη τη ζωή στα γύρω χωριά, προκαλώντας σοβαρές ζημιές στις καλλιέργειες και τις βοσκές. Ήδη από το 1982 οι πρόεδροι των γύρω κοινοτήτων είχαν στείλει μια επιστολή στο νομάρχη επισημαίνοντάς το. Παρ' όλα αυτά δεν τους πήρε κανείς αρμόδιος στα σοβαρά. Περνάει ο καιρός και τέσσερα χρόνια αργότερα γίνεται το πρώτο μπλοκάρισμα του δρόμου που οδηγεί στον Κουρουπητό. Στις 6 του Οκτώβρη 1986 οι κάτοικοι της περιοχής κλείνουν το δρόμο με τη γνωστή αποφασιστικότητα που διακρίνει σε κάτι τέτοια τους Κρητικούς. Το μπλοκάρισμα του δρόμου κρατάει μέχρι τις 23 του Οκτώβρη, οπότε οι Ακρωτηριανοί δίνουν τρίμηνη παράταση στην πολιτεία για να γίνουν προτάσεις και να βρεθεί νέα περιοχή για σκουπιδοτόπο με άλλη μέθοδο καταστροφής των απορριμμάτων. Υπογράφεται από το νομάρχη, το δήμαρχο Χανίων και άλλους δημάρχους και κοινοτάρχες ότι «...προσωρινά, μέχρι τις 31 Ιανουαρίου 1987 θα παραμείνει ο Κουρουπητός τόπος προσωρινής εναπόθεσης και μετά την 1 Φεβρουαρίου 1987 η περιοχή αυτή αποκλείεται σαν χώρος εναπόθεσης στερεών αποβλήτων».

Ωστόσο η τρίμηνη παράταση εξανεμίζεται χωρίς να έχει γίνει απολύτως τίποτα από την πολιτεία και την τοπική αυτοδιοίκηση για να βρεθεί λύση. Φυσικά η ρύπανση και η μόχα συνεχίζουν να αυξάνονται αδιατάρακτες.

Στις 12/2/87 (κι ενώ η προθεσμία έχει λήξει) οι καλοπροαίρετοι Ακρωτηριανοί δίνουν νέα εντεκάμηνη(!) παράταση. Στο νέο πρακτικό (που απ' ό,τι θα δούμε θα έχει την τύχη του προηγούμενου) δεσμεύονται όλοι (νομάρχης, δήμαρχοι, κοινοτάρ-

χες κ.λπ.) να μην ξαναχρησιμοποιηθεί ο Κουρουπητός (που ήδη έχει αρχίσει να ξεχειλίζει) μετά τις 31-12-87. Φυσικά και αυτή η προθεσμία περνάει χωρίς να γίνει τίποτα απ' τη μεριά της πολιτείας. Το νομαρχιακό συμβούλιο προωθεί το θέμα για «συζήτηση» — ταυτόχρονα όμως εγκρίνει την απόφαση του δήμου για οριστική εγκατάσταση στον Κουρουπητό. Την ημέρα λήξης της προθεσμίας, η Επιτροπή Αγώνα που έχει σχηματιστεί μοιράζει προκήρυξη, που καταγγέλει το δήμαρχο για τις κωλοσιεργίες και τους χειρισμούς του. Αναφέρει επιπλέον την πρόθεση του κ. Κατσανεβάκη να αφήσει το σκουπιδοτόπο στη θέση του χρησιμοποιώντας σαν πρόφαση την κατασκευή ενός ασβεστοκάμινου στην ίδια θέση. Το πρόβλημα, ωστόσο, απαιτεί άμεση λύση. Με τις βροχές τα

σκουπίδια μεταφέρονται στη θάλασσα, βρωμίζοντας τις γύρω παραλίες και... ταίζοντας τα ψάρια, που προορίζονται να καταλήξουν στην ψαγορά των Χανίων. Όσο για τα κοπάδια των ποντικών που ζουν στον Κουρουπητό, δεν είναι, βέβαια, τα αγαπημένα ζώα των γύρω χωριών. Έτσι την 1-1-88 ο δρόμος για τον Κουρουπητό κλείνει και πάλι, το μπλοκάρισμα τώρα θα είναι διαρκές. Την επόμενη μέρα, έξι κοινοτικοί σύμβουλοι του χωριού Μουζουράς, του πλησιέστερου στον Κουρουπητό, παραιτούνται σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Το κείμενο της παραίτησής τους τελειώνει ως εξής: «...η κοινότητα Μουζουρά δεν εκπροσωπείται από κανέναν αλλά από τους ίδιους τους κατοίκους της». Την ίδια περίοδο έχει αρχίσει να καλλιεργείται από το δήμο μια αντίθεση ανάμε-

σα στους Χανιώτες και τους Ακρωτηριανούς, σαν να πρόκειται για μια προσωπική ιδιοτροπία των τελευταίων. Αυτό το τέχνασμα γίνεται γρήγορα αντιληπτό και καταγγέλλεται στη δημόσια συζήτηση της 18/1/88 που διοργανώνουν στα Χανιά οι Πολίτες ενάντια στην Κοινωνική Μόλυνση. Το ίδιο βράδυ δεκάδες πλαστικές σακούλες γεμάτες σκουπίδια αφήνονται μπροστά στην πόρτα της νομαρχίας και του δήμου. Ένα ιδιότυπο σιωπηλό μήνυμα ενδεικτικό της αγωνιστικής διάθεσης. Λίγο αργότερα, ο σύλλογος διπλωματούχων μηχανικών στέλνει εγκύκλιο, όπου επισημαίνει ότι υπάρχουν περιοχές (τουλάχιστον δέκα διαφορετικές θέσεις) εγκατάστασης ενός εργοστασίου καύσης. Ο δήμαρχος, ωστόσο, συνεχίζει να επιμένει στον Κουρουπητό. Και δε φτάνει αυτό, απευθύνει και ανοιχτή επιστολή στους δημότες του, με ένα τόσο ψυχροπολεμικό ύφος, που κάνει τον απλό πολίτη να παγώνει. Τι «αντίπαλοι της πόλης που απεργάζονται την καταστροφή της!», τι «παραλογισμός, εμπάθεια, ανεύθυνη ανωνυμία και αδιαλλαξία» που είναι γνωρίσματα αλλοθρησκων, όπως επισημαίνει ο κ. δήμαρχος, προσπαθώντας να επηρεάσει τους οχτώ ιερωμένους του Ακρωτηρίου που έχουν σταθεί στο πλευρό των κατοίκων.

Φυσικά απ' αυτή την τρομερή προκήρυξη δε λείπουν οι αναφορές στους «εγχώριους αναρχικούς, περιθωριακούς, αναρχοαυτόνομους και ποικιλώνυμους αντιδραστικούς!»

Οι «ποικιλώνυμοι εχθροί» του κ. δημάρχου του απαντούν και τον βάζουν στη θέση του μ' ένα απλό φέγβολάν. Δυστυχώς όμως δεν αρκεί αυτό. Η δημοτική αρχή των Χανίων έχει πάρει το θέμα προσωπικά και διεξάγει ένα μικρό ιδιωτικό και ψυχρό πόλεμο με μια μερίδα των δημοτών της και με το σύνολο των κατοίκων του Ακρωτηρίου. Αρνείται προφανέστατα να δεχτεί το πλήθος των λύσεων που της προτείνονται από φορείς, οργανισμούς, ιδιώτες και έχει προσκολληθεί στον καμμένο τον Κουρουπητό λες και έχει προσωπικά με τη συγκεκριμένη τοποθεσία.

Μήπως ο κ. Κατσανεβάκης θα έπρεπε να ευαισθητοποιηθεί λίγο περισσότερο και να ακούσει μια φορά τα κελεύσματα του μεγαλύτερου μέλους των κατοίκων της περιοχής;

Αρίστος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ζήηλεσαν τη «δόξα» της Κέρκυρας

Το πρόσφατο μακελειό στο Γεντί Κουλέ ξανάφερε με δραματικό τρόπο στην επικαιρότητα την αθλιότητα των ελληνικών φυλακών. Από τη Λάρισα τέσσερις κρατούμενοι μας στέλνουν μια δραματική καταγγελία για τη «Νέα Κέρκυρα». Εμείς προσθέτουμε ότι τους «πρωταίτιους» από το Γεντί Κουλέ τους μετέφεραν στη Λάρισα στις 12 Φεβρουαρίου...

■ Ο διευθυντής των φυλακών της Λάρισας είναι νέος, πτυχιούχος της νομικής και τοποθετήθηκε εκεί αφού διετέλεσε γραμματέας στον Κορυδαλλό. Θεωρεί ότι η πιο αυστηρή τήρηση του σωφρονιστικού κώδικα είναι η μόνη τακτική που πρέπει να εφαρμόζει.

Ο φόβος του είναι μη τυχόν και αποδράσει κάποιος κρατούμενος. Απαγορεύει καθετί το ομαδικό. Δεν υπάρχει τραπέζι ή κομοδίνο στο κελί, για να μη δημιουργείται εστία συζήτησης. Στο συσσίτιο δεν υπάρχει τραπεζαρία ή κάποιος χώρος να σταθείς, για να μην υπάρχει η δυνατότητα για κάποια κουβέντα. Όλες οι ακτίνες προαυλίζονται χωριστά και εδώ εφαρμόζεται για πρώτη φορά ο διαχωρισμός μεταξύ των βαρυποινιτών που είναι όλοι μαζί, των ομοφυλοφίλων που είναι σε χωριστή πτέρυγα, των ανηλίκων σε άλλη. Και όλες οι πτέρυγες δεν έχουν καμιά επαφή μεταξύ τους.

Υπάρχει μια μανιώδης επιμονή στην καθαριότητα. Αυτό που οι κρατούμενοι ονομάζουν «γερμανοποίηση». Πρέπει οι θάλαμοι να «αστράφτουν», οι διάδρομοι να «λάμπουν» και βέβαια σκοπός αυτής της σχολαστικότητας δεν είναι τόσο η υγιεινή, όσο η επιβολή μιας πειθαρχίας παράλογης. Είναι η μόνη φυλακή όπου δεν επιτρέπεται να κρεμάς τις φωτογραφίες των συγγενών σου στο θάλαμο. Πολύ περισσότερο αυτό ισχύει για εικόνες γυμνών κ.λπ. Είναι η μόνη φυλακή που είναι βαμμένη άσπρη και όχι γκρι, όπως όλες οι άλλες. Επικρατεί το απόλυτο άσπρο και η απόλυτη αποστείρωση.

Απ' την άλλη μεριά ο κρατούμενος υφίσταται ένα διαρκές κυνη-

γητό. Από την ώρα που μπαίνει μέσα παρακολουθείται. Η προσπάθεια διάλυσης της προσωπικότητάς του αρχίζει από την πρώτη στιγμή. Είναι η μόνη φυλακή που μόλις μπαίνεις σου κάνουν βίδες τα πράγματα, όπως κάνανε παλιά στην Κέρκυρα.

Για τον ίδιο λόγο χρησιμοποιούν και το ψάξιμο με το «γάντι». Το επισκεπτήριο έχει περιοριστεί στο ελάχιστο. Όταν ήμουν εκεί, μια γυναίκα παραπονιόταν ότι δεν την άφησαν να δει τον άντρα της επειδή δεν είχε μαζί την ταυτότητά της και αναγκάστηκε με χίλια παρακάλια να απευθυνθεί στον εισαγγελέα. Αυτά όλα γίνονται για να αποτρέπεται το επισκεπτήριο. Μου είπαν για έναν Σωτήρη Ρόκα που είχε αφήσει κάτω στο πάτωμα την караβάνα του. Πέρασε ένας φύλακας και τον παρατήρησε κι αυτός απάντησε: «Μα αφού δεν υπάρχει κομοδίνο». Αυτό θεωρήθηκε εξύβριση ή έμμεση διαμαρτυρία και τον ξυλοκόπησαν. Αυτό το επεισόδιο έγινε πριν λίγες μέρες, την 1η Φεβρουαρίου.

Πήγαν οι κρατούμενοι να στήσουν ένα αυτοσχέδιο φιλέ για να παίζουν βόλεϊ και θεωρήθηκε πάνω και τους τσακίσανε.

Ο Αντρέας Γιαννόπουλος κακοποιήθηκε επειδή είχε κρεμάσει εικονισματάκι της Παναγίας και «παραβίασε» έτσι τον κανονισμό! Υπάρχουν καταγγελίες για έναν Ανδρεόπουλο ότι ασκεί τρομοκρατία στην πτέρυγα ανηλίκων.

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε κι άλλες περιπτώσεις. Το συμπέρασμα όμως είναι ένα: το κολαστήριο της Κέρκυρας έχει μεταφερθεί στη Λάρισα.

Κατερίνα ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ

Εκφράζοντας την απόγνωση των 320 κρατούμενων του κατέργου της Λάρισας απευθυνόμαστε μέσα απ' τις στήλες σας όχι προς τους γραφειοκράτες του υπουργείου Δικαιοσύνης, αλλά προς την απληρόφορη για το αίσχος του κατέργου μας κοινή γνώμη, ζητώντας την κινητοποίηση όλων προκειμένου να ανασχαιτισθεί η κτηνωδία των δεσμοφυλάκων μας.

Στο σημερινό κάτεργο της Λάρισας επικρατεί μια βαρβαρότητα που αδυνατεί να συλλάβει ανθρώπινος νους. Οι δεσμοφύλακές μας μας δολοφονούν, μας κακοποιούν, μας εξευτελίζουν υπό την ένοχη σιωπή τόσο της τοπικής Εισαγγελικής Αρχής όσο και της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου Δικαιοσύνης. Μετά τις δολοφονίες των ανηλίκων συγκρατούμενων μας Κώστα Σαββίδη και Τάσου Καρρά βρισκόμαστε όλοι ανεξαιρέτως οι κρατούμενοι στο στόχαστρο του σαδισμού των δεσμοφυλάκων μας. Ξυπνάμε και κοιμόμαστε με τον εφιάλτη του 63χρονου ασπρομάλλη συγκρατούμενου μας Βασίλη Τάκου να σύρεται ολόγυμνος στους διαδρόμους ενώ το αίμα απ' το τσάκισμένο του κρανίο να τρέχει στο γέρικο σώμα του κάνοντάς το να μοιάζει με σπασμένη μαριονέτα. Ξυπνάμε και κοιμόμαστε με τον εφιάλτη του 50χρονου οικογενειάρχη συγκρατούμενου μας Βασίλη Σαραντόπουλου να βογκάει πεταμένος στο κελί του με σπασμένα τα δόντια και το αίμα να σχηματίζει ρυάκια. Ξυπνάμε και κοιμόμαστε με τον εφιάλτη των πληγιασμένων από τα χτυπήματα των βασανιστών μας κορμιών των ανηλίκων και ενήλικων συγκρατούμενων μας που καθημερινά μας θυμίζουν ότι μπροστά στο σημερινό κάτεργο της Λάρισας τα κάτεργα του Αμίν Νταντά ήταν ξενοδοχεία. Ατέλειωτα τα μαρτύρια των συγκρατούμενων μας, Αριστείδη Αμπατζή, Γιάννη Τσουχαράκη, Μερκούρη Σωφρόνη, Νίκου Δελιδάκη, Αντώνη Δούραλη, Σταύρου Γεωργαντή, Μανώλη Γρυλάκη, Βαγγέλη Μητσόπουλου, Σπύρου Γιοσδέκου και πάμπολλων ακόμα, απλή αναφορά των οποίων θα γέμιζε τόμους.

Όλη αυτή η βαρβαρότητα με κύριο εκφραστή της τον υπαρχιφυλακεύοντα Γιάννη Λαδά και την «παρέα» του αναπτύσσεται πάνω σε τρεις βασικές συντεταγμένες: Α. Στην πατροπαράδοτη συντεχνιακή διαστρόφη της ανθρωποφύλαξης που θέλει ακόπιαστο ωράριο με κύριο εργαλείο τον τρόπο των κρατούμενων. Β. Στην αδιαφορία των προϊσταμένων αρχών που ενδιαφέρονται μόνο για την απρόσκοπτη ροή του ημερομισθίου τους. Γ. Στη δική μας την αμορφωσιά που οι ίδιοι οι ανθρωποφύλακές μας υποθάλπουν προκειμένου να στραγγαλίζεται η φωνή μας, όπως ακριβώς και τα ανθρώπινα δικαιώματά μας.

Σεβόμενοι το χώρο σας, κλείνουμε εδώ τούτη την επιστολή που στέλνουμε κρυφά μέσα απ' τα κελιά μας, κάνοντάς έκκληση στον ανθρωπισμό του κάθε πολίτη για τον τερματισμό της κτηνωδίας που κηλιδώνει το σημερινό κάτεργο της Λάρισας αλλά και ολόκληρο το απάνθρωπο σωφρονιστικό μας σύστημα. Είναι καιρός να πάψει η αναπαραγωγή εγκληματιών μέσα στα κάτεργά μας! Είναι καιρός όλοι να αναγνωρίσουμε στο πρόσωπο του κάθε κρατούμενου τουλάχιστον την ανθρώπινη ιδιότητα!

Με τιμή
Βλάσης Ψοφάκης
Κώστας Κατιρτζίδης
Θόδωρος Αναστασιάδης
Διονύσης Φούκας

Μεταπτυχιακά χαμηλής τεχνολογίας

■ Στις 8 Φεβρουαρίου παρουσιάστηκε στο Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας η υπηρεσιακή εισήγηση του υπουργείου για τις μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα. Η εισήγηση αιφνιδίασε τις περισσότερες παρατάξεις της ΕΦΕΕ, οι εκπρόσωποι των οποίων μετά από μια επεισοδική παρέμβαση αποχώρησαν από τη συνεδρίαση, κρίνοντας όμως από τη συμμετοχή όσων εκπροσώπων παρέμειναν σ' αυτή (ΠΑΣΠ και ΔΑΠ) φάνηκε πως πράγματι το φοιτητικό κίνημα ή το τουλάχιστον οι εκπρόσωποι του δεν έχουν θέση για τα μεταπτυχιακά. Θα ήταν, λοιπόν, λογικό να υποθέσουμε πως το φοιτητικό κίνημα είναι αδιάβαστο, αλλά τότε γιατί έρχονται σήμερα τα μεταπτυχιακά για συζήτηση όταν έχουν κι αυτά όπως και το Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας την ίδια ηλικία, δηλ. 6 χρόνια;

Τι έγινε λοιπόν στη διάρκεια αυτής της περιόδου;

Ο νόμος πλαίσιο προβλέπει την ίδρυση μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών ήδη από το 1982, χωρίς να προσδιορίζει περισσότερο το τι θα είναι αυτές οι μεταπτυχιακές σπουδές. Παράλληλα όμως στα πλαίσια των μεταβατικών διατάξεων έδινε τη δυνατότητα να υπάρξουν μεταπτυχιακοί σπουδαστές οι οποίοι θα εκπαιδευόταν στη διδακτορική τους διατριβή περιμένοντας την οργάνωση των μεταπτυχιακών σπουδών. Επειδή, όμως, ο νόμος πλαίσιο κατήργησε τους βοηθούς, έδωσε παράλληλα τη δυνατότητα να επιλέγονται κάποιοι υπότροφοι (ειδικοί μεταπτυχιακοί υπότροφοι), οι οποίοι και παρέχουν επικουρικό διδακτικό έργο έναντι 20.000 δραχμών αντικαθιστώντας τελικά τους χαμένους βοηθούς. Τα πρώτα χρόνια μετά το νόμο πλαίσιο χαρακτηρίστηκαν από τις γενικές ανακατατάξεις μέσα στα Α.Ε.Ι. και ένα αποτέλεσμά τους ήταν η διεύρυνση του αρχικού σώματος των ΕΜΥ με άλλους οι οποίοι, επιχορηγούμενοι από άλλες πηγές (χρήματα των ιδίων των παν/μίων, ΙΚΥ, ερευνητικά προγράμματα κ.λπ.) αύξησαν τον αρχικό αριθμό των 800 σε περίπου 1500. Όλοι αυτοί, λοιπόν, μαζί με περίπου άλλους 1000 συγκροτούν σήμερα το σώμα των υποψηφίων διδασκτόρων των ελληνικών Α.Ε.Ι. Με την έλλειψη όμως μεταπτυχιακών σπουδών, η μεταπτυχιακή δραστηριότητα των Α.Ε.Ι. έχει εκπονηθεί στην απασχόληση των νέων βοηθών, οι οποίοι εργάζονται με τους χειρότε-

ρους δυνατούς όρους και με τον ιδεολογικό τρόπο της ταυτότητας του βοηθού, την οποία και αποσιεύουν με κάθε ευκαιρία, δίνοντας έτσι μια περιεργή ερμηνεία της κληρονομιάς του κινήματος του ΕΔΠ.

Σε καμιά στιγμή όμως αυτής της περιόδου δεν είχε τεθεί από τα Α.Ε.Ι. ο χαρακτήρας των μεταπτυχιακών σπουδών πέρα από τις τεχνικές τους δυνατότητες. Είναι φυσιολογικό, λοιπόν, να αιφνιδιάζονται οι πάντες και όχι μόνο οι φοιτητές. Οι μόνοι που δεν έχουν αιφνιδιαστεί είναι οι ίδιοι οι υποψήφιοι διδάκτορες, οι οποίοι όμως έχουν αγνοήσει προκλητικά τόσο από το υπουργείο όσο και από την ίδια την «ακαδημαϊκή κοινότητα». Πρόκειται για μια στάση συμπεριφοράς η οποία αναπαράγει, με άλλους όρους είναι αλήθεια, τις νέες μορφές εξουσίας και άσκησης της στον πανεπιστημιακό χώρο. Ένα καινούργιο χαρακτηριστικό π.χ. είναι η αυτολογοκρισία στην οποία υποβάλλουν τους εαυτούς τους οι σημερινοί τελευταίοι τροχοί σ' ότι αφορά τις εργασιακές σχέσεις. Κανείς δεν τολμά να αναφερθεί σ' αυτές, φοβούμενος την καταστροφή της νέας ακαδημαϊκής ισονομίας και ισοπολιτείας. Και σ' αυτό το τελευταίο η ευθύνη του ΚΚΕ είναι τεράστια.

Όλα αυτά όμως αφορούν το καθεστώς απασχόλησης των νεοψηφίων διδασκτόρων, που πραγματικά δεν έχει ακόμη και μεγάλη σημασία, αυτό όμως που πραγματικά έχει ενδιαφέρον είναι μια άλλη πλευρά της σύντομης ιστορίας των μεταπτυχιακών σπουδών και είναι αυτή των ερευνητικών θεμάτων και οι διαδικασίες με τις οποίες τα αντιμετωπίζουν σήμερα οι υποψήφιοι διδάκτορες.

Για πρώτη φορά στην ιστορία των ελληνικών πανεπιστημίων δόθηκε η ευκαιρία της μαζικής έρευνας. Δόθηκε δηλαδή η δυνατότητα σε κάθε απόφοιτο να φανταστεί τον εαυτό του να βάζει σε κρίση κάποιο τμήμα της πραγματικότητας που τον περιβάλλει και στο πανεπιστήμιο να γίνει το ίδιο φορέας αυτής της έκφρασης. Κι αυτό όταν στο παν/μιο προβάλλονται ταυτόχρονα τόσο η αντιδραστική όσο και η προοδευτική προοπτική της ελληνικής κοινωνίας. Θέλω να πω δηλαδή πως η έλλειψη ενός θεσμικού πλαισίου μεταπτυχιακών σπουδών έχει επιτρέψει τη συγκρότηση ερευνητικών θεμάτων που δεν έχουν ακόμη διαμεσολαβη-

θεί από τις επιλογές και τον προγραμματισμό της κεντρικής ή άλλων κέντρων εξουσίας. Έχει απελευθεωθεί έτσι ένα ερευνητικό δυναμικό που χαρακτηρίζεται μάλλον από την πολυσυλλεκτικότητα της γνώσης παρά τον κατακερματισμό και την υπερεξειδίκευση των θεμάτων. Το γεγονός αυτό δεν είναι από μόνο του ούτε καλό ούτε κακό, απλώς για την ώρα, οι συνθήκες στην έρευνα αντικατοπτρίζουν την πραγματική εικόνα της ελληνικής κοινωνίας, με τέτοιο τρόπο που να είναι ακόμη διαπραγματεύσιμοι οι όροι με τους οποίους θα γίνεται έρευνα στα ελληνικά Α.Ε.Ι. αλλά και ποιοι θα την πραγματοποιούν. Το θέμα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όπως θα δούμε παρακάτω γιατί είναι γεγονός πως η ελληνική έρευνα θα 'ναι σύντομα σ' ένα μεγάλο μέρος της και ευρωπαϊκή.

Φαίνεται πως για το υπουργείο έχει φτάσει το πλήρωμα του χρόνου. Πρέπει να βρεθεί το συντομότερο δυνατό η ισοτιμία των ελληνικών πτυχίων στη διεθνή αγορά, άρα και των μεταπτυχιακών τίτλων. Η κοινωτική χρηματοδότηση της έρευνας στηρίζεται κατά κύριο λόγο στα συστήματα επιμόρφωσης κι όσο αυτά δεν ενοποιούνται είναι προβληματική η ίδια η χρηματοδότηση.

Ενώ, λοιπόν, ο διεθνής χαρακτήρας είναι κάτι που πιθανά θα βοηθήσει την ελληνική έρευνα, ο βιασμός των σημερινών συνθηκών θα σπρώξει τα ελληνικά Α.Ε.Ι. να πραγματοποιούν τελικά έρευνα φασόν για τα ξένα μεγάλα κέντρα. Κι όπως είναι γνωστό, όποιος δουλεύει φασόν στο τέλος επιστρέφει και τα πρωτότυπα των σχεδίων, που και να του έμεναν δε θα ήξερε τι να τα κάνει.

Τίποτα απ' όσα έχουμε αναφέρει δε συμπεριλαμβάνεται στην απόφαση του ΣΑΠ για τα μεταπτυχιακά. Η απόφαση αναλώνεται στη γενική περιγραφή τριών κύκλων: διδακτορικών, διεπιστημονικής εξειδίκευσης και μεταπτυχιακά προγράμματα εξειδίκευσης, αφήνεται είναι αλήθεια η ευθύνη στα Α.Ε.Ι. για τον καθορισμό του περιεχομένου και γίνεται τέλος μια γενική αναφορά στην κατοχύρωση των προπτυχιακών σπουδών που οδηγούν στο βασικό πτυχίο. Για όλους τους κύκλους προβλέπονται μαθήματα και υπάρχει μια απλή μνεία για την «ορθολογιστική ένταξη» των σημερινών υποψηφίων διδασκτόρων στο νέο σύστημα. Τέλος στο σχετικό προεδρικό

διάταγμα θα προβλέπονται μόνο οι γενικές αρχές και δε θα υπάρχει μια ενιαία και εξαντλητική περιγραφή των μεταπτυχιακών σπουδών σ' όλα τα πανεπιστήμια.

Πρόκειται για ένα πλαίσιο αρχών που θα μπορούσε να διατυπωθεί σήμερα όπως και πριν 6 χρόνια με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, χωρίς όμως να παράγει μεταπτυχιακές σπουδές. Το κύριο πρόβλημα δεν είναι το θεσμικό πλαίσιο των σπουδών και των προπτυχιακών σπουδών. Διότι αν δε συζητηθεί ο χαρακτήρας των βασικών πτυχίων αλλά και η πείρα των Α.Ε.Ι. από την έρευνα που σήμερα διεξάγεται μέσα σ' αυτά, η επιμόρφωση των αποφοίτων θα 'ναι στην ουσία γράμμα κενό.

Η μεθόδευση αυτή θα οδηγήσει στην υποβάθμιση όχι μόνο των βασικών πτυχίων αλλά και των ιδίων των Α.Ε.Ι., προς όφελος των όποιων άλλων ερευνητικών και τεχνολογικών ινστιτούτων, που από τις 23 Νοεμβρίου 1987 έχει θεσμοθετήσει το υπουργείο. Τα ινστιτούτα αυτά βρίσκονται τυπικά κάτω από τον έλεγχο των πανεπιστημιακών τμημάτων υπάρχουν εδώ και καιρό, έχουν μεταπτυχιακά ερευνητικά προγράμματα με εύκολη, γρήγορη και ανεξέλεγκτη χρηματοδότηση εκτός Α.Ε.Ι. Στο Ηράκλειο π.χ. το Ινστιτούτο Μοριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας χρηματοδοτείται κανονικά από κονδύλια του ΝΑΤΟ για να ερευνησει το βυθό του Αιγαίου, στο πρόγραμμα αυτό απασχολούνται μεταπτυχιακοί σπουδαστές, οι οποίοι μαζί με κάποια μαθήματα που παρακολουθούν και αυτά εκτός Παν/μίου Κρήτης θα πάρουν στο τέλος το μεταπτυχιακό τους τίτλο. Ανάλογη πρακτική εφαρμόζεται ολόένα και περισσότερο και σ' άλλα Α.Ε.Ι.

Αν, λοιπόν, η δημιουργία των μεταπτυχιακών σπουδών στα ελληνικά Α.Ε.Ι. θέλει χρόνο και αντοχή, υπάρχουν αλλού όλες εκείνες οι απαραίτητες συνθήκες για την πραγματοποίηση εκείνων των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών που και «σύγχρονα» θα είναι και επίκαιρα και κερδοφόρα. Η σημερινή μεθόδευση δεν είναι σίγουρα τυχαία η αποκοπή του προπτυχιακού κύκλου από τις μεταπτυχιακές σπουδές είναι ένα γεγονός που εντάσσεται κι αυτό με τη σειρά του στο σιρόπωμα των ιδεολογημάτων για τη υψηλή τεχνολογία.

Χριστόφορος ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟ

Αρκάς Ο Παντελής και το Μοντάρι

Στήνω ο ήλιος κατά Γαβαών
και η σελήνη
κατά φάραγγα Αιλών
(Ιησ. Ναυή ι', 12)

Μια φορά κι ένα καιρό, υπήρχε ένας τόπος μικρός που τον έλεγαν Δαχτυλήθρα. Κανένα δε θα απασχολούσε ίσως, αν δε συνέβαινε εκεί το μοναδικό φαινόμενο που ονομάζεται «αντιτυπογέννηση».

Όλα τα όντα του γαλαξία γνωρίζουν πως αυτό το φαινόμενο προκαλείται μόνο από το «σούρουπο διαρκείας» και συνίσταται στο να εμφανίζονται πλάσματα και καταστάσεις του παρελθόντος τόσο έντονα και ζωντανά, που να τα θεωρείς πραγματικά.

Σ' αυτή τη χώρα λοιπόν, εδώ και πολλά χρόνια είχε σταματήσει ο χρόνος και η φαντασία. Η ατμόσφαιρα και το φως χρωματίζονταν μόνο από τις σκιές του σούρουπου κι ο ήλιος της είχε καρφωθεί στον ουρανό — πίσω από τα βουνά της — και δεν έκανε τον κύκλο του.

Οι πολίτες της Δαχτυλήθρας, έντρομοι στην αρχή, έβλεπαν στους δρόμους, στις δημόσιες υπηρεσίες, στα σχολεία, στον πολιτισμό και στα ήθη τους να εμφανίζονται και να κυκλοφορούν αντίτυπα του παρελθόντος. Συναντούσες δηλαδή πλάσματα με γένια και χλαμύδα ή με στριφτό μουστάκι και φουστάνελα ή πάλι αυτοκράτορες με πορφύρα, χρυσό σταυρό και ποικιλοχρωμή ράβδο, να κυκλοφορούν παντού, ενώ ανενόχλητες στρατιές κοριών, σαράφηδων κι άλλων ζωυφίων σκαρφάλωναν σε σπίτια και σώματα.

Στην αρχή, όπως σου είπα, δημιουργήθηκε κάποια αναταραχή στους κατοίκους. Ορισμένοι, μάλιστα, βγήκαν στους δρόμους για να κινηγήσουν τα φαντάσματα αυτά ή «αντίτυπα» όπως τα ονόμαζαν. Όλα όμως ήταν εις βάρος τους. Ο ήλιος δεν κούναγε ρούπι από την κόχη που είχε κρυφτεί, η πλειοψηφία είχε πάθει αμνησία και η ηγεσία της χώρας τα βρήκε όχι μόνο συμπαθή αλλά και χρήσιμα. Θεσπίστηκαν μάλιστα και διάφοροι νόμοι που νομιμοποιούσαν αυτές τις σκιές του παρελθόντος. Έτσι, σιγά σιγά, ο καθένας μπορούσε να ζει με τα δικά του προσωπικά αντίτυπα.

Έβγαιναν, ας πούμε, οι πολιτικοί του τόπου να μιλήσουν από το μπαλκόνι και φορώντας τα αντίγραφα τους έβγαζαν λόγους κι αναφερόντουσαν στο δικό τους χτες κι όλοι το θεωρούσαν σήμερα. Τα αντίτυπα έμοιαζαν τόσο πραγματικά, που βοηθούμενα από το ημίφως του σούρουπου έκαναν ώστε οι πολίτες να μοιάζουν με αυθεντικούς φιλοσόφους κι άλλοτε με τοσιλάδες ή βυζαντινούς ιερείς. Σπουδαίο ρόλο, βλέπεις, σ' αυτή τη μεταμόρφωση έπαιζε η προσωπική

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η πικρή ιστορία της Δαχτυλήθρας

Ένα παραμύθι όπου η ομοιότητα του με τη σημερινή πολιτιστική μας κατάσταση δεν είναι καθόλου τυχαία.

πνευματική και συναισθηματική σχέση με τα γεγονότα του προσωπικού τους «Πριν». Κι όπως στη δύστυχη χώρα δεν μπορούσε να φανεί το «Τώρα» και το «Μετά» μέσα στο χρόνο, αυτή η κατάσταση τη μεταμόρφωνε σ' ένα παρδαλό θλιμμένο καρναβάλι.

Το ίδιο συνέβαινε και με τα τραγούδια και τη μουσική τους. Μεγάλη μερίδα του πληθυσμού, για παράδειγμα, τραγουδούσε μανιωδώς κάποια ελαφρά άσματα περασμένων εποχών, ντυμένοι σαν γκάουτσος, ενώ οι κοπελιές φορούσαν φραμπαλάδες κι έβαζαν άλικα τριαντάφυλλα στα μαλλιά τους. Αρκετοί έγεραν από τον καημό της παλιάς φτώχειας και δυστυχίας, από τότε που η μεταναστευτική αιμορραγία είχε πλήξει τη χώρα, κι άλλοι πάλι έψαχναν κι έβρισκαν μελωδίες και ακκίσματα από μια δεκαετία που όλοι τη θεωρούσαν φετιχ. Δεκαετία του '60 την έλεγαν νομίζω. Ορισμένοι μάλιστα που βαριόντουσαν και δεν άντεχαν τις πολλές μετακινήσεις κι έρευνες, εμφάνιζαν απλώς τον εαυτό τους όπως ήταν

πριν είκοσι ή τριάντα χρόνια από τότε που ο ήλιος καρφώθηκε πίσω από τα βουνά.

Η μικρή χώρα συνέχιζε να ζει με τα φαντάσματά της κι όλη η πλάση παρατηρούσε με δέος την εξέλιξη αυτού του φαινομένου. Γιατί πρέπει να σου πω πως το σταμάτημα του χρόνου συνέβαινε βέβαια μόνο στα μάτια των άμοιρων κατοίκων της Δαχτυλήθρας. Τα πλάσματα του γαλαξία, αντίθετα, ένωσαν το χρόνο όπως τον ξέρουμε όλοι.

Έβλεπαν λοιπόν σύννεφα δηλητηριώδη να σκεπάζουν τον ουρανό της χώρας. Μύριζαν τις ακρογιαλιές της που σάπιζαν και παρατηρούσαν τους πολίτες της να στριφογυρίζουν μεταμορφωμένοι σε γερασμένα πλάσματα που σέρνονταν όπως γυμνοσάλιαγκες μετά από βροχή. Άκουγαν τη μουσική τους κι έβλεπαν τις κουρελιασμένες νότες τους να ταξιδεύουν στον ουρανό. Μα πάνω απ' όλα ένωσαν την απάθεια αυτών των ανθρώπων που έμοιαζαν ακινητοποιημένοι όπως κορυδαλλοί μπροστά σε καθρέφτη.

Όλα αυτά θα συνέχιζαν ίσως για πάρα πολύ καιρό εάν το κομμάτι του χρόνου που λέγεται «Τώρα» δεν ξεσηκώνονταν. Κάλεσε λοιπόν όλα τα ξωτικά, τα αερικά και τις νεράιδες του σύμπαντος κι όλοι μαζί άρχισαν να ταρακουνάνε τη μικρή Δαχτυλήθρα.

Άνεμοι και δυνατός βροχές έδερναν τη χώρα. Η θάλασσα γέμισε με γύψινα σουβενίρ, με μπαλωμένες βαλίτσες μεταναστών, με ηλεκτρικές κιθάρες χωρίς χορδές, με αρχαιοπρεπή αγάλματα, με ραδιοφωνίες «ελεύθερες» και μη, με βίντεο και τηλεοράσεις, με πολιτικούς ντυμένους με τις γνωστές στολές...

Ο χρόνος επέστρεψε απόλυτα φανερός κι οι πολίτες εκείνου του τόπου είδαν για κάποιες στιγμές τους εαυτούς τους όπως ήταν στην πραγματικότητα. Γυμνοί, βουβοί κι εξασθλωμένοι. Ύστερα έπεσαν ομαδικά στη θάλασσα χορεύοντας για τελευταία φορά τον παλιό χορό του Ζαλόγγου.

Όταν τα στοιχεία σταμάτησαν το έργο τους, ακούστηκε ο πρώτος — μετά από πολύ καιρό — αυθεντικός ήχος. Ήταν το κλάμα των μικρών παιδιών που είχαν γλιτώσει από τη θεομηνία. Τα ξωτικά χαμογέλασαν κι είπαν: «Να που δεν ξέχασαν. Σε λίγο θα ανακαλύψουν και το γέλιο. Αργότερα θα μάθουν να πλάθουν χρώματα, μορφές, μουσική και λόγο. Από την αρχή». Ύστερα σμίλεψαν στον ουρανό αυτή την πικρή ιστορία για να διαβάζεται απ' όλους στο γαλαξία και χάθηκαν καβάλα σ' ένα σύννεφο την ώρα που το φως φανερόνταν στο ουράνιο στερέωμα.

Αυτό το παραμύθι είπε ο ήλιος στη σελήνη και τη φίλησε γλυκά. Εκείνη έγειρε τα βλέφαρα κι αυτός βγήκε για το καθημερινό του σερβιάνι. Κι έζησαν αυτοί καλά... Εμείς όμως;

Βάσω ΝΤΑΚΟΥΡΗ

Αρχαϊκός ρεαλισμός

Δεν έχουν κλείσει δέκα χρόνια που σύσσωμη η δημοκρατική παράταξη με μπροστάρηδες τους σημερινούς κυβερνώντες προέτασε τα στήθη της για να εμποδίσει τον τραυματισμό της εθνικής μας ανεξαρτησίας από τη φυγάδευση στο εξωτερικό αρχαιοτήτων της ελληνικής γης. Η δόθεν αντιιμπεριαλιστική, αντιπολιτευτική και εθνικιστική υστερία αντιδρούσε στην ψωροκωστεινίτικη αξιοποίηση της πολιτιστικής αίγλης φτωχού συγγενούς. Έτος 1979.

Το 1988, το κίνημα, που εκτός από την εθνική αξιοπρέπεια υπεράσπιζε τότε και τα συμφέροντα τουριστομαγαζατόρων και λαού, με κυβερνητικές πλέον ευθύνες, ξαναστέλνει τα αρχαία μας στα χέρια των Αμερικάνων ιμπεριαλιστών. Τη φορά αυτή όμως πρόκειται για «πολιτιστική επίθεση» ακριβώς για να ενισχύσει τα εθνικά μας θέματα. Κι είναι βέβαια και ο αιώνιος Τούρκος παρών. Μόλις πέρυσι, οι μπουνταλάδες είχαν διαθέσει άφθονα εκατομμύρια με την έκθεση του Σουλεϊμάν στις ΗΠΑ. Σ' αυτή την «τουρκική προπαγάνδα» έπρεπε να απαντήσουμε με την «πολιτιστική μας παρουσία». Εμείς δυστυχώς δεν είχαμε τόσα λεφτά. «Όπως παραδέχεται ο πρέσβης μας Γιώργος Παπούλιας, τα οικονομικά περιθώριά μας για διαφήμιση ανάλογη των Τούρκων — που τον απασχολούν πολύ — είναι ελάχιστα» (Ελευθεροτυπία, 10.2).

Αλλά, όπως διαπιστώνει το έγκυρο ΒΗΜΑ, «το "στύλ Μελίνα" μας ξελασπώνει. Η υπουργός Πολιτισμού ξέρει να πουλάει».

«Η, αλλιώς, «δεν μπορείς ν' αντισταθείς σ' αυτή τη γυναίκα» (Ελευθεροτυπία).

Ανάλογα η ΑΥΓΗ (31.1) ασκεί κριτική στην έλλειψη διαφημιστικών κονδυλίων και «σπόνσορς» για την έκθεση, την απουσία κάποιου μικρού σκανδάλου, κάποιου πρωταγωνιστικού εκθέματος, τέλος, που θα αιχμαλωτίσει το κοινό! Ο κράχτης, που λέμε.

Η τέχνη δεν είναι συνδεδεμένη μόνο με την κοινωνία, αλλά και με την πολιτική, ιδιαίτερα δε η στρατευμένη και εθνικά υπερήφανη περιφορά του πολιτιστικού δίσκου στο εξωτερικό.

Γ.Κ.

Πέθαναν όμορφα

Την Τετάρτη, 3 Φλεβάρη, όλα άρχιζαν με τους καλύτερους οιωνούς: Mushrooms και Died Pretty, στο Ρόδον. Και αν οι συμπαθέστατοι Mushrooms αδικήθηκαν από τον ήχο, οι Died Pretty επιδίωξαν και έλαβαν το αποτέλεσμα που τους άξιζε. Όχι, δεν ήταν ο κακός ήχος που πείραζε, ήταν η προκλητική αδιαφορία τους να σεβαστούν το υλικό τους, που είναι αναμφίβολα από τα πιο εμπνευσμένα της εποχής μας. Κάποιος φίλος τους χαρακτήρισε τουρίστες και δεν είχε άδικο. Όταν πληρώνεις πια το χιλιάρικο, έχεις και την απαίτηση το θέαμα και η ποιότητά του να ανταποκρίνονται στα λεφτά σου και όχι να βρεθείς αντιμέ-

τωπος με μια γκροτέσκα απομίμηση του Mick Jagger με δόση Iggy και μουσικούς που εκτελούν καταναγκαστικά έργα πάνω στη σκηνή. Για να μην πούμε τα τετριμμένα περί συγκρίσεων ελληνικού και ξένου ροκ, γιατί στη συγκεκριμένη περίπτωση θα έβγαιναν ζημιωμένοι οι Αυστραλοί του είδους.

Μετά από κάποια στιγμή το θέαμα έπαψε να ενδιαφέρει και όλοι μαζι το ρίξαμε στην πλάκα. Οι μόνοι που δεν κατάλαβαν το δούλεμα ήταν οι Died Pretty. Ίσως το αντιληφθούν στον επόμενο τους σταθμό. Κατά τα άλλα Πέθαναν Όμορφα κι εμείς ζήσαμε καλύτερα.

B.T.

Πολιτισμός και οικονομία

«Υπερκομματική πρωτοβουλία για την προσέλευση ξένων επενδύσεων» ανέλαβε ο καθηγητής κ. Πεπελάσης, «επικεφαλής επιτροπής στελεχών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα... για την προσέλευση παραγωγικών επενδύσεων» από τις «7 μεγάλες βιομηχανικές χώρες» (ΒΗΜΑ, 7.2.).

Υπενθυμίζουμε ότι ο καθηγητής σε άρθρο του στην ίδια εφημερίδα (20.12.87) είχε αναφερθεί στα οικονομικά του πολιτισμού, όπου αρχικά διαπίστωνε ότι το «πολιτιστικό μας περιβάλλον» (μνημεία, αρχαιολογικοί θησαυροί, παραδοσιακοί οικισμοί κλπ.) καθορίζουν τις προτιμήσεις πολλών ξένων επισκεπτών μας και ότι «η συμβολή αυτών των παραγόντων μπορεί ευθέως να αποτιμηθεί σε οικονομικούς όρους».

Στη συνέχεια υποστήριζε ότι «η απόδοση των επενδύσεων στον τουρισμό είναι πολύ μεγαλύτερη από την απόδοση των επενδύσεων στη βιομηχανία, στη βιοτεχνία κλπ.». Με συνέπεια, τέλος, παρότρυνε «να αρ-

χίσουμε να σκεφτόμαστε στα σοβαρά πώς θα προγραμματισθούν μαζικές επενδύσεις και μεγάλες δαπάνες για έργα "πολιτισμού" — κυρίως αρχαιολογικά και συναφή. Με κριτήρια καθαρώς παραγωγικά, επενδύσεις π.χ. σε μουσεία ή αναστηλώσεις και σε ποιους επαρχιακούς ή νησιώτικους χώρους σε άμεση σχέση με τις ευκαιρίες που παρέχει αυτός ή εκείνος ο χώρος για την ανάπτυξη υψηλού επιπέδου τουρισμού».

Φαίνεται, λοιπόν, ότι α) ο κ. καθηγητής άρχισε πρώτος να σκέφτεται και να υλοποιεί και β) η κυβέρνηση συμφωνεί στην κατεύθυνση αυτή των παραγωγικών επενδύσεων που συμβαδίζει και με τη στροφή της στη «χαμηλή τεχνολογία»: Γκαρσόνια περιωπής. Όπως έγραψε και ο Δημήτρης Οικονομάκης (Σχολιαστής 58, 9.1.88), μέσα από την ταύτιση πολιτισμός = τουρισμός ξεπηδάει ένας νέος υγιής κλάδος οικονομικής δραστηριότητας και η «καινούργια Μεγάλη Ιδέα».

Γ.Κ.

ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΝΤΑΙ

Ψυχή και σώμα

Αφορμή για τις σημερινές σκέψεις στάθηκε η συναυλία του Don Cherry και της Νανάς Σιμπούλου στο ΡΟΔΟΝ. Η Σιμπούλου είναι μια Ελληνίδα κιθαρίστρια που κατόρθωσε να συνεργαστεί με μουσικούς τζαζ μεγάλης αξίας όπως ο Charlie Haden και βέβαια ο Don Cherry. Το αποτέλεσμα δε δικαιολόγησε το λόγο της συνεργασίας. Δικαίωσε όμως απόλυτα τη φήμη του Don Cherry. Ο οποίος κατόρθωσε να μιλήσει στην ψυχή μας χωρίς να προσπαθήσει να μας εντυπωσιάσει με τη δεξιοτεχνία του. Χωρίς καν να παίξει το όργανο που τον έχει αναδείξει σαν σολίστα, την τρομπέτα. Αλλά με την κίνηση του σώματός του, με τη φωνή του και κάποια αφρικανικά παραδοσιακά όργανα. Όλα αυτά έκρυβαν από πίσω τους μια ιστορία, ένα βίωμα, είχαν κάποια ιδιαίτερη σημασία. Αυτή είναι μια αίσθηση που δεν μπορώ να την περιγράψω στο χαρτί, όμως όσοι ήταν εκεί καταλαβαίνουν απόλυτα τι εννοώ! Αυτό είναι και το νόημα της μουσικής. Η κάθε νότα έχει τόσο βάρος όσο μόχθο και προσωπική θυσία κρύβει μέσα της. Το πώς ακριβώς γίνεται αυτό ίσως ν' ανήκει στη σφαίρα της μαγείας.

★ ★ ★

Αλλά ας έρθουμε στα δικά μας. Πριν από λίγες μέρες τελείωσε η εγγραφή ενός διπλού δίσκου. Τι το ιδιαίτερο; Ο δίσκος, προσωπική δουλειά του Γιώργου Φακανά, είναι... «τζαζ» — το είδος εμφανίζεται κατά περιόδους και στη χώρα μας. Και μάλιστα big-band jazz, όπου συμμετέχουν 18(!) Έλληνες μουσικοί. Γιατί η απορία; Μα, για τους 18 Έλληνες μουσικούς που παίζουν τζαζ. Και δε μιλάω για κάποιους που έχουν μια σταθερή παρουσία στο χώρο, μεταξύ αυτών βέβαια κι ο Φακανάς, αλλά για κάποιους άλλους κι ακόμη περισσότερους, που δε συμμετέχουν στο δίσκο, αλλά έχουν εμφανιστεί κατά καιρούς στο χώρο. Σαν κομήτες, όπως είπε χαρακτηριστικά κάποιος φίλος μουσικός.

Η τζαζ έχει μια μικρή ιστορία στη χώρα μας, αλλά μετά από κάποια άνθηση, κυρίως σ' επίπεδο συναυλιών και φεστιβάλ, έμεινε υπόθεση ελαχίστων μουσικών, που ασχολούνται συστηματικά. Οι περισσότεροι όμως, αν και κατέχουν την υψηλή τεχνική που απαιτεί και τις γνώσεις, ασχολούνται με οτιδήποτε άλλο εκτός απ' αυτό που τους εκφράζει.

Το πρώτο παράδειγμα που μου 'ρχεται στο νου είναι η ορχήστρα του κ. Γανωσέλη. Την ακούτε συχνά στα φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και στις μισές περίπου ηχογραφήσεις της ελληνικής δισκογραφίας από λαϊκά μέχρι μπαλάντες. Καταπληκτικοί μουσικοί, δεξιότητες, που αναλώνονται σε μουσικές που δεν τους αφορούν. Τσεμπερούλης, Ζηκογιάννης κλπ. Κι ο Αλεξίου με τη Μαρινέλλα! Πόσο καιρό μπορούν να παίζουν ανούσια πράγματα χωρίς να φθείρουν την ίδια τη σχέση τους με τη μουσική;

Φταίει βέβαια η κακούργα η κοινωνία, το υπουργείο Πολιτισμού, το «ηλίθιο» κοινό κ.λπ. Μήπως φταίνει όμως και κάποιοι άλλοι; Μήπως μετά από κάποια χρόνια θα έχουμε και κάποιους άλλους παλαιμάχους να κάνουν συναυλίες «30 χρόνια τζαζ», συγχέοντας τον αυτοσχεδιασμό με τη «μουσική φαγητού», γιατί η μουσική τους δε θα 'χει να πει καμιά ιστορία;

Ξανατονίζω ότι η μουσική ποτέ δεν υπήρξε επίδειξη δεξιοτεχνίας, αλλά εσωτερική έκφραση. Το τι έχει ο καθένας μέσα του δίνει και την αξία της. Όλα τα άλλα ανήκουν στη σφαίρα του εμπορίου.

Κι ακόμη, η μουσική απαιτεί πολλά. Όχι μόνο διάβασμα, αλλά ειλικρίνεια και αφοσίωση. Υπερβολικά ό' αυτά, αλλά όσοι άκουσαν τον Don Cherry και τις τρεις νότες του κατάλαβαν.

Το θέμα όμως είναι πολύ μεγάλο και οι πλευρές πολλές κι ανεξερεύνητες. Σας υποσχόμαστε να επανέλθουμε, όχι μόνο στα πλαίσια της στήλης, αλλά συζητώντας με τους ίδιους τους μουσικούς ή όσους έχουν να πουν κάτι γι' αυτόν το χώρο.

Δημήτρης ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

Έγινε τις ημέρες αυτές μια έκθεση ζωγραφικής στο πνευματικό κέντρο του δήμου Παλαιού Φαλήρου και στην πρόσκληση που λάβαμε διαβάσαμε ότι «το βράδυ των εγκαινίων θα κληρωθεί ένας πίνακας 45.000 δρχ. Τιμή λαχνού 500 δρχ. Προμήθεια λαχνών το ίδιο βράδυ». Χωρίς να αναφέρεται στους προσκεκλημένους φιλότεχνους τίποτε για τους σκοπούς της κλήρωσης (αν θα γίνει υπέρ αναξιοπαθούντων, για το καλό του δήμου ή για άλλο καλό), η νέα αυτή εικαστική πρακτική έρχεται ίσως να αντισταθμίσει

— στο χώρο των πολιτιστικών της αυτοδιοίκησης — τις δυσκολίες προβολής της τέχνης...

Ενώ η ελεύθερη αγορά έχει τις δυνατότητες, τα «κυκλώματα», την προβολή της κριτικής, την κοινωνική αναγνώριση, τους συλλέκτες και τόσα άλλα που διαμορφώνουν τελικά και ικανοποιητικές τιμές, στην περίπτωση μας το πρωτοπόρο έργο του ανοίγματος νέων αγορών χρησιμοποιεί μεθόδους προηγούμενων σχημάτων: παζαριών ή χοροεπιδείξεων. Πρόκειται άραγε για διαφορά ποιότητας ή απλώς βαθμού;

Αθήνα 1984!

■ «Αθήνα 984, ο δικός σας ραδιοσταθμός» είναι το σλόγκαν που αρκετές φορές τη μέρα ακούγεται από το δημοτικό ραδιόφωνο. Και είναι σί' αλήθεια πραγματικότητα πως ο «Αθήνα 984» έχει αποκτήσει την έξωθεν καλή μαρτυρία. Απ' όλες τις πλευρές του πολιτικού φάσματος γίνεται παραδεκτό πως πρόκειται για ένα σταθμό ανοιχτό, ζωντανό, πλουραλιστικό, πολυφωνικό, δημοκρατικό, «δηλαδή ελεύθερο». Και όταν ο σταθμός, ή οι ένθερμοι υποστηρικτές του, μιλώντας για την ελεύθερη ραδιοφωνία παραπέμπουν κατευθείαν στον «Αθήνα 984», όλοι μα όλοι το θεωρούν προφανές.

Από τις στήλες της ραδιοκριτικής του ημερήσιου Τύπου, και μάλιστα του φιλοκυβερνητικού και της Αριστεράς, η σύγκριση κρατικών καναλιών και «Αθήνα 984» είναι συντριπτική, υπέρ του δεύτερου. Οι δυο έρευνες ακροαματικότητας που διεξήγαγε μάλιστα ο σταθμός έδειξαν ποια είναι στην πράξη τα αποτελέσματα της «νέας μορφής ραδιοφωνίας» που εισήγαγε ο «Αθήνα 984». Ο δημοτικός ραδιοσταθμός κατέκτησε, μέσα στο πρώτο εξάμηνο της λειτουργίας του, την πρώτη θέση στην προτίμηση των ακροατών, ιδίως «των νέων, των μορφωμένων και των ευπόρων» (βλέπε έρευνα Nielsen, Νοέμβριος 1987).

«Αθήνα 984», το νέο μοντέλο ραδιοφώνου λοιπόν. Οργανωμένο από τον κ. Έβερτ και υποστηριζόμενο, με πάθος, και από την Αριστερά, ιδίως την πάλαι ποτέ «ανανεωτική» εκδοχή της.

«Αθήνα 984», το όραμα των αριστερών διανοουμένων για την επικοινωνία στην πράξη;

«Αθήνα 984», το ραδιόφωνο του πλουραλισμού, της ζωντάνιας, της συμμετοχής;

«Αθήνα 984», η μόνη απάντηση στο κρατικό ραδιόφωνο;

Αυτή είναι η άποψη που επικρατεί.

Αυτή είναι όμως και η πραγματικότητα που η Αριστερά θα έπρεπε να αποτρέψει και να ανατρέψει. Αυτή είναι η εκδοχή της ερτζιανής επικοινωνίας που προωθεί και εμπιδώνει την ήδη δεδομένη σχέση

πομπού-δέκτη, που αναπαράγει τους άκριτους ακροατές.

Παρακολουθήσαμε συστηματι-

κά (τέλη Ιανουαρίου - αρχές Φεβρουαρίου) τις εκπομπές του «Αθήνα 984». Τα στοιχεία που συγ-

κεντρώσαμε μας προσανατολίζουν σε κάποια συμπεράσματα.

Η Δεξιά Αντιπολίτευση

Οι ενημερωτικές εκπομπές του «Αθήνα 984» θεωρούνται πιο ανοιχτές και πολυφωνικές από κάθε άλλο ραδιοσταθμό. Πεντάλεπτα στα κόμματα, δεκάλεπτα στις δημοτικές παρατάξεις, δελτία με όλες τις ειδήσεις, πολιτικοί σχολιασμοί.

Ωστόσο είναι φανερό, και συχνά ομολογείται, η αντιπαλότητα προς το ΠΑΣΟΚ. Αυτή η ανοιχτή αντιπαλότητα του σταθμού στην κυβερνητική πολιτική δεν είναι όμως τυχαία. Ούτε πρόκειται για σκόρπια παράθεση διαφορετικών και ετερόκλητων απόψεων, «για να κρίνει ο ακροατής». Αντίθετα, σημειώσαμε δύο χαρακτηριστικά:

Από τη μια, υπάρχει ένας σταθερός και σαφής προσανατολισμός στην αντιπολιτευτική τακτική και πρόταση εξουσίας της Νέας Δημοκρατίας. Το ΠΑΣΟΚ δεν εγκαλείται γενικώς, αλλά κατηγορείται για ανευθυνότητα, για προχειρότητα, για αντιευρωπαϊσμό, για ολοκληρωτικές τάσεις, για σκάνδαλα.

Από την άλλη, η εναλλακτική πρόταση εξουσίας σήμερα, η πρόταση της Νέας Δημοκρατίας, παραμένει στο απυρόβλητο των πολιτικών αναλύσεων και σχολιασμών.

Φυσικά, υπάρχουν και τα κόμματα της Αριστεράς. Εκεί τα ανοίγματα του σταθμού είναι σχετικά ανώδυνα. Κι αυτό όσο το ΚΚΕ και η ΕΑΡ αρκούνται στο ότι ο «Αθήνα 984» τους δίνει εκείνο που η ΕΡΤ τους στερεί: την καθημερινή παρουσία...

Ο συγκεκριμένος αντιπολιτευτικός προσανατολισμός που σκιαγραφήσαμε δεν εκφράζεται μόνο στις στενά πολιτικές εκπομπές. Οι εκπομπές λόγου, οι αθλητικές αλλά και οι «καθαρά» ψυχαγωγικές εκπομπές είναι και αυτές συντονισμένες στο ίδιο μήκος κύματος. Και αυτό είναι το σημαντικότερο. Είναι εκεί που ο πολιτικός λόγος αφομοιώνεται ευκολότερα και το πολιτικό μήνυμα γίνεται πιο εύ-

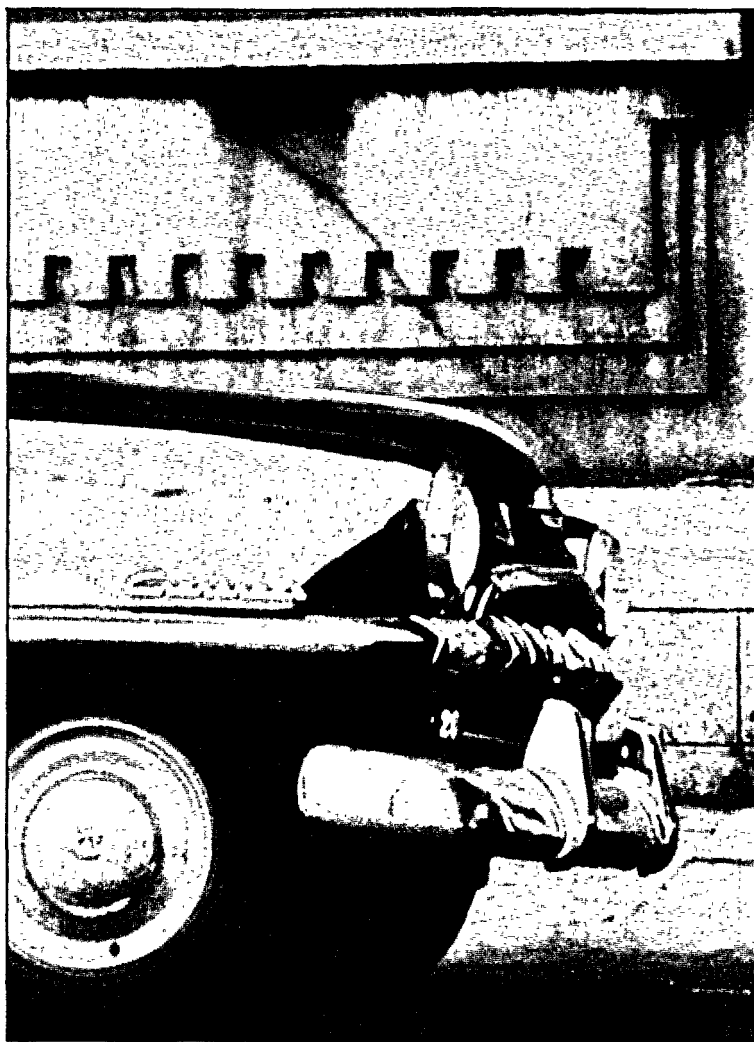
ληπτο.

Στην απρόσκοπτη πρόσληψη του μηνύματος συντελεί και η εμφάνιση του «Αθήνα 984» ως του σταθμού που κάθε Αθηναίος (και όχι μόνο) πρέπει να παρακολουθεί, με καρφωμένη τη βελόνα στα 98,4 FM. «Συνεχίστε την ακρόαση», λέει ο κάθε παρουσιαστής στο τέλος της εκπομπής του. Ας πούμε και κάτι άλλο, χαρακτηριστικό. Στην τακτική μηνιαία επαφή του με τους ακροατές, ο διευθυντής του σταθμού κ. Τζαννετάκος ρωτήθηκε «γιατί ο σταθμός δε μεταδίδει ποδοσφαιρικούς αγώνες και οι ακροατές αναγκάζονται να ακούν άλλο σταθμό». «Δεν πειράζει», απάντησε ο κ. Τζαννετάκος, «για τους ποδοσφαιρικούς αγώνες σας επιτρέπουμε να αλλάξετε σταθμό».

Συμμετοχή του 1'

Η οργάνωση των ψυχαγωγικών εκπομπών είναι άλλο ένα στοιχείο που διαφοροποιεί τον «Αθήνα 984» από τα κρατικά κανάλια. Οι παρουσιαστές είναι άνετοι και φιλικοί προς τους ακροατές, κάνουν αστεία μεταξύ τους, αλληλοσχολιάζονται. Σε κάθε εκπομπή, τα τηλέφωνα 5240704 και 5240467 αναφέρονται συνεχώς και οι ακροατές καλούνται να τηλεφωνήσουν, να κάνουν αφιερώσεις, να πουν την άποψή τους, να υποβάλουν ερωτήσεις στους καλεσμένους, να απαντήσουν σε διαγωνισμούς.

Δημιουργείται έντεχνα η αίσθηση πως οι ακροατές φτιάχνουν το πρόγραμμα, το δικό τους

πρόγραμμα.

Οι διαγωνισμοί γίνονται με μεγάλη συχνότητα (το λιγότερο ένας σε κάθε εκπομπή) και τα θέματά τους έχουν μια ανεξάντλητη ποικιλία. Πρέπει να αναγνωρίσου-

με ότι ο δημοτικός ραδιοσταθμός έχει ευφάνταστους παραγωγούς. Οι διαγωνισμοί και τα κουίζ δίνουν την εντύπωση της συμμετοχής. Υπάρχει μάλιστα, πρώτη φορά από όσο ξέρουμε για ραδιοφω-

νο, ο χαρακτηρισμός «τακτικός ακροατής», πώς λέμε τακτικός αναγνώστης. Έχει συγκροτηθεί περί το σταθμό μια μεγάλη ομάδα ακροατών που μονίμως συμμετέχουν στις προσκλήσεις του, που έχουν συνδέσει στη μνήμη του τηλεφώνου τους τον αριθμό του σταθμού για να προλάβουν να τηλεφωνήσουν. Διότι «ο πρώτος που θα τηλεφωνήσει... και θα μας πει... θα κερδίσει...» είναι το μόνιμο ρεφρέν. Διαρκής ένταση για το σταθμό, ασταμάτητη παρακολούθησή του, μη τυχόν και χάσουμε κάποιο διαγωνισμό.

Ψηφίστε για τούτο, ψηφίστε για το άλλο. Και οι ακροατές παρουσιάζουν τις «γνώσεις» τους επί των hits και τη γνώμη τους επί παντός του επιστητού. Η συμμετοχή του ακροατή είναι ατομική, ανταγωνιστική σε σχέση με τους υπόλοιπους, με προσδοκία το βραβείο. Η συμμετοχή τελειώνει μόλις κλείσει το τηλέφωνο. Είναι και αυτή μιας άλλης μορφής εκπόρευση: συμμετοχή του λεπτού...

Η Αποθέωση της Διαφήμισης

Η ποσότητα των διαφημιστικών καταχωρίσεων του «Αθήνα 984» έχει ήδη σοκάρει πολλούς. Και δε δικαιολογείται ασφαλώς για την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων του σταθμού. Ήδη τελευταία στοιχεία, που δίνει ο ίδιος ο σταθμός, παρουσιάζουν πολλαπλάσια τα έσοδα του σταθμού (διαφημίσεις) από τις δαπάνες.

■ Καταγράψαμε τα δελτία ειδήσεων το διήμερο 5 και 6 Φεβρουαρίου 1988. Συγκεκριμένα, τρία από τα δελτία της Παρασκευής 5 Φεβρουαρίου (6 μμ, 7 μμ, 8 μμ) και τα τρία (και μόνα) δελτία του Σαββάτου 6 Φεβρουαρίου (4 μμ, 6 μμ, 8 μμ). Η επιλογή των δελτίων δεν ήταν ασφαλώς τυχαία. Εξηγούμαστε: στόχος μας ήταν να καταγράψουμε τις άμεσες, και γι' αυτό αντανakλαστικές, αντιδράσεις του σταθμού σχετικά με το θέμα που δημιουργήθηκε με τις δηλώσεις Μητσοτάκη για το δημοψήφισμα του 1974.

Θυμίζουμε απλώς ότι τα δελτία της Παρασκευής ακολούθησαν τη δήλωση Μητσοτάκη κατά την επιστροφή του από το Λονδίνο («καταγγέλλω τον Α. Παπανδρέου γιατί έθαψε τους αγνοούμενους... και τη φασιστική ΕΡΤ γιατί μετέδωσε ανύπαρκτες δηλώσεις...»), ενώ των δελτίων του Σαββάτου προηγείτο η live μετάδοση από την ΕΤ της δήλωσης Μητσοτάκη στο Λονδίνο («...πιστεύω ότι το δημοψήφισμα ήταν unfair...»).

Στα δελτία της Παρασκευής, αλλά και στα δύο πρώτα του Σαββάτου, η δήλωση-καταγγελία Μητσοτάκη εναντίον του Α. Παπανδρέου και της ΕΡΤ ήταν η πρώτη ειδηση του σταθμού. Μόνο στο τελευταίο δελτίο του Σαββάτου η στάση αλλάζει και προβάλλεται η γνωστή δήλωση Στεφανόπουλου («ο κ. Μητσοτάκης είναι άφρων...»). Σημειώνουμε πως, ενώ σε άλλες περιπτώσεις τα δελτία ειδήσεων του σταθμού βρίσκονται κυριολεκτικά μέσα στην επικαιρότητα (βλέπε την άμεση μετάδοση ειδήσεων σχετικά με τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, του Π.Δ. για την τοπική ραδιοφωνία, την έκρηξη στα γραφεία του ΑΝΤΙ κ.ά.), τώρα χρειάστηκε 24 ολόκληρες ώρες για να ανακαλύψει πως ο κ. Μητσοτάκης δεν ήταν και τόσο ριγμένος σ' αυτή την περίπτωση.

■ Στα σχόλια της πρωινής ζώνης καταγράψαμε τις αναλύσεις των εξής συνεργατών του «Αθήνα 984»: Σ. Ζούλας, Π. Λουκάκος, Α. Παπανδρόπουλος, Ν. Νικολάου, Β. Πάικος, Ν.

Χατζηνικολάου, Β. Τζίμας, Γ. Μασαβέττας, Β. Μπιστίκας... Από τους ανωτέρω 9, μόνο 3 δε γράφουν σε δεξιά έντυπα: οι Π. Λουκάκος, Γ. Μασαβέττας και Β. Τσίμας, χωρίς αυτό βέβαια να εξασφαλίζει συγκεκριμένο προσανατολισμό στις απόψεις τους. Ένας από τους 9 (ο Β. Πάικος) είναι διχασμένος(;) εργάζεται στην Αυγή και τον Ελεύθερο Τύπο. Οι υπόλοιποι 6 εργάζονται σε εφημερίδες και έντυπα με σαφή δεξιά προσανατολισμό (Βραδυνή, Εποπτεία, Καθημερινή, Ακρόπολις, Μεσημβρινή, Επίκαιρα). Θα παραθέσουμε ένα απόσπασμα από το σχόλιο του Β. Πάικου τη Δευτέρα 25 Ιανουαρίου. Έχει θέμα την πρόθεση του ΠΑΣΟΚ να εφαρμόσει ενός είδους «τριφασικό εκλογικό σύστημα». «Πρέπει όλοι οι πολίτες να αντισταθούμε σ' αυτή την απόπειρα νόθευσης της λαϊκής θέλησης», είπε ο σχολιαστής και σημείωσε πως, «κάτι τέτοιο είχε εφαρμοστεί και μερικά χρόνια νωρίτερα» (εννοώντας προφανώς τις εκλογές του 1956, αποφεύγοντας όμως να κάνει οποιαδήποτε ρητή ανα-

φορά σ' αυτόν που το εφάρμοσε, τον Κ. Καραμανλή...). Ενδεικτικά αναφέρουμε επίσης ένα μέρος από το σχόλιο του Στάμου Ζούλα, στις 21 Ιανουαρίου, σχετικά με την αλλαγή του τρόπου βαθμολογίας στις Πανελλαδικές Εξετάσεις. «Με τα μέτρα που ανακοίνωσε ο κ. Τρίτσης, ένα πράγμα μαθαίνει στα παιδιά μας: να μην εμπιστεύονται το κράτος και την παιδεία».

■ Στο αθλητικό σχόλιο της Παρασκευής, τακτικός προσκεκλημένος (δυστυχώς μέσα στον Ιανουάριο) είναι ο κ. Ρουμπής, αθλητικός δικαστής ως το 1981 και βασικός συντάκτης του ν.75/75. Μιλώντας για το νέο νομοσχέδιο για τον αθλητισμό, στις 22 Ιανουαρίου, το χαρακτήρισε ως «νόμο με διατάξεις που δεν έχουν εφαρμοστεί ούτε στα πιο σκληρά ολοκληρωτικά καθεστώτα» και κάλεσε την κυβέρνηση «όχι μόνο να το αποσύρει, αλλά να το κάψει»! Είναι ένα νομοσχέδιο που οδηγεί τον αθλητισμό σε παρακμή, υποστήριξε ο κ. Ρουμπής, για να σημειώσει ότι

Πρόκειται περισσότερο για μια άκριτη αποδοχή του ρόλου του σταθμού ως «μέσου», με τη διαφημιστική ορολογία. Θεωρείται φυσικό, και όχι απλώς αναγκαίο, να κοπεί η εκπομπή στη μέση για να πέσουν μερικά spots.

Από την άλλη πλευρά, οι περισσότεροι - διαγωνισμοί έχουν βραβεία-προσφορές συγκεκριμένων εταιριών, οι οποίες συνεχώς αναφέρονται κατά τη διάρκεια της εκπομπής. Ακόμη περισσότερο χαρακτηριστική είναι η περίπτωση εκπομπών όπου οι καλεσμένοι είναι στην ουσία διαφημιζόμενοι. Αγνοούμε αν πρόκειται για «πληρωμένες» (διαφημιστικά, εννοούμε) εκπομπές. Δεν έχει όμως αυτό σημασία. Εκείνο που πρέπει να σημειώσουμε είναι η αποδοχή από τη μεριά των παραγωγών της δυνατότητας να χρησιμοποιεί ο ποιοσδήποτε προσκεκλημένος το ραδιοφωνικό χρόνο για να προβάλει συγκεκριμένα προϊόντα, συγκεκριμένη εταιρία, συγκεκριμένη φίρμα.

Το θέμα της διαφήμισης και του τρόπου που χρησιμοποιείται είναι αρκετά σημαντικό, γιατί έχει πολλές προεκτάσεις. Αν πράγματι ισχύει το ότι ένας ραδιοφωνικός σταθμός δίνει προτεραιότητα στο ρόλο του ως διαφημιστικό μέσο, τότε αυτό έχει άμεση επίπτωση στο ίδιο το πρόγραμμά του. Το κυνήγι της ακροατικότητας σημαίνει κυνήγι των διαφημίσεων, κυνήγι του κέρδους, παραγωγή, λοιπόν, μόνο διαφημιστικά αξιοποιήσιμων προγραμμάτων. Και, λίγες μέρες πριν οι «καθαρά» ιδιω-

τικοί σταθμοί αρχίσουν τις εκπομπές τους, κάτι τέτοιο προμηνύει πολλά...

Γ' αυτό το θέμα ας σημειώσουμε και το εξής: σε συνέντευξη που έδωσε σε ένα κλαδικό περιοδικό

του διαφημιστικού χώρου (Σύγχρονη Διαφήμιση, τεύχος 31) ο Simon Lloyd, στέλεχος της πολυεθνικής διαφημιστικής εταιρίας FCB, δήλωσε πως μια μορφή της υπανάπτυξης των ελληνικών μέ-

σων μαζικής ενημέρωσης είναι και το ότι αυτά «δεν ενδιαφέρονται για την ακροατικότητα και θεαματικότητα των εκπομπών τους, δυσκολεύοντας έτσι τους διαφημιζομένους στην επιλογή των ζωνών όπου θα διαφημιστούν». Αντίθετα, έκανε εύφημο μνημό στον «Αθήνα 984», που πρώτος έκανε ο ίδιος έρευνα ακροατικότητας...

Μελλοντολογίες

Ο «Αθήνα 984» είναι ένα νέο μοντέλο ραδιοφωνικού σταθμού για την ελληνική πραγματικότητα, εφαρμοσμένο βέβαια από καιρό στις ΗΠΑ και τη Δυτική Ευρώπη. Πολλοί είναι αυτοί που ανυπομονούν να ακολουθήσουν τα χνάρια του. Με περισσότερα μέσα και πείρα, να αξιοποιήσουν παραγωγικά τις ιδέες και τους νεοτερισμούς του.

Δε μιλούν για το απώτερο μέλλον αλλά για τους επόμενους μήνες, όταν τα συγκροτήματα Τύπου μεταφέρουν τον ανταγωνισμό τους στα ερτζιανά. Όταν η έκδοση μιας εφημερίδας θα είναι μπανάλα για τους επιχειρηματίες, ο σταθμός έχει περισσότερη στυλ. Όταν οι Μπερλουσκόνι και Μάξγουελ επιχειρήσουν να κατακτήσουν και αυτοί ένα μερίδιο της ελληνικής αγοράς.

Ο «Αθήνα 984» άνοιξε το δρόμο στη νέα μορφή επικοινωνίας στην Ελλάδα. Και οι αριστεροί διανοούμενοι-συνεργάτες του μπορούν να είναι περήφανοι που έβαλαν και αυτοί ένα λιθαράκι...

Άρης ΝΤΑΤΣΗΣ

«θα καταστραφεί ως και η οικονομικά ανθούσα σήμερα αντισφαίριση»...

■ Ο Νίκος Δήμου στις 7 Φεβρουαρίου μας θυμίζει πως «αν αφαιρέσουμε τα συνθήματα, η μόνη διαφορά της παλιάς και νέας εξουσίας είναι το χρώμα και τα περισσότερα σκάνδαλα». «Το ΠΑΣΟΚ είναι καθυστερημένο σε όλα του», συνέχισε, «καθυστερημένα ανακάλυψε τον ελληνοτουρκικό διάλογο, καθυστερημένα την ΕΟΚ, καθυστερημένα την ιδιωτική πρωτοβουλία...».

■ «Συγκάτοικοι είμαστε όλοι στην τρέλα», λέγεται μια μεταμεσονύκτια εκπομπή με μουσική, συνεντεύξεις, αστεϊάκια, διαγωνισμούς και κουίζ. Στις 23 Ιανουαρίου ο διαγωνισμός είχε θέμα «τι είναι ο τσελεμεντές». Πιο πετυχημένη απάντηση θεωρήθηκε από τους παρευριστάς (και ίσως να ήταν) η εξής: «τσελεμεντές είναι το ΠΑΣΟΚ γιατί ποτέ δεν ξέρεις τι σου μαγειρεύει».

■ Η Ρεζέρβα του Σαββόπουλου κυκλοφόρησε το 1979 και δυο χρόνια μετά ναυλώθηκε το τρένο της αλλαγής, επαναστατικό βέβαια, μας θυμισε ο Γρ. Ψαριανός στα «Απλά Μαθήματα Ραδιοφώνου», την Τρίτη 9 Φεβρουαρίου. Και συνέχισε θυμίζοντάς μας μια ιστορία από τη Γαλλική Επανάσταση: «Σ' αυτή την επανάσταση οι αγρότες κατέλαβαν τα ανάκτορα, έδιωξαν τους ευγενείς, και έκαναν party. Όταν αργότερα οι ευγενείς τα ανακατέλαβαν βρήκαν μια πλήρη ακαταστάσι, βρωμιές, τα τσιγάρα πεταμένα κάτω...». Κάθε συνειρμός θεμιτός, αν όχι επιδιωκόμενος.

■ Στην απογευματινή εκπομπή «984 Μεγαμπέλ» παίζεται ένα παιχνίδι, οι «98+4 ευκαιρίες». Πρόκειται για ένα παιχνίδι σαν τον «Γκρινάρη», όπου όμως εδώ οι ακροατές δίνουν οι ίδιοι ένα νόμμο αντί για ζαριές και προσπαθούν να πέσουν πάνω στα τυχερά νούμερα, όπου κάποιος κερδίζει κάποια δώρα. «Τηλεφωνήστε μας», λέει ο παρου-

σιαστής, «είναι περιττό να πούμε το τηλέφωνο». Για κάθε δύσπιστο όμως ακροατή (διότι ο παρουσιαστής θα μπορούσε να κάνει αδικίες) υπάρχει σε κάθε εκπομπή μια επιτροπή 2 ακροατών που ελέγχει την πιστή τήρηση των κανόνων του παιχνιδιού...

■ Ο τρόπος και η ευκολία με την οποία γίνονται οι διαγωνισμοί είναι πρωτόγνωρος. Κάτι μεταξύ αφέλειας και θράσους. «Αγαπητοί ακροατές, γεια σας. Μαζί μας έχουμε σήμερα τους... καθώς και τον Σπούφη. Ξέρετε ποιος είναι; Θα δώσουμε 5 μεγάλους δίσκους σε όποιον το βρει...» Έτσι άρχισε η μεταμεσονύκτια εκπομπή στις 9 Φεβρουαρίου. Τελικά Σπούφη ήταν το όνομα ενός πύθωνα που βρισκόταν στο στούντιο και που μόλις είχε βαφτιστεί...

■ «Δεν έχω θέμα να σας βάλω», δήλωσε στενοχωρημένος στις 22 Ιανουαρίου ο εκφωνητής: «Κάτι όμως πρέπει να ψηφίσουμε, τέλος πάντων, και όχι μια φορά στα τέσσερα χρόνια», συνέχισε ο καλός παρου-

σιαστής, δίνοντάς μας παραστατικά τη διεξόδο από τον κοινοβουλευτισμό.

■ Ψηφίστε, ψηφίστε. Και οι ακροατές, πολύ γρήγορα, τηλεφωνούν και απαντούν σε κάθε διαγωνισμό, επί παντός του επιστητού. «Υπάρχουν γοργόνες;» «Υπάρχουν τα UFO;» «Αν οι νότες είχαν χρώμα, τι χρώμα θα είχε η μουσική;» και ό,τι βάλει ο νους σας.

■ Οι μεταμεσονύκτιες εκπομπές ιδίως προσφέρονται για τα πιο περίεργα κουίζ και τους πιο ηλιθιούς διαγωνισμούς. Πόσα άτομα μπορεί να βάλει κάποιος στο αυτοκίνητό του; Ο νικητής έβαλε 33 (τριάντα τρεις), έκανε μια βόλτα στο Σύνταγμα, μίλησε στο σταθμό, κέρδισε ένα βίντεο και πήγε σπίτι του. Μια άλλη φορά, πάλι μετά τα μεσάνυχτα, δεκάδες Αθηναίοι έψαχναν το μισό κομμάτι ενός κατοστάρικου που οι υπεύθυνοι του σταθμού είχαν κρύψει στους θάμνους. Ο ευρών αμειφθεται, και πάλι με ένα βίντεο...

No Mans Land

■ Πώς άρχισε να γράφεται η ιστορία ενός ελληνικού συγκροτήματος με παρουσία μερικών χρόνων ήδη, με συναυλίες που συγκεντρώνουν έναν όλο και μεγαλύτερο αριθμό θαυμαστών, με μια φετινή συμμετοχή στη συλλογή Cicadas κι έναν προσωπικό δίσκο καθ' οδόν; Οι No Man's Land δεν έχουν σχέση με πόλεμο ή με ειρήνη αλλά με μουσική κι έναν τίτλο τραγουδιού του Syd Barret που ήταν τα ίδια τους τα όνειρα για μια κοινωνία ανθρώπινη και συντροφική.

Το ότι παίζουν ψυχεδέλεια, ένα γέννημα της Αμερικής του '60, πόσο μπορεί να αγγίξει την Ελλάδα του '88; Τα ίδια τα μέλη του γκρουπ γεννήθηκαν την εποχή που άνθιζε το είδος έξω από τη χώρα τους, αλλά στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν που ξεκινούσε κάτι παγκόσμιο που έστω κι αν τελειωσε σαν «μεγάλη επανάσταση» άφησε κάτι σε όλους. Τελικά οι αιτίες που δημιούργησαν το κίνημα είκοσι χρόνια πριν συνεχίζουν να υπάρχουν μέχρι σήμερα για μουσικούς που θέλουν να μει-

νουν ζωντανοί.

Τι συμβαίνει σε μια ντόπια μουσική σκηνή; Θα πρέπει να είναι οπωσδήποτε ομοιόμορφη ή η πολυμορφία είναι το χάρισμα όσων την αποτελούν; Πιστεύουν οι NML πως όταν τα πάντα είναι ίδια, ο μαρσμός δεν αργεί, σέβονται, όμως, τη διαφορά του άλλου, που τον αγαπούν γι' αυτόν ακριβώς το λόγο. Απλώς χρειάζονται κοινοί στόχοι, κοινές ελπίδες και κοινοί φόβοι για να υπάρχουν τα άτομα μαζί. Όσο για τις επιρροές προηγούμενων μουσικών, υπήρχαν μερικοί, όπως ο Ότις Ρέντινγκ, ο Κάουντρι Τζο, ο Έρικ Μπέρτον κι οι Στόουνς που έκαναν μουσική «βαθιά από την ψυχή τους».

Οι No Man's Land εκτός από μέλη συγκροτήματος μπορούν να λειτουργήσουν και σαν ακροατές; Πώς βλέπουν το κοινό που πηγάζει σε συναυλίες; Υπάρχει αυτός ο περίφημος μύθος του «fan»;

«Μοιραζόμαστε τη μουσική με όσους παίζουν εκείνη τη στιγμή κι είναι πολύ ευχάριστο όταν γίνεται κάτι τέτοιο. Μακάρι όλη η ζωή να ήταν μια συναυλία. Ο μύθος του

«fan» τελικά υπάρχει και κρατάει πολλούς ανθρώπους κουμπωμένους, γιατί δεν ξέρουν πώς «πρέπει» να φερθούν ή τι να πουν, πώς να χορέψουν. Δεν είναι κανείς υποχρεωμένος να κάνει ό,τι δε νιώθει. Δε χρειάζεται πολλή σκέψη το θέμα».

Ένα άλλο θέμα που παραμένει, όμως, πάντα ανοιχτό είναι αυτό που αφορά τον τρόπο που αντιμετωπίζουν οι κριτικοί το ροκ και τα συγκροτήματα που το εκφράζουν. Οι NML νιώθουν άσχημα όταν σκέφτονται ότι κάποιοι από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούν να τροποποιήσουν καταστάσεις και να κατευθύνουν συνειδήσεις, όπως επίσης νιώθουν πολύ περισσότερο άσχημα για εκείνους που πείθονται χωρίς να ακούσουν την κριτική της δικής τους καρδιάς, του δικού τους μυαλού, αλλά αντίθετα δίνουν βάση στις καθιερωμένες κριτικές. Το σίγουρο είναι ότι το συγκρότημα δε χρειάζεται καθοδηγητές.

Μήπως όμως η καθοδήγηση μπορεί να επιβάλει αλλαγή στο σκηνικό ύφος των μουσικών με

σκοπό να αποκτήσουν μεγαλύτερο κοινό; Στην Ελλάδα είναι δύσκολο να επιβιώσουν άτομα που δεν ακολουθούν κάποιο συρμό. Πόσο έτοιμοι είναι οι NML να περάσουν το κατώφλι της εμπορικότητας; Επειδή δεν τους λείπει το χιούμορ, δηλώνουν ότι θα τους άρεσε να γίνουν χορευτές και βουλευτές συγχρόνως, κάποιοι βουλευτές που θα χόρευαν· αυτός θα ήταν ο πιο γρήγορος δρόμος προς τη δημοτικότητα. Τα λιγότερο ή περισσότερο δημοφιλή γκρουπ που έρχονται στη χώρα μας εμφανίζονται τελικά να πλεονεκτούν σε σχέση με τα ελληνικά;

«Πολλοί λένε πως δεν αρκεί να είσαι καλός, αλλά πρέπει να γίνεις καλύτερος. Θεωρούμε ότι αυτά είναι ανοησίες. Όλοι προσπαθούν να εξωτερικεύσουν όσο πιο ολοκληρωμένα μπορούν το συναίσθημα, πράγμα που είναι και το μόνο σημαντικό. Ας προσπαθήσουμε να νιώσουμε ευτυχισμένοι. Και η ευτυχία είναι στιγμές που κανένα μάρκετινγκ στον κόσμο δε γίνεται να επιβάλει στην αγορά».

Ιουλία ΠΑΛΛΙΔΗ

Το 8ον θαύμα της 7ης Τέχνης

■ Ο Νέος Ελληνικός Κινηματογράφος έχει συνηθίσει να παρουσιάζει τις ταινίες του σε προβολές που δε διακρίνονται για το συνωστισμό. Η κατάμεστη κεντρική αίθουσα του Ιδρύματος Γουλανδρή - Χορν στη συζήτηση που διοργανώθηκε για την ταινία του Απόστολου Δοξιάδη «**ΤΕΡΙΠΕΜ**», ήταν σίγουρα μια έκπληξη.

Το φιλμ αναφέρεται σ' ένα «θαύμα» που λυτρώνει την ανίατη ηρωίδα του σεναρίου. Η Μαρία, από την «πτώση» της σαρκικής ακολασίας που την οδηγεί η απελπισία της και το «μαρτύριο» της απομόνωσης της, φτάνει στην «αποθέωση» της θαυματουργικής σωτηρίας, ξαναβρίσκοντας τη χαμένη φωνή της...

«Η αποθέωση»

Ο Απόστολος Δοξιάδης θα πρέπει, μάλλον, να αισθανθηκε ιδιαίτερα ικανοποιημένος το βράδυ της 10ης Φεβρουαρίου. Το «**ΤΕΡΙΠΕΜ**», που δεν κατόρθωσε να κερδίσει τις εντυπώσεις στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, ευτύχησε τελικά στους Αέρηδες της Πλάκας, γεμίζοντας ασφυκτικά τους χώρους του Ιδρύματος και προκαλώντας τις περισσότερες εφημερίδες ν' ασχοληθούν μαζί του, καταγράφοντας έστω τις ευτράπελες πλευρές των εισηγήσεων.

Πέρα, όμως, από τις νεοορθόδοξες κορόνες του Νίκου-Γαβριήλ Πεντζίκης, του Χρήστου Γιανναρά, του Διονύση Σαββόπουλου και του ίδιου του Δοξιάδη, η συζήτηση παρουσίαζε μια πρωτοτυπία. Έμοιαζε να περιλαμβάνει πέρα από το σκηνοθέτη και τους συντελεστές της ταινίας, όλες εκείνες τις πλευρές που παίζουν έμμεσα ή άμεσα κάποιο ρόλο στην πορεία της, από τη συγγραφή του σενα-

ρίου μέχρι την προβολή της στις κινηματογραφικές αίθουσες. Οι προϋποθέσεις του μύθου, τα αισθητικά προβλήματα και η λύση τους, το «**πρόβλημα**» του κινηματογράφου, η αντιμετώπιση του φιλμ από την κριτική και το κοινό υποτίθεται ότι θα ήταν μερικά από τα ζητήματα που θα απασχολούσαν τους εισηγητές και το ακροατήριο.

Ας μιλήσουμε, όμως, πιο συγκεκριμένα.

Συχνά το σενάριο μιας ταινίας βασίζεται σ' ένα προφιλμικό υλικό· σε στοιχεία, δηλαδή, που συγκεντρώνονται από γραπτές πηγές, προφορικές πληροφορίες ή που αντλούνται από φιλοσοφικές, πολιτικές ή θρησκευτικές θέσεις. Το θέμα του «**ΤΕΡΙΠΕΜ**», το «**θαύμα**», και τα στοιχεία της παράδοσης στα οποία αναφέρεται, η βυζαντινή εικόνα, ο γερο-ασκητής, ο δόκιμος μοναχός, το θέατρο σκιών (Καραγκιόζης) και ο αποκεφαλισμένος Άγιος, είναι αυτό ακριβώς το υλικό που χρησιμοποιήθηκε για τη συγκρότηση της ταινίας και το οποίο ανέλαβε να τεκμηριώσει ο Νίκος-Γαβριήλ Πεντζίκης. Η εισηγησή του, στηριγμένη στην «**αδυναμία της επιστημονικής γνώσης ν' αντιμετωπίσει την αρρώστια**» και στη «**διαφορά της ορθόδοξιας του Αγίου Όρους από αυτήν της επίσημης εκκλησίας**», δημιούργησε ένα κλίμα ευφορίας στο θρησκευόμενο ακροατήριο, που συγκατένευσε στην επισήμανσή του ότι «**τα βασικά ελληνικά προϊόντα είναι οι Άγιοι και τα θαύματα**».

Βέβαια, δε θα μπορούσε να καταδικάσει κανείς το «**ΤΕΡΙΠΕΜ**» απλώς και μόνο για την επιλογή του θέματός του. Άλλωστε, στην ιστορία του κινηματογράφου υπάρχουν ταινίες με θρησκευτικό περιεχόμενο, που θεωρούνται αριστουργήματα, τόσο στην «**ορθόδοξη**» εκδοχή τους (Ταρκόφσκι) όσο και στη «**δυτική**» (Ντράγιερ, Μπρεσόν). Τα φιλμ, όμως, αυτά δε δημιούργησαν αίσθηση για το θέμα τους, αλλά κυρίως για την κινηματογραφική τους επάρκεια, πράγμα που δε θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι συμβαίνει στην περίπτωση του «**ΤΕΡΙΠΕΜ**», όσο κι αν ο Νίκος-Γαβριήλ Πεντζίκης το

μόνο τρωτό που του βρήκε, ήταν η αδυναμία του «**να καταργήσει την τρίτη διάσταση**».

«Το μαρτύριο»

Το ζήτημα της τρίτης διάστασης, που «**δυστυχώς**» δεν καταργείται στην ταινία του Δοξιάδη, δεν ήταν μια έξαρση της εισηγησης. Στην ουσία διατύπωνε τις επιφυλάξεις της ορθόδοξης — αλλά και της νεοορθόδοξης — προβληματικής για τον κινηματογράφο και τη φωτογραφία: Μπορεί η εικόνα στον κινηματογράφο να είναι «**ορθόδοξη**»; Υπάρχει «**ορθόδοξος**» σκηνοθέτης; Ερωτήματα θεμιτά — άλλο αν δεν αναλύθηκαν στη συζήτηση — αν σκεφτεί κανείς ότι ο κινηματογράφος που βασίζεται στην προοπτική και αναπαριστά τον τρισδιάστατο κόσμο χρωστάει την ύπαρξή του στην Αναγέννηση και απομακρύνεται από τη μη-προοπτική παράδοση της βυζαντινής ζωγραφικής. «**Η φωτογραφία**», όπως γράφει ο Πρεσβύτερος Στάματης Σκληρής στη ΣΥΝΑΞΗ 12 (Οκτώβρης '84), «**αποτελεί προϊόν των φυσικών νόμων, είναι έκφραση εικαστική του φυσικώς και όχι (προσωπικώς) υπάρχειν**», εννοώντας ότι με τις φαινομενοκρατικές τέχνες τα όντα υπάρχουν ανεξάρτητα από την ύπαρξη φωτός και διακρίνονται μόνο επειδή το εξωτερικό φως πέφτοντας πάνω τους τα φωτίζει. Αντίθετα, στο Βυζάντιο το σκηνικό εικονίζεται «**ως απαστράπτουσα πραγματικότητα, μ' ένα εσωτερικό φως που είναι ελεύθερο από τον καταναγκασμό των φυσικών νόμων της οπτικής**».

Αλλά και για τον τρόπο που αναπαριστά ο κινηματογράφος τους χαρακτήρες και τα ψυχολογικά τους προβλήματα υπάρχουν ορθόδοξες επιφυλάξεις. «**Κάθε προσπάθεια για την απόδοση μιας ιερής στιγμής**», λέει πάλι ο Πρεσβύτερος Σκληρής, «**κινδυνεύει να φανεί σκηνοθετημένη, μη πειστική, κι έτσι να πετύχει τελικά αντίθετο απ' το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα**». Η συνέπεια, βέβαια, του «**ΤΕΡΙΠΕΜ**» με αυτό το ιδεολογικό υπόβαθρο δεν μπήκε ούτε καν στη συζήτηση, μια και ο Δοξιάδης δεν προσπάθησε ν' αντιμετωπίσει όλα αυτά τα προβλήματα που του θέ-

τουν οι ίδιες οι απόψεις του, αλλά προτίμησε να τα παρακάμψει.

Η συζήτηση κυρίως αναλώθηκε, εκτός από την εξιστόρηση διάφορων προσωπικών θαυματουργών εμπειριών, στις επιθέσεις του κύριου Γιανναρά κατά των κριτικών και των διανοουμένων που κατέκριναν την ταινία και στις συγκρίσεις του Δοξιάδη με... τον Ταρκόφσκι.

Η «πτώσις»

Όταν οι ερωτήσεις μίας μερίδας του κοινού άρχισαν να γίνονται ενοχλητικές — «**φαίνεται**», είπε κάποιος, «**σαν να μην έχετε δει κινηματογράφο**» — απάντησε εκ μέρους των εισηγητών ο κύριος Πεντζίκης, λέγοντας ότι «**αμφιβάλλω αν έχει κάποια αξία ο κινηματογράφος**».

Την τελευταία λέξη, βέβαια, την κρατούσε ο Διονύσης Σαββόπουλος, ο οποίος, μια και ανήκει σε ανταγωνιστικό ορθόδοξο ρεύμα (βλέπε Ράμφος), κατάφερε να εκπλήξει το κοινό που σχεδόν είχε πειστεί για το μεγάλο ενδιαφέρον της ταινίας, δηλώνοντας μεταξύ άλλων ότι είναι βαρετή και έγγραψε τη μουσική της λόγω της φιλίας του με το σκηνοθέτη.

Πάντως, θά ήταν άδικο να ισχυριστεί κανείς ότι η απόπειρα του Δοξιάδη ήταν εύκολη. Ο δημιουργός, όμως, του «**ΤΕΡΙΠΕΜ**» δεν είχε μόνο να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες του θέματος που επέλεξε, αλλά και τα όρια που του έθεταν οι απόψεις του. Γιατί μπορεί ο ίδιος να θέλει να δείξει ότι «**η πίστη σώζει**», η ταινία όμως αποδεικνύει, ότι υπάρχουν πολύ λίγα περιθώρια επιτυχίας όταν δεν πιστεύεις σ' αυτό που χρησιμοποιείς για να εκφραστείς.

Κώστας ΜΑΧΑΙΡΑΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΚΕΡΔΕΜΕΛΙΔΗΣ

Από την Τραπεζούντα

Η ίδια η ύπαρξη του Παύλου Κερδεμελίδη — και όλων όσων είχαν την ίδια πορεία — είναι η ζωντανή μαρτυρία της τραγικής μοίρας που είχαν οι Έλληνες του Πόντου.

Γεννήθηκε το 1911 σ' ένα χωριό της Τραπεζούντας. Σε ηλικία 5 χρόνων, το 1916, διέφυγε μ' ένα θείο του στη Ρωσία για να γλιτώσει τη σφαγή απ' τους Τούρκους.

Λίγο αργότερα, στις 18 Απριλίου του 1916, η Τραπεζούντα απελευθερώθηκε απ' το ρωσικό στρατό και εγκαθιδρύθηκε η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ με πρώτο Έλληνα κυβερνήτη τον Κων/νο Θεοφύλακτο. Η προσωρινή κυβέρνηση της Τραπεζούντας διατήρησε για δυο χρόνια την εξουσία της, αναγνωρισμένη απ' όλες τις δυνάμεις της εποχής, ακόμα και την Τουρκία.

Ο ρωσικός στρατός έφτασε μέχρι την Κερασούντα. Στο Δυτικό Πόντο συνεχίστηκε η γενοκτονία των Ποντίων. Μέχρι το 1918, θανατώθηκαν 180.000 άτομα. Με την επανάσταση των σοβιετ δημιουργήθηκε το σοβιετ Τραπεζούντας. Το Α' Παμποντιακό Συνέδριο, που έγινε στις 4 του Φλεβάρη στη Μασσαλία της Γαλλίας, έστειλε τηλεγράφημα στον τότε κομμισάριο εξωτερικών υποθέσεων ΤΡΟΤΣΚΙ, ζητώντας τη μη παράδοση του Πόντου στους Τούρκους και τη συμπαράσταση των σοβιετ στην ανεξαρτησία του Πόντου. Με τη συνθήκη του Μπρεστ Λιτόφσκ όμως παραδόθηκαν στους Τούρκους ο Πόντος και η Αρμενία και στους Γερμανούς η Ουκρανία.

Με το τέλος του Α' παγκόσμιου πολέμου το σύνθημα του ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΠΟΝΤΟΥ δονούσε τον Πόντο και τις ελληνικές περιοχές της Ρωσίας. Όμως η υποκρισία όλων των μεγάλων δυνάμεων της εποχής και η ανεπάρκεια και η εξάρτηση του ελλαδικού κράτους επέτρεψαν στους Κεμαλικούς Τούρκους να συνεχίσουν το έργο των Οθωμανών. Μέχρι το 1923 είχαν εξοντωθεί 300-350.000 συμπατριώτες του Παύλου Κερδεμελίδη.

Από τότε ξεκίνησε η σύγχρονη οδύσσεια του Παύλου Κερδεμελίδη, για να συνεχιστεί στις φοβερές διώξεις της σταλινικής περιόδου.

Αλλ' ας αφήσουμε τον ίδιο να μιλήσει:

ΠΑΥΛΟΣ ΚΕΡΔΕΜΕΛΙΔΗΣ: Γεννήθηκα το 1911 σ' ένα χωριό της Τραπεζούντας. Είδα την καταστροφή από τους Τούρκους. Θυμάμαι πώς φεύγαμε. Με είχε ένας ξάδερφός μου στην πλάτη του. Μια σφαίρα πέρασε απ' τα μαλλιά μου και τρύ-

πησε το φέσι του. Με άφησε, κι εγώ έτρεχα εκεί στα λαγκάδια και τους δρόμους πίσω του. Έτσι ήρθαμε στη Βουργαρά την Παναγία. Από κει ο πατέρας μου μας πήγε στην Τραπεζούντα, κι από την Τραπεζούντα στη Ρωσία, τέλη του

1916.

Στη Ρωσία υπόστηκα όλα τα δεινά του εμφυλίου πολέμου και την πείνα, απ' το '17 έως το '21. Ο οργανισμός μου συνήθισε κάπως, άντεξα κι επέζησα.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Τι θυμάσαι από τις διώξεις τη σταλινική περίοδο;

— Το 1937 ο Στάλιν εξόντωσε όλους τους στρατηγούς — περίπου 14 άτομα — Τουχατσέφσκι, Γιακώβ, Μπλύχερ και πολλούς άλλους, και τον Μπουχάριν, τον Ρύκωφ κλπ.

Στις 15 Δεκεμβρίου του 1937 συνέλαβαν σε μια νύχτα 20 εκατομμύρια. Δεν υπήρχε οικογένεια που να μην έλειπε κάποιος. Δεύτερη φορά το Φεβρουάριο συνέλαβαν πάλι άλλους και το Μάιο συνέλαβαν τους δικούς μου ανθρώπους. Τον αδελφό μου, τα ανίψια μου, τα ξαδέρφια μου, συνολικά 8 άτομα. Δεν ήξερα γιατί τους συνέλαβαν.

Μετά κάμποσες μέρες ήρθε αντιπρόσωπος απ' την ομοσπονδία μου. Ήμουν πρόεδρος στη κοπερατίβα των φωτογράφων φώτο-Κίνα tres και μου λέγαν να παραδώσω τα χαρτιά. Εγώ του είπα πως, για να γίνει αυτό, έπρεπε να με απαλλάξουν μετά από συνεδρίαση και να εκλέξουν άλλον. Εκείνος μου είπε ότι δεν τον ενδιέφερε. Έτσι παρέδωσα και στις 2 Ιουνίου συνέλαβαν και εμένα.

■ Ποιοι σε συνέλαβαν;

— Η Γκεπεού. Απ' την ασφάλεια ήρθαν και με πήραν χωρίς να ξέρω το γιατί. Αργότερα άρχισαν τις ανακρίσεις και μας πήγαιναν απ' τη Γιάλτα στη Σεβαστούπολη. Στις ανακρίσεις χτυπούσαν με βούρδουλα και ρωτούσαν τι ξέρω για αυτόν ή για τον άλλον. 18 μήνες γίνονταν ανακρίσεις. Οι ανακριτές ήταν οι Ήντερτιν, Ζάιτσε και άλλοι, οι περισσότεροι ήταν Εβραίοι και ανήκαν στην ασφάλεια.

■ Οι συγκρατούμενοί σας τι ήταν;

— Ήταν Έλληνες και Ρώσοι, αλλά οι περισσότεροι ήταν Έλληνες. Κανείς δεν ήξερε γιατί έγιναν όλα αυτά. Μαζί μου ήταν ο βοηθός του στρατηγού Μπλύχερ, ο Σάσνιε, που ήταν μηχανικός. Αυτός έλεγε, «Δεν καταλαβαίνω τι γίνεται. Όλα τα πιστεύω, αλλά το ότι

αυτά είναι σοβιετ δεν το πιστεύω».

Ανάμεσά μας υπήρχαν χαφιέδες, τους οποίους χτυπούσαν και υπέγραφαν π.χ. για μένα ότι ανήκα σε κάποια ομάδα.

Τελικά με φωνάζουν μια μέρα στη Σεβαστούπολη, στη φυλακή και με ρωτάνε, «Έχετε αδερφό στην Ελλάδα;» «Ναι, έχω». «Έχει γιο;» «Ναι», λέω. «Τι κάνει;» «Είναι αξιωματικός», τους λέω. «Σχολή Ευελπίδων;» με ρωτά. «Ναι», λέω, και βλέπω ότι είχε γράψει ένας συγκρατούμενός μου ότι έχω συγγενή στην Ελλάδα. Μου έδωσαν να υπογράψω το χαρτί που είχε γράψει ο ανακριτής. Αρνήθηκα. Με έβαλαν με το κεφάλι κάτω στον τοίχο. Ποιος αντέχει να στέκεται έτσι; Κανείς! Σηκώθηκα. Με φοβέριζαν. Και να με σκοτώσετε δεν υπογράψω τίποτα, τους λέω. Τελικά μ' άφησαν. Πάλι στη φυλακή. 18 μήνες με καλούσαν και κάτι με ρωτούσαν. Κάναμε και 4 μέρες απεργία πείνας, για να μας ελευθερώσουν. Άδικα καθόμασταν στη φυλακή. Αλλά ποιος θα μας ελευθερώσει; Κανείς δεν ενδιαφερόταν για μας. Εμείς ήμαστέ Έλληνες. Τελικά με κάλεσαν κάτω στο υπόγειο και με φοβέρισαν για να υπογράψω. Εγώ αρνούμαι και τελικά τους λέω ότι θα υπογράψω γράφοντας ότι αυτά ήταν σκέψεις του ανακριτή.

■ Τι έγραφε η κατάθεση τελικά;

— Έγραφε ότι ήμουν σε κάποια ομάδα, ότι θέλαμε να ρίξουμε τη σοβιετική κυβέρνηση. Κι έτσι το υπέγραψα. Αργότερα μια νύχτα έρχονται 120 μαυροφορεμένοι με πιστόλια, απ' την ασφάλεια ήταν όλοι τους, και μας ξυπνάνε. Μέσα στο θάλαμο ήμασταν 140 άτομα, οι περισσότεροι Έλληνες. Μας λένε, «Γδυσθείτε». Εμείς δεν είχαμε δικαίωμα να μιλάμε. Γδυθήκαμε, μας έβγαλαν στο διάδρομο και μας λένε να γυρίσουμε στον τοίχο. Μας κράτησαν μισή ώρα έτσι, αργότερα μας γύρισαν τέσσερις-τέσσερις πίσω και έψαχναν με βελόνα στο στόμα, στα αυτιά και στον πάτο, αν είχαμε μολύβια και τέτοια. Ύστερα απ' όλα αυτά μας έφεραν στο θάλαμο. Έτσι μας κράτησαν στις φυλακές 18 μήνες. Μετά μας φώναξαν και μας έλεγον 5 χρόνια, 6 χρόνια, 10 χρόνια.

στο Β. Πόλο

Η επιτροπή αυτή δίκαιζε όσο ήθελε και μου έδωσε 5 χρόνια φυλακή.

■ Τι ήταν αυτή η επιτροπή;

— Ήταν απ' την κυβέρνηση, απ' την ασφάλεια, ξέρω γ'ω ποιοι ήτανε; Μας ανακοίνωσαν μόνο τις ποινές και έτσι μας πήγαν στα στρατόπεδα.

■ Αυτό πότε;

— Το '39. Μας φόρτωσαν σε 90 βαγόνια, 25.000 άτομα, και μας πήγαν στη Βιάτκα (Κύροφ λέγεται τώρα). Είναι 1.500 χλμ. απ' το Γκόρκι. Στη Σιβηρία. Συνορεύει με το βόρειο παγωμένο ωκεανό. Εκεί ήταν δάση. Μας έβγαλαν, ανοίξαμε το δρόμο και φτάσαμε σε μια πεδιάδα. Εκεί θα μείνουμε, μας είπαν. Μέσα στο δάσος, δίχως σπίτια, δίχως τίποτα, μέσα στο χιόνι. Μας έβαλαν τρία ξυλάκια, ένα καζάνι και μας έδωσαν εκείνη την μπουρντά, φαγητό που ούτε τα γουρούνια έτρωγαν. Από τα δέντρα φτιάξαμε σπίτια σαν παράγκες και από πάνω βάλαμε αδιάβροχο για να μην μπαίνει η βροχή και το χιόνι. Βέβαια γίνονταν τρύπες και έσταζε. Βάλαμε και ένα βαρέλι στη μέση. Ξύλα όσα θέλεις, και καίγαμε για να ζεσταθούμε. Από μπροστά μόνο, γιατί από πίσω παγώναμε. Είχαμε μόνο κάτι κουβέρτες. Έτσι σε έξι μήνες, από τους 25.000 έμειναν μόνο 600. Οι άλλοι πέθαναν. Ποιος μπορεί να αντέξει;

■ Εκεί τι κάνατε;

— Κόβαμε ξύλα και τα στοιβάξαμε σε στάμπελ (στοίβες). Δεν υπήρχε ούτε σιδηρόδρομος. Γύρω μας ήταν φαντάροι με αυτόματα. Όλα τα ξύλα σαπίσανε εκεί βέβαια. Ήθελαν να μας εξοντώσουν. Οι περισσότεροι πέθαναν. Κανείς ποτέ δε θα μάθει πόσοι ήταν αυτοί οι άνθρωποι.

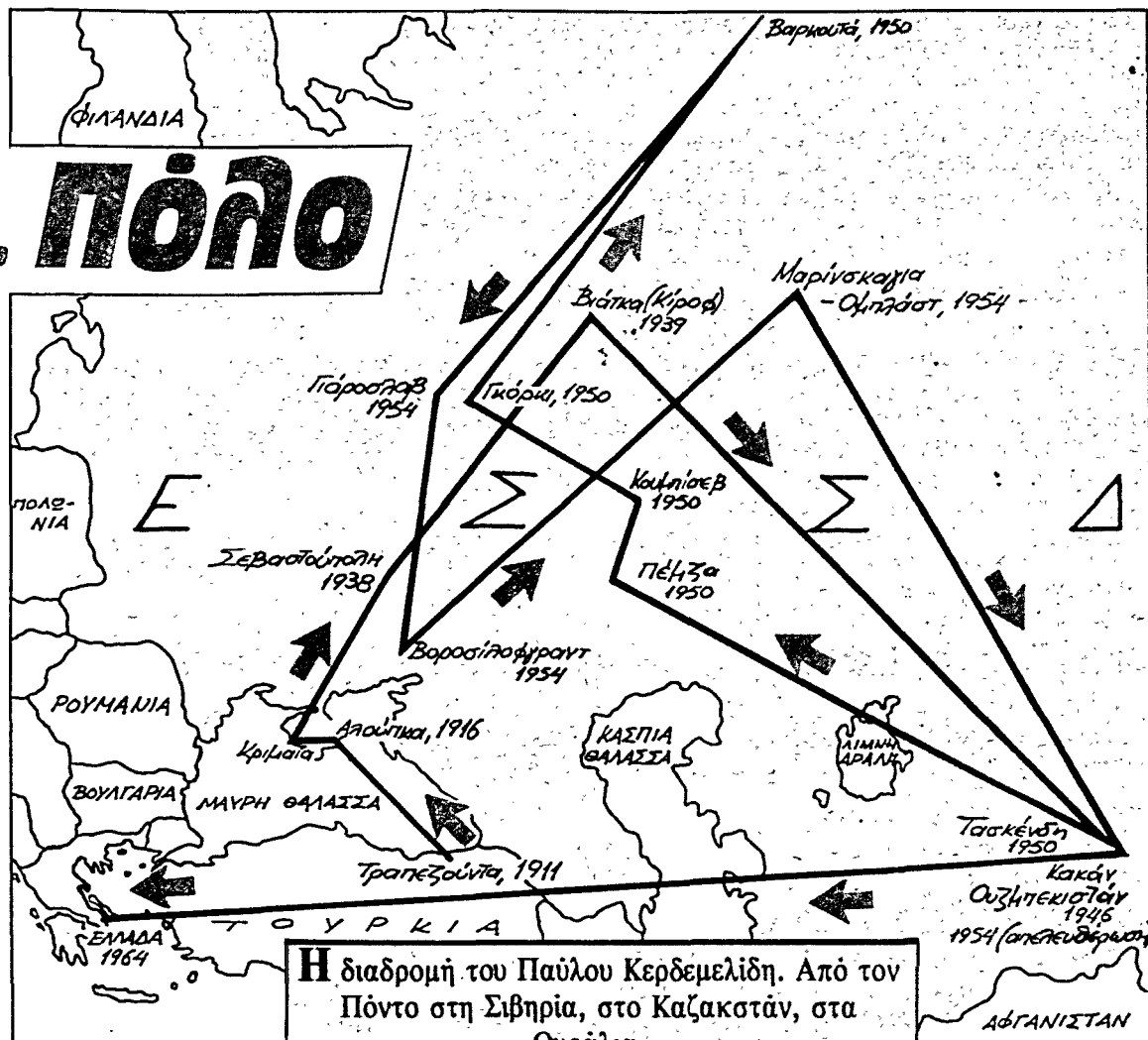
Κάθε τόσο μάς άλλαζαν στρατόπεδο. Την πρώτη φορά μας έφεραν στο Βιάτλαγι στο 1ο τμήμα. Ύστερα μας πήγαν στο 7ο. Από το 7 στο 6, από το 6 στο 16 κλπ. Αυτό το έκαναν γιατί ήθελαν να καλλιεργήσουν εκείνα τα μέρη.

■ Μαθαίνατε τι γίνεται στον έξω κόσμο;

— Όχι.

■ Ούτε για τον πόλεμο;

— Για τον πόλεμο ξέραμε. Λίγα

Η διαδρομή του Παύλου Κερδεμελίδη. Από τον Πόντο στη Σιβηρία, στο Καζακστάν, στα Ουράλια...

πράγματα βέβαια, επειδή κάθε τόσο έρχονταν φρέσκοι. Μας έλεγαν τι γίνεται. Εφημερίδες και τέτοια τίποτα. Ούτε ραδιόφωνα.

■ Ποιοι σας φύλαγαν;

— Οι στρατιώτες με τα κόκκινα γαλόνια.

■ Πώς συμπεριφέρονταν;

— Όπως είχαν διαταγή. Πηγαίναμε 4-4 για δουλειά, και γύρω τα σκυλιά και τα αυτόματα. Ένα βήμα δεξιά, ένα βήμα αριστερά, πυροβολούσαν χωρίς προειδοποίηση.

Πηγαίναμε ας πούμε 30 άτομα στη δουλειά, μια μπριγάδα. Όταν επιστρέφαμε πολλοί δεν μπορούσαν να περπατήσουν και αναγκάζομασταν να τους κουβαλάμε. Μια φορά συνέβη έτσι και αφήσαμε έναν 8 χλμ. μακριά απ' τις παράγκες. Εγώ ήμουν μπριγαντίρος. Όταν γυρίσαμε μου λένε, πάρε ένα έλκθηρο και πήγαινε να τον φέρεις. Και τη νύχτα πήγα στο δάσος και έψαχνα. Τελικά τον βρήκα. Ήταν κλεισμένος στο χιόνι. Κοίταζα αν λειτουργεί η καρδιά του, τον έβαλα πάνω στο έλκθηρο και γύρισα πίσω. Τώρα, αν μου έδιναν 1 εκατομ. να πάω εκεί στο δάσος, δε θα το έκανα.

■ Σας έκαναν καθόλου προπα-

γάνδα;

— Ναι, μας έλεγαν να δουλεύουμε πιο καλά για να μειωθεί η ποινή μας. Μόνο ένας πατριώτης μου τους είπε... Νατσάλνικ, αρχηγέ, σε μένα μη βασίζεστε. Υπήρχαν και τέτοιοι.

■ Υπήρχαν και άνθρωποι που ήταν του κόμματος, διαφωνούντες;

— Πολλοί ήταν του κόμματος και κρατούμενοι. Τους συνελάμβαναν και τους έπαιρναν. Γιατί; Δε ρωτούσαν. Ήταν εκεί όχι μόνο του κόμματος, ήταν και ανακριτές. Ότι θέλετε υπήρχαν εκεί. Υπήρχαν και Ιταλοί και Γάλλοι και δύο Άγγλους θυμάμαι εγώ, έφεραν και Πολωνούς.

■ Κομμουνιστές;

— Και κομμουνιστές ήταν, και άλλοι. Ήταν μαζί μου εκείνοι που κατηγορήθηκαν ότι έκαψαν το Ράιχσταγ στη Γερμανία τον καιρό του Χίτλερ και τους αντάλλαξαν με πολιτικούς 7 άτομα. Ένας Μπουζάκ, ένας Μπρον κ.ά., δε θυμάμαι τα επίθετα όλων. Τότε εγώ ήμουν μπριγαδiero. Τους έφεραν τότε στη δουλειά κι αυτοί δεν ήθελαν να δουλέψουν. Κι έχωσαν και μένα στη φυλακή μαζί τους, και μου λένε, «Τι ξέρεις;» Εγώ λέω, «Αυτοί αρνήθηκαν να δουλέψουν». Τους

τουφέκισαν βέβαια.

■ Πόσους Πόντιους υπολογίζετε ότι εξόρισαν;

— Μπορώ να σας πω ότι το 90% των αντρών τους πήγαν φυλακή. Απ' την Αλούπκα, που ήμουν εγώ, μπορεί και το 100%. Απ' την Αλούπκα ελευθερώθηκαν 4-5 άτομα όλα κι όλα.

Εκεί έμεινα μέχρι το Οκτώβρη του 1946. Από τον Ιούνιο του 1938 που με συνέλαβαν κάθισα στην αρχή 18 μήνες φυλακή, μετά 6 χρόνια καταναγκαστικά έργα και όταν τελείωσε η ποινή μου μ' ανάγκασαν να δουλεύω σαν ελεύθερος στο στρατόπεδο με αμοιβή, σαν συντηρητής εγκαταστάσεων.

Τον Οκτώβρη του '46, ύστερα από 9 χρόνια, πήρα ένα γράμμα, ότι η μητέρα μου είναι άρρωστη,μισοπεθαμένη.

Μ' αυτό το γράμμα πήγα στον αρχηγό τον Κούχτικοφ, και αυτός έδωσε διαταγή να με αφήσουν. Τότε ήρθα στο Κακάν και βρήκα τη μάνα μου πεθαμένη και τον αδερφό μου φουσκωμένο απ' την πείνα. Το Κακάν είναι στο Ουζμπεκιστάν. Εκεί εξόρισαν τους Έλληνες απ' την Κριμαία. Εκεί έζησα 2 χρόνια. Όπου και αν πήγαινα, δε μ' έπαιρναν στη δουλειά, γιατί ήμουν πρώην πολιτικός κρατούμε-

νος. Έξι φορές έκανα αίτηση για να φύγω για την Ελλάδα, αλλά δε μου έδιναν άδεια. Τότε παντρεύτηκα. Μετά ένα χρόνο γεννήθηκε η κόρη μας. Ήταν τριών μηνών όταν με συνέλαβαν ξανά, το '49. Και πάλι η κατηγορία ήταν ίδια, η παλιά.

■ Τι έγινε τότε;

— Με συνέλαβαν και με πήγαν στη Φερμανά.

■ Πόσο μείνατε εκεί;

— Στη φυλακή ήμουν από 2 Αυγούστου έως το τέλος του χρόνου. Ύστερα με κάλεσε ο διευθυντής της φυλακής, ο οποίος ήταν πρώην δικαστής και του κόμματος, και μου λέει: «Σας ανακινώνω ότι η τρόικα σας έδωσε 5 χρόνια ξανά». Εγώ του λέω: «Μα πώς γίνεται αυτό; Εσείς είστε του κόμματος. Δεν ντρέπεστε, δίχως δικαστήριο, δίχως να έχω φταίξει σε τίποτα, τώρα που έχω και οικογένεια, και μου λέτε 5 χρόνια φυλακή πάλι; Γιατί; Είστε του κόμματος, πρώην δικαστής και μου το ανακινώτε αυτό;»

Και έτσι με πήγαν σε ξεχωριστό θάλαμο, σαν καταδικασμένο. Από κει με έστειλαν στην Τασκένδη. Από την Τασκένδη με έστειλαν σε άλλη φυλακή, στο Περμ, από το Περμ στο Κουμπίσεβ.

Και έτσι με έφεραν στο Βόρειο Πόλο, στη Βαρκουτά. Εκεί που στα δύο μέτρα δεν έβλεπες τον άλλο και το χιόνι ήταν στίβες όσο τριώροφα σπίτια. Εκεί έμεινα 5 χρόνια.

■ Εκεί ήταν ο ίδιος κόσμος;

— Ο κόσμος ήταν παντού ο ίδιος. Έφεραν όμως και τους Μπεντερόφτσε. Αυτούς που πιάσαν στη Δυτική Ρωσία, όταν μοίρασαν την Πολωνία. Ήταν αυτοί οι Μπεντερόι, Ουκραίνεζοι. Ένα χρόνο πριν πάω εγώ στη Βαρκουτά έγινε ανταρσία. Πήραν τα όπλα από τους φρουρούς.

■ Επικοινωνία με τη γυναίκα σας είχατε;

— Μια φορά το χρόνο μπορούσα να γράφω ένα γράμμα. Και έπαιρνα ένα δέμα το χρόνο μια φορά. Εκείνο, αν δεν το μοίραζα στους υπεύθυνους, δε με άφηναν ήσυχο.

■ Εκεί μέχρι πότε μείνατε;

— Εκεί έμεινα μέχρι το '53.

■ Σας άφησαν να φύγετε μετά;

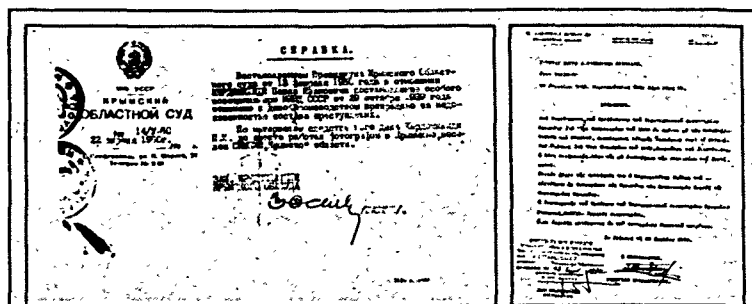
— Όχι. Όταν πέθανε ο Στάλιν και ο στρατάρχης Κόνιεφ εκτέλεσε τον Μπέρια μέσα στο γραφείο του Χρυστσώφ, μάζεψαν όλους τους ξένους και μας συγκεντρώσαν σ' άλλο στρατόπεδο. Εκεί ήταν Ισπανοί κομμουνιστές που πολέμησαν εναντίον του Φράνκο, ήταν Ούγγροι κομμουνιστές. Ήταν

Πολωνοί, απ' αυτούς που πιάσαν όταν μοίρασαν την Πολωνία στις 1 Σεπτέμβρη του 1939. Ήταν αιχμάλωτοι πολέμου Γερμανοί, Ιταλοί και Ρουμάνοι. Ήταν Γιουγκοσλάβοι και Φινλανδοί. Εκεί μας είπαν ότι θα μας στείλουν στην πατρίδα μας με τον Ερυθρό Σταυρό. Τους Ιταλούς τους έστειλαν, τους Ισπανούς τους έστειλαν, τους Γερμανούς και τους άλλους τους πήγαν στις ανατολικές χώρες. Εμάς του Έλληνες μας κρατούσαν. Μας πήγαν στο Βοροσίλωφ - γράσιε στην Ουκρανία. Ύστερα μας

Ένας ναυτικός απ' αυτούς, που ήταν 65 χρονών μου έλεγε: «Κύριε Παύλο, τι να σου πω, μας έκαναν τέτοια πλύση εγκεφάλου που μας έλεγαν ότι στη Σοβιετική Ένωση φυτεύουν δόντια και τώρα ήμαστε μαζί σας εδώ».

■ Μέχρι πότε μείνατε μαζί;

— Περιμέναμε να μας επαναπατρίσουν. Αντί για αυτό, ζήτησαν από τους Πόντιους να υπογράψουν για να ενωθούν με τις οικογένειές τους. Όλοι υπέγραψαν, εκτός από μένα που ήθελα να φύγω από τη

Ένα ανατριχιαστικό ντοκουμέντο: Μετά από 11 χρόνια στα κάτεργα, το «Περιφερειακό Δικαστήριο της Κριμαίας» αποφαιίνεται ότι δεν υπήρχαν «στοιχεία εγκλήματος» εις βάρος του Παύλου Κερδεμελίδη. Αριστερά, το πρωτότυπο με ημερομηνία 22.4.60. Δεξιά, η επίσημη μετάφραση του Υπουργείου Εξωτερικών (22.7.70).

έφεραν στο Μαρίνσκαγια - Όμπλαστ στη Σιβηρία πάλι. Εκεί μας είχαν χωριστά.

■ Συναντήσατε Έλληνες κομμουνιστές, πολιτικούς κρατούμενους;

— Στο στρατόπεδο γνώρισα 19 Έλληνες κομμουνιστές. Απ' αυτούς οι 10 ήταν ναυτικοί. Μ' αυτούς συναντήθηκα το 1953, όταν μας συγκεντρώσαν όλους τους Έλληνες μαζί. Συνολικά ήμαστε 130 άτομα. Ο ένας από τους 19 ήταν καπετάνιος στο βουνό, Κύπριος, Μανώλη τον έλεγαν. Αυτός το 1947 παράτησε τη δουλειά του και βγήκε στο βουνό. Θυμάμαι τον Χρήστο Ασβεστόπούλο από Πόντιους γονείς, το Νίκο Τσιμηρίκο δάσκαλο, αξιωματικός ήταν, τον Βασίλη Σκουλαρίκη. Αυτούς τους έφεραν εκεί γιατί αντιδρούσαν στους άλλους, δεν ήθελαν να ζήσουν στην Τασκένδη.

Ο Μανώλης μας διηγούνταν την ιστορία του και μας έλεγε: «Προτιμάμε να μας κρεμάσουν στην Ελλάδα, παρά να ζούμε εδώ. Εγώ, ο οποίος με την πρώτη πρόσκληση ανέβηκα στο βουνό, παράτησα τη δουλειά μου και είχα το πορτραίτο του Στάλιν στην τσέπη και παρακαλούσα το Θεό, αν και ήμουν άθεος, να του δίνει χρόνια, και τώρα είμαι εδώ και βλέπω όλα αυτά».

Ρωσία. Έτσι έμενα με τους 19. Κάποια μέρα μ' έδωξαν απ' την παράγκα και έκλεισαν πόρτες και παράθυρα και κήρυξαν απεργία πείνας. Ήρθαν απ' τα υπουργεία, από τη Μόσχα, και έλεγαν να σταματήσουν την απεργία. Εγώ έκανα το μεταφραστικό. Τους έγραψα αίτηση με τα αιτήματα. Ότι θέλουμε να μας απελάσουν σε μια χώρα όπως η Γαλλία ή η Σουηδία, αλλά όχι στις Λαϊκές Δημοκρατίες.

Αργότερα κάλεσαν τους μισούς και είπαν θα σας απελευθερώσουμε και τους έβγαλαν έξω απ' τη ζώνη. Αυτοί πίστευαν ότι θα τους στείλουν στην Ελλάδα αλλά τους έστειλαν πάλι στην Τασκένδη. Μετά μια βδομάδα έστειλαν και τους υπόλοιπους.

Έμεινα εγώ, ένας απ' την Αίγυπτο, Ανδρέα τον έλεγαν. Ένας άλλος Έλληνας από την Ουγγαρία και ένας απ' τη Γερμανία: Πέντε άτομα μείναμε.

■ Πότε σας απελευθέρωσαν;

— Το 1954. Με κάλεσαν και μου λένε: «Κερδεμελίδη, πρέπει να πιάς στην οικογένειά σου». Τους απαντώ: «Πώς, αφού σας είπα ότι δε θέλω να πάω, να με στείλετε στην Ελλάδα». «Όχι, λέει, το Ανώτατο Σοβιέτ πήρε απόφαση ότι μπορούν να σας αφήσουν και για

τούτο τη διαταγή εμείς δεν μπορούμε να την αλλάξουμε». Μ' έβγαλαν έξω απ' τη ζώνη, μου έδωσαν το εισιτήριο, με κάθισαν στο τρένο και με έστειλαν στην οικογένειά μου. Πήγα στο Κακάν, στο Ουζμπεκιστάν και στρώθηκα στη δουλειά. Δούλεψα μέχρι το Νοέμβρη του 1963 σαν φωτογράφος.

■ Πώς σας έδωσαν την απαλλακτική απόφαση;

— Μετά το 20ό συνέδριο είχα ζητήσει απ' τις τοπικές αρχές της Κριμαίας και του Ουζμπεκιστάν να με απαλλάξουν απ' τις κατηγορίες. Είχα αρνητικές απαντήσεις. Αργότερα αναγκάστηκα να γράψω στο Νικίτα Σεργκέι Χρυστσώφ, σε 4 φύλλα, όπου κατηγορούσα τα πάντα. Ότι αν και ετούφκισαν τον Μπέρια και τον Απατκούμκιν, έδωξαν και τους πάντες, στην ντόπια αρχή δε φέρθηκαν όπως πρέπει. Βέβαια δεν έστειλα την αίτηση απ' το Κακάν. Η αδελφή της γυναίκας μου πήγαινε στο Καζακστάν και από κει το 'στειλε. Μετά από καμιά βδομάδα παίρνω την απάντηση: «Την αίτησή σας στον Α' γραμματέα και πρόεδρο της κυβέρνησης Νικίτα Σεργκέβιτς Χρυστσώφ την πήραμε, έσπε αθώς. Περιμένετε τις απαντήσεις από Κριμαία και Ουζμπεκιστάν». Αυτές τις απαντήσεις έσπελα στον ΟΗΕ ζητώντας να μεσολαβήσει να πάρω αποζημίωση από τη Σοβιετική Ένωση. Και μου απάντησε: «Το αίτημά σας είναι δικαιο, αλλά είναι εσωτερική υπόθεση της ΕΣΣΔ».

■ Πότε ήρθατε στην Ελλάδα;

— Επιχείρησα πολλές φορές, όμως μου έδιναν άδεια, την παίρναν πίσω την άλλη μέρα. Από το 1954 προσπαθούσα να φύγω και έφυγα το 1963.

■ Πήρατε κάποια αποζημίωση;

— Έχω τα χαρτιά όλα που με αθώωσαν. 11 χρόνια στα κάτεργα, τυχαία έμεινα ζωντανός. Δούλεψα εκεί και με πλήρωσαν μόνο για δυο μήνες. Αποζημίωση καμιά, σύνταξη δεν μπορώ να πάρω.

■ Το ελληνικό κράτος πώς σας αντιμετωπίζει;

— Το ελληνικό κράτος αδιαφορεί τελείως για τα δικαιώματα των Ποντίων. Εγώ δε ζητάω από την Ελλάδα σύνταξη. Ζητάω να διεκδικήσει την αποζημίωση για τα 11 χρόνια που ήμουν στα κάτεργα και τη σύνταξή μου για τα 36 χρόνια που δούλεψα.

Το ελληνικό κράτος με είχε δίχως ιθαγένεια, σαν αλλοδαπό μέχρι το 1971. Με πολιτογράφησε Έλληνα ύστερα από 7 χρόνια.

**Βλάσης ΑΓΤΖΙΔΗΣ
Τάσος ΚΑΤΙΝΤΣΑΡΟΣ**

Γιώργος Σεφέρης και James Joyce

του Νάνου ΒΑΛΑΩΡΙΤΗ

■ Η αντίσταση στον Σεφέρη από το τότε ελληνικό κατεστημένο, που είτε καρυωτάκιζε, με την κοσμοπολίτη σχολή, είτε παλάμιζε με τους επιγόνους του δημοτικισμού, ήταν χαρακτηριστική. Τελικά όλα αυτά περνούν από τη στάση που θα κρατήσουμε προς την αρχαία και τη νέα Ελλάδα. Η αρχαία μεν, μακρινή και δύσκολα κατανοήσιμη με τον τρόπο που τη μαθαίνουμε στα σχολεία και πανεπιστήμια, η νέα, άφαντη για την ώρα και ανεπίσημη ακόμη, δημιουργούσε ένα κλίμα και ανταρσίας και στείροτητας, αλλά και μια «*παράλυση της σκέψης*». Την παράλυση αυτή της σκέψης προσπάθησε ο Σεφέρης να καταλύσει, και τη βρήκε απaráλλαχτη στους «*Δουβλινέζους*» του Joyce καθώς και στο «*Πορτραίτο*» και τον «*Οδυσσέα*».

Στην ποίηση λοιπόν, και ειδικά στο «*Μυθιστόρημα*», η κατάσταση αυτή εκφράζεται με ποιητική γλώσσα και μεταφορές. Στις «*Δοκίμες*» με τη γλώσσα της κριτικής, υποδειγματική για την εποχή της. Ας πάρουμε για παράδειγμα μερικούς στίχους:

Ο τόπος μας είναι κλειστός. Τον κλείνουν οι δυο μαύρες Συμπληγάδες.

Αυτές οι συμβολικές «*συμπληγάδες*» αφορούν μια πολυσημία εννοιών που μοιάζουν να καθορίζουν τη ζωή ορισμένων χωρών και ατόμων.

Υπάρχει στον «*Οδυσσέα*» ένα κεφάλαιο που ονομάζεται *Σκύλα και Χάρυβδις*, και που εκτυλίσσεται στη βιβλιοθήκη του Δουβλίνου ανάμεσα στον Στήβεν και τους διάφορους διανοούμενους και φίλους του. Το επεισόδιο αυτό εξισώνει με τη Σκύλα τον Αριστοτέλη και την Καθολική Εκκλησία, ενώ η *Χάρυβδις*, και που εκτυλίσσε- μυστικιστές της Κελτικής Αναγέννησης. Οι Άγγλοι από την άλλη αντιπροσωπεύουν τον κατακτητή και ο Μάλλικαν τον «*κυνικό*» κατακτημένο.

Οι «*συμπληγάδες*» αυτές για

Γιώργος Σεφέρης

τον Joyce ήταν αληθινές - μια ιστορική πραγματικότητα, αφού η Καθολική Εκκλησία αντιπροσώπευε μέρος της αντίστασης των Ιρλανδών εναντίον των Άγγλων, αλλά συγχρόνως ήταν μια άλλη κατοχή, της Ρώμης τούτη τη φορά, επίσης καταπιεστική.

Έτσι και σε μας, ο «*Βυζαντινισμός*» και ο «*Σχολαστικισμός*» έπνιξαν το «*Διαφωτισμό*» του 18ου και των αρχών του 19ου. Μια περίπλοκη συνωμοσία, Τούρκων, εκκλησίας, και των συντηρητικών του Μέτερνιχ να κρατήσουν την Ελλάδα υποτακτική, ανήμπορη, χωρίς ρόλο στην Ανατολική Μεσόγειο. Και οι «*συμπληγάδες*» συνεχίζονται επ' άπειρον και ίσως ποτέ να μην τελειώσουν.

Εκεί που η παιδεία δημιουργήσε μια σκέψη έστω και αγγλοϊρλανδική, σε μας η σκέψη ακριβώς παρέλυσε και δεν έχει συνέλθει α-

κόμα από τα χτυπήματα των διάφορων «*συμπληγάδων*» που μας περιζώνουν.

Με τη σεφερική συνειδηση, ο εθνικός αγώνας μετατράπηκε σε αγώνα για την «*έκφραση*», με ήρωες τον Σολομό και τον Μακρυγιάννη από τις δυο άκρες του πόλου. Το αυθεντικό παραβάλλεται με το ψεύτικο, το τεχνητό. Η «*φυσιοκρατία*» του Σεφέρη είναι γλωσσική και διανοητική. Ο αληθινός εχθρός είναι μέσα μας — ο «*Τούρκος της ψυχής*» — ο αναφομοιωτός «*Ευρωπαίος*», ο «*Βυζαντινός*».

Η σημερινή σεφερολογία πηδάει αυτά τα σημαντικά θέματα και ξαναγυρίζει στο «*Βυζαντινισμό*» με τα «*σχολαστικά*» σχόλια στο έργο του. Αν μερικοί αφελείς νομίζουν πως τέλειωσε η κατοχή (τούρκικη ή γερμανική, δεν κάνει διαφορά) αυταπατώνται. Έχει απλώς εσωτερικοποιηθεί, γιατί εί-

ναι ένας «*τρόπος σκέψης*», ή μάλλον μια έλλειψη σκέψης, που χωρίς μέθοδο παραδέρνει σε δογματισμούς, μπλεγμένους στα πλοκάμια της Σκύλλας, ή ρουφηγμένη απ' τα θολά νερά της Χάρυβδης.

Δεν είναι εύκολο να ξεφύγουμε. Κι όμως ένας Joyce μας δείχνει το δρόμο. Τι μπορεί να προσφέρει μια μικρή χώρα φτωχή και οπισθοδρομική στην παγκόσμια συνειδηση; Όχι βέβαια απλώς άτομα, που παίζουν το ρόλο του ουρανού της ευρωπαϊκής σκέψης, όσο και προκισμένα να είναι με ταλέντο. Τι μπορούμε να συμβάλουμε που να είναι δικό μας αποκλειστικό;

Με τον Σεφέρη έγινε μια προσπάθεια, που άρχισε με τον Καβάφη. Μια συνειδηση που βρίσκεται επί ξηρού ακμής. Πρώτα όμως πρέπει να συνειδητοποιήσουμε τι ακριβώς είμαστε και τι μπορούμε να δώσουμε που να είναι ανεπανάληπτο; Μια *συναίσθηση των πραγμάτων* που δεν την έχουν άλλοι. Τι ακριβώς είναι αυτή η *συναίσθηση* είναι αυτό που πρέπει ο καθένας να ανακαλύψει μέσα στον εαυτό του. Χωρίς μια εσωτερική θέαση που να είναι αγκυροβολημένη στον εξωτερικό κόσμο, με τη διπλή έννοια του όρου, δε βγαίνουμε από την παραζάλη, όσους προφήτες και να βγάλουμε, όσους ξερούς μελετητές και να παράγουμε.

Το έργο του Καβάφη είναι μια *προσωπική θέαση* και *εμπειρία* της ιστορίας, ελληνικής, ρωμαϊκής, βυζαντινής. Είναι διάλογοι νεκρικοί, φωνές, «*επιγραφές*» που αποκτούν ξαφνικά μια έντονη «*παρουσία*», μια «*επιφάνεια*».

Το ίδιο ισχύει και για τον τρόπο που βλέπει ο Σεφέρης τους αρχαίους. Άμα αναφέρεται είτε στον Όμηρο, στον Πλάτωνα ή τους Τραγικούς, είναι εμπειρίες που έχουν έναν αποσπασματικό και έντονα προσωπικό χαρακτήρα. Δεν είναι επιδείξεις πολυμάθειας ή εμβρίθειας που θα γίνονταν χωρίς κανένα συγκινησιακό

χαρακτήρα. Αν λοιπόν θέλουμε ν' αναζητήσουμε ανάλογες εμπειρίες, δεν αρκεί να «αναφέρουμε», χρειάζεται και να «αισθανθούμε». Με τον τρόπο αυτό μόνο αν τα έργα των αρχαίων αναδυθούν μέσα μας, μπορεί να μας πείσουν για την πραγματικότητά τους. Αλλιώς μένουν ξερά κόκαλα, όπως οι φράσεις, γνώθι σ' εαυτόν, μηδέν άγαν κτλ. που στοιχειώνουν την ύπαρξή μας ως κοινοτοπίες, και μένουν «αστόχαστες».

Αν λοιπόν είναι επικίνδυνο να γράφουμε διατριβές για τον Ηράκλειτο χωρίς να εμβαθύνουμε τη σκέψη της εποχής μας σε αντιπαράθεση, όπως μας το έδειξε ο Χάιντεγκερ, είναι εξίσου επικίνδυνο να αποδιδόμαστε σε κλασικές αναγνώσεις του Σεφέρη, χωρίς να καταλαβαίνουμε ποια εμπειρία τις συνοδεύει, και να βγάζουμε «εθνοκεντρικά» ή άλλα συμπεράσματα με «συντηρητικό» προσανατολισμό.

Αμα θα φτάσουμε στο σημείο να βλέπουμε τους αρχαίους και τη δική μας ιστορία χωρίς παρωπίδες και προκαταλήψεις ή εύκολες λύσεις που εφαρμόζονται αυθαίρετα, ίσως ν' αρχίσουμε ν' αποκότουμε μια «πνευματική» ζωή. Ίσαμε τότε «Φοβού τους Δαναούς... και δώρα φέροντες». Είναι σκεύη, κενά από σκέψη.

Η συνεχιζόμενη παράλυση της σκέψης στην Ελλάδα, μια παράλυση που απασχολεί και σήμερα ακόμα τα καλύτερά μας μυαλά και τους νέους μελετητές, που από μια παράδοση αντιστροφή την αποδίδουν στον ίδιο τον Σεφέρη, κι εδώ κορυφώνεται η ειρωνεία, (βλέπε άρθρο του Δ. Δημηρούλη για τον Σεφέρη στο THE MARGINS OF THE TEXT, των Αλεξίου και Λαμπρόπουλου) στο περιοδικό HELLENIC DIASPORA και του Β. Λαμπρόπουλου στο άρθρο για τους «Νέους της Σιδώνας» του Καβάφη. Την αιτία για την αντιστροφή ή την αποδίδω όχι στη σκέψη του Σεφέρη του ίδιου, αλλά την καταπιεστική παράλυση που προκαλεί η σεφερολογία όπως προηγουμένως ενήργησε με τον ίδιο τρόπο η καθαφολογία. Είναι ένας πλάγιος και εύσχημος τρόπος να θανατώνουμε τους ποιητές μας με το βελουδένιο γάντι, πράγμα που το υπενθύμισε και ο Εγγονόπουλος σ'

ένα χαρακτηριστικό του ποίημα. *μα επιτέλους! πια ο καθείς γνωρίζει από καιρό τώρα — και προπαντός στα χρόνια τα δικά μας τα σακάτικα — είθισται να δολοφονούν τους ποιητές.*

Ο ίδιος μου 'χε πει κάποτε ότι αυτή η δολοφονία γίνεται και γίνεται «με το μαλακό». Και δε γνωρίζω καλύτερη «δολοφονία» από τα εμβριθή σχόλια που αγνοούν το πνεύμα του γραπτού και το διαστρεβλώνουν. Και όπως πάντα η πονηρή φύση αυτών των «γκρίζων» στα παρασκήνια είναι στραμμένη στο να κατορθώσει, και το κατορθώνει πάντοτε, να σκοτώσει μ' ένα συμπάρο δυο τρυγόνια. Και τον ποιητή τον ίδιο και οτιδήποτε άλλο πάει ν' αναφανεί στα περίχωρα, με το σύστημα της καμένης γης. Κι έτσι χρησιμεύει λαμπάδα η ίδια η ποίηση, για να εξολοθρευτεί τον εαυτό της. Ένα σύστημα ανατολίτικο ασφαλώς που το 'χουν εφεύρει κι εφαρμόσει για χίλια χρόνια οι Βυζαντινοί με εκπληκτική επιτυχία. Τέτοια όμως χωριάτικη πονηριά και χοντράδα δεν περνάει πια. Η τακτική αυτή της καμένης γης, που είναι πολύ διαφορετική από την «καμένη γη» που θερίζει τα υπάρχοντα σαθρά, είναι αντίθετα μια τακτική που έχει ως στόχο και πάει να πνίξει κάθε σημάδι ζωής όπου και να φανεί. Κι αν νομίζουν μερικοί, που αυταπατώνται, ότι δεν έχουν καμιά σχέση με αυτά που λέω, ας αναρωτηθούν τι έκαναν για να προωθήσουν και να εναθρύνουν, ν' ανοίξουν δρόμο στο καλύτερο και να εξαλείψουν το χειρότερο. Θα έλεγα αυτή την ώρα που γράφω: Τιποτα.

Όποιοι λοιπόν καταφέρνει με εύσχημο τρόπο και χωρίς να φαίνεται να καταστρέφει άλλους, απασχολούμενους με κάτι, όποιος όταν επαινεί το κάνει μόνο και μόνο για να καταδικάσει κάτι άλλο, ακολουθεί αυτή την τακτική που ανέφερα. Είναι πολύ εύκολη γιατί δίνει την εντύπωση της αθωότητας.

Μια τέτοια παράλυση αντίκρισε νέος ο Σεφέρης και την περιγράφει στο μυθιστόρημα «Έξι νύ-

χτες στην Ακρόπολη». Το βιβλίο αυτό αγνοήθηκε από την κριτική, ως τέτοιο, και χρησίμεψε μόνο σε βυζαντινές αναφορές για μελέτες άλλες — μάλιστα άκουσε να λέγεται και κακό. Φαίνεται ότι η ελληνική κριτική δεν άκουσε ποτέ τον όρο Bildungsroman, που μπορεί να μεταφραστεί ως «μορφωτικό μυθιστόρημα», ένα είδος που καλλιέργησαν πρώτοι οι Γερμανοί ρομαντικοί και ο Γκαίτε. Το είδος αυτό καλλιεργήθηκε με διάφορους τρόπους από τον Γκαίτε μέχρι τον Joyce. Το «Πορτραίτο» του Joyce είναι ένα Bildungsroman, και το πολύ λυμένο του ύφος δε μοιάζει διόλου με μυθιστόρημα, δεν έχει πλοκή ούτε τίποτα άλλο τέτοιο, παρά μόνο μια σειρά από σκηνές από τη ζωή του Στήβεν, άσχετες σχεδόν η μια με την άλλη. Με το ίδιο σύστημα έγραψε ο Σεφέρης τη «μυθιστορία του ως νέου» και φαίνεται διάφανα, κι ας λέει, το υποκείμενό του, έστω κι αν τα πρόσωπα και οι σκηνές είναι φανταστικές. Όλα αναλογούν με το νέο Σεφέρη των Μέρης. Μάλιστα μερικοί το χαρακτήρισαν ημερολόγιο.

Η ελληνική κριτική αγνοεί την κατηγορία «genre» (είδος) καθώς και την κατηγορία «ύφος». Γι' αυτό η «παρεξήγηση» είναι συνηθισμένο φαινόμενο γύρω από ένα βιβλίο που δεν μπαίνει σε καμιά «κατηγορία». Η έλλειψη παράδοσης «μυθιστορηματος» στην ελληνική πεζογραφία χειροτερεύει τα πράγματα. Τα εισαγόμενα «μοντέλα» παίρνονται ως «κανόνες» «καλών» μυθιστορημάτων. Ότι ο Stendhal περιέχει picaresque περιπέτεια, ότι ο Dostoevski έχει «διαλογικά» και καριβαλιστικά χαρακτήρα, αυτά λησμονούνται μπροστά στην «ανάπτυξη της πλοκής» στους «χαρακτήρες», στην «αγαθοφάνεια», στο «τεχνικό» του διαλόγου κτλ.

Ένα σωρό μεγάλα «ευρωπαϊκά» πεζογραφήματα δεν μπαίνουν σε κατηγορίες μοντέλων «καλού» μυθιστορήματος. Είναι «μυήσεις» του συγγραφέα στη ζωή. Ή ανήκουν σ' ένα είδος που δεν τηρεί τους κανόνες του «ρεαλισμού» όπως το Γοτθικό Μυθιστόρημα. Οι «Έξι νύχτες» δεν είναι ούτε ημερολόγιο ούτε αποτυχημένο μυθιστόρημα. Είναι ένα πέρασμα, μια «δοκιμασία». Ένα Rite de Passa-

ge, όπου καθρεφτίζονται τα γούστα, τα συναισθήματα, οι σκέψεις του συγγραφέα «απροκάλυπτα». Το ύφος του βιβλίου είναι σαφώς «σεφερικό», μια μαρτυρική μαρτυρία και διαμαρτυρία.

Γκρίνια, μωρμούρα, κριτική, αποστροφή από τον κόσμο, αντισεισθητισμός και ένα πολύ ενδιαφέρον πορτραίτο Ελληνίδων γυναικών στην ιδιαίτερη ψυχολογία τους που είναι άλλοτε αρνητικές, στριμμένες, προκλητικές ή βαθιά συγκινητικές και γοητευτικές, όλα σ' ένα αμάλαμα παρατήρησης και βυθομέτρησης που δεν έχω δει σε κανένα ελληνικό «μυθιστόρημα». Οι πόζες των γυναικών, οι αντιδράσεις των ανδρών, η νοοτροπία τους — να το υφολογικό νήμα του γραπτού, πλεγμένο σ' ένα φόντο desabusé, «απογοήτευσης», για τους ανθρώπους. Μια ηχώ των γραπτών του Valery και του Pirandello που είχε σχολιάσει άλλοτε ο Σεφέρης. Μοναξιά, πικρία, πάθος, αισθησιασμός (ερωτισμός), απογοήτευση και ψυχική οδύνη, είναι το ύφος του μυθιστορηματος — αυτό που ονομάζουμε εμείς κλίμα, καθώς όμως — γιατί, ατμόσφαιρα, κλίμα δε φτάνει να τοποθετήσει το genre, το είδος του Bildungsroman,** ή το κριτικό του περιεχόμενο: θεωρίες για την τέχνη, αισθητικές αντιδράσεις μπροστά στη ζωή.

Ας σοβαρευτούμε. Ας διαβάσουμε και κανένα βιβλίο. Ας αποκτήσουμε ανθρώπους σε κατάλληλες θέσεις (έδρες, φροντιστήρια, σεμινάρια) που να μπορούν να θέσουν τις βάσεις για μια «ελληνική» κριτική πέρα από την κατασκευή «εθνικών προσωποτήτων»... σώνει και καλά, από πεζογράφους έως ποιητές. Φιλόσοφους και κριτικούς «ελληνικούς» δεν έχουμε ακόμα.

Καλιφόρνια - Αθήνα 1985-88
N.B.

* Για τον Joyce το «Σκύλα και η Χάρυδης» είναι ανάλογες με τις «Συμπληγάδες» το κεφάλαιο που τιτλοφορείται «Πλαγκταί» έχει άλλη έννοια.

** Π.χ. τα δυο δικά μου «ασχολίαστα» μυθιστορήματα δε βρήκαν κατηγορία να τα ταξινομήσουν. Έτσι δε γράφτηκε τίποτα «ουσιαστικό» γι' αυτά. Είναι και τα δυο «προσωπικές» μηήσεις σε genre (είδος) picaresque. Ενδοκειμενικά - Πετρώνης, Απούλειος, είναι τα προηγούμενα «μοντέλα» τους, και τα σύγχρονα περιπετειώδη μυθιστορήματα που παρωδούν. Αλλά η «κριτική» μας «πέρα βρέχει».

JAMES JOYCE:

Το Πορτραίτο του καλλιτέχνη (απόσπασμα)

■ «Για να τελειώσω αυτό που έλεγα για την ομορφιά», είπε ο Στήβεν, «η πιο ικανοποιητική σχέση του αισθητού πρέπει επομένως να ανταποκρίνεται στις βαθμίδες της καλλιτεχνικής σύλ-

ληψης. Βρες αυτό και θα βρεις τις ιδιότητες της καθολικής ομορφιάς. Ο Ακρινάτος λέει: Ad pulchritudinem tria requiruntur: integritas, consonantia, claritas. Το μεταφράζω έτσι: Τρία πράγμα-

James Joyce

τα είναι απαραίτητα για την ομορφιά: ολότητα, αρμονία, σαφήνεια. Ανταποκρίνονται αυτά στις φάσεις της σύλληψης; Με παρακολουθείς;»

«Βέβαια», είπε ο Λυντς. «Αν νο-

μίσεις ότι το κεφάλι μου έχει μέσα σκατά, τρέχα να βρεις τον Ντόνοβαν και πες του εκείνου να σ' ακούσει».

Ο Στήβεν έδειξε το καλάθι που ένα χασαπόπαιδο είχε φορέσει α-

νάποδα στο κεφάλι του.

«Κοίταξε αυτό το καλάθι», είπε.

«Το βλέπω», είπε ο Λυντς.

«Για να δεις αυτό το καλάθι», είπε ο Στήβεν, «το μυαλό σου, πρώτ' απ' όλα, απομονώνει το καλάθι από τον υπόλοιπο ορατό κόσμο που δεν είναι καλάθι. Η πρώτη φάση της σύλληψης είναι μια διαχωριστική γραμμή γύρω από το αντικείμενο που θέλουμε να συλλάβουμε. Μια αισθητική εικόνα μάς εμφανίζεται είτε στο χώρο είτε στο χρόνο. Ό,τι μπορεί να ακουστεί, μας παρουσιάζεται στο χρόνο, ό,τι είναι θεατό παρουσιάζεται στο χώρο. Αλλά είτε στο χρόνο είτε στο χώρο αναφέρεται η αισθητική εικόνα, κατ' αρχήν συλλαμβάνεται σαφώς, σαν ανεξάρτητη και αυτοτελής, πάνω από τον άπειρο χώρο ή χρόνο που δεν είναι αυτή. Το συλλαμβάνεις σαν ένα πράγμα. Το βλέπεις σαν ένα σύνολο. Συλλαμβάνεις την ολότητά του. Αυτό είναι η *integritas*».

«Διάνα!» φώναξε ο Λυντς γελώντας. «Συνέχισε».

«Μετά», είπε ο Στήβεν, «περνάς από το ένα σημείο στο άλλο, ακολουθώντας το περιγράμματό του» το συλλαμβάνεις σαν ισόρροπο μέρος σχετικά με κάποιο άλλο, μέσα στα όριά του. Αισθάνεσαι το ρυθμό της δομής του. Με άλλα λόγια, η σύνθεση της άμεσης αντίληψης ακολουθείται από την ανάλυση της σύλληψης. Αφού το νοήσεις σαν ένα πράγμα, τώρα αισθάνεσαι ότι είναι ένα πράγμα. Το συλλαμβάνεις σαν κάτι σύνθετο, πολλαπλό, διαιρετό, διαχωριζόμενο, αποτελούμενο από τα μέρη του, αποτέλεσμα των μερών του και άθροισμά τους αρμονικό. Αυτό είναι η *consonantia*».

«Πάλι διάνα!» φώναξε ο Λυντς ζωηρά. «Πες μου τώρα τι είναι η *claritas* και θα κερδίσεις το πούρο».

«Η σημασία της λέξης», είπε ο Στήβεν, «είναι μάλλον αόριστη. Ο Ακουινάτος χρησιμοποιεί έναν όρο που φαίνεται ακριβής. Με βασάνισε για καιρό. Μπορεί να σε κάνει να πιστέψεις ότι είχε στο νου του το συμβολισμό ή τον ιδεαλισμό, ότι η υπέρτατη ιδιότης της ομορφιάς είναι ένα φως από κάποιον άλλο κόσμο όπου η ύλη δεν είναι παρά η σκιά της ιδέας, της οποίας η πραγματικότης δεν είναι παρά το σύμβολο. Νόμιζα ότι εννοούσε πως *claritas* είναι η καλλιτεχνική ανακάλυψη και η αναπαράσταση της θείας σκοπιμότητας στο καθετί ή μια δύναμη γενικεύσεως που μπορεί να κάνει την αισθητική εικόνα καθολική, να αποκαλύψει την αληθινή της οντότητα. Αυτό ό-

μως είναι φιλολογία. Εγώ έτσι το βλέπω. Όταν έχεις συλλάβει ότι αυτό το καλάθι είναι ένα πράγμα και το έχεις αναλύσει σύμφωνα με τη μορφή του και έχεις κατανοήσει ότι αυτό είναι ένα πράγμα, κάνεις τη μόνη σύνθεση που είναι λογικά και αισθητικά επιτρεπτή. Βλέπεις ότι είναι αυτό το πράγμα και δεν είναι κάτι άλλο· η σαφήνεια για την οποία ο Ακουινάτος μιλάει στη σχολαστική *quidditas*, η οντότης ενός πράγματος. Αυτή η υπέρτατη ιδιότης γίνεται αντιληπτή από τον καλλιτέχνη, όταν η αισθητική εικόνα συλλαμβάνεται για πρώτη φορά από τη φαντασία του. Ο νους, εκείνη τη μυστηριώδη στιγμή, είναι, όπως πολύ επιτυχημένα ο Σέλλεϋ τον παρομοίασε, σαν ένα μισοσβησμένο κάρβουνο. Η στιγμή που η υπέρτατη ιδιότης της ομορφιάς, η διαυγής σαφήνεια της αισθητικής εικόνας συλλαμβάνεται καθαρά από το νου που έχει κατακτηθεί από την καθολικότητά της και γοητευθεί από την αρμονία της, είναι η φωτεινή σιωπηλή στάση της αισθητικής ηδονής, μια πνευματική κατάσταση της ψυχής, που ο Ιταλός φυσιολόγος Λουίτζι Γκαλβάνι, χρησιμοποιώντας μια φράση το ίδιο όμορφη με του Σέλλεϋ, ονόμασε σαγήνη της ψυχής».

Ο Στήβεν σταμάτησε και αν και ο φίλος του δε μιλούσε, ένιωσε ότι τα λόγια του είχαν δημιουργήσει γύρω τους ένα σιωπηλό κλοιό, που μέσα του το μυαλό έμενε σε έκσταση.

«Ό,τι είπα», άρχισε ξανά, «αναφέρεται στην ομορφιά με την πλατύτερη έννοια της λέξης, με την έννοια που η λέξη έχει στη φιλολογική παράδοση. Η αγοραία της έννοια είναι άλλη. Όταν μιλάμε για την ομορφιά με τη δεύτερη έννοια του όρου, η κρίση μας επηρεάζεται κατ' αρχήν από την ίδια την τέχνη και από τη μορφή αυτής της τέχνης. Είναι φανερό ότι η εικόνα πρέπει να τοποθετηθεί ανάμεσα στο νου και τις αισθήσεις του ίδιου του καλλιτέχνη και στο νου και τις αισθήσεις των άλλων. Αν έχεις αυτό στο μυαλό σου, θα δεις ότι η τέχνη απαραίτητως χωρίζεται σε τρεις μορφές που η μια οδηγεί προοδευτικά στην άλλη. Αυτές οι μορφές είναι: η λυρική μορφή, η μορφή όπου ο καλλιτέχνης παρουσιάζει την εικόνα σε άμεση σχέση με τον εαυτό του. Η επική μορφή, η μορφή όπου ο καλλιτέχνης παρουσιάζει την εικόνα σε έμμεση σχέση με τον εαυτό του και τους άλλους, η δραματική μορφή, η μορφή όπου παρουσιάζει την εικόνα σε άμεση σχέση με τους άλλους».